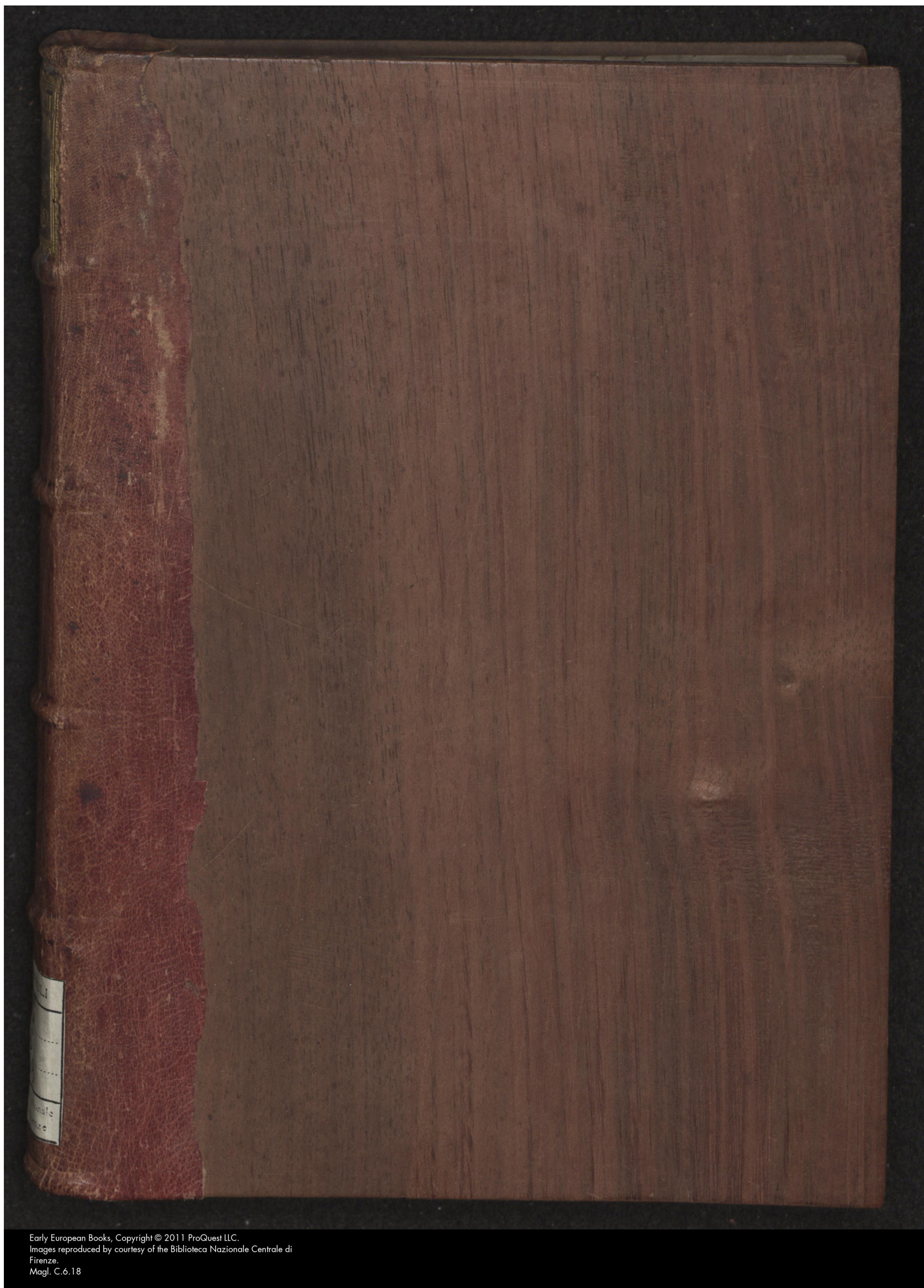

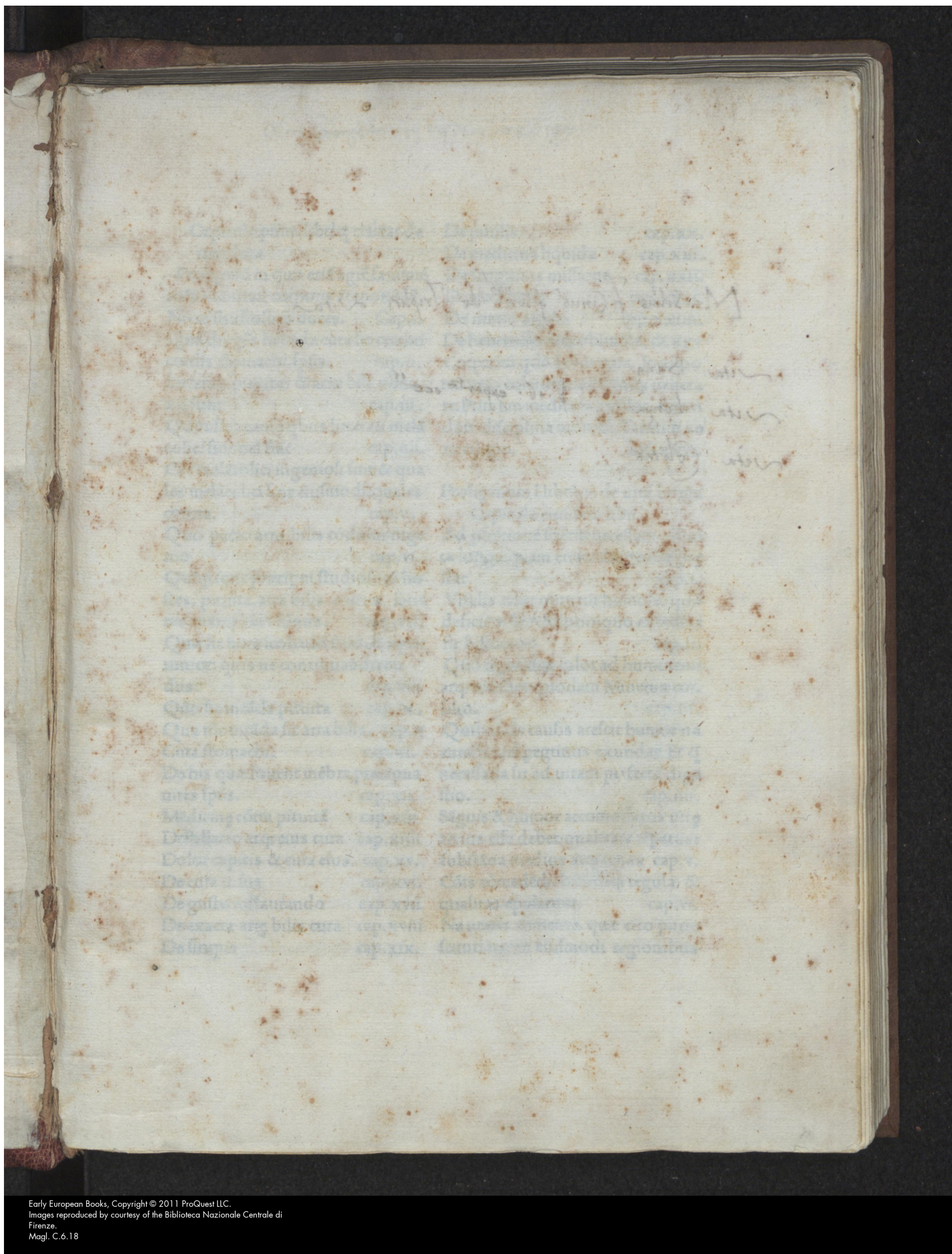

MARSII
FICINI
DE
VITA
1489
INCUNABULI
C
6
18
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

Marsilius Ficinus flor^nus^ de Triplici vita

vita Sana
vita Longa
vita Celitus

b. 16. expartz oct^15^

Olim Georgij Antonij Vespucij liber. / 1490 :~

Prohemium ĩ librũ. ii. de uita longa

Capitula eiusdem libri.

Prohęmiũ i librũ.III. de uita cęlitus

Capitula eiusdem libri.

Cursim Recognita.

In libro primo.

Carta.iii.faccia.ii.ociosi
car. vii. fa. i.repére truduntur
car. vii. fa. .ii. retrahit ad externa
car. ix. fa. ii. peximá uero illá
car. x. fa. i. idest sclarea siluestris
car. xviii. fa. i. coralli.s.utriusq;

In libro secúdo

Car. i. fa. ii. annú fere cétesimú
car. iiii. fa. i. suppeditar̃ humori
car. v. fa. i. cetera eleméta
car. vi. fa. ii. fasianarum
car. vii. fa. ii uinum & triticum
car. xi. fa. i. lachrymoq; pini
car. xi .fa. ii. uitis sator ꝓpagator uite
car. xiiii. fa. ii. harmonicos har monico
car. xvi. fa. ii. caléte oleo
car. xvii. fa. i. utcúq; cópésare pos simus
car. xviii. fa. i. propter horú cras sam tenacitatem
car. xviii. fa. ii. spúm seruaturum
car. xix. fa. i. exalans ex natura
car. xx. fa. ii. ꝓpinquas anno

In libro tertio

Car: ii. fa. i. pręterea generis
car. ii. fa. i. túc neq; intellectus
car. iii. fa. i. illic existunt
car. v. fa. i. quę stupefaciunt
car. v. fa. i. ac eiusmodi studiú
car. viii. fa. ii. quarta peripatetici putant
car. x. fa. i. expulsiuá ꝑ aquea
car. xiii. fa. i. quomodocúq; qua si per medicinas
car. xiii. fa. ii. i nostra reuolutio ne & genesi
car. xviii. fa. ii. lapis aetites, uel aquilinus
car. xviii. fa. ii. ruta & zedoaria
car. xxi. fa. ii. hac ipsa róe cornú eius qué cingit
Car. xxii. fa .i. audias, olfacias, imagineris
car. xxii. fa. i. paulo áte phębeos narrauimus
car.xxiii. fa. i. a theologis, & a Iá blicho
car.xxiiii. fa. i. ímésa ferme cęlestiú
car. xxv. fa. i. scilicet illuminare
car. xxviii. fa i. atq; ét cóseruar̃
car. xxix. fa. i. fęliciter ascédére
car. xxix. fa.i. dextra tenés calamú
car.xxxiii. fa. i. cóburat:eminus át caligare cópellat
car. xxxiii. fa. i. imaginé sub luna
car. xxxv. fa. ii. & hic quidem
car. xxxv. fa. ii. uehemétéq; héat
car. xxxix. fa. i. ipso suo sidere
car. xxxxiii. fa. ii. eius articulos
car.xxxxiiii. fa.ii. aiam múdi facile

In Apologia

Carta. i. fa. ii. aetitem lapidem
carta. iii. fa. i. cótundet claua

Prohemium Marſilii Ficini Florentini In Librum De Vita Ad Magnanimum Laurentium Medicem Patrię Seruatorem.

BACCHVM poetę/ſummum antiſtitem ſacerdotũ/bis natum canũt. Forte ſignificãtes/uel futurũ ſacerdotẽ ſtatim initiatũ/oportere renaſci. Vel pfecti tandẽ ſacerdotis mentem deo penitus ebriã/iam uideri renatam. Aut forſan humiliore ſenſu/ uinum Bacchi germen generari ſemel in uite quaſi Semele/ maturis ſub Phębo racemis: regenerari rurſũ poſt ipſũ uindemiæ fulmẽ in ſuo uaſe uinũ: uelut in Iouis femore merũ. Sed de ſacris ĩpræſentia myſteriis nõ eſt loquendum: ubi mox phyſica potius ope languẽtibus opitulaturi ſumus. Nec agendũ ſtilo grauitatis ſeruo: ſed libero potius & iocoſo: poſtquã a Libero patre neſcio qũo ſtatim exorſi ſumus. Et recte in q̃/ neſcio quomodo. Nã forte prudẽtior aliqs a Phębo medicorũ primo/ potiuſq̃ a Baccho medicinã auſpicatus eſſet. Quid uero? Siquod nõ uanũ omen ſit in ore nũc ſorte quadã pferente Bacchũ. Hic.n. almo quodã uino ſecuritateq; lætiſſima/ſalubrius forte medetur/q̃ herbis ille ſuis carminibuſq; Phoebus. Quocũq; uero ſenſu uel illa uel hæc acceperis/ dux ille ſacerdotum Bacchus geminas quaſi matres habuiſſe fertur. Melchiſedech aũt ſũmus ille ſacerdos/ unã uix matrẽ/ unũ uix patrẽ habuit. Ego ſacerdos minimus patres habui duos Ficinum medicũ: Coſmũ Medicem: Ex illo natus ſum: ex iſto renatus. Ille quidẽ me Galieno: tũ medico/ tũ Platonico cõmendauit. Hic autem diuino cõſecrauit me Platoni. Et hic ſimiliter atq; ille Marſiliũ medico deſtinauit. Galienus quidẽ corporũ: Plato uero medicus animorũ. Iandiu igitur ſub Platone ſalutarẽ animorũ exercui medicinã. Quando poſt librorũ oĩum eius interpretationem/ mox decẽ atq; octo de aĩorum ĩmortalitate libros/ & ęterna felicitate cõpoſui: ita puiribus patri meo medici ſatiſfaciẽſ. Medico uero patri/ ſatis deĩceps faciẽdũ putãs/ librũ de litteratorũ ualitudine curãda cõpoſui. Deſiderabãt pręterea poſt hęc homines litterati/ nõ tantũ bene quãdoq; ualere: ſed etiã bene ualẽtes diu

uiuere. His ergo deĩde librũ de uita lõga dedi. Diffidebãt aũt me
dicinis atq; remediis in re tãta terrenis. Adiunxi librũ de uita tũ
ualida/tũ lõga celitus cõpanda: ut ex ipso mũdi corpore uiuo ui
ta quædã uegetior in corpus nostrũ quasi quoddã mũdi mẽbrũ/
uelut ex uite ꝓpagaret̃. His uero tu medicinę libris ignosce pre
cor indulgẽtissime Laurẽti: si dum medicus esse uolo: nescio qũo
etiã nolẽs sum & si nõ bonus sæpe poeta. Nã & phębus idem est
medicinæ reptor/poesisq; magister: uitãq; ille suã nobis nõ tã per
herbas q̃ ꝑ citharã cãtũq; largit̃. Ipsa qnetiã Venus apud astrolo
gos musicũ æque parit/& medicũ. Sed hactenus dũ litteratorũ ci
uiũq; similiũ uitę curiosius cõsulo/librorũ meorũ salutẽ negligo:
q̃diu iter se patior esse seiũctos. Quãobrẽ in eos nũc primũ pius/
in corpus unũ copulo. Cuius artubus ĩ unã formã iam cõpactis
uita ꝓtinus adsit. Nõ potest aũt hoc opus physicum/id quasi cor
pus meũ/uitã accipere/nisi meã. Eiusmodi uero uita ex mea dũta
xat pẽdet anima. Hęc aũt iãdiu penes te magnanime Laurẽti mi
patrone uiuit: in ea præsertim amplissimarũ ędiũ tuarũ parte: ubi
una cũ Platone/nostrum illud de animorũ ĩmortalitate seruatur
opus/tuo iãpridẽ nomini dedicatũ. At aĩus iste meus: & si ĩ bea
ta quadã quasi patria penes te uitã agit/uerũtamẽ/quod & theo
logi uolũt/inquietus ẽ interea/ donec opus id physicũ tanq̃ suũ
corpus accipiat. Accipe igitur optime Laurenti/post illos de aĩa/
hos etiã de corpore libros: eodẽq; afflatu/ quo & illis dudũ/feli
citer his aspira. Ita.n.& corpus hoc sub tuo spiritu/ꝑ suam uiuet
animã: & anima uicissim nostra cũ hoc iam suo corpore in tuis la
tibus conquiescet.

VNIVERSALIS INSCRIPTIO.

**Liber de uita. In Tres Libros Diuisus. Primus de uita sana.
Secundus de uita longa. Tertius de uita cęlitus.**

DE CVRA VALITVDINIS EORVM QVI INCVMBVNT STVDIO LITTERARVM.

MARSILIVS Ficinus Florentinus Georgioantonio Vespuccio & Iohãni Baptistæ Boninsegnio uiris probitate doctrinaq; insignibus. S.D. Multa uobiscum his temporibus peripateticorũ more deambulando confabulati sumus de curãda eorum ualitudine, qui assidue incumbũt studio litterarũ: Quæ quidẽ breui perstricta cõpendio uobis potissimum cõmendare decreui. Neq; prius id opusculum uel ipse probabo, q̃ a uobis præcipue uiris, amicisq; ꝓbatissimis probatũ esse resciuero: uel elegãtissimũ Laurẽtii Medicis nostri iudicium subire permittam: Cuius quidem prosperæ ualitudini est ĩprimis si opus fuerit, cõsulturum. Vix.n. præsentibus litteratis pręsertim nostris prospiciet unq̃, nisi prius eorũ patrono Mecẽnati prospexerit. Legite igitur diligẽter: atq; curate ualitudinem diligẽtissime. Sublata.n. sanitate, sublimes musarũ fores, nisi deus omnipotens mira quadam uirtute & ducat & patefaciat, aut nõ tanguntur a nobis unq̃, aut certe frustra pulsantur. Physicam uero hãc disputationem nostram eo potissimum tanq̃ argumẽtum quoddam spectare uolumus, uidelicet si consequendæ sapientię gratia, corporis sanitas tantopere quęrẽda est, multo magis sanitatem mẽtis, qua sola potest sapientia compręhendi, esse quærendam: alioquin inscite omnino scientiã quęrũt, quicunq; insana mente sapientiam capere moliũtur. Sanitatem quidem corporis Hippocrates, animi uero Socrates pollicetur. Sed ueram utriusq; sanitatẽ solus ille pręstat: qui sic exclamat. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis: atq; ego uos reficiam. Ego sum uia, ueritasq; & uita.

Nouem studiosorum duces.

QVicunq; iter illud asperum arduũq; & lõgum ingrediunt᷑; quod quidẽ uix tãdẽ ad excelsũ nouẽ musarũ templũ assi duo labore perducit: nouẽ omnino itineris huius ducibus indi gere uidentur. Quorũ primi quidẽ tres in cęlo. Tres sequentes in animo. Postremi tres in terra nos ducunt. Principio in cęlo Mer curius: ut inuestigãdo musarũ iter aggrediamur: uel impellit uel adhortatur. Siquidẽ Mercurio tributũ est inuestigationis omnis officiũ. Deinde Phębus ipse & quęrentes animos & res quęsitas splendore uberrimo sic illustrat: ut perspicue quod quęrebatur: a nobis inueniatur. Accedit gratiosissima Venus gratiarum mater: atq; almis omnino lætisq; radiis suis: rem omnẽ adeo cõdit & or nat: ut quicquid & instigante Mercurio quæsitũ fuit: & mõstran te Phoebo iã erat inuentum: mirifica quadã & salutari uenustate Veneris circũfusum delectet semper & prosit. Sequũtur tres itine ris huius duces in animo: uidelicet uoluntas ardens & stabilis: Acumen ingenii: Memoria tenax. Tres ĩ terra postremi sunt: pru dẽtissimus paterfamilias: Probatissimus præceptor: Medicus pe ritissimus. Absq; his nouẽ ducibus nemo ad ipsũ nouẽ musarum templũ peruenire uel potuit: uel poterit unquã. Ceteros quidem duces ab initio nobis pręcipue deus oĩpotens naturaq; tribuit. Tres uero postremos nostra adhibet diligẽtia. Sed præcepta offi ciaq; quæ ad patrẽfamilias: & quæ ad præceptorẽ circa litterarum studia pertinent: antiq plures sapientesq; tractauerunt: præcipue Plato noster & sæpe alias: & in libris de rep. ac de legibus diligen tissime. Deinde Aristoteles ĩ politicis. Plutarchus quoq; & Quin tilianus egregie. Solus autẽ litterarũ studiosis hactenus deest me dicus aliqs: qui manũ euntibus porrigat: salutaribusq; consiliis atq; medicinis adiuuet eos: quos neq; cęlũ neq; animus: neq; pa terfamilias præceptor ue destituit. Ego igitur sortẽ eorũ laborio sissimam miseratus: qui difficile Mineruę minuentis neruos iter agũt: primus tãquã medicus debilibus & ualitudinariis adsum:

ſed utinã facultate tã ĩtegra/ q̃ propiria uolũtate. Surgite iã adoleſcentes deo duce alacreſ. Surgite iuuenes/ atq; uiri: quos ardentius Mineruę ſtudium nimis eneruat. Accedite libenter ad medicum: qui uobis ad inſtituti ueſtri perfectionẽ mõſtrante deo atq; fauente cõſilia remediaq; ſalutaria largiet̃.

Quã diligẽs habẽda cura ſit cerebri: cordis: ſtomachi: ſpiritus. 2

PRincipio quantam curſores crurium/ athletę brachiorum/ muſici uocis curam habere ſolent: tantam ſaltẽ litterarum ſtudioſos cerebri/ & cordis iecoriſq; & ſtomachi oportet habere. Immo uero tanto maiorẽ/ quãto & mẽbra hęc præſtantiora q̃ illa ſunt: & ii frequẽtius atq; ad potiora his mẽbris q̃ illi illis utunt̃.

Præterea ſolers q̄libet artifex ĩſtrumẽta ſua diligẽtiſſime curat. Penicillos pictor: Malleos incudeſq; faber ęrarius: Miles equos & arma: Venator canes & aues: Citharam citharedus: & ſua q̄ſq; ſimiliter. Soli uero muſarũ ſacerdotes/ ſoli ſũmi boni ueritatiſq; uenatores tam negligentes/ proh nephas tamq; ĩfortunati ſunt/ ut inſtrumentum illud/ quo mundum uniuerſum metiri quodã modo & capere poſſunt/ negligere penitus uideant̃. Inſtrumẽtũ eiuſmodi/ ſpiritus ipſe eſt: qui apud medicos uapor quidam ſanguinis purus/ ſubtilis/ calidus/ & lucidus definitur. Atq; ab ipſo cordis calore ex ſubtiliori ſanguine procreatus uolat ad cerebrũ: ibiq; animus ipſo ad ſenſus tam interiores q̃ exteriores exercendos aſſidue utit̃. Quãobrem ſanguis ſpiritui ſeruit: Spiritus ſenſibus: Senſus deniq; rationi. Sanguis aũt a uirtute naturali/ quæ in iecore ſtomachoq; uiget/ efficitur. Tenuiſſima ſanguinis pars fluit in cordis fontem: ubi uitalis uiget uirtus. Inde creati ſpiritus cerebri & (ut ita dixerim) Palladis arces aſcendunt. In q̄bus animalis ideſt ſentiẽdi mouẽdiq; uis dominatur. Itaq; talis plurimũ ferme cõtemplatio eſt/ quale ſenſus ipſius obſequiũ. Talis aũt ſẽſus/ qualis & ſpiritus. Spiritus uero talis/ qualis & ſãguis/

& tres illę uires/quas diximus: naturalis scilicet/uitalis/& aīalis/ a quibus/per quas/in quibus spiritus ipsi concipiuntur: nascuntur: atq; fouentur.

Litterati pituitæ & atræ bili obnoxii sunt. 3

NOn solum uero mēbra illa uiresq;/& spiritus homines litterarū cupidi curare diligentissime debēt: uerū etiam pituitā semper & atram bilē non aliter q̄ nauigātes scyllā atq; carybdim cautissime deuitare iubenť. Quantum enī reliquo corpore occiosi sunt/tantū cerebro ac mēte negociosi. Inde pituitam quod gręci flegma. Hinc atram bilē/quā iidem melancoliā uocant gignere compellunť. Illa quidem ingeniū sæpe obtundit & suffocat. Hæc uero si nimiū abūdauerit/flagrauerit ue/assidua cura crebrisq; deliramētis uexat animū/iudiciumq; pturbat. Vt nō immerito dici possit/litteratos fore & præcipue sanos/nisi cum pituita molesta est: & letissimos sapiētissimosq; omnium/nisi bilis atrę uitio uel merere sæpe/uel interdū desipere compellanť.

Quot sint causę/quibus litterati melancolici sint uel fiant.

VT aūt litterati sint melācolici/tres potissimū causarum species faciunt. Prima cęlestis: Secūda naturalis: Tertia est humana. Cęlestis/quoniā Mercurius/q ut doctrinas iuestigemus inuitat/& Saturnus/qui efficit ut in doctrinis inuestigandis pseueremus/inuētasq; seruemus: frigidi quodāmodo sicciq; ab astronomis esse dicuntur: uel si forte Mercurius nō sit frigidus: fit tamē sæpe Solis propinquitate siccissimus: qualis est natura apud medicos melācolica: eandēq; naturam Mercurius ipse Saturnusq; litterarū studiosis eorū sectatoribus ipartiunt ab initio/ac seruāt augētq; quotidie. Naturalis aūt causa esse uideť: q ad scientias præsertim difficiles consequēdas necesse est animum ab externis

Nota hic cautus quemadmodum Ptholomeus decepus est ... peregrinas ... & impressiones ... forte perfectiuas sic ē lux.

ad interna tanq̃ a circũferentia quadam ad cẽtrum se se recipere. Atq; dum speculatur in ipso (ut ita dixerim) hominis cẽtro stabilissime pmanere. Ad centrũ uero a circũferentia se colligere, figiq; in cẽtro maxime terrę ipsius est proprium: cui quidem atra bilis persimilis est. Igitur atra bilis animum ut se & colligat in unum, & sistat in uno, cõtempleturq; assidue prouocat. Atq; ipsa mundi centro similis ad cẽtrum rerum singularũ cogit inuestigandum. Euehitq; ad altissima quæq; compręhendenda: quandoquidẽ cũ Saturno maxime cõgruit altissimo planetarũ. Cõtẽplatio quoq; ipsa uicissim assidua quadã collectione & quasi cõpressione naturam atræ bili persimilẽ contrahit. Humana uero idest ex nobis causa est. Quoniã frequens agitatio mẽtis cerebrum uehementer exsiccat. Igitur humore magna ex parte cõsumpto, quod caloris naturalis pabulũ est, calor quoq; plurimũ solet extigui. Vnde natura cerebri sicca frigidaq; euadit. Quæ quidẽ terrestris & melãcolica qualitas nominatur. Pręterea ob frequentissimum inquisitionis motũ spiritus quoq; moti cõtinue resoluunł. Resolutos aũt spiritus ex subtiliori sanguine instaurari necessariũ est. Quapropter subtilioribus clarioribusq; sanguinis partibus sępe cõsũptis, reliquus sanguis necessario densus reddił & siccus & ater. Accedit ad hęc: ꝙ natura in contẽplatione cerebro prorsus cordiq; intenta, stomachũ eparq; destituit. Quare alimentis præsertim uel uberioribus uel durioribus male cõcoctis, sanguis inde frigidus crassusq; & niger efficitur. Postremo nimio mẽbrorum ocio neq; supflua excernunł: neq; crassi fusciq; uapores exalãt. Hęc omnia melancolicum spiritũ męstumq;, & pauidũ animũ efficere solent. Siquidẽ interiores tenebræ multo magis q̃ exteriores, męrore occupant animũ atq; terrent. Maxime uero litteratorũ omnium hi atra bile premunł, qui sedulo philosophiæ studio dediti mẽtem a corpore rebusq; corporeis seuocant, incorporeisq; coniungunt: tum quia difficilius admodum opus maiori quoq; indiget mentis intẽtione: tum quia quatenus mentẽ in corporeę ueritati con

iungunt/eatenus a corpore disiungere compellunt. Hinc corpus eorum nõnunq̃ quasi semianimum redditur atq; melancolicum. Quod quidem Plato noster in timeo significat/dicens animum diuina sæpissime & intentissime contemplantem/ alimentis eius modi adeo adolescere potentemq; euadere/ ut corpus suũ supra q̃ natura corporis patiatur/exsuperet: ipsumq; uehemẽtioribus agitationibus suis aliquando uel effugiat quodãmodo/ uel nõ nunq̃ quasi dissoluere uideat.

Cur melancolici ingeniosi sint/& quales me lancolici sint eiusmodi: quales contra.

HActenus quam ob causam musarum sacerdotes melancoli ci uel sint ab initio/ uel studio fiat/ rationibus primo cęle stibus: Secundo naturalibus: Tertio humanis ostẽdisse sufficiat. Quod quidẽ confirmat ĩ libro problematũ Aristoteles. Omnes enim inquit uiros in quauis facultate pręstantes melãcolicos ex titisse. Qua in re Platonicum illud quod in libro de sciẽtia scribi tur confirmauit. Ingeniosos uidelicet plurimum cõcitatos furio sosq; esse solere. Democritus quoq; nullos inquit uiros ingenio magnos/pręter illos qui furore quodam perciti sunt/ esse unquã posse. Quod quidem Plato noster in phedro probare uidetur di cens/poeticas fores frustra absq; furore pulsari. Et si diuinum fu rorẽ hic forte intelligi uult/ tamẽ neq; furor eiusmodi apud phy sicos aliis unq̃ ullis præterq̃ melancolicis incitatur. Deinceps uero assignandę a nobis rationes sunt/quare Democritus & Pla to et Aristoteles asserant melãcolicos nõnullos interdũ adeo ige nio cunctos excellere/ut non humani sed diuini potius uidean tur. Asseuerãt id Democritus & Plato & Aristoteles absq; dubio. Rationem uero tantæ rei haud satis explicare uidentur. Auden dum tamen monstrante deo causas indagare. Melancolia idest

atra bilis/est duplex. Altera quidem naturalis a medicis appella tur. Altera uero adustione cōtingit. Naturalis illa nihil est aliud q̄ densior quædam sicciorq; pars sanguinis. Adusta uero in spe cies quattuor distribuitur. Aut enim naturalis melancoliæ: aut sanguinis purioris: aut bilis: aut salsæ pituitæ combustione con cipitur. Quęcunq; adustione nascitur/iudicio & sapientiæ nocet. Nempe dum humor ille accenditur atq; ardet/ concitatos furen tesq; facere solet. Quam græci maniam nuncupant: nos uero fu rorem. At quando iam extinguitur/ subtilioribus clarioribusq; partibus resolutis/solaq; restante fuligine tetra stolidos reddit/ & stupidos. Quem habitum melancoliam proprie & amentiam uecordiamq; appellant. Sola igitur atra bilis illa quam dixi mus naturalem ad iudicium nobis sapientiamq; conducit. Neq; tamen semper. Sane si sola sit/atra nimium densaque mole/obfu scat spiritus/terret animum/obtundit ingenium. Si uero pitui tæ simplici misceatur/ cum frigidus obstiterit circum præcordia sanguis/ crassa quadam frigiditate segnitiem adducit atque tor porem. Atque ut densissimę cuiusq; materię natura est/ quando eiusmodi melancolia frigescit/ ad summum frigiditatis intendi tur. Quo in statu nihil speratur: timentur omnia: tedet celi con uexa tueri. Si bilis atra uel simplex uel mixta putrescit/ quarta nā gignit febrē: lienis tumores: & multa generis eiusdē. Vbi ni mis exuberat siue sola sit/siue cōiuncta pituitę spiritus crassiores facit/atq; frigidiores. Continuo animū afficit tedio. Mētis aciem hebetat: neq; salit arcadico circū pręcordia sanguis. Oportet aūt atrā bilem neq; tam paucā esse/ut sanguis: bilis: spiritus quasi fre no careant. Vnde instabile ingenium labilemq; memoriā esse cō tingat. Neq; tam multam/ut nimio pōdere pręgrauati dormitare atque egere calcaribus uideamur. Proinde necessarium est omni no eam esse quoad eius natura patitur subtilissimam. Si enim te nuata pro natura sua maxime fuerit/ poterit forsitan absque no

xa etiam esse multa. Atq; etiam tãta/ ut æquare bilem saltem pondere uideatur. Abundet igitur atra bilis/ sed tenuissima. Non careat humore subtilioris pituitæ circumfuso: ne arescat prorsus durissimaq; euadat. Non tamen misceatur omnino pituitæ/ præsertim uel frigidiori uel multę: ne frigescat. Sed bili sanguiniq; adeo misceatur/ ut corpus unũ conficiatur ex tribus: dupla sanguinis ad reliqua duo proportione compositũ. Vbi octo sanguinis partes: duæ bilis: duæ iterum atrę bilis portiones existãt. Accendat̃ aliquãtum a duobus illis atra bilis/ accensaq; fulgeat: non urat̃. Ne quemadmodum solet materia durior/ dum feruet nimium/ uehementius urat/ & concitet. Dum uero refrigescit/ similiter frigescat ad sũmum. Bilis enim atra ferri instar quando multum ad frigus intenditur/ friget ad summũ: quando contra ad calidum ualde declinat/ calet ad summum. Neq; mirum uideri debet/ atrã bilem accendi posse facile/ atq; accensam uehementius urere. Siquidem uidemus calcem illi similem aqua perfusam feruere statim/ atq; exurere. Tantam ad utrunq; extremum melancolia uim habet unitate quadam stabilis fixæq; naturæ. Quæ quidẽ extremitas ceteris humoribus non contingit. Sũme quidem calens summam pręstat audaciam/ immo ferocitatem. Extreme uero frigẽs timorem ignauiamq; extremã. Mediis uero inter frigus caloréq; gradibus affecta uarie/ affectus producit uarios/ non aliter q̃ merum pręcipue potens bibentibus ad ebrietatem uel etiam paulo liberius affectus inferre uarios soleat. Igitur oportune temperata sit atra bilis oportet. Quæ cum ita moderata est/ ut diximus/ & bili sanguiniq; ꝑmixta/ q̃a & natura sicca est/ & cõditione q̃tũ ipsius natura patit̃/ tenuissima/ facile ab illis accendit̃. Quia solida ẽ atq; tenacissima/ accensa semel diutissime flagrat. Quia tenacissime siccitatis unitate potẽtissima ẽ/ uehemẽtius ĩcalescit. Quẽadmodũ lignũ paleis si utraq; accẽdant̃/ magis diutiusq; calet & lucet. Atq a diuturno uehementiq; calore fulgor ingẽs motusq; uehemẽs & diuturnus ꝓficiscunt̃. Huc tẽdit illud Heracliti: Lux

ſicca anima ſapientiſſima.

Quo pacto atra bilis conducat ingenio. : 6 :

Q Veret forte quiſpiam: quale ſit corpus illud humoris eiuſmodi/ ex tribus illis humoribus ea qua diximus ꝓportione conflatum. Tale eſt ferme colore/ quale aurum eſſe uidemus: ſed aliquantum uergit ad purpuram. Et quando tam naturali calore q̃ uel corporis uel animi motu accenditur/ ferme non aliter/ q̃ ignitum rubẽſq; aurũ purpureo mixtum calet/ & lucet. Atq; uelut Iris trahit uarios flagrãte corde colores. Quęret aliquis iterum/ quonam pacto humor eiuſmodi conducat ingenio. Nẽpe ſpiritus ex hoc humore creati/ primo quidem ſubtiles ſunt/ non aliter q̃ aqua illa quam & uitæ: ſeu uitis aquã nominãt/ & ardentem: quotiens ex craſſiori mero/ quadam ad ignem diſtillatione ut fieri ſolet/ exprimitur. Spiritus enĩ ſub anguſtioribus atræ bilis eiuſmodi compreſſi meatibus/ uehementiore ob unitatem calore maxime tenuantur: perq; arctiores meatus expreſſi ſubtiliores erumpunt. Deinde calidiores ſimiliter/ atq; eadem ratione lucidiores. Tertio motu agiles/ actione uehementiſſimi. Quarto: ſolido ſtabiliq; humore iugiter emanantes actioni diutiſſime ſeruiunt. Tali aũt animus noſter obſequio fretus indagat uehemẽter. Perſeuerat inueſtigando diutius. Facile quæcũq; inueſtigauerit inuenit: clare pſpicit: ſincere diiudicat: ac diu retinet iudicata.

Adde ꝙ quẽadmodum ĩ ſuperioribus ſignificauimus/ animus inſtrumento ſiue incitamento eiuſmodi quod cẽtro mundi quodãmodo congruit/ atq; (ut ita dixerim) in ſuũ centrũ animũ colligit/ ſemp rerũ oĩum & cẽtra petit/ & penetralia penetrat. Cõgruit inſup cũ Mercurio atq; Saturno. Quorũ alter altiſſimus omnium planetarũ/ inueſtigãtẽ euehit ad altiſſima. Hinc philoſophi ſingulares euadũt. Preſertim cũ animus ſic ab externis motibus atq; corpore proprio ſeuocatus/ & q̃ proximus diuinis/ & diuinorũ

instrumentum efficiatur. Vnde diuinis influxibus oraculisq; ex alto repletus noua quædã inusitataq; semp excogitat/ & futura prædicit. Quod non solum Democritus atq; Plato affirmãt: sed etiam Aristoteles in problematũ libro/ & Auicenna in libro diui norum/ & in libro de anima confitenẽ. Quorsum hęc de atrę bi lis humore tam multa? Vt meminerimus/ quãtum atra bilis/ imo candida bilis eiusmodi querẽda & nutriẽda est tanq̃ optima/ tan tum illam quæ contra se habet (ut diximus) tanq̃ pessimam esse uitandã. Adeo.n. dira res est/ ut a malo demone eius ĩpetus insti gari Serapio dixerit/ & Auicẽna sapiẽs non negauerit.

Quinq; sunt præcipui studiosorum hostes: Pituita: Atra bilis: Coitus: Satietas: Matutinus somnus. .7.

VT autẽ redeamus illuc/ unde iam longius digressi sumus/ longissima uia est: quę ad ueritatem sapiẽtiamq; perducit: grauibus terræq; marisq; plena laboribus. Quicunq; igitur hoc iter aggrediunẽ/ ut poeta quispiam diceret/ sępe terra mariq; pericli tantur. Siue.n. mare nauigent continue inter fluctus idest humo res duos/ pituitam scilicet/ & noxiã illam melancoliã/ quasi inter scyllam carybdimq; iactãtur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agãt/ tria mõstra protinus sese illis obiciunt. Primum terrena Venus/ Priapusq; nutrit. Secũdum Bacchus & Ceres. Tertium nocturna Echate frequenter opponit. Ergo & Apollo ab æthere/ & Neptu nus ab ęquore/ & a terra Hercules sępe uocãdus: ut monstra eius modi Palladis inimica/ iaculis Apollo trãsfigat: Neptunus tridẽ te domet: claua Hercules cõtundat/ & laceret. Primũ quidẽ mon strũ est uenereus coitus: præsertim si uel paulũ uires excesserit. Su bito nãq; exhaurit spiritus/ præsertim subtiliores: cerebrũq; debi litat: labefactat stomachũ atq; pręcordia. Quo malo nihil igenio aduersius esse potest. Cur nã Hippocrates coitũ comitiali morbo similẽ iudicauit? nisi qa mẽtẽ/ quæ sacra est pcutit: tantũq; obest:

ut Auicenna in libro de animalibus dixerit: Siquid spermatis su pra q̃ natura toleret/coitu pfluat/ obesse magis/ q̃ si quadragies tantundem sanguinis emanarit: ut non iniuria prisci musas atq; Mineruã uirgines esse uoluerint. Huc platonicum illud spectat. Cum Venus musis minitaretur/nisi sacra uenerea colerent/se con tra illas suũ filiũ armaturam. Responderũt musę. Marti o Venus Marti talia minitare. Tuus.n.inter nos cupido nõ uolat. Deniq; natura nullũ sensum longius q̃ tactũ ab itelligentia segregauit.

Secundũ monstrũ est uini cibiq; satietas. Quippe si uinum uel nimiũ uel nimis calidũ uehemensq; fuerit/caput ipsũ humoribus pessimisq; fumis implebit. Mitto q insanos facit ebrietas. Cibus uero nimius/primũ quidẽ ad stomachũ in ipso coquendo omnẽ naturę uim reuocat. Quofit/ut capiti simul speculationiq; inten dere nequeat. Deinde inepte coctus multis & crassis uaporibus humoribusq; aciẽ mentis obtundit. Quin etiã si satis coquatur: tamen ut Galienus ait/animus adipe & sanguine suffocatus cele ste aliquid peruidere non potest. Tertiũ deniq; monstrũ est/ad multã noctẽ/præsertim post cęnã frequentius uigilare: unde etiã post ortũ solis dormire cogaris: quoniã uero i hoc errãt/ fallũtq; studiosi pmulti: iccirco q̃tũ igenio noceat/latius explicabo: atq; rationes septem præcipuas afferam: Primã ab ipso cęlo: Secundã ab elementis: Tertiam ab humoribus: Quartã ab ordine rerum: Quintã a natura stomachi: Sextã a spiritibus: Septimã a phanta sia deductam. Principio tres planetę queãdmodum i superiori bus dicebamus contemplationi & eloquentiæ maxime fauent: Sol/Venus/atq; Mercurius. Hi uero paribus ferme passibus con currẽtes/aduẽtãte nocte nos fugiũt. Die uero uel ppinquãte/ uel iã surgẽte resurgunt/nosq; reuisunt. Post uero solis ortũ in plagã cęli duodecimã: quę carceri tenebrisq; ab astronomis assignatᷓ: re pẽte tradunᷓ. Ergo nõ qui uel nocte quando nos fugiũt/uel die post solis ortũ/quãdo carceris tenebrarũq; domũ intrãt: sed q uel ppemodũ petẽtibus ortũ/uel iam surgẽtibus ad cõtẽplãdũ scribẽ

dumq; ipsi quoq; cõsurgũt/ ii soli acutissime speculãtur/ & eloquẽ tissime inuẽta sua scribũt/ atq; cõponunt. Ratio secũda scilicet ab elemẽtis est talis. Oriẽte sole mouetur aer/ tenuat̃q;/ & claret: occidẽte uero cõtra. Sãguis aũt & spiritus motũ qualitatẽq; aeris circũfusi naturaq; similis seq necessario cõpellunt̃. Tertia ratio/ quę ab humoribus ducit̃/ est eiusmodi. In aurora mouet̃ sãguis/ & regnat/ motuq; tenuatur/ & calescit/ & claret. Spiritus uero sanguinem sequi imitariq; solent. Verum accedẽte nocte melancolia illa crassior & frigidior/ atq; pituita dominantur: quæ spiritus ad speculandũ ineptissimos proculdubio reddunt. Quarta ratio/ quæ trahitur ab ordine rerũ hæc erit. Dies uigilię: nox somno tributa est: quoniã cum sol uel ad emisperium nostrum accedit/ uel super ipsum ĩcedit/ radiis suis meatus corporis aperit/ atq; a centro ad circũferentiam humores spiritusq; dilatat. Quod quidem ad uigiliam actionesq; excitat atq; conducit: contra uero/ quãdo recedit/ omnia coartantur: Quod naturali quodã ordine inuitat ad somnũ: maxime post tertiam aut quartã noctis partem. Quisquis igitur mane quidem dormitat/ quando sol mundusq; excitat: ad multam uero noctem uigilat/ quãdo natura dormire iam & a laboribus quiescere iubet/ hic absq; dubio cũ ordini uniuersi tum sibi ipsi repugnant: dũ cõtrariis simul motibus perturbat̃ atq; distrahitur. Sane dũ ab uniuerso mouetur ad extima/ ipse se se mouet ad intima. Atq; contra: dum ab uniuerso ad intima trahitur/ ipse se interim retrahit ad extrema. Ergo puerso ordine motibusq; cõtrariis/ tũ corpus totũ/ tum spiritus ĩgeniũq; prorsus labefactat̃. Quinto loco a natura stomachi in hũc modũ argumẽtamur. Stomachus diuturna diurni aeris actione/ apertis poris admodũ dilatat̃: euolantibusq; spiritibus tãdem ualde debilitatur. Igitur subeunte nocte nouam spirituum copiam exigit qua foueatur. Quapropter quicunq; eo tempore contẽplationes longas/ & difficiles ĩchoat/ ipsos ad caput spiritus retrahere nititur. Hi uero distracti/ neq; stomacho satis/ neq; capiti faciũt. Maxime

uero nocet/ si post cęnam lucubrãtes diu eiusmodi studiis atten
tius incumbamus. Pluribus enim tũc ad concoquẽdũ cibũ spiri
tibus multoq; calore stomachus indiget. Hæc uero duo lucubra
tione studioq; tali diuertũtur ad caput. Quo fit/ ut neq; cerebro/
neq; stomacho supperant. Adde q̄ caput ob eiusmodi motũ cras
sioribus cibi replet̃ uaporibus. Atq; cibus i stomacho a calore &
spiritu destitutus crudescit/ & putret. Vnde rursus caput opplet/
& lędit. Deniq; matutinis horis/ quãdo surgendũ est/ ut excremẽ
tis omnibus somno retẽtis singula mẽbra purgent̃/ tũc id quod
pessimum est/ qui nocte lucubrando cõcoctionem penitus inter
ruperat: idem dormiendo mane excrementorum expulsionem
diutius impedire compellitur. Quod quidem tam ĩgenio q̄ cor
pori medici omnes obesse q̄plurimum arbitrantur. Merito ergo
qui nocte cõtra naturã pro die/ atq; cõuerso: die rursus pro nocte
utuntur tanq̄ noctuæ/ ii etiã i hoc uel inuiti noctuas imitant̃: ut
quẽadmodũ illis sub solis lumine caligãt oculi: ita & iis mentis
acies sub ueritatis splendore caliget. Sexto loco a spiritibus idẽ
ita ꝓbat̃. Spiritus fatigatione diurna: præserti subtilissimi q̄q; de
niq; resoluunt̃. Nocte igit̃ pauci crassiq; supsunt litterarũ studiis
ineptissimi: ut nõ aliter mancis horũ fretũ alis ĩgeniũ uolare pos
sit: q̄ uespertiliones atq; bubones. Cõtra uero post somnũ mane
spiritibus recreatis/ mẽbrisq; adeo corroboratis/ ut minimo spiri
tuũ ãminiculo egeant/ multi subtilesq; spũs adsunt: q cerebro ser
uiãt: atq; expeditius obseq possũt i mẽbris fouẽdis regẽdisq; pa
rũ admodũ occupati. Postremo septima rõ/ sic a phãtasię natura
deducit̃. Phãtasia siue imaginatio siue cogitatio seu quouis alio
noĩe nuncupãda uidet̃/ multis/ lõgis/ cõtrariis inuigilãdo imagi
nibus/ cogitationibus/ curisq; distrahit̃ atq; turbat̃. Quæ quidẽ
distractio ꝑturbatioq; sequẽti cõtẽplationi/ tranq̄llam serenãq;
mentem penitus postulãti/ nimiũ contraria est. Sola uero noctur
na q̄ete agitatio illa sedat̃ tandẽ atq; pacat̃. Igit̃ accedente q̄dem
nocte sẽp turbata mẽte: recedẽte uero ut plurimũ mẽte trãq̄lla ad

studia nos conferimus. Quicũq; uero mente nimium agitata res ipsas iudicare conant̃, ii nõ aliter q̃ illi qui uertiginem patiunt̃, omnia uerti putãt: (ut Plato inquit) cũ ipsi uertant̃. Quãobrẽ sci te Aristoteles in economicis iubet ante lucẽ surgere: asseritq; id & ad corporis sanitatẽ: & ad philosophię studia ꝓdesse q̃plurimũ. Sed hoc ita accipiendũ est, ut cita & modica cęna matutinã crudi tatẽ diligẽtissime deuitemus. Deniq; sacer ille uates Dauid omni potentis tuba dei, nũq̃ dicit uespere, sed mane semꝑ atq; dilucu lo in deum suũ canendũ se cithara psalmisq; surgere. Surgere qui dem mẽte, ea hora omnino debemus. Mox etiã corpore: si modo id cõmode fieri possit.

Quæ sit hora inchoandis studiis oportunior: quis ue continuandi modus. 8

EX iis quæ in superioribus disputata sũt: ferme iam satis cõ stat, oportune nostra nos studia exordiri: uel statim orien te sole: uel hora una saltẽ uel duabus ad sũmum ante solis exor tum. Sed anteq̃ e lecto surgas, perfrica parũper suauiterq; palmis corpus totũ primo. Deide caput unguibus, sed id paulo leuius. Hac in re te Hippocrates ãmoneat. Nam frictione inquit si uehe mens sit, durari corpus: Si leuis, molliri: si multa, minui: si modi ca, impleri. Cum e lecto surrexeris, noli subitæ lectioni meditatio niq; prorsus incũbere. Sed saltẽ horę dimidium cuilibet expurga tioni cõcedito. Mox meditationi accingere diligẽter: quã ad ho ram circiter unã pro uiribus ꝓrogabis. Deinde remittes parũper mentis intentionẽ: atq; interim eburneo pectine diligẽter & mo derate pectes caput a fronte ceruicem uersus quadragies pectine ducto. Tum ceruicẽ panno asperiori perfrica. Demũ reuersus ad meditãdum, duas insuꝑ horas aut saltẽ horam unã studio dedi caro. Produci uero nõnunq̃ studia possũt, sed aliquãta interdũ intermissione facta, ad horã usq; meredianã. Quin etiã interdum

q̃uis raro nisi cibũ interim cogamur assũmere post meridiẽ circiter horas duas. Sol. n. circa ortũ potẽs ẽ: potẽs & i medio cęlo: i plaga quoq; illa cęli / quæ mediũ ꝓxime sequiꝫ: quã nonam astro nomi uocãt / & sapiẽtie domũ / sol maxime gaudet: quoniã uero poetę oẽs Phębũ musarũ sciẽtiarũq; ducẽ esse uolũt / merito siq̃d altius excogitandũ est / his horis potissimũ cogiteꝫ: si musæ quærendæ / horis eisdẽ Phębo duce quęranꝫ. Reliquæ. n. horæ ueteribus alie nisq; legendis / potius q̃ nouis ꝓpriisq; excogitandis accomodatæ uidenꝫ. Semp̃ aũt meminisse debemus qualibet hora semel saltem paulisper remittẽdã esse mentis intentionẽ. Cũ. n. ob intẽtionem eiusmodi spũs resoluanꝫ / merito si nunq̃ cesses tendere lentus eris. Dũ laboras animo / interim corpore cõqesce. Mala est defatigatio corporis: peior animi: utriusq; simul pessima: oppositis hominẽ motibus simul distrahẽs / uitãq; disperdẽs. Deniq; haud ulterius meditatio ꝓcedat q̃ uoluptas. Potius uero citra.

Quomodo sit uitanda pituita. 9.

OPerę pretiũ fore uidetur / quæ noxia litteratis esse diximus repetere breuiter: atq; remedia singulis adhibere. Ergo ne pituita nimis augeatur / exercitatione quottidie stomacho ferme uacuo bis utendum: nunq̃ tamen laboriosa: ne acuti spiritus dissoluãtur: excremẽta diligẽtissime ab omnibus meatibus expurganda. Sordes a corporis totius cute / capitis pręcipue tum lotione tum frictione penitus abstergendæ. Vitanda alimẽta frigida nimium: atq; nisi obstiterit atra bilis / etiam humida / & omnino quæ pinguia / uiruleẽta / uiscosa / uncta / glutinosaq; sint: uel quæ facile putrescere soleant. Si stomachus uel natura uel ætate sit frigidus: aut dimittẽdus omnino / aut certe minuendus aquę potus. Moderatus cibus sit oportet: sed potio moderatior. Habitatio alta a graui nubiloq; aere remotissima. Tũ ignis / tum calidi odoris usu humiditas expellẽda. Prohibẽdũ frigus a capite: maxime

uero ceruice atq; pedibus: Multũ.n.obest ĩgenio. Prodest moderatus usus aromatũ ĩ frigidioribus epulis: nucis muscatę præsertim & cĩnamomi & croci: Zinziberis quoq; conditi mane stomacho uacuo: quod sensibus etiã & memoriæ maxime prodest.

Qua ratione uitanda sit atra bilis. ·10·

EXimã uero illã quam ĩ sup̃ioribus detestabamur atrã bilem hæc augẽt: Crassũ turbidũq; uinũ, præcipue nigrũ. Cibi duri, sicci, salsi, acres, acuti, ueteres, usti, assi, fricti, carnes bouis & leporis: caseus uetus: salsamẽta: legumina: præcipue faba: lẽticula: melõgia: eruca: brassica: sinapis: radicula: alliũ: cepa: porrũ: mora: cariotę: & quæcũq; calefaciũt uel frigefaciunt simul atq; desiccant & oĩa nigra. Ira: timor: misericordia: dolor: otiũ: solitudo: & quæcũq; uisũ & olfatũ auditũq; offẽdũt: oĩum uero: maxime tenebrę. Pręterea exsiccatio corporis nimia, siue lõgis nata uigiliis, siue multa mentis agitatione, uel cura, seu frequenti coitu: usuq; rerũ calidarũ multũ atq; siccarum: seu ĩmoderata quadã deiectione atq; purgatione, uel exercitatione laboriosa, uel inedia, siti, calore, uel sicciore uẽto, uel frigore. Cũ uero bilis atra semp̃ siccissima sit, frigida quoq;, licet nõ ęque, huic certe resistendũ est, rebus quidẽ modice calidis: humidis uero q̃maxime. Cibis elixis assidue: qui coquãtur facile: & subtilẽ gignãt sanguinem atq; clarissimum. Sed interim ut stomachi & pituitæ ratio habeaẽ: perinde atq; bilis attræ, epulę cĩnamomo & croco & sandalis cõdianẽ. Cõferunt semina peponis: atq; cucumeris, & pinei nuclei abluti. Cõueniũt lacticinia omnia: lac: caseus recẽs: amigdalæ dulces. Conueniũt carnes auiũ: & pullorum gallinaceorũ: quadrupedum ue lactentiũ: oua sorbilia maxime: & ex mẽbris animaliũ cerebellũ: dulcia mala: pyra: p̃sica: pepones: pruna damascena: atq; similia: Cucurbita rite cocta: herbę humidæ, non uiscosæ: Cerasia uero ficus: uuas minime laudo. Nauseam uero & satietatẽ ualde dete

ſtor. Nihil aũt aduerſus hãc peſtem ualentius eſt q̃ uinũ leue/cla
rum/ſuaue odorum/ad ſpiritus pręceteris ꝑſpicuos generandos
aptiſſimũ. Nam ut Platoni & Ariſtoteli placet/hic humor/hoc ui
no nõ aliter mollit̃ atq; dulceſcit & claret/ q̃ uel lupini aqua ꝑfu
ſi/uel ferrum flãmis accenſum. Verum q̃tum eius uſus ſpiritibus
& ingenio prodeſt/tantũ nocet abuſus. Pręterea īfundere aurũ
uel argentũ maxime ignitũ/eorũq; folia in poculis uel in ipſo iu
re prodeſſe/conſentaneũ eſt: atq; aureo uel argenteo uaſculo bibe
re/ciboſq; ſũmere. Item ꝓutile eſt/ſi ſæpe ſtomacho uacuo liquiri
tię ſuccus deglutiat̃: Succus quoq; punici pomi dulcis: atq; dul
cis arancei. Conducunt nõ mediocriter ſuaues odores/temꝑati
maxime: at ſi regnat frigus/ad calidũ declinãtes: ſin dominetur
calor/uergentes ad frigidũ. Temꝑandi ſunt igit̃ ex roſis: uiolis:
myrto: cãphora: ſandalis: aqua roſacea: quæ frigida ſunt. Rurſus
ex cinamomo: citro: aranceo: garofilis: mẽta: meliſſa: croco: ligno
aloe: ambra: muſco: quę calida. Verni flores ꝓſunt imprimis & fo
lia citri/ſiue arancei/odoraq; poma: ſed maxime uinum. Odores
eiuſmodi ꝓut cuiq; cõuenit: & naribus hauriendi ſunt/& pectori
atq; ſtomacho admouẽdi. Odores uero calidos multũ ſiccoſq; ſi
ſoli fuerint & cõtinui/nõ ꝓbamus. Tenẽdus ore iacintus q ani
mum uehementer exhilarat. Hierobotanum quoq; .i. ſciarea ſilue
ſtris tũ cibo tum odore cõfert. Bugloſſa rurſus: borrago: meliſſa:
horũq; triũ aqua. Rurſus lactuca: endiuia: uua paſſula: lac amig
dalinũ menſę familiariſſima eſſe debẽt. Fugiẽdus aer/aut ferués/
aut glacialis nimium/aut nubilus. Sed aer temꝑatus ſerenuſq; li
berrime admittẽdus. Mercurius/ Pythagoras/ Plato iubẽt/diſſo
nantẽ animum uel męrentẽ cithara cantuq; tam cõſtanti q̃ cõcin
no componere ſimul atq; erigere. Dauid aũt poeta ſacer pſalterio
pſalmiſq; Saulem ab īſania liberabat. Ego etiam ſi modo infima
licet componere ſũmis/ q̃tum aduerſus atrę bilis amaritudinem
dulcedo lyræ cantuſq; ualeat/domi frequenter experior. Lauda
mus frequentem aſpectum aquę nitidę: uiridis: rubei ue coloris:

hortorum: nemorũq; usum: deambulationẽ secus flumina, perq; amęna prata suauem: equitationem quoq;, gestationem, nauigationemq; lenẽ ualde probamus. Sed uarietatẽ imprimis, facilesq; occupationes, diuersaq; negocia non molesta: assiduã hominum gratiosorum consuetudinem.

Cura stomachi. ·11·

SEquitur ut curam stomachi diligentissimã habeamus: ne nauseam cruditatẽ ue adducat unq̃ satietas, caputq; offendat. Bis cibus quotidie sũmendus est, & modicus atq; leuis cinnamomo, mace, nuce muscata moderate cõditus. Sẽp tamẽ siccus cibus põdere alimẽta mollia potũq; exsuper: nisi forte atrę bilis siccitatẽ admodũ uereamur. Famẽ (si cõmode fieri potest) cibus, siti potus expectet. Auiditas utriusq; supsit mẽsę. Fastidiũ & saturitas ꝓcul absint. Abstinendũ ab iis quæ ob nimiã humiditatẽ uel uirulẽtã & unctã uiscosãq; materiã stomachũ relaxãdo debilitãt: uel etiã frigida aut calidissima sunt: aut propter duritiã ęgre coquũtur. Et quæ talia sunt, ut diu post mensam palato saporem reddant molestiorẽ: siue inflent: siue caput multis uaporibus impleant. Ab omnibus imprimis quæ facile uel extra aluum, uel in aluo putrescãt. Dulces sapores, aut acres si soli sint, nullo pacto probamus. Sed dulces acri quodam uel acuto uel sicco uolumus temperari. Mastix & menta sicca: saluia recens: uuę passulæ: cidonia poma cocta, cõdita sacharo: cicorea: rosa: corallus: Lotus capparis & aceto cõditus stomacho amicissima sunt. Mala præterea punica sapore inter acidum dulcẽq; medio: & omnino quæcũq; moderate arida sunt & aliquantulum austera: quæ medici stiptica uocant: siue quæ aliq̃tum acuta sunt uel salsa, uel aromatica. Mirobalani autem omnia superant. Vinum quoq; rubeum potius q̃ album sapore quasi paululum subamaro: ac nisi caliditas uel destillatio aliter postulauerit optimum erit merum bibitum

paulatim. Omnino autẽ liquidiores epulę prius sũmendæ q̃ du
riores. Sumpto uero cibo/conuenit coriandrum/pomumq; cido
nium cõditũ sacharo: mala punica/ & pyra austera/ nespile quoq;
& persica sicca atq; similia. Mandere uero oportet/antequã deglu
tiantur singula exactissime. Fouendus stomachus/ si oportet ex
trinsecus/mastice/rosa/mẽta/corallo. Cauẽdũ ne post cibũ/dua
bus aut tribus proximis horis uel cogitationi difficili: uel lectio
ni sedulo incumbamus. Necessariæ forsan erunt horę uacationis
quatuor: si cibus potus ue uberior fuerit: aut cibus durior. Ma
lum est cibo/potu ue uentrem extẽdere: Pessimum/stomacho sic
extento difficilia cogitare. Aut igitur nutrimentum sũme leuissi
mum/aut sumpto/uaca/donec quasi cõcoxeris. Neque dormien
dum post cibum meridie/nisi maxima cogat necessitas. Atque id
quidem non prius q̃ horas duas uigilauerimus. Nocte tamen
sũpta cęna/hora ut uidetur una uigilię sufficit. Coitus stomacho
pestilens: præsertim si uel saturo statim/uel exuriente cõcumbas.
Ocio męret stomachus: exercitatione gaudet: nisi dũ cibo sit ple
nus. Sumpto cibo statim modice deambulandum: mox uero se
dendum.

De his quæ fouent mẽbra pręcipua uires spiritus. 12

SEd iam Præstare uidetur/ut nonnulla ex medicorum offi
cina in medium producamus: quæ stomachi/cordis/cere
bri/spirituum ingenii/ uires uel seruent integras/ uel restituant:
ac si uel pituita uel atra bilis excrescat: uel immineat nausea/lon
ge propellant. Omnes sine cõtrouersia medici cõsenserunt: nihil
esse salutarius tiriaca: fouendis confirmandisq; tum singulis mẽ
bris & uiribus/ tum spiritibus atque ingenio. Huius igitur ipri
mis utemur drachma dimidia/aut saltẽ drachmę tertia parte bis
qualibet edomada hyeme & autũno: sed ęstate/atque uere semel/
uel sola/ uel si placet frigidis humidisq; tẽporibus cum pauculo

mero claro/suaui: temporibus uero calidis/siccisq; presertim si natura uel etas sit calidior/cum aquæ rosacee duabus unciis aut tribus: stomacho scilicet uacuo/sex aut septem horis ante cibum. Si tiriaca desit/dabimus mitridatum: Sed ubi tiriacam mitridatũ ue sũmimus/eo die ab omni re calida penitus abstinẽdũ: ac si æstas aut uer fuerit/frigidis est utendum. Secundo uero loco eadem in causa probatur ab omnibus aloe/rite electa atq; lota. Sũme mirobalanorum chebularũ drachmas duas: rosarum purpurearum/sandali rubei/emblicorum/cinnamomi/croci/corticis pomi citri/beem/melisse/idest citrarie/ singulorum drachmam unam: aloes electe riteq; ablutæ drachmas duodecim. Ex his confice pilulas optimo mero. Quibus ebdomada qualibet semel utaris diluculo: eo scilicet põdere: quod naturæ tuæ conueniat. Aestate qdẽ cũ aqua rosacea: alias uero cũ uino. Quibus aũt diebus neq; tiriacã neq; pilulas assũmes/ utere cõfectione eiusmodi mane atq; uespe duabus/aut tribus ante cibum horis. Summe cinnami electissimi drachmas quatuor: chebularum mirobalanorũ duas: & totidem emblicarum/croci/ rosarum purpurearum drachmam dimidiam: sandalorũ rubrorũ drachmas duas: corallorũq; similiũ drachmã unam: Sachari albissimi quãtũ satis est. Funde sacharum aqua rosacea atq; succo citri uel limonum/æqualibus uidelicet portionibus. Coque suauiter. Deinde adde musci tertiã drachmæ partẽ/atq; ambre tantũdem. Demum confice bolos solidos/quos morsulos uulgo nominant/auroq; inuolue. Tria hec ipsi eo usu quo præscripsimus experti sumus/tiriacã & aloem ita (ut diximus) tẽperatam/confectionẽq; illam singulis conferre mẽbris/& uiribus & spiritibus: acuere sensus/atq; ingenium: memoriam cõfirmare: Pituitã quoq; & bilem/ atq; atram bilẽ illis pilulis facile uel educi/uel emẽdari. Preterea etati cuilibet/& nature tria que diximus familiarissima iudicantur.

Medicinæ contra pituitam. 13

SI aduersus exundantem pituitã acrius pugnandum fuerit/pilulas aurora ex hierapicra Galieni: uel quas Mesues elefanginas nominat/dabimus. s. quot & quotiens oportuerit/uel etiam in robustiore natura pilulas ex hiera atq; trociscis agarici pari portione compositas: semper uero cũ melle rosaceo liquido atq; oximelle: aquaq; maratri. i. feniculi. Qui certe syrupus ĩ pituita digerenda etiã ante pilulas atq; post eas maxime ꝓdest. Si una cũ pituita ceteri quoq; humores turbent/pilulis ex reubarbaro Mesues/uel pilulis quę sine quibus a posterioribus nuncupãtur/oportune purgabimus. Omnẽ uero uehemẽtẽ repentinãq; deiectionẽ purgationẽq; penitus detestamur. Nã stomachũ corq; debilitat: spiritus multos exhaurit: cõfundit humores: spiritus fumis humorum fuscis obtenebrat.

Destillatio. 14

VBi caput propter pituitã destillationibus fluctuat: quandoq; hora somni aliquot ex pilulis quas modo descripsimus/ dabimus. Iubebimus præterea ea hora & aliis thus sæpe mãdere. Nam mirifice destillationibus & sensibus omnibus memoriæq; succurrit. Rursus muscata nux & tiriaca ore retenta probatur. Maiorana quoq; quam amaracũ nominant/ uel eius aqua admota naribus uel infusa. Post cibũ uero alimentorum fumos coriandro cidoneisq; cohercebimus.

Dolor capitis. 15.

SI caput sępe doleat humore grauatum frigido/ pręter illa quæ narrauimus/ cõfectionem illam quam diambram nominãt uel diacori uel plisarchoticõ tenere ore iubebimus. Quin etiam masticem sæpe mandere. Præterea linire frontem/ tempora/

ceruicē/maioranæ/feniculi/rutæ foliis una cum oleo rosaceo tunsis. Similiter aloe/aceto/oleo aquaq; rosaceis perfecte diluta.

De Cura uisus. 16

VBi oculi caligant/neq; rubent/tamen neq; aliud præbent ullum caloris indicium/ tunc sane collirium ex aqua feniculi/maioranę/celidoniæ/ rutę/ adhibito croco & antimonio/ confert. Sed aqua eiusmodi prius densiori pāno est expriméda. Nihil tamen admoueas oculis/ nisi antea pilulis lucis sæpe purgaueris. At si caligantes oculi rubeant: subito pilulis ex fumo terræ compositis purga. Mox collirium ex aqua rosacea & sacharo prodest. Nonnunquā uero albumine oui/tutia/ lacte adiectis q̄primum opitulatur. Omnino autem quotidianus usus maratri uisum seruat & acuit. Semen quidem eius frequenter ore tenere oportet/folia uero comedere. Trifera minor a Mesue descripta optima est. Optimum quotidie uacuo stomacho mirobalanum chebulam conditam summere: atque cum ea non nihil panis ex sacharo/maratroq; in puluerem ducto compositi. Quod insuper ingenio mirūimmodum/ac producendæ uitæ prodest. Eufragię quinetiam usus oculis est singulare pręsidium. In omni uel dolore capitis uel caligine oculorum diuertendi sunt retro uapores/ frictionibus cucurbitulisq;: Ac si calor i causa sit/ sanguisq; abundet/hirudines ceruici & humeris adhibebimus.

De Gustu instaurando. 17.

STomachus sępe litterarū studiosis gustū fere oēm amittit: si id pituitæ uitio icidit/quod acidus oris sapor/uel saliua multa & glutinosior idicat/postq̄ aluum subduxeris medicinis quas supra narrauimus/ aromatico rosaceo utere. s. sacharo rosaceo mixto/melle quoq; rosaceo cū cīnamo. Solo etiā uel zinzibe

re cõdito: uel mētæ syrupo: Sed ĩprimis tiriaca. Sin aũt bilis copia forte cõtingit/ quod qdē os amarũ ostendere solet/ similiter post purgationē ex aloe sicut diximus præparata/ uel reubarbaro/ assũ me uel triasandalũ uel oxizacharã & sacharo aceto albo & uino acrioris punici mali cõpositã. Vel psica/ pyra ue/ siue cõdita/ siue sy rupo cõfecta: sicut Mesues docet: uel nostrã eiusmodi cõfectionē gustui saluberrimã. Sũme sachari rosacei uncias quatuor: diamare nati uncias duas: diacitonitē tãtundē. s. uncias duas: mirobala norũ chebularũ semũciã: emblicarũ tantũdē: Sandali rubei coralli rubri utrorũq; æque drachmã dimidiã. Fũde insup iuleb ex succo citri uel limonis tres uncias aut duas. Quod si stomachus debi lis ē & frigidus/ adiice duas cinami drachmas. His ante cibũ dua bus horis utendũ. Nauseã sēp ab utroq; natã humore/ tollit diaci toniten: & usus capparis cũ aceto. Itē potus modicus ieiuno sto macho albi aceti rosacei/ si duplo sachari põdere misceaẽ. Rursus mētę syrupus atq; absinthii. Itē mēta uel aceto cõdita/ uel acido mali punici succo diluta.

De exacta atrę bilis cura. .18.

VErum missa hęc tanquã leuiora iam faciamus: atque ad id quod periculosissimum ē reuertamur scilicet ad atrã bilem: quæ quotiēs abũdat & furit: cum corpus totũ/ tum uel maxime spiritum quasi quoddam istrumētum ingenii ipsumq; ĩgenium & iudiciũ labefactat. Primũ in ea curanda præceptũ sit ut docuit Galienus/ ne repēte illã educere cõtendamus: ne forte parte eius liqdiore subtilioreq; subducta residuũ dēsius admodũ sicciusq; resideat: sed paulatim molliaẽ digeraẽq; pariter atq; educaẽ. Secũ dũ ut iterim tã cibis humidioribus q̃ lauacris dulcibus & modi cis unguētisq; similibus caput & corpus totũ ad sũmũ puiribus humecretur: ea tamen cautione ne uel destillatio irritetur/ uel de struaẽ stomachus aut iecur/ uel meatus corporis obstruaẽ. Terriũ

uero/ & id quidem maxime necessarium/ ut continue cor fouea tur roboreturq; rebus congruis partim intus acceptis/partim ex tra pectori/ naribus ue adhibitis. Aspiciãtur quoq; & audiantur: odorentur & cogitentur assidue quæ oblectent: Contraria uero longius arceantur.

De syrupis. 19

MVlta quidem a multis aduersus hunc humorem compo sita sunt. Ego autem impræsentia tria quædam remedio rum genera e plurimis afferam electissima omniũ atq; tutissima/ accepta primum a priscis/ deinde a recentioribus confirmata/ in terdum etiam a nobis ad usum nostrum accõmodata. In primo est syrupi optimi compositio. In secundo pilulę probatissimę. In tertio electuaria saluberrima. His tribus oportune adhibitis me lãcolicus humor mollit̃ & digerit̃ atq; soluitur: spiritus acuunt̃/ & illustrantur: fouetur ĩgenium: memoria confirmatur. Syrupus est huiusmodi. Sũme boraginis/ buglossę/ florumq; utriusq;/ me lissæ/capillorum ueneris/endiuiæ/ uiolarum/cuscutæ/polipodii/ senę/epithimi: singulorum q̃tum manu capitur. Pruna damasce na numero uiginti: odora poma numero decẽ: passularũ unciam unam: liquiritiæ unciam dimidiam: cinami/sandali rubri/corticũ citri/singulorum drachmas tres: croci drachmam dimidiam: Co quantur in aqua omnia præter epithimũ & aromata/donec pars tertia consumatur. Decoctio expressa post/cum sacharo iterum & epithimo moderate coquatur. Postremo infundantur aromata scilicet cinamum atq; crocus. Huius syrupi aurora calefacti uncię tres bibantur/simulq; uncię duę aut tres aquę buglossę: atq; una cum his ex sequentibus pilulis accipi debent duæ saltem/ac plu res prout cuiq; conuenit: eo scilicet pacto/ut aluus quotidie paũ lum moueatur.

De Pilulis. 20.

PIlularum uero q̃tum ad propositum spectat: duo sunt genera: aliȩ delicatis congruunt: robustioribus aliæ. Primȩ aureȩ siue magicæ nominari possunt/ partim magorum imitatione/ partim nostra inuentione/ sub ipso iouis uenerisq; influxu cōpositæ: quæ pituitam/ bilē/ atram bilem educunt absq; molestia: singula mēbra corroborant: spiritus acuunt & illuminãt. Ita eos dilatant/ ne constricti mestitiam pariant: sed dilatatione & lumine gaudeant. Ita rursus stabiliũt/ ne extensione nimia euanescãt. Sũme igit̃ auri grana duodecĩ/ maxime foliorũ eius si pura sint: turis/ myrrhæ/ croci/ ligni aloes/ cinnami/ corticis citri/ melissȩ/ serici crudi coccinei/ mētæ/ been albi/ been rubei/ singulorũ drachmã dimidiam: rosarum purpurearum/ sandali rubri/ coralli rubri/ mirobalanorum trium scilicet emblicarũ/ chebularum/ indarum/ singulorũ drachmã unam/ aloes rite ablutȩ tantũdem q̃tum cunctorum pondus. Confice pilulas mero q̃ electissimo. Secuntur pilulȩ ad soluendam melancoliam aliquãto ualidiores: uerũtamē minime uiolentȩ. Sũme peoniȩ: myrrhæ: sticados arabici: melissæ: turis: croci: mirobalanorum trium scilicet emblicarum/ chebularum indarũ: rosarum/ singulorum drachmam unã. Trociscorum agarici: polipodii: epithimi: senȩ: lapidis lazuli/ loti rite & præparati. Lapidis armeni affecti similiter/ drachmas tres/ singulorũ. Aloes lotæ uncias duas uino perfecto pilulas confla. Si cum melãcolia manifesta caliditas dominetur/ quȩ in hac compositione sunt frigida/ ad tertiam insup ponderis sui partem augenda erunt. Has pilulas ut litterarum studiosis conuenit/ grȩcorũ/ latinorum/ arabumq; imitatione composui. Nolui uero fortiora miscere. Quale ueratrum: quo Carneades Phanaticus utebatur. Viris enim litteratis tantum uel paulo firmioribus consulo: quibus nihil pestilē rius est q̃ uiolētia. Ideo prætermisi pilulas indas/ lapidisq; lazuli uel armeni notas: & quam compositionem hieralogodion appellant. Si deniq; decet simpliciorē cōpositionē inserere: qua ego fa

miliarius utor. Summe aloes lotæ unciam unam: mirobalanorũ emblicarum atque chebularum, utriusq; pariter drachmas duas: masticis drachmas duas: duas quoq; rosarũ præsertim purpurea rum confice pilulas uino. Proinde pilulis aut iis, aut illis, ex iis scilicet quas probauimus: nemo unquã solis uti debet: ne forte nimium exsiccetur. Quod quidem in melancolia pessimum est: immo uel una cum syrupo: quem secuti partim Mesuem, partim Gentilem Fulginatem supra descripsimus: uel cum uini odori le uisq; uncia una siue duabus, siue tribus, ut cuiq; conuenit: Aut cum aqua mellis & passularum atque liquiritię. Aut sicubi calidi tas dominatur, cum iuleb uiolaceo, aquaq; uiolacea. Omnino autem consulo litteratis, quicũq; ad atram bilem sunt proniores, ut hac purgatione bis quolibet anno, uere scilicet autũnoq; utan tur: diebus quindecim continuis uel uiginti: pilulis scilicet cum syrupo atque similibus. Quicũq; uero paulo minus huic morbo obnoxii sunt, sat habebũt, si pilulas primas aut ultimas toto an no summãt, semel edomada qualibet: æstate quidẽ cum iuleb ut diximus: alias uero cum uino.

De Medicina liquida. 21.

Meminisse uero oportet, ubi maximũ in exsiccatione peri culum imminet: purgare tamẽ necessitas cogit, operę pre tium esse pilulas intermittere: atq; ĩ ipso syrupo uel simili quadã decoctione, facta in aqua buglosse, quando purgãdum est, inter dũ ĩfũdere diasenę uel diachatholiconis uel triphereę psicę unciã unã aut saltem dimidiam. Quod si uel corpus robustius sit, uel astrictior & durior aluus, addere electuarii hamech drachmã unã aut duas. Vtilis quoq; hic est cõfecta cassia: utilior manna. Nec õi melãcolię speciei cõueniũt: sed illi maxime quæ adustione creat. Sin aũt melãcolia naturalis sit, conueniunt qdem: uerũ præcipue si in syrupo addatur polipodii portio dupla uel tripla: similiter

liquiritię: crociq;: & passulatum. Item medicinæ addantur mellis rosacei liquidi unciæ duę. Quotiens uero syrupus sũmẽdus sit: in superioribus diximus. Sed medicina cum ipso ter uiginti diebus sũmenda erit. Verũ si melãcolicus nullus humor appareat: tantum uero cõplexio melancolica/ scilicet frigida mẽbrorũ qualitas atq; sicca/ memento ducere aluũ/ uel mittere sanguinẽ minime expedire. Sed reliqua dũtaxat facere/ quę uel diximus/ uel dicemus. Præsertim quęcunq; ad corpus pertinent mediocriter calefaciendũ atq; magnopere humectandũ/ spiritusq; quoad fieri potest illuminãdos/ fouendaq; mẽbra. Vbi uero ipse atrę bilis humor exundat/ non madefacimus tantum corpus atq; humorem/ sed etiam soluimus aluũ ea cautione qua diximus: Nunquã uero uehemẽter. Siquidẽ Plato ĩ Timeo nos monet diuturnũ morbũ/ qualis est melãcolicus/ nõ esse nimis ualentibus medicamentis atq; molestis pharmacis irritandũ.

De Sanguinis missione. 22.

SVnt nonnulli in sanguine mittẽdo audaciores/ quos medici sapientes admodum detestãtur. Nam sanguis est atrę bilis temperamentum: spiritus fomes: uitę thesaurus. Solum uero ubi abundãtiam sanguinis indicat/ uel profusior risus/ audaciaq; & cõfidẽtia multa/ uel color rubens uenarũq; tumor/ mittere sanguinem litteratis quando res postulat debemus e uena lienis sinistri bracchii/ lata quadã incisione/ quatuor uncias mane/ uespere totidem. Deinde paucos post dies/ saltem septem/ ad summũ quatuordecim/ tum frictione quadam asperiore/ tum admotis hirudinibus/ quas sanguisugas nominant/ mariscas irritare: ut sanguinis uncię tres aut quatuor inde distillẽt. Hæc ambo robustioribus tantum facienda uidentur. Debilioribus uero/ si necessitas postulat mariscas solum sicut docuimus irritare. Sed neq; uentrem medicinis soluere/ neque mittere sanguinem licet: nisi

prius clysteribus pinguibus mollibusq; lenieris. Atq; hoc sit in melācolica natura cōmune præceptum: dandam esse operam ut si oportuerit, eiusmodi clysteribus frequentatis uenter inferior lubricus semper sit atq; purgatus.

De Electuariis. 23.

SEquūtur electuaria: ex quibus laudo equidē quod Rasis exilarans appellauit. Preterea quę in libro de uiribus cordis Auicenna cōponit. Sed multo magis quod Męsues ita cōscribit. Sūme crudum sericum colore coccineo nuper tinctum, pondere libram unam. Id merge succo pomorum dulcium & suauiter redolentium: atq; succo buglossæ, aquaq; rosacea, singulorum libra una, post quatuor & uiginti horas, totū id coque suauiter, donec aqua rubeat. Deinde extrahe sericum, atq; insuper exprime diligenter. Infunde mox sachari candidissimi cētum & quinquaginta drachmas: coque rursus donec quasi mel spissetur: Amoue tunc ab igne: Atq; infunde dū calet, ambræ crudæ diligenter cōcisę drachmas sex: & ut liquescat ambra permitte. Postremo adde his puluerē eiusmodi. Summe ligni aloes crudi: cinnami: utriusq; ęque sex drachmas. Lapidis lazuli rite abluti, drachmas tresdecī. Vnionū. i. albarū margaritarū drachmas duas. Auri ueri drachmā unam. Musci electi partē drachmæ dimidiā. Danť ex eo cū uino drachmę duę uel una mane ac uespere ante cibum tribus aut quatuor horis. Id mihi præceteris ualde placet. Verūtamen ꝓbo etiā Diamuscū Męsues dulcem: cōpositionēq; gemmarū: modo cum aqua rosacea assūmātur. Laudarem quoq; mirifice quod est a Petro Ebanensi philosopho sūmo conflatum: nisi ipsemet ex eius īmodico usu dilatationē exalationēq; spirituū nimiam formidaret. Quāobrē duo quædam insuper excogitaui tutissima: atq; ob tēperationē suā cuilibet tēpori, ætati, naturæ cōueniētissima: ī qbus miscet̃ utile dulci. Quę tātū nutriūt q̃tū fouēt & roborāt.

Prærerea spiritui & ingenio tantũ stabiliẽdo/quãtum acuendo & illustrando cõueniũt. Sũme sachari rosacei uncias quatuor. Sachari una cum floribus buglossę concocti uncias duas. Corticis pomi citri sacharo cõditi unciã unã. Chebuli condire uncias duas. Cinami electi drachmã unã. Sãdali: corallis .s. utriusq; rubri. Itẽ serici coccinei/crudi concisi/croci/ margaritarũ/singulorũ drachmã dimidiã: auri/argẽti/singulorũ tertiã drachmæ partẽ: ãbræ/musci/ utriusq; grana duo. Fũde oĩa simul succo citri uel limonis sacharo cocti. Seqtur cõfectio altera/aliq̃to salubrior/certe multo suauior. Sũme amigdalarũ dulciũ quatuor uncias: nucleorũ pineorũ .s. ablutorum diei unius spatio: seminũ cucumeris/utrorũq; pariter/uncias duas. Sachari duri quod candũ .i. cãdidũ uocant quatuor uncias. Sachari alterius/sed albissimi/ librã unam atq; dimidiã. Funde cũcta hæc aqua rosacea atq; limonis & citri: in qua extinctũ fuerit ignitũ aurũ & argentũ. Simul coque suauiter. Demũ adde cinnami: been rubri: sandali rubri/coralli similis/ singulorũ drachmã unã. Margaritarũ nitidissimarũ/croci/serici/ crudi/coccinei minutissime attriti/singulorũ drachmã dimidiã. Auri/argẽti/ utriusq; grana duodecim. Iacinti/smaraddi/zafiri/carbunculi: singulorum tertiã drachmę partẽ. Si cui uero desunt aurum/argẽtũ/ ambra/muscus/pretiosi lapilli/cõfectiones illę etiã ꝓdesse multũ sine his poterunt. Quarum tres potissimum eligo/unam .s. Mesues/ quã recẽsui: duas uero nostras/ quas modo descripsimus. Quo uero pacto iis utendum sit/supius satis exposuimus. Siqs autẽ simplicius aliqd appetat/oĩbus tamẽ accomodatũ/ hic citri pomum pfecte maturum/ĩtegrũ pfecte cõtũdat: multoq; sacharo & multo rosarum succo adhibito coquat. Coctum uero modico cinnamo/crocoq; cõdiat. Aut aromatico rosaceo utat̃ sic tẽpato. Summe aromatici rosacei unciã unã: Sachari rosacei: Sachari diabuglossati/utriusq; uncias duas: aut similiter misceat diamuscũ. Quãq̃. n. duo hæc nõ sint simplicia: tamẽ facile satis habent̃: Ac si caliditas timeat̃/diaprunis & sacharũ uiolaceum adiungãtur.

De nimia uigilia . 24 .

SAepe melancolicis præsertim litteratis accidere solet/ ut nimiũ exsiccato cerebro/ uigiliis lõgis extenuent̃. Quoniã uero nihil atræ bilis mala magis auget q̃ longa uigilia/ tãto malo omni studio succurrendũ. Ideo lactucas post cibos alios edãt una cũ pane modico: pauculo croco: uinũq; purum sorbeãt post lactucam: neq; ultra horã lucubrent. Cũq; se dormitũ cõferũt/ confectionẽ eiusmodi sũmant. In qua seminis papaueris albi unciæ duę sint. Seminis lactucę uncia una. Amomi croci. s. utriusq; pars drachmæ dimidia. Sachari unciæ sex. Dilue & coque oĩa simul syrupo papaueris. Edãt huius drachmas duas: simulq; nõ nihil syrupi papaueris gustent aut uini. Illinias eis frontem tẽporaq; oleo ex uiolis: & ex nenufare adiecta cãphora. Item lacte oleoq; amigdalino atq; uiolaceo. Odorẽ croci/ & cãphoræ/ putaminũq; dulcis mali naribus admouebis. Aceti isup modici/ sed aquę rosaceæ plurimę. Sternes quoq; lectũ plantarũ foliis frigidarũ. Aures grauibus cantibus sonisq; delinies. Humectabis sæpe caput eiusmodi lauacris scilicet aqua in qua cocta sint frusta papaueris: lactuca/ portulaca/ malua/ rosarũ/ uitis/ salicis/ arũdinũq; folia: addita camomilla. Balneis quoq; dulcibus ex rebus eiusmodi/ sępe tibię/ bracchiaq;/ sæpe totũ corpus est humectandũ. Lac insup bibere mixtũ sacharo scilicet stomacho uacuo/ si modo stomachus optime tolerauerit maxime ꝓdest. Humida hæc melãcolicis etiã si satis dormiant mirifice conferunt. Memento lac amigdalinum mẽsæ familiarissimum esse debere.

Di hebetudine atq; obliuione. 25.

ACcidit uero nõnunq̃/ ut studiosis uel quia sedulo inclinato capite legãt/ scribãt ue/ uel quia ocio nimio torpeãt/ pituita quędam uiscosior una cum frigida nimis melancolia caput

occupãs grauet/atq; hebetes obliuiosos q; efficiat. His ergo caput exonerãdũ est iis remediis/quæ alias diximus pituitæ cõuenire. Sin minus illa suffecerint/ad pilulas indas & cocchias hieralogo dióq; cõfugito. Pręterea ad hierã diacoloqntidos uel archigenis uel andromaci uel theodotionis. Aut ad pilulas iudei quas Me sues in capitulo de capitis dolore describit. Quod si natura ętas ue frigidior sit/ nec æstas obstiterit: post purgationem utere con fectione illa anachardina/quã Mesues sapientũ cõfectionẽ noĩat ĩ antidotario. Rursus anacardina illa: quã in capitulo de obliuio ne ex sẽtẽtia filii Zachariæ recẽset. Da sũmo mane drachmã unã: sed q eã sũmit ab ira/coitu/ebrietate/labore/rebusq; calidis eo die ꝓrsus abstineat. Hęc qdẽ aduersus hebetudinẽ obliuionẽq; ualẽ tissima sũt. At uero si familiaria magis optes/ da ziziber sacharo cõditũ: sed modico thure mixtũ: quod sensibus & memoriæ ma gnope ꝓdest/ pręsertim his adiectis. s. melle anachardi/ melle che bularũ/acoris/cipis/ambra/musco. Prodest ẽt diãbra/ plis archoti con/diacori. Sed hęc ore diutius retinẽda: naribus ẽt & auribus infundẽda. Odor quoq; thuris/amaraci/maratri/ nucis muscatę/ rutæ garofilorũ ꝓdest nõ mediocriter. Memẽto tamẽ tiriacã ĩ his atq; similibus quẽadmodum ab initio diximus: nulli unq̃ reme dio postponẽdã. Præterea hebetibus obliuiosisq; tẽpora & ceruĩ cẽ unctione eiusmodi unge. Sũme olei sambucini unciã unã/olei deben uncias duas/euforbii unciã dimidiã/castorei quoq; tantũ dẽ. Perfricabis brachia/crura/ ceruicẽq; uehemẽter. Ac si opus fue rit ceruici cucurbitulas admouebis. Verticẽ præterea capitis ama raco/thure/nuce muscata tunsis operies atque fouebis.

Corporeũ qdẽ spũm cura: Incorporeũ uero cole: ueritatem deniq; uenerare. Primũ medicina pręstat: Secũdũ disciplina moralis: Ter tium uero religio. 26.

SI homines ueritatis cupidi tanta medicorũ diligentia cor poreũ spiritum curare debent: ne forte omnino neglectus

uel ĩpediméto sit/uel inepte seruiat quęrẽtibus ueritatem: multo ꝓculdubio diligẽtius incorporeũ spũm.i.intellectũ ipsũ discipli næ moralis instituris colere decet/ quo solo ueritas ipsa cũ sit in corporea capit̃. Nefas.n.est solũ animi seruũ.i.corpus colere/ani mum uero corporis dominũ regemq; negligere. Præsertim cũ Ma gorũ platonisq; sentẽtia sit/ corpus totũ ab aío ita pẽdere ut nisi animus bene ualuerit/corpus bene ualere nõ possit. Quapp me dicinæ auctor Apollo nõ Ippocratẽ q̃uis ex sua stirpe genitũ/sed Socratẽ sapientissimũ iudicauit. Quippe cũ q̃tum Ippocrates cor pori/tãtũ Socrates aío sanãdo studuerit: q̃q̃ quod tentauerãt illi/ solus Christus effecit. Proĩde si mẽtẽ nostrã optimis colere mo ribus a Socrate iccirco iubemur: ut lucẽ ueritatẽq; a nobis naturæ instinctu quęsitã serena mẽte facilius assequamur: q̃to magis ue ritatẽ ipsã diuinã imprimis religione sãcta fas ẽ uenerari? Ad quã quęrendã capiendãq; nõ aliter creata mẽs est/ q̃ oculus ad lumen solis ꝑspiciendũ. Atq; ut Plato noster inquit queãdmodũ uisus nihil usq̃ uisibile ꝑspicit/ nisi in ipso sũmi uisibilis.i.solis ipsius splẽdore: ita neq; intellectus humanus ĩtelligibile qcq̃ apprehẽ dit/nisi in ipso intelligibilis sũmi hoc est dei lumine nobis semꝑ & ubiq; præsente: in lumine inq̃/quod illuminat oẽm hominẽ ue nientẽ in hũc mundũ. In lumine de quo canit Dauid. In lumine tuo uidebimus lumẽ. Profecto quemadmodũ purgatis oculis/ inq; lumẽ ipsũ aspiciẽtibus/ subito splendor eius ĩfundit̃/ colori bus figurisq; rerũ abũde refulgẽs/ita cũ primũ ab oibus corporis ꝑturbationibus ꝑ moralẽ disciplinã purgata mẽs est/atq; in diui nã ueritatẽ.i. deũ ipsũ religioso quodã flagrãtissimoq; amore di recta/subito (ut diuinus inq̃t Plato) diuina mẽti ueritas influit/ rationesq; rerũ ueras/quæ ĩ ipsa cõtinent̃/ q̃bus ue oĩa cõstãt feli citer explicat: q̃toq; mentẽ circumfundit lumine/tanto simul & uoluntatem gaudio beate perfundit.

FINIS

Probęmium In Librum De Vita Longa.

m MARSILIVS Ficinus Florentinus Philippo Valori Ciui optimo: atq; nobilissimo. S. D. Quanq̃ Plato noster genio suo uiuit: & uicturus est (ut arbitror) dum mundus ipse uiuet: meus me tamen genius huc semper impellit: ut post diuinum cultũ ante omnia Platonis uitæ prospiciã. Ad hoc ipsum iam diu nobis aspirat præceteris Medica domus. Ad idem cõspiras/ & tu mi Valor Medicũ amicissimus/ & Platonicæ gloriæ/ atq; disciplinæ admodum studiosus. Quam ergo uitã Platoni semp exopto: eandẽ opto medicibus: similẽq; Valori. Quãobrem hortor/ & obsecro te mi Valor: ut q̃ta semp opera glorię Platonicę faues: tanta aliquando diligentia præcepta hæc nostra de uita producenda/ legas: atq; serues. Quibus diu uiuẽs resurgẽti nuper disciplinæ Platonis diutius una cũ magnanimo Laurentio medice patrocinari possis. Vale.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA LONGA

Ad perfectionem scientiæ necessaria est uita longa: quam etiam diligentia pręstat Cap. primum.

a AD ARTEM Scientiamq; perfectã nõ tam uel docilitas ingenii/ uel memorię firmitas: q̃ prudẽtis iudicii pspicacia nos perducit. Iudicium uero propter ambiguitatem ex cõiecturarũ diuersitate cõceptam adeo difficile est: ut experimẽto sit necessario confirmandũ. Experimentũ quoq; fallax tum ꝓpter iudicii ipsius difficultatem: tũ propter fugacẽ oportuni in experimento captando temporis breuitatẽ. Quibus sane de causis/ artẽ esse lõgam una cum Ippocrate recte cõcludimus: nec posse nos eã/ nisi uite longi

rudine consequi. Vitam uero longam non solum ab initio semel fata ꝑmittunt: sed nostra etiã diligentia præstat. Quod & astrologi cõfitenť: ubi de electionibus & imaginibus agũt: & medicorum cura diligẽs expientiaq; cõfirmat. Qua quidẽ ꝓuidẽtia non solũ homines natura ualidi sæpissime: sed etiã ualitudinarii uitã longã aliquãdo consequũtur: ut nõ mirũ sit Herodicum quendã litteratum studiosum omniũ sui tẽporis infirmissimum (ut Plato Aristotelesq; testanť) eiusmodi ꝓuidentia/annũ centesimũ impleuisse. Plutarchus pręterea narrat multos corpore alioqn parũ firmo/uitã sola diligentia longã consecutos. Mitto ĩpręsentia quot ĩbecillos ipse nouerim prudẽtię munere robustissimorũ annos superauisse. Neq; igiť inutile fuerit/neq; uanũ/post librũ de curãda ualitudine litteratorũ a nobis cõpositũ/pręcepta quædã insuper ingeniis sciẽtię cupidis ad uitã longã conducẽtia tradere. Instituta uero hęc nec inertibus ignauisq; cõmunicari uolumus. Quid enĩ cupiamus istos diu uiuere? q nec uiuũt qdẽ/ quasi fucos nutriamus non apes. Nec hominibus diuulgari/pdita uoluptatũ libidine dissolutis: q breuẽ quotidie uoluptatẽ longe stulti pręponunt. Nec improbis iniquisq; patefieri: quorum uita mors est bonorũ. Sed uiris dũtaxat prudentibus atq; temꝑatis/solertis ingenii uiribus humano generi uel priuatim uel publice ꝓfuturis.

Vitalis calor nutritur humore: Quo deficiente fit resolutio: Quo excedente fit suffocatio. Cap. .ii.

Vita quidẽ tanq̃ lumen in naturali calore cõsistit. Caloris uero pabulũ est humor aerius/atq; pĩguis quasi oleũ. Siue igiť humor eiusmodi forte deficiat: siue ꝑrsus excedat/uel inquineť: calor statim debilitať: & tandẽ debilitatus extinguiť. Si humoris defectu calor debilitať & pdiť/mors resolutione cõtingit. Si potius obruitur humoris excessu uel uitio: uita suffocatione perit: Suffocatio uero humoris cuiuslibet exũdãtia uel putre

factione contingit: præsertim pituita uel excrescēte uel qūolibet putrefacta: ut non imerito pituita petēs uitam fuerit noiata. Pręcepta igit̃ ad ꝑducēdā uitā maxime necessaria. Hic q̄dē resolutionē: inde uero suffocationē putrefactionēq; ęque deuitant. Aeque inq̄ ratione cōmuni. Nā si calidiorē sicciorē ue hoiem forte curāt/ & cui meatus q̄dē apti sunt: humores autē spūsq; subtiles resolutioni magis occurrūt. Sin aūt cōtraria rōne corpus affectū tractāt/ potius suffocationi subueniūt. Maxime uero i alterutro studēt: si ad alterutrū locus tēpus ue declinet. At ubi igeniosis studiosisq; cōsulit̃: utrūq; præceptū ferme est pariter necessariū: in utroq; similiter laborat̃. His. n. acutū q̄dē calidūq; igeniū/ & imaginationis motus assiduus/ resolutionē: otium uero corporis atq; cruditas suffocationē minitari uidet̃. N usq̄ igit̃ medici uehemētius q̄ in eiusmodi hominū curatione laborant. Et si tota libri sup̄ioris disputatio ad ꝓrogandā uitā maxime cōfert: ꝓpriā tamē quandā res tāta curā: qualē deinceps quoad potero paucis cōprehēdam postulare uidetur.

Quomodo temperādus calor ad humorem atq; uicissim quodā Mineruæ consilio. Cap. iii.

Ceterū dū oleū istud pīgue/ igneo huic uigori nostro necessarium pigui Minerua tractamus/ Minerua iterim oliuifera olei uitalis origo/ almi uidelicet Iouis capite nata ridet: ꝙ sui muneris q̄titatē plane cernētes/ interea nō satis uidimus qualitatē. Ridēs ergo/ uobis inq̄t oleū nō modo q̄tū sat flāmæ nutriēdę foret/ abūde dedi: sed ēt sine amurca sincerū infūdi lucernę. Hęc illa. Nos aūt īter loquēdū errātes offēdimus: quoniā lucerna pedibus nostris uerbū suū/ nō dū nobis auditum. Ex hac ergo lucerna discamus/ oleū iugiter flāmę subministrādū/ ea. s. diligentia: ut nec repētina quadā lumē obruamus illuuione. Nec rursū differamus sitibūdo potū. Sed hæc q̄dē duo satis i sup̄ioribus tractata putamus. Reliqua nobis duo sūt: quorū alterū leuiter tetigisse: alterū

uix attigisse uidemur. Tãgentes interim ita Palladem ut ridere nunq̃ solita nos rideret. Quid ergo? Primo qdẽ considerabimus flãmã uel paucul ã esse ꝓsus edacẽ: ideoq; lucernã illã lucere diutius, in qua sic flãmula ẽad ellychniũ. i. luciniũ rẽpata, ut non ebĩbat oleũ, sed pitisset. Itaq; & nos in oĩ dieta cauebimus: ne quando præsertim ĩ iuuentute nimium inualescat insitus ignis suapte natura uorax: Sat uero fuerit tũ humorẽ inundantẽ, tũ penetrabile frigus hinc arcere. Deĩde lucernã cogitabimus frequẽter extingui, quãdo nõ sincerũ oleũ instillauerit: sed (ut ita dixerim) amurcosũ. Vnde paulo post cõcrescũt ex amurca fũgi, lumẽq; extĩgũt. Iam uero nos almũ a Pallade suscepimus oleũ. s. aeriũ q̃plurimũ purumq;, & natiuo quodã lẽtore tenax atq; firmum. Quod ergo huic paulati absũpto subgerĩt, nõ solũ huic ęquale debet esse, sed simile. Vt uero sit simile nõ tantũ aeriũ esse debet & pĩgue, sed penitus ab amurca secretũ. i. a fece quadam ex terra & aqua crassiore cõgesta. Hãc ergo cõgestionẽ feceq; uitaturi alimenta eiusmodi fugiamus & otiũ & cruditatẽ atq; sordes. Interea uero Mineruam ea moderatione colamus: ut caput qdẽ de quo nata est ipsa, nobis augeat: neruos aũt stomachumq; nõ minuat.

Quibus de causis arescit humor naturalis: uel pegrinus exũdat: & q̃ necessaria sit ad uitã pfecta digestio Cap. iiii.

N Aturalem humorem uelociter hæc exsiccant. Sanguinis fluxus uberior. Violenta solutio uentris. Diu lubricus aluus. Profusus sudor. Latius patefacti meatus. Coitus ad debilitatẽ factus. Sitis anela. Fames cruciãs. Vigilia lõga. Vsus calidarũ rerũ simul atq; siccarum. Laboriosus animi corporisq; motus. Anxietas. Ira. Dolor. Siccior simul, atq; feruẽtior aer: pręsertim igne calescẽs. Vẽtus aridior & uiolẽtus atq; diuturnus. Humorẽ supra modũ augẽt his cõtraria. Ebrietas frequẽs utrunq; facit: nimio. n. tũ calore siccat, tũ humore suffocat ebriosũ. Nihil ãtmagis q̃ cruditas ad utrunq; nocet. Vbi. n. nõ cõcoq̃r alimẽtũ

hĩnc quidẽ deest quo naturalẽ irriges humorem: inde uero putre factum supest, quod exundãs calorẽ obruat naturalẽ. Quãobrẽ Auicenna corrũpi sanguinẽ inqt, ubi digestio ipsa corrũpit: Secutusq; Galienũ appellat digestionẽ, uitę radicẽ. Optima igit est & quasi unica hęc regula Galieni: concoctionẽ cibi præceteris ubiq; curare. Nã quod maximũ uidet esse præceptũ: salubribus uidelicet uti: nihil proderit, nisi coquas. Siqdẽ ex his ferme sicut ex cõtrariis noxius humor ꝓfluit, si cruda mẽbris ĩfluxerint. Ex cibis aũt etiã minus arte laudatis, sępe minus malũ accipit nutrimẽtũ si uehemẽtius cõcoquant. Cruditatẽ igit tanq̃ grauem resolutionis simul, & suffocationis causã diligẽtissime deuitemus: quantitate uidelicet cibi potusq; nobis accomodata. Qualitate. Simplicitate. Præparatione. contritione. Ieiunio reuocante famem: ac si opus fuerit stomachi ẽt exteriore fomento: rebusq; qbusdã stiptícis post epulas intus assũptis. Caueamusq; diligenter ne cibũ potus exuperet. Neu cibus sit liqdior, aut durior: aut hic uel ille ualde sit actu frigidus: aut alimẽta sint lõge diuersa: aut crudũ addamus crudo. Hæc. n. cõcoctionẽ magnopꝫ ꝓhibẽt. Caueamus ĩsup diligẽtissime, ne uel coitu statim post cibũ, uel sõno meridiano sępius nõ necessario: uel nocturna uigilia, uel labore animi ullo siue corporis ĩportuno uel alio quopiã pacto digestionẽ impediamus. Digestionẽ dico eqdẽ nõ primã tantũ, quæ fit ĩ stomacho: sed secũdam ẽt quę fit ĩ iecore. Tertiã insup quæ ĩ uenis. Quartã deniq; quæ ĩ mẽbris efficit: quæ lõgo quodã indigẽt ĩteruallo: & quauis ĩpedita pabulũ nõ suppeditat humor. Proinde sicut digestionẽ, sic excremẽtorũ purgationẽ adiuuare ĩprimis necessarium est aduitã. Necessariũ sordes ẽt a cute detergere. Necessarius ẽ motus corporis tã cõtinuus, tam tẽpatus, tã uarius, q̃ cęlestiũ aerisq; motus & ignis & aquę: seruata dũtaxat cõcoctionis & sõni necessitate. Defatigatione uero & resolutione uitata. Pręterea sub umbra sitũ carieq; obducimus. Sub diuo sub lumĩe uiuimus. Quod pater meus Ficinus insignis medicus frequenter habebat in ore.

Sed ad hęc feliciter pagēda operę pretium foret, nō tam urbanis negotiis q̄ rusticis q̄busdā exercitationibus a tenera statim ætate corpus assuefecisse & quodāmodo similibus, interdū etiam nutrimētis: & uitę genus quodāmodo uariū tenuisse. Quod me sæpe prudēs ille monebat. Qui.n.in omni ætate lautissima quadā curiositate uiuūt: sæpe minus tuti uiuūt. Qui uero adolescētes, se minus assuefecerint, adulti saltē assuefaciāt, cautioribus tamē gradibus id tentantes.

Sanguis & humor accomodatus uitę aerius esse debet qualitate temꝑatus: substātia medius atq; tenax. Cap. v.

GRæci omnes inter præcepta ad diuturnā uitam maxime necessaria mandant ut euchimis alamur. Euchima uocamus alimēta salubria: quæ bonū afferūt nutrimentū.i. sanguinē bonū. Bonū uero sanguinē appellamus, nō frigidū, nō siccū, nō turbulentū: sed calidū & humidū atq; clarum. Calidū quidē calore nō acri. Humidū uero humore nō aqueo. Clarum quoq;, nec tamen īterea tenuissimū. Iam uero feruētior sanguis, naturalē tū calorē exacuit, tum exsiccat humorē: & quē ipse humorē infert uel calorem resolubilē pręstat atq; fugacem. Sanguis præterea humidior proniorq; ad aquam naturalem obtundit calorem: humorē quoq; naturalem uel hebetat: uel impellit sub calore liquescere: uel suffocat humiditate calorem: & omnino siqua portio naturalis humoris ex aqueo sanguine trahitur, tum putrescit facile: tū cito diffluit atq; dissoluitur. Hīc efficit̄: ut qui molliores fructus herbasq; comedunt, nisi raro forsan & ꝑ medicina tūc uentrem leniēte sūmāt, breui uenas succo crudo putrefactioniq; obnoxio, penitus impleant. Ac ne id accidat, tutius pro alimento uel coquuntur: uel saltem cū pane miscentur. Sanguis ergo nec igneus esto: nec aqueus: sed aerius: nō aeri crassiori similis: ne procliuior sit ad aquam. Nō aeri subtilissimo, ne facile incalescat in ignem.

Sed substantiā teneat mediocrem: in qua medius aer dominatū habeat plurimum: Cetera alimēta insint quatenus aeris accōmodātur impio. Non sit eius substātia subtilissima: ne humorem instabilem generet/ spiritūq; uolatilem/ & dissolutioni subiectum. Non sit crassissima/ alioqn & ingenio minime ministrabit: & uix ī naturalem humoré ac spiritum permutabitur. Meatus obstruet: suffocationi dabit occasionem: Et spiritus qui uix tādem crassus inde creatur/ densitate sua & ipse parum idoneus est ad uitam/ & calorem naturalem ita suffocat/ sicut fumus densior flāmam cōprimit protinus/ & extinguit. Mitto q saltem adeo tenebrosus est/ ut uitam efficiat męstam morte deteriorem. Imprimis autem ut mihi uidetur ad uitam expedit diuturnam: sāguinem una cū substantia quidem aeria ualde/ nec admodum crassa/ habere glutinosum aliquem in se humorem atq; tenacem/ qualem ferme cū subtilitate habet oleum oliuarum & humor anguillæ pinguis simul atq; tenuis: & oleum ex terebentina quadam sublimatione tractum. Tu igitur alimenta ceteraq; omnia quæ sanguinē pro uiribus humorēq; talem efficiant diligenter eligito. Sanguis enim humorq; talis sicut oleum flāmæ/ ita uitali calori pabulum est/ & una cum subtilitate habet etiam firmitatem. Præceptum enī Rasis est pro iuuentute seruanda/ rebus uti sanguinē ad præcordia traducentibus/ ibiq; cōdensantibus/ corq; fouētibus. Quod Auicēna ꝑbat aquosū labilēq; sanguinē pręcipiēs euitādum. Differēs aūt in hoc ꝑ differētia corporū ratio ē habēda. Nā ubi dēsius corpus ē/ ad subtilitatē sanguinis: ubi rarius/ ad crassitudinē eiusdē oībus ē remediis declinādū. Vbi media corporis habitudo/ uia similiter media tutius imus. Nūq̄ tamē naturalē corporis habitudinē extirpare conabimur: alioqn uitā ipsā extirparemus. Expedit isuꝑ meminisse/ ubi subtilitatē sāguinis ualde ueremur: & stomachus īterea nō sit admodū natura ualidus/ minutioribus ad crassitudinē gradibus accedendū esse: dū gracilē hominē crassioribus alimētis nutrire cōtēdimus: & fouēdū īteri stomachū: ꝑducē

dum somnum. Exercitationem corporis pro uiribus augēdam: animi minuendā/quæ plurimis sępissime nocet. Ac si minus ferat alimēta uiscosa nimiū duraq; uel admodū frigida: usu saltē coral lorū: sādalorū: rosarū: coriādrorū: mirobalanorū: cidoniorū & dia cidonion/ saccharíq; rosacei: stipticarūq; rerū eā sanguinis humo risq; firmitatē deniq; cōsequemur: quā rebus nimium glutinosis hic tuto cōseq nō ualemus. Cōmodissime uero ex nucleis pineis pistaceisq; & glycirhizæ succo & amido additis amigdalis dulci bus/ earūq; oleo & cidoniorū semine atq; oleo sisamino una cum sacharo cādidissimo aquaq; rosacea nutrient/ qui uiscosa grādio rū aialiū mēbra cōcoquere nequeāt. Cōcedemus his præterea ex trema gallinarū uel edorum & restudines & limaces atq; testicu los. Vina dabimus nō alba: sed rubra stipticaq;/ & quodāmodo subamara. Aqua uinū ferrea uel masticea tempantes/ oleo quoq; masticis cidoniorūq; cutē leuiter leniemus: & uetabimus interim quæ sanguinē subtilē faciūt uel feruentē: nisi forsan nō nihil cro ci uel cinamomi tenacioribus epulis infūdamus: ut & facilius cō coquant/ & cocta p meatus angustos trāsferant ad mēbra. Difficile nāq; est uiscosa uel alimēta paulo firmiora ex stomacho nō ad modū ualido/ usq; ad digestionē tertiā/ quartāq; pducere: nisi eius modi uehiculis pferant: atque insuper frictionibus leuibus pro uocentur Quas qdē cū facies/ manibus eas mollioribus facito: ac memēto madefacere manus odorifero quodā uino: in quo cā momillā mittūq; coxeris atq; rosas.

Communis comedendi bibendiq; regula: & qualitas epularum Cap. vi.

SEd missa impræsentia faciamus obtusissima hominum corpora uel tenuissima: ad cōmunem uiuendi rationem perueniamus: communi mediæq; corporis habitudini prsus accōmodatā. Caue ne ulla ratione meatus corporis uel su pra modum pateant uel nimium obstruantur. Ibi enim in resolu

tione & iniuria extrinsecus inferenda discrimen: hic aũt in putre factione & suffocatione periculũ & si non artissimo regulæ freno quod Hippocrates damnat/te cohibeo: non tamẽ habenas tibi ad licentiã usq; relaxo. Herbas & fructus humidiores accipe parce. Parcius lac & pisces/& utrũq; cũ melle. Parcissime fungos/atq; cũ aromaticis ac semine piri. Similiter purũ aquę potum: atq; una cũ parcitate. Quæ humidiora sũt uel piguia aromaticis acribusq; cõdito: alioqn & humorẽ alienũ mẽbris plurimũ inferũt/ atq; putridũ: & si quẽ necessariũ naturę humorẽ suggerũt: hũc pręstãt citę admodũ corruptioni subiectũ. Quod nõ aliter q̃ aquosũ uinũ cõturbatᷣ celeriter & corrũpitᷣ. Hic cita canities/& pallor rugositasq; senilis. Carnes quoq; si quotidie comedanᷣ/ ac ẽt si põdere pani ꝓpinquẽt/citã putrefactionẽ inferũt. Vnde Porphyrius pythagoreorũ antiquiorũq; auctoritate fretus esum aïaliũ detestatᷣ. Nõ ne homines accepimus ante diluuium longęuos aïalibus pepcisse? Quãq̃ medici nõ tam carniũ usũ uetãt/ q̃ abusũ. Deniq; humida tanq̃ putrefactioni obnoxia fuge: memoria tenens humidos/& pigues senescere citius atq; mori. Quod & Hippocrates ait: & res ipsa declarat. Siccissima rursũ accipe moderate/ uel saltẽ liberiore tẽpera potu. Media tutus eligito. Tam & si Auicenna formã cibi paulo sicciorem molli præponit ad canitiẽ euitãdã. Ad frigida nimium aut calida cautissimus esto. Calida simul & humida sequere. Si feruet aer/epularũ humor calorẽ supet. Si friget/calor humorẽ. Vtrobiq; uero modicus sit excessus. Vbiq; calor & humor nõ nihil glutinosũ habeat/atq; stipticum: ut illic mẽbris irrigatus humor inhereat firmius: ac diu sub calore ꝑduret. Electũ triticũ & panis electus hoc ĩprimis habet. Deĩde rubrũ stipticũq; uinũ parumq; dulce. Tertio pinei nuclei resq; his tẽperie & lentore ꝑsimiles. Quarto carnes non humidæ simul atq; laxę/ut suillæ & agninæ lactentes. Medici tamen ueteres/ maxime Galienus suis carnes/& sanguinem propter quãdam cũ corpore nostro similitudinẽ ualde cõmẽdat. Optimæ sunt igitᷣ similibus corporibus/ut rusticis & robustis corpusq; multũ exercitãtibus: præserti si quatri

duũ gariofilis/coriãdris preparatis/sale cõditę seruenẽ. Et sãguis forsan utilis si cum saccharo coquatur defecatusq; ad sũmũ fuerit atq; liquẽs. Sed ut ad numerũ reuertamur/ nõ ꝓbãẽ carnes humidiores/quales diximus: nõ durę simul atq; siccę/quales uetustio ris leporis atq; bouis: sed medię quędã: ut gallinaceorũ/pullorũ/ caponũ/pauonũ/fasianorũ/ꝑdicũ/forte ẽt pullorũ colũbinorum/ pręserti domesticorũ. Tales quoq; sunt capreoli uituliq; iuuenes: & ãniculi uerueces pariter atq; apri. Edos nõ ſpno lactẽtes caseũq; recẽtẽ. Auiculas eqdẽ pretermisi. Frequẽs. n. subtiliorũ alimẽtorũ usus stomacho solũ cõuenit crassiora minime tolerãti. Qui uero ualidior est/ fugacẽ ex his fumũ reportat uel humorẽ. Oua tamẽ gallinarũ nõ pretermitto: si uitellus una cũ albo comedaẽ. Vitellus nãq; solus delicatorũ est nutrimẽtũ/nã Auicẽna ꝓbat nutrimẽtũ nullũ expedire magis i diminutione sãguinis/& dissolutione ſpũs cardiaci q̃ uitellũ oui gallinę uel ꝑdicis uel fasianę. Neq; forte ab re fuerit/anseres nutrire spelta aqua ue nitida: ac post necem carnes sale & coriãdris aceto præparatis cõditas dies septẽ seruare prius q̃ edas. Ceruũq; similiter: si stomachus fuerit ualidissimus Probabile nãq; est lõgæua quædã aĩalia ad uitã cõferre lõgęuã: si tamen huiusmodi carnes iuuenes comedanẽ/ similiterq; aliæ carnes uicissim sunto tũ assę tũ elissę. Cibus esto duplus ad potum. Panis duplus & sexqalter ad oua: triplus ad carnes: quadruplus ad pisces/herbas/ fructus humidiores. Ne icipiat a potu mensa: neq; potus sit semel uberior. Sẽp stipticũ aliqd absq; potu uel modico sequaẽ mẽsã. Vbi cõplexio/ętas/locus/tẽpus ad calidũ siccũ ue labitur: tu quoq; paulisꝑ ad opposita declinato. Vbi ad frigidũ/aut humidum/similiter ad opposita uergito. Vbi temperies/ seruato temperiem. Eatenus autẽ exercitationi qdẽ corporis est addendũ & aĩ detrahẽdũ: quatenus epulis uescimur durioribus ad diuturnitatẽ uitę aliquãdo forsitan necessariis. Mẽsę tibi sint i nouẽ diei horis/ duę: & utrobiq; parcę. Parcior uero cęna. Exercitationes corporis duæ ferme post digestionẽ primã ad sudorem quasi ꝑductę. Sõnus qdẽ nocturnus/qa sẽp est necessarius/semp

bonus. Diurnus aūt, nisi admodū necessarius, nunq̄ bonus.

Ne utaris alimētis quæ cito putrescunt: nec in eiusmodi regionibus habites. Viuū & triticum pręceteris elige: putrefactionem & resolutionem fuge. Cap. .vii.

Animalia uero quecūq; in nostrā custodiā ueniūt mundis electisq; alimētis nutriēda sunt ātēq̄ uescamur. Atq; hęc & alia oīa ex pascuis altioribus & odoriferis eligenda sūt. Inter hęc regulā ante oēs ab Arnaldo philosopho cōprobatā memori sēper mēte teneto. Animātes, herbas, poma, fruges, uina, ex altis odoriferisq; ut diximus regionibus eligere oportere: quas uēti tēpati serenāt: Suaues solis radii fouent: Vbi aquę nullæ stagnāt: Culta sterq̄linio nō pinguescūt: sed humore natiuo. Vbi etiā quæcunq; nascunt̃, diu pmanēt incorrupta. Hic dūtaxat habitandū est: his quoq; uescēdū. Neq; cōfidēdum est, ex alimētis quæ breui putrescūt, humorē nos cōparaturos diuturnū & a putrefactione remotū. Neq; sperandū facile nos diu uicturos, ubi terræ fructus incorrupti diu nō cōseruant̃. Vbi rari admodū homines sunt lōgæui. Quātū uero sit in loco uictuq; discrimen, pomū declerat psicū: in psia quidē uenenū, in ægypto cordis amicū. Et elleborus i anticira ipune sūptus: alibi uero uenenū. Aristoteles habitationem eligit altā ad meridiē oriētēq; spectātē, sub aere subtili, nec humido: nec frigido. Et Plato longæuos i editissimis atq; tēpatis reppenit regionibus. Deterrimū uero ē stercorare agros, uel aquas stagnātes ex agris minime deriuare. Oīa enim illic citę corruptioni subiecta nascuntur. Quam obrem eos nō uituparenon possum, qui sapientem Hesiodū iccirco uituperāt ꝙ in re rustica sterquiliniū prætermiserit. Sed ille prudens salubritati potius q̄ fertilitati consuluit. Satis autem ex lupinorum fabarumq; foliis tēpestiue subuersis agrum piguefieri posse putauit. At uero si regiones humidiores imundasq; colere, & alimenta minime duratura sūmere cōpellamur: Eū quasi seruemus uictū, quē sub aere pestilēti medici

mandauerunt. Qua de re in libro cõtra pestilentiã satis egimus. Summatim uero suauibus & quodãmodo calidis utemur odoribus. Aloe rite pręparata sępe leuiterq; purgabimur. Rite uero pręparatã dicimus: si lota fuerit aqua rosacea / uel succo rosarũ / aut si cũ rosis recẽtibus contritisq; fuerit ꝑfecte cõmixta. Deinde addatur ei mirobalanus / atq; mastix / & forte rosa. Medicina hæc extra controuersiã mirabilis ẽ ad cõseruandã diu / mentẽ sanã in corpore sano. Pręterea corpus exercitabimus. Oportuno utemur foco. Hoc puluere epulas cõdiemus / mirobalanorũ emblicarũ sit pars uncię quarta: Sandalorũ uero dimidia: cinnamomi integra: octaua croci. Hoc itaq; puluere rebusq; simul acribus iminentẽ ex putridis alimẽtis & locis corruptionẽ forsitan inhibere poterimus. Meminerimus autem: ubi multo plures putrefactione suffocatio neq; / q̃ resolutione / pereũt: ibi putrefactioni & suffocationi maxime resistendũ. Vbi uero cõtra: uicissim uti cõdimẽtis aromaticis & quodãmodo austeris (ut diximus) odoribusq; similibus quouis tẽpore putrefactionẽ prohibet. Vngi oleo / frigoris iniuriam. Vti lauacris ex aqua & oleo: resolutionẽ ex labore uel calidis tẽporibus iminentẽ. Similiter os aqua sępe colluere: Succũ glycirhizę uel sacharũ cristallinũ ore tenere. Aqua rosacea multa / paucoq; aceto rosaceo manus faciẽq; ꝑfundere: Similibusq; odoribus uti. Septima quaq; hora alimentis modicis recreari: Corpore simul & animo cõquiescere / calore uitato. Plurimũ uero interest quale sit triticũ atq; uinũ / quibus assidue uescimur. Hæc ergo sint talia / ut ultra annũ & potius ad triennium integra ꝑseuerent: Si modo incorruptibilẽ ex his alimoniã sperare debemus. Vinũ siue album siue rubrũ sit / esto clarũ: suaue: stipticũ: odoriferum: & quod indigeat aqua. Nisi forte uinum reppereris / leue simul atq; durabile: quod rarissimũ esse solet. Quod uero ualidius est / philosophus Isaach uinum dicit esse uinosum coctum sole / uẽtisq; purgatum. Quod aqua fontis puri tempari iubet: aliquandiu antea q̃ bibamus: ut perfectius misceatur. Aquosum uero uinum atq; debile

uel acerbum: fugiendum monet: utpote quod intra uenas & mē
bra acidum cito fiat / aut aliter putrefiat. Vinum quidē aquosum
putrefactioni subiectū / si cōseruata eius substātia coctum fuerit /
hoc saltē erit utile / alioqn nō laudatū / quod humorē corruptibi
lem nō creabit. Sed acumē eius aqua electa tempandū erit. Vinū
uero quale probauimus / Isaach ex antiquorum sententia tiriacis
magnis īquit esse psimile. Quod (ut diximus) tēperatum habitu
dinem corporis frigidā calefacit / refrigerat calefactam / humefacit
siccā / humidiorē uero desiccat / atq; (ut Galienus ait) naturalē hu
morē recreat / calorem fouet / utrunq; cōtēpat. Miscere uero uinum
eiusmodi magis necessarium est iuuenibus: minus senibus: frigi
dis uero senibus / minime. Frigida nāq; duraq; senectus (ut īquit
Plato) ita mero feruet atq; mollit̄: sicut uel igne ferrum: uel aqua
lupini. Quod diximus p uinum opposita fieri / atq; dissidētia tē
perari: Scito etiā p glycirhizam fieri: sed debilius. Fieri etiam per
oleum rosaceum: sed extrinsecus. Hęc ergo tibi familiaria sunto.
Neq; diffidas qcqd & qualitate tēpatū est / & uirtute potēs / posse
reliqua tēpare: sicut frigus alia frigefacere. Id īprimis habere tēpa
mēto iouis: quo etiā saluberrima sūt. Sed de his alibi disputādū.

Dieta: Victus: Medicina senum Cap. viii.

QVi septimum iam septenariū impleuerūt qnquagesimum
attingentes annū / cogitēt Venerē quidē significare iuue
nes: Saturnū uero senes / atq; has apud astronomos stellas inter
se maxime omniū inimicas existere. Rem ergo Venereā Saturnii
fugiant: quę iuuenibus etiā uitæ plurimum detrahit. Non.n.na
tis cōsulit: sed nasciturıs: ipsasq; etiā herbas statim pducto semi
ne siccat. Præterea frigus aereq; nocturnum lętiferum sibi putēt.
Atq; eum omnino uictum seruent: ex quo sanguinē plurimū spe
rent / spiritumq; q̄plurimum: ex uitellis uidelicet ouorum recenti
bus: uino aliq̄tum qdem dulci: odorifero uero q̄plurimum. Nā

hic uitellus ꝓprie cordis sanguinem/uinum pręcipue spiritum re creat. Carnibus electissimis coctuq; facillimis ói summatim utan tur dieta calidũ pariter & humidum augēte. Spiritum odoribus præsertim uini assidue recreent. Vigiliam & inediam sitimq; deui tēt laborē rursus corporis atq; animi & solitudinē & męrorē. Mu sicã repetant si forte intermiserint: nunq̃ intermittendam. Ludos quosdã & mores quoad decet olim ante actæ pueritiæ reuocent. Difficillimũ nãq; ē (ut ita dixerim) reiuuenescere corpore: nisi ige nio prius repuerescas. Itaq; in omni etiã ætate magnope cõducit ad uitã nõ nihil pueritię retinere/& oblectamēta uaria sempaucu pari. Longũ uero ꝓfusumq; risũ minime: spũm nãq; nimis ad exte riora dilatat. Sed redeamus ad senes. Hi præterea si frigeãt/ fomē ta petãt aromatica & calida simul atq; humida. Meminerint pue rile nõ esse/ puerile illud Auicēnę fomētũ: factũ quidē a Dauide: sed tardius forte factũ. Fomētum seni mirificũ. Medulla recentis adhuc calētis panis infuso maluatico uino cũ puluere mentę: ap posita stomacho & sæpe ad olfatũ adhibita. Nã & medulla eius modi etiã sola Democrito iãiã expiraturo retinuit spiritũ quoad placuit fugitiuum. Pręterea frictionibus utanť leuibus/seu quan doq; lauacris nutrimentũ ꝓuocantibus ad extrema. Nucleos an te omnia pineos uidelicet ablutos familiares habeãt. Hoc.n.nu trimētum medici ueteres senibus aptissimũ probauerunt. Calidũ enim & humidũ est & pigue: & oēm lenit asperitatem: atq; simul quod mirũ est dum naturalē humorē auget/interea supfluum de siccat: putridũq; expurgat humorē. Sunt qui nucleorũ eiusmodi drachmã unã quotidie post cibos exhibēt senibus comedendã. Ego drachmã quoq; alterã ieiuno stomacho senibus exhiberem: uel recēs/calēs/auratum/pinucleatũ. Cõponerē quoq; electuariũ hoc pacto. Sũme amigdalarũ dulciũ mundarum uncias quatuor: tantũdem eiusmodi nucleorũ: pistaciorũ duas: unã seminum cu cumeris: unã nucũ auellanarũ mundatũ: contunde/coque una cũ cãdidissimo saccharo: cui tamē addideris unã zinziberis recētis

conditi drachmam croci dimidiam: musci tertiam: ambræ tantun
dem. Saccharum aqua melissæ idest citrarię rosarumque fundito:
Multa auri folia his adhibito. Huius enim usu quotidiano ui
tam senes ualidiorem longioremque consequentur. Possunt &
in mēsa hoc accipere: & pluribus horis ante mēsam. Vtilius autē
tunc erit: si quid albi odorique uini una cum cōfectione eiusmo
di biberint. Temporibus uero calidioribus saccharum rosaceū
una cum auri foliis / & condite mirobalani uitam senibus proro
gabunt. Theriacam nemo dubitat ad idem humidis conueni
re personis atque temporibus. De cuius usu satis in libro supe
riore dictum. Nemo etiam negabit his prodesse admodum ra
dices Inulę / beeniasque radices / albas similiter atque rubeas: ma
xime uero recētes. Illam quidem pro nutrimento: has etiam pro
aromate. Et omnia simpliciter calida / humidaque / & aromatica si
mul & stiptica / simulque pinguia. Certum est Senes electo gly
cirhizæ succo familiariter uti debere. Tradunt enim glycirhizam
esse humani corporis calori pariter & humori persimilē: Præterea
uariis senum morbis opitulari. Lac quoque amigdalinum /
& amidus cibus familiaris esto / & saccharum / atque passulæ.

Rasis Triferam ex mirobalanis indis / emblicis belliricis con
fectam. Item Mirobalanos indas conditas sacchаro / non solum
ad retinendam: sed etiam ad retardandam senectutem ualde pro
bat. Auicenna laudat Triferam mirobalanorum maiorem atq;
minorem. Rursus confectionem de squama ferri / maxime uero
auri. Iubet quotidie mandere mirobalanos pręcipue chebulas ri
te conditas ad differenda senectutis incommoda.

Naturæ Aromatum & Cordialium necessarie.
Et rursum qualis senum uictus
Cap. viiii.

SCito mirobalanis uarias inesse uirtutes. Vnam quæ mirabiliter superfluum exsiccat humorem/ unde caniciem prohibet. Secundam quæ humorem colligit naturalem/ & a corruptione simul/ & inflammatione tuetur. Vnde uitam producit i longum. Tertiam: quæ stiptica aromaticaq; potentia/ uirtutem & spiritum naturalem/ & animalem congregat/ & fouet/ & roborat. Hinc aliquis uitæ lignum i paradiso mirobalanum forte fuisse putabit. Simile quiddam ferme faciunt aurum & argentum/ corallus/ spodiumq;/ & pretiosi lapilli: quãuis pro aromatica uirtute facultatem afferant illustrandi. Tu uero mememto aromatica tunc maxime prodesse nobis ad uitam/ ut supra significauimus/ quando cum uigore quodam aromatico/ humida sunt pariter atque calida/ lentoremq; pinguem habent: commodum augumento: Quales sunt imprimis radices beeniæ albæ similiter/ atque rubẽtes: pręsertim recentes. Aut saltem quando cũ uirtute quadam subtili/ odorifera/ & acuta/ substantiam densam habeant: & stipticam ualde proprietatem: Qualis utique compositio inter cordialia frigida primum mirobalanis inesse uidetur/ & succino. Deinde rosis & succo & semini citri. Tertio sandalis & coriandris/ atque myrto/ ceterisque similibus. Inter calida uero cordialia zedoarie: ligno aloes: citri cortici: & chariophilis: nuci muscatæ: maci: olibano: mastici: atq; doronico. Qualem etiam saluię experimur inesse. Tradũt ambram/ & muscum stipticam habere uirtutem. Zinziber autem ob quandam eius humiditatem pręsertim recens & conditum senibus sæpe prodest. Sed hoc & chariophilus propter caloris uehementiam/ caute uidetur accipiendum. Zedoaria quoque caute/ tametsi tiriacæ similis iudicatur: & stipticam simul atque pinguem naturam habet/ senibus cõmodissimã. Ambra pp calorẽ quasi temperatũ/ tuto ferme sum miť. Ac pp lẽtorẽ cũ stiptica subtilitate mixtũ pręrogatiuã habet ad uitã in mẽbris & spiritibus cõfirmãdã. Tum uero si ex ea fiat aqua cutisq; laueť: digestionẽ quartam restituit. Ac morbos eius

defectu cõtingẽtes expellit. Aromatica uero quę subtilẽ admodum substantiã habent: qualem cinnamomum/atque crocus/cordialibus frigidis & durioribus sunt miscenda. Nam aromatica si tantum calida subtiliaq; sint/& sola sũmãtur/ naturalem calorem nimis excitant/humoreq; dissoluunt. Necessaria tamen sunt/tum frigidioribus & humidioribus epulis concoquẽdis: tum cordialibus duris ad præcordia transferendis. Te nãq; latere non debet: humorem ipsum uitæ necessarium primas in corde sedes habere & arteriis uenisq; eiusdẽ: Quod Isaach perspicue docet. Atq; ut Auicenna probat/hic humor naturali ceterorum membrorum humore frequenter irrigatur atq; fouetur. Quapropter cauendũ est: ne mẽbri ullius humor casu quopiã arefiat: multoq; magis/ne præcordiorum humor cõminuatur. Atque ut nutrimenta/uel fomẽta/ & cordialia omnia per angustos meatus ad pręcordia latissime perferantur/his insere crocum. Vt uero sistantur ibi/mirobalanos adhibe. Vt autẽ consequaris utrunq;: accipe inter calida muscum/atque ambram. Inter frigida rosas atq; myrtum. Memẽto dulce marathrum senibus profuturum. Nam & nutrimẽtum p membra diffũdit: & qua facultate lac/eadem humorem auget naturalem. Vnde Diascorides marathro serpentes ait annuam exuere senectutem. Probamus & saluiam. Hæc enim naturæ uirtutem temperate calefacit/& firmat/ paralysim propulsat. Probamus & moderatum cõditi zinziberis usum. Habet enim cum calore pinguedinem.

De auro & aureis alimentis & recreatione senum Cap. x.

Aurum omnes ante omnia probant/tanquam omnium rerum tẽperatissimũ & a corruptione tutissimũ. Soli qdẽ ꝓpter splẽdorẽ/ Ioui aũt ꝓpter tẽpantiã cõsecratũ: ideoq; posse calorẽ naturalẽ cũ humore mirifice tempare: humores a corruptione

ſeruare: Solarem, & Iouialem ſpiritibus, & membris inferre uirtutem. Verum tamẽ optant duriſſimam auri ſubſtantiam, ſubtiliorẽ facere, penetratuq; facillimam. Nouerunt enim cordialia tunc maxime latẽtem cordis recreare uirtutem, quãdo in eis attrahendis minime natura laborat. Vt aũt minime fatigetur, uel ſubtiliſſima iam effecta, uel cũ ſubtiliſſimis ſunt exhibenda. Optimũ fore putant, ſi abſq; aliena permixtione aurum potabile fiat. Sin minus poſſit, contuſum, & in folia redactũ accipi uolũt. Aurũ ferme potabile habebis (ut dicã) Collige flores boraginis, bugloſſę, meliſſę, quã citrariam nominamus: & quando luna leonem ſubit uel arietẽ, uel ſagittarium, aſpicitq; ſolem, aut Iouem: Coque cum candido ſaccharo, aqua roſacea liquefacto: & ꝑ qualibet uncia inſere diligenter auri folia tria. Ieiunus cũ uino quodã aureo ſũme. Item aquam ex capone deſtillantẽ foco uel aliter conſũpto una cum iuleb ſũme roſaceo: in quo auri folia quędã ante contuderis. Pręterea in nitidiſſimã fontis aquã aurum extingues igni rum. Cum eadem auri cõtundito folia. Eadẽ uinum aureum temperato: & una cum eiuſmodi potu comedito recentẽ oui uitellũ.

Facile uero ĩ tota corporis arbore ſeruabis humorem, ſi in radicibus conſeruaueris. Accipe igitur gallinarum, & pullorum eiuſmodi atq; caponum cor, iecur, ſtomachum, teſticulos, cerebellũ: Coque aqua modica: minimo ſale. Cocta contũde ex tota carne & toto iure & ſaccharo: addito recẽtis oui uitello: fac placentam modico cinnamomo crocoq; conditam, & auratam. Hac ueſceris exſuriens ſemel, ſaltem quarto quoq; die. Et tunc qdem ſola claro tamen ad potum addito uino.

De uſu lactis ſanguiniſq; humani pro uita ſenũ Cap. xi

SAepe poſt decimũ ſtatũ & nõnũq̃ poſt nonũ ſeptẽnariũ arbor humana arefacto paulatĩ humore tabeſcit. Tũc primũ humano iuueniliq; liquore irriganda eſt hæc arbor humana: quo

reuirescat. Eliges ergo puellam sanam/formosam/hilarem/tempe ratam/& famellicus lac eius sugito crescente luna: statimq; come dito maratri dulcis modicum puluerem sacharo rite confectum. Sacharum quidem lac ĩ uentre cogi uel putrefieri non permittet: marattum uero cum & subtile sit/& lactis amicũ dilatabit ad mẽ bra. Quos hectica senilis exedit medici diligẽtes liquore huma ni sanguinis qui arte sublimi destillauit ad ignem/reficere moliũ tur. Quid ergo prohibet quo minus senio iam quasi cõfectos in terdum hoc etiam potu reficiamus? Cõmunis quædam est/ & ue tus opinio: aniculas quasdam sagas: quę & striges uulgari nomĩ ne nuncupantur: infantium sugere sanguinem: quo prouiribus iuuenescant. Cur nõ & nostri senes omni uidelicet auxilio destĩ tuti/ sanguinem adolescentis sugant? uolentis inquã adolescen tis/sani/lęti/temperati: cui sanguis quidem sit optimus sed forte nimius: sugent igitur more hirudinũ ex brachii sinistri uena uix aperta/unciam unã aut duas. Mox uero sachari uiniq; tantundẽ summent: idq; exsurientes/ & sitibundi facient crescente luna. Sĩ crudus ægre concoquitur: coquatur prius una cum sacharo: uel ad aquam calidam moderate destillet sacharo mixtus. Deĩde bi batur. Fouere quoq; stomachum rũc sanguine suillo præsens au xilium est. Quem utique sanguinem e uena suilla fluẽtem spon gia calente uino madefacta combibat: & stomacho statim calẽs admoueatur. Galienus atq; Serapio morsum rabidi canis sangui nis canini potu curari dicunt. Rationem uero illis assignare non placuit. Ego igitur biduum eam queritans/opinor deniq; saliuã canis rabidi uenenosam impressam hominis pedi lęso/per uenas paulatim ad cor adscẽdere/more ueneni/nisi q̃d ĩterea distrahat. Si igitr̃ interim canis alterius sãguinẽ ille biberit: sanguis ille cru dus ad multas horas natat ĩ stomacho/ eũ deniq; uelut pegrinũ deiecturo p aluũ. Interea caninus sanguis iste saliuã caninã supio ra mẽbra pręnsantẽ priusq̃ ad pręcordia ueniat/deriuat ad stoma chum. Nam & in canino sanguine uirtus est ad saliuã canis attra

hendam: & in saliua uicissim uirtus ad similem sanguinem prose quendum. Venenum igitur a corde semotum/sanguiniq; imbibitum in aluo natanti/una cum sanguine per inferiora deducitur: hominemq; ita reliquit incolumem. Quorsum hæc? Primo quidē ut rei tā occultæ succurrentē inter disserēdum causam aperuerim. Deinde ut moneam: sanguinem potari posse/& quidē salubriter. Atq; in sanguine humano uirturē esse: qua humanū sanguinem attrahat & mutuo prosequatur. Ne forte diffidas iuuenilem sanguinem a sene bibitum trahi ad uenas/membraq; posse ibiq; prodesse q̄plurimum.

Dieta/habitatio/consuetudo senū. Cap. xii.

MEminisse decrepitos expedit: naturā debilē non esse nutrimentorū pondere fatigandā: uel etiā epularum diuersitate nimia distrahendā. Nam & iuuenilis ætas hoc uitio fit cito senilis. Diuidant ergo mensas: nec tam multa naturam alimonia q̄ frequenti reficiant/interuallo tamen interim ad digestionē dato. Nā sępe etiā postq̄ stomachus ipse cōcoxerit: nisi & iecur quasi digesserit/sūmere nutrimentū: naturā distrahit/atq; fatigat: qua qdē lassitudine sępius frequētata aduolat īrepestiua senectus. Senes hieme uelut oues aprica petāt: ęstate uelut aues amęna riuosq; reuisāt. Frequēter īter uirētes uersētur plātas: & suauiter redolētes. Hæ nāq; uiuentes/spirātesq; conspirāt ad spiritū hominis augendum. Ad loca uero cōiter apibus amica cōfugiant. Mellaq; hieme degustēt. Mel.n. cibus ē senibus ip̄rimis amicus: nisi ubi bilis timeāt incēdiū. Amicus caseus recētissimus. Amici dactili: ficus: passulæ: cappares: dulcia punica: ziziba: isopus: scabiosa: bectonica: sed pistacia multo magis. Pinei uero nuclei maxime oīum/sicut diximus. Ex qbus plurimū referēt adiumentū/si eos horas duodecim in aqua paulū calida teneant priusq̄ edāt. Sic.n. stomacho non nocebūt. Ac pręterea/si dū his utunt̄/ēt inter pineta & oliue

ta uitesq; uersentur: aut saltem pini uaporem accipiãt/ & odorem. Item gummi lachrymæq; pini cum oleo uel uino/ corpus sæpe deliniant. Probabile enĩ est arbores longa naturaliter uita dotatas præsertim si etiã hieme uirescãt ad longã tibi uitã/ umbra/ uapore nouo fructu/ ligno/ & tempestiuo quolibet usu prodesse. De animalibus aũt longęuis supra diximus. Iam uero ad idem tibi forte cõducet/ si uiuas plurimũ penes eos/ qui sani/ tibi sano natura sint similes & amici. Ac magis forsan si paulo iuniores. Vtrũ uero/ & quomodo frequẽs adolescentũ consuetudo parũp seniũ retardare ualeat pudicus Socrates consulendus.

Quæ adminicula senes a planetis accipiãt ad omnia membra fouenda. Cap. xiii.

Verum cõsulite potius solliciti senes Apollinẽ: qui Socratem græcorum sapientissimũ iudicauit. Cõsulite Iouẽ insuper/ atq; Venerẽ. Phębus ipse artis medicinę repertor/ nucemuscatã uobis fouendo stomacho dabit. Iuppiter/ cũ Phębo masticem/ atq; mentã. Venus uero corallũ. Fouẽdo rursum capiti. Phoebus peoniã thus amaracũ & cũ saturo myrtam. Spicam nardi macẽq; Iuppiter. Venus deniq; dulce maratrum atq; myrtum. Ad cor uero fouendum accipietis a Phębo quidem citrariam. Crocũ lignũ aloes/ thus/ ambram/ muscũ/ doronicũ/ modicum cariofilum/ citri corticem/ cinamomũ. Ab Ioue lilium: buglossã: ocimũ: & mentã: beeniasq; radices/ & cãdidas pariter/ & rubẽtes. A Venere sola quidem myrtum/ & sandalũ/ atq; rosã. Vna cũ Saturno coriãdrũ. Hęc uos cõtũdite diligẽter: & quæ stomachi sunt cydoniorũ oleo in formam ceroti conficite. Quę uero capitis: oleo spicę perfundite/ ac illinite ceruicem/ tempora/ frontem. Quæ deniq; cordis: aureo uino spargite/ aquaq; rosacea. Eaq; foris præcordiis admouete. At iecur imprimis creando sanguini necessariũ nescio quomodo prætermisimus. Huic ergo semper eupatorio & opobalsamo Phębus opitulabitur. Pistaceis Iuppiter: atque passulis. Venus autẽ

epatica:endiuia:spodio:cicorea. Lieni tãdem fouendo Saturnus ille uester/una cũ Ioue capparim dabit uobis scolospendriam/tamariscum. Sicut uessicã Iuppiter/cũ Venere. Pina: glycirhiza:amido:cucumeris seminibus:malua:altea:mãna:cassia:curat. Saturnum uero uerendũ pluribus:ne adeo uos fugite senes. Hic.n.q̃ ꝑegrinus est iuuenibus/tã uobis domesticus erit. Vt igit̃ totum ipse quoq; uobis corpus uegetet pro uiribus/ atq; cõfirmet: accipietis nõ nunq̃ ab eo regnãte pariterq; a phębo mumiã simul/& anseris assi pulpã hęc anseris adipe modico delinite. Cõtundite diligenter. Mirobalanorũ chebularũ atq; indarũ melle concoquite: Ambra/musco/croco cõdite. Ante oia uero hæc uobis ꝓfutura confidite. Credentes medicinarũ ad uitã conferentiũ/ uitã esse fidem. Qua spereris/ & deum supplicãtibus uobis adspiraturum. Et res ab eo creatas: pręsertim cęlestes mirificam proculdubio ad augendã uel cõseruandã uitã habere potentiã.

Cõfabulatio senũ sub Venere ꝑ uirẽtia prata Cap. xiiii.

SEd a grauioribus his numinibus/ad Venerẽ parumper uos ꝑ hortos & prata senes uirentia reuoco. Ad almam Venerẽ uos oẽs aduoco. Non ludentẽ quidẽ uobiscum: sed iocãtem. Hęc & uobis inq̃/ & mihi iam seni. Primo quidẽ iocosũ hoc fundit oraculũ. Ego filii/si nescitis/ uoluptate motuq; uobis uitam dedi. Ego igit̃ uoluptate quadã motuq; & si nõ simili uobis seruabo uitã. Eãdem quoq; seruabit libertate liber/ uitissator/propagator uitę. Liber ipse semp odit seruos: & quã uino ꝑmittit uitam/solis liberis implet longã. Meæ qdem uitę simul/atq; menti quondã profuit regnãte Saturno diminuta menta/ placetq; quotidie. Vobis aũt maior mẽta menti uitæq; prodest. Diminuta nocet. Risum ex meis hortis legite. Negligite ficũ. Has uero uiolas quãdo carpitis/carpere uos existimate lilia: prehendẽres liliũ/cõprehẽdere crocum. Crocũ a phębo Iuppiter ipse nactus ꝓpagauit

ĩ liliũ. Liliũ ego a Ioue suscipiẽs/in has/quas hic uidetis uiolas/ transformaui. Deniq; rosa quidẽ uobis esto lucifer. Hesperus uero mirtus. Post oraculũ nobis cogitandũ mãdat: rerũ uiridiũ naturam: quatenus uirent/nõ solũ esse uiuã: sed etiã iuuenilem: humoreq; prorsus salubri/& uiuido quodam spiritu redundantem. Quapp odore/ uisu/usu/ habitatione freqũeti iuuenilem ĩde spiritum nobis influere. Inter uirentia uero deambulãtes interim causam pquiremus. Ob quã color uiridis uisũ præceteris foueat/ salubriterq; delectet. Inueniemus tãdẽ naturã uisus esse lucidã: ac lucis amicã: Volatilem tamẽ/ac facile dissipabilem. Idcirco dũ per lucem se dilatat/uelut amicã/interdũ nimio lucis excessu rapi prorsus: & uehemẽti dilatatione dissolui. Tenebras aũt naturaliter uelut inimicas fugere: ideoq; radios ĩ angustum inde retrahere. Optat uero uisus ita perfrui lumine/ ut per amicũ hoc suũ amplificetur quidem: nec tamen interim dissipet̃. Iam uero in quocunq; colore plus admodũ tenebrarũ: siue nigredinis est q̃ lucis: non dilatat̃: nec ideo delectat̃ radius uisus ad uotum. Vbi uicissim plus admodum splẽdidi coloris est q̃ nigri/spargitur latius/ noxia quadã uoluptate distractus. Quamobrẽ color uiridis maxime omniũ nigrũ cũ cãdido tempans/præstat utrunq;: delectãs pariter/atq; conseruãs. Et molli insuper & adhuc tenera qualitate sicut & aqua radiis oculorũ absq; offensione resistit. Ne abeũtes longius disperdant̃. Quæ.n. dura sunt simul & aspera/frangunt quodãmodo radios. Quæ uero rarissima sũt/ dissolutioni aditũ patefaciũt. Sed quę soliditatem aliquã habent: leneq; simul ęqualitatẽ/sicut specularia corpora/nec ipsa qdẽ frangũt: neq; longius disperdi permittunt. Quæ denique pręter hæc beneficia/ tenera quoq; sunt & mollia/sicut aqua resq; uirides/liquidis oculorũ radiis mollitia blãdiunt̃. Deniq; uisus radius quidã est ĩ quadam oculorũ aqua naturaliter nobis accensus. Ac tempatum lumẽ in aqua quodãmodo resistente requirit. Itaq; gaudet aqua. Delectatur speculis aquæ similibus. Viridibus oblectat̃. In quibus sane

uiridibus solis lumen insitum adhuc uernũ secũ habet humorẽ/ aquãq; subtilẽ occulto quodã lumine plenã. Ex quo fit etiam: ut color uiridis cũ tenuať/ in croceũ resoluať. Quorsũ hæc? Vt itelligamus frequentẽ uiridiũ usum/ siquidẽ uisus spiritũ recreat: qui in animali spiritu quodãmodo pręcipuus est/ animalẽ quoq; reficere. Atq; etiã meminerimus: si color uiridis: quia ĩter colorũ gradus medius atq; tempatissimus ẽ/ tãtum animali spiritui ꝓdest/ multo magis quæ per qualitates tẽperatissima sunt/ naturalẽ & uitalẽ spiritũ iuuatura: atq; admodũ profutura nobis ad uitam. Nihil in mundo tempatius est q̃ cęlũ: nihil sub cęlo ferme tẽperatius est q̃ corpus humanũ. Nihil in hoc corpore tempatius est q̃ spiritus. Per res igiť tẽpatas uita pmanẽs in spiritu/ recreať. Spũs p tẽperata cęlestibus cõformať. Deniq; discamus ex temperie uiridis/ quæ illuminãdo/ æque cõgregat animalẽ spũm/ atq; dilatat: ideoq; maxime iuuat/ nos quoq;/ ĩ cordialibus eligẽdis/ cõponẽdis/ utendis/ aromatica subtilia & æcuta/ quæ spũm extẽdere/ uel etiã illuminare solẽt: quod facit crocus atq; cinamomũ/ cũ aromaticis semp stipticis cõgregantibusq; ceu mirobalanis & similibus commiscere. Atq; uicissim. Neq; prætermittere: quæ absq; acumine etiã aromatico/ simul utrunq; conficiunt. Aliq̃tum uidelicet dilatãt: atq; admodũ congregãt: multũq; illuminãt: quæ & alias narrauimus: quod efficit aurũ/ argentũ/ spodiũ/ corallus/ electrũ/ sericũ/ pretiosi lapilli/ inter quos iacintus/ uel ore detentus ob iouialem tẽpiem plurimũ cõprobať. Cum eni sub terra nequeãt speciosissima & quasi cęlestia ꝓcreari absq; sũmo quodã beneficio cęli: probabile est rebus eiusmodi mirificas cęlitus inesse uirtutes. Cõpositio uero eiusmodi/ quæ dilatãdo/ & illuminãdo spiritũ æque cõgregat/ ita delectat eũ intrinsecus atq; recreat/ sicut foris uiriditas oculos: atq; ipsũ etiã apud senes in naturali quadã uiriditate diutissime seruat: quasi laurũ/ oliuã/ pinũ/ etiã hieme uirentem. Tãtoq; magis id efficit/ quo efficit & interius: atq; maxime: si cõpositio talis aromatico flagret odore/ alliciatq; sapore. Profecto

ſicut corpus/ex craſſioribus humorũ partibus cõpoſitũ ĩ qntã re digit̃ formã: ita ſpũs ex ſubtiliſſimis eorũdẽ portionibus cõſtitu tus formã habet qntã naturaliter tẽpatiſſimã/atq; lucidã: ideoq; cęleſtem. Atq; in hac ipſa forma conſeruãdus eſt/ ut ſubtilis qui dem ſit: & interea firmus ſicut diximus. Sit omnino lucidus: ſed ẽt quodãmodo ſolidus. Ac præterea rebus odoriferis/firmis/lu cidis aſſidue foueat̃/ſi uitã cupimus conſeruare/que uiget in ſpi ritu/ & uendicare nobis cęleſtia dona. Hæc hactenus iuſſu Vene ris cõtẽplati/Venerẽ ipſã audiuiſſe putemus.

Mercurius alloquit̃ ſenes: & cõſulit eis circa uoluptatẽ. odores. Cantus. Medicinas. Cap. xv.

INterea dũ inter ſenes ipſa quaſi Venus cõfabularet̃: forte qdẽ hactenus ſatis belle. Deinceps uero ꝓlixius forſan fabulatura foret. Sermonẽ hũc his Mercurius uocibus/ ſermonũ auctor interpellat. Quid nã uobis eſt cũ Venere iſthac ſemꝑ puel la ſenes? Quid rurſum Veneri cũ ſermonibus? Nõ ne mei ſimul/ atq; ueſtri ſũt ſermones. Mea ratio pariter/atq; ueſtra. Audite me igit̃ eadẽ nũc attẽtione/qua illam/ & multo maiore ĩſuꝑ attentio ne q̃ Venerem. Quinque ſcitis eſſe ſenſus. Viſum/auditum/ol fatum/guſtũ/tactũ. Eſſe rurſũ quinq; (ut ita dixerim) diſcite ratio nes. Dum.n.ꝑ quinq; ſenſus quotidie imbuit̃ uobis animus/ra tioneſq; inde rerũ ipſe concipit: interea notiones habituſq; ad res iudicandas quinq;/tanq̃ rationes quinq; reſultant. Pręterea ſicut quinq; hinc qdem ſunt ſenſus: inde uero quodãmodo rationes: ita uitæ tenor quĩq; gradibus circa ſenſũ rationẽq; diſponit̃. Vn de quinq; numerantur ætates. Prima qdẽ ſenſu tantũ trahit̃. Se cunda: ſenſu magis admodũ allicit̃ q̃ ratione ducat̃. Tertia: poſt hæc alternis pariter rationis/ & ſenſus ꝑſuaſionibus agit̃. Quar ta: ratione potius q̃ ſenſu ducitur. Quita: tandẽ ratione tantum regi debet. Prima igit̃ ætas/atq; ſecũda tãq̃ ſubiecta Veneri/Vene rẽ ſi placet loquẽtem audiat. Reliquę uero Mercurium. Ego igit̃

reliquos uos omnes alloquor: nõ pro me quidẽ tantũ: sed ꝓ Diana etiã hac: quã ad sinistram meã cernitis. Nempe cũ hęc elinguis sit: Ego uero biliguis: iure pro hac ipsa/cuius ego linguã habeo/ loquor. Vnã profecto noxiãq; Venus uobis ididit uoluptatẽ: qua noceret quidẽ uobis: ꝓdesset uero futuris: exhauriẽs paulatim uos ꝑ latentẽ quandam quasi fistulã: Aliudq; uestris liquoribus implens/ atq; procreãs: uos tãdem quasi uetustũ quoddam spoliũ cicadarũ iam exhaustũ humi relinquẽs. Cicadæ interim teneriori ꝓspiciens. Non ne uidetis? Quod Venus de materia uestra generat esse recens quiddã & uiuũ/ sensuq; præditũ? Surripit ergo uobis iuuentutẽ/& uitã atq; sensum: ex toto inquã corpore per totius uoluptatẽ/ut efficiat inde totũ. Ego interim materię illius quę quartæ digestioni superest qualitate monitus/ uos commoneo/alimẽta similiter quarta digestione cocta plurimum uitę uestræ subcurrere: ouũ recẽs uidelicet integrũ & sorbile una cũ sacharo exiguoq; croco. Lac humanũ uel suillũ uel caprinũ cũ pauculo melle sumptũ. Atq; hæc duo tunc salubriora sunt/quãdo natiuo adhuc calore flagrant. Et si ouũ aliã mox cocturã desiderare uidet̃: Presertim ĩ stomacho minus ualido: Sed leuiter est coquẽdum. Verũ ut parũper ad Venerẽ redeamus. Si quando uidistis Venerẽ/iuuenilẽ admodũ uidistis/& quasi meretriciis fucis & ornatibus expolitã. Hęc ergo/quę noua sẽp est/noua semp affectat/ odit uetera. Facta destruit/unde construat facienda. Hęc rursum/ si dictu fas est/ quasi meretrix nõ uno quouis est contenta uiro. Vulgus amat. Et ut dialectice loquar/ speciei passim potius q̃ indiuiduo suffragat̃. Iam uero neq; tactu tantum uos præcipitat: sed etiã gustu/fallit quotidie/perditq; deceptos. Quos. n. uos ĩ rebus sapores ꝑcipitis mediocri quadã temperie gratos/hos Diana hęc Apollinis Iouisq; munere tradidit. Illecebras uero saporũ miras quibus quotidie uelut hamo capti clam miseri uitam ꝑditis/Venus insidiosa fabricat. Quid igit̃ Martẽ incusatis? Quid Saturnum? Mars quidem raro admodum uobis palamq; nocet.

Saturnus quoq; sępius uultu se ꝓfitetur hostem: nocet tardius: tempusq; remediis nulli negat. Sola Venus palã ut amica uenit: clam inimica uenit. Hanc igit̃ incusate potius/si quem inter superos incusare licet. Ad multiplices huius isidias: tum oculis argi uos ipsos instruite: tum Palladis clipeo uos munite. Aures autẽ ad blandas pollicitationes eius tanq̃ ad letales syrenũ cãtus obstruite. Hũc deniq; ꝓuidẽtię florem a me accipite: quo Circes huius ueneficia deuitetis. Hæc uobis duas uix tãdẽ/& has qdẽ leti feras pollicet̃ uoluptates/potius q̃ largitur. Ego uero beneficio patris atq; fratris quinq; promitto uobis: quinq; præsto/puras ꝑpetuas/salutares: quarũ infima est in olfactu: superior in auditu: sublimior in aspectu: eminentior ĩ imaginatione: in ratione excelsior atq; diuinior. Quo maior delectatio ĩ tangẽdo percipitur/atq; gustãdo: eo uitæ grauius frequẽter accidit detrimentũ. Contra uero q̃to maiorẽ in olfactu uoluptatẽ & auditu/ atq; uisu. Itẽ imaginatione & sæpe ratione quotidie reportatis: tãto fila uitæ longiora producitis. Verũ sicut in blandimẽtis tangẽdi: atq; gustandi cauendã uobis subdolam admonui Venerẽ: sic in ipsa secretiore nimisq; assidua cõtemplatiuę mentis delectatione cauete Saturnum. Illic.n. frequẽter filios ipse suos deuorat. Nam quos sublimiorũ cõtemplationũ suarũ rapit illecebris: & illic agnoscit ut suos: hos interim si modo diutius gradũ ibi sistant/falce quadam e terris amputat: terrenãq; incautis uitam sæpe surripit. Hoc saltẽ Venere interim indulgẽtior: quod Venus quidẽ uitam/quã tibi detrahit/donat alteri: nihil tibi pro detrimẽto restituens. Saturnus aũt pro uita terrena/a qua seꝑatus ipse/te deniq; seꝑat/cælestem uitã reddit/atq; sempiternã. Hoc ipso similes esse uident̃ inter se Venus atq; Saturnus/ qui sane q̃ aquario gaudet/ tam regnat ĩ libra/ ꝙ homines & hic & illa generãdi libidine uexat: nocetq; uexatis/ut inde posteritati prosit. Sed hęc quidẽ fęcũdat corpus/stimulatq; fęcundũ. Ille mentẽ suo semine grauidã urget ad partũ. Vos igit̃ prouerbii memores ne qd nimis/assiduis pruden

riæ frenis parturientis utriusq; libidinem cohibere. Tametsi mul to citius grauiusq; ille lędit/quos tedio/torpore/moerore/curis/ superstitione premit/q̄ quos supra uires corporis moresq; morta liū eleuat ad excelsa. Omnino uero seruate moneo quod æquus Iupiter Pythagorā docuit/& Platonē: humanā uitam in quadam equali animę ipsius cū corpore ꝓportione seruari. Vtrunq; suis q busdā alimentis & exercitationibus ali ac similiter augeri. Siqs alterutrū educatione pręcipue sua/multo robustius altero tandē efficit: nō mediocrem facit uitæ iacturā. Propterea quicunq; inter res medicorū arte laudatas potissimum eas eligit/quæ corpori si mul & ingenio ꝓsunt/maximū uitę sibi uendicat adiumentū. In earum uero numero uinū/mentā/mirobalanū/muscū/ambrā/zin ziber recēs/thus/aloem/iacintum/similesq; lapillos/herbas ue cō similes esse putate/& quę ad utriusq; utilitatem a medicis pariter componunt̄. Sed longioribus his quādoq; interceptis ambagi bus: Ego quoq; medicus huc accessi. Si sapores ex rebus accepti nō ultra uiuentibus: Itē odores ex aromatis iam siccis/ uitaq; ua cuis/multū ad uitam conferre cēsentur. Quid nā dubitatis odo res ex plantis radicibus adhuc suis herentibus/uiuentibusq; mi rum imodū uitę uires accumulaturos? Deniq; si uapores exalan tes ex uita dūtaxat uegetali magnope uitę uestrę prosunt/q̄tum ꝓfuturos existimatis cantus: aerios quidē/spiritui prorsus aerio harmicos harmonico/calēres adhuc/uiuosq; uiuo: sēsu præditos sensuali: ratione conceptos rationali. Hāc ergo uobis a me fabri catā trado lyrā: cantūq; cū ipsa phębeum/solamē laborum diutur nę uitæ pignus. Sicut.n. res qualitate temperatissimæ simulq; aro maticę/tū humores inter se: tū spūm naturalē secum ipso contēpe rāt: Sic odores eiusmodi uitalē spūm: sic tursum similes quoq; cō centus spūm animalē. Dū igit̄ fides in lyra sonosq;/dū tonos tem peratis i uoce: similiter spūm uestrū intus contēpari putate. Ac ne ipse Venere sim auarior/quæ sine Baccho friget/ab hoc ipso Li bero patre per me nectar hoc accipite. Qui pręcipue inter uos fri

gent/temporibus similibus/bis septimo quoq; die uncias uernacei/uel maluatici dulcis meri duas sũmant cum una panis uncia: tribus ante mẽsam horis. Semel aũt drachmã unã sublimis aquæ destillantis ex uino cũ iuleb rosacei semũcia. Quo quidẽ liquore illinite etiã curem/& ad olfactũ uti cõmodissime possunt. Atq; ut post eiusmodi nectar ambrosiã quoq; uobis afferã. Hãc insup acceptã ab Ioue largior medicinã. Quattuor mirobalanorum uncias accipite chebularum: Tres rosacei sacchari: Conditi zinziberis hieme quidẽ unciã: ęstate uero semunciã. Tria hęc cũ emblicarum melle cõcoquite suauiter: septẽq; auri foliis exornate. Ieiuni bolũ ante prãdium quattuor horis accipite. Anno saltẽ integro quotidie id assũmite. Vt inde uelut aquilæ renouẽt uestra iuuentus. Hactenus quasi Mercuriũ locutum existimemus.

Confirmatio supiorum: & q deuitare debemus assiduam cogitationem & coitum. Cap. xvi.

ASTrologi Venerem & Saturnũ inimicos inuicem esse ferunt. Cum uero ĩ cęlo ubi oĩa amore mouenẽ/ubi defectus est nullus/odiũ esse nequeat/inimicos.i.effectu diuersos interpretamur. Mittamus ĩpręsentia reliqua. Ecce nũc Saturnus quidẽ nobis in centro: Venus aũt in circũferentia posuit uoluptatẽ. Voluptas uero spũum esca quædã est. Igiẽ ex opposito Venus/atq; Saturnus spũs nostri uolatũ aucupãtur. Illa p uoluptatẽ suã allicit ad externa. Hic interim p suam ad intima reuocat. Distrahũt itaq; spũm si ferme eodẽ tẽpore moueant/atq; dissipãt. Quãobrẽ nihil cõtẽplatori uel curioso pestilẽtius q̃ Venereus actus: nihil uicissim hũc sectãti alienius q̃ cura & contẽplatio esse potest. Cõtemplatorem uero phisicum/religiosumq; eodem in gradu cõnumeramus. Et gradu simili quẽlibet in negociis suis ualde cogitabundũ/grauibusq; curis obnoxiũ. Hinc rursus efficiẽ/ut si quẽ Saturnia/uel contemplatione nimiũ occupatũ uel cura pressum/

leuare interim & aliter cõsolari uelimus/p Venereos actus/ludos iocos id tentãtes tanq̃ p remedia lõge distantia/frustra atq; ẽt cũ iactura conemur: atq; uicissim si quẽ uenereo/uel ope perditũ/uel ludo iocoq; solutũ moderari uelimus/p saturniã seueritatẽ emen dare nõ facile ualeamus. Optima uero disciplina est: p quędam Phębi Iouisq; : qui inter Saturnũ Venerẽq; sunt medii/studia simi liaq; remedia homines ad alterutrum declinantes ad medium re uocare. Sed ut tandẽ simus medici: sicut flãma duobus cõmuni ter modis uiolẽtis extinguit᷑: aut uelut difflata uentis: aut cõtra quasi cõpressa cineribus: Sic spũm uel celeriter effectu Venereo dis sipamus: uel sensum Saturnio suffocamus: ac sæpe exprimimus cõ primẽdo/pariterq; resoluimus. Spũs utriq; frequenter ad extima uolãs/intima reddit uel uacua/uel aliena uitæ. Sed ad intima sæ pe coactus cętera circũ membra præstat uitæ minus idonea. Citã igitur senectutẽ/tum uenus interioribus nostris: tũ Saturnus ex terioribus infert. Venus quidẽ præcipue: ubi ex quouis eius mo tu facile corpus debilitatur atq; labascit. Saturnus quoq; potissi mum: quãdo ex quocunq; cõtemplationis officio/ uel curę labo re/ingenii corporisq; uires labefactant᷑. Et si uel q ad cõtẽplatio nem: uel qui ad libidinẽ natus est/plerũq; ad suũ uterq; officium est natura fortissimus. Natura.n.sępe coniũgit cum uoluptate si mul & facilitate potentiam. Vnusquisq; igit᷑ se cognoscat: suiq; ipsius moderator/ac medicus esto. Coitũ quidẽ frequẽtaturi cere ros consulãt. Ego uero exercitaturis ingeniũ libro etiã superiore consului. Deniq; omni dieta omnibus remediis uti debent: qui bus mẽbra/spũs/ sensus/ingeniũ/memoria cõfirment᷑. Cogitatio nes p interualla repetere. Nec expectare uel minimũ ex cogitatio ne laborẽ. Maxime uero cũ primũ canescunt: q̃uis non nulli sint qui non tam debilitatæ naturæ/ uidelicet adhuc iuuenes canos emittunt/q̃ uel ęgritudine/uel ægrotatione aliqua pręcedẽte: aut etiam parentum similitudine: a quibus scilicet iam canescẽtibus fuerint generati

De medicinis senum· Et de habitatione iterum atq; dieta Cap .xvii.

C Haldeorum regula est forte probãda/ad iuuentutem recuperandam: peregrinos humores imbibitos corpori/ expurgare gradatim/tum interiores/competẽtibus medicinis: tũ exteriores/frictionibus & lauacris prouocationibusq; sudoris. Intereaq; salubribus/duraturisq; alimẽtis paulatim corpus implere. Sunt autem qui trochiscis quibusdã ex uipera factis/ uel helleboro præparato ꝑmittũt humores omnes ueteres putridosq; ꝑrsus educere. Quibus expurgatis & humore rursum saluberrimo alimentis salutaribus recreato/ restituere iuuentutem. Et qui cautiores sunt/helleboro gallinas pascũt: hominẽ uero gallinis. Eiusmodi uero curationem tanq̃ periculosam in iuuentute arbitror potius q̃ in senectute tentandam. Ne forte iuuentutẽ illam a Medea Peliꝫ seni promissam experiamur. Nã & iuuenes medicinis exq̃site purgantibus cito senescere Hyppocrates asserit. Sed ubi dieta nõ sufficit/clystere uel mãna/ uel aloe præserti lota securus uteris. Si tibi sit aluus astrictior/manna cũ iure caponis/ mirobalaniq; uirtute. Sin minus/ hac te iuuenem etiam in senectute purgatione seruabis. Summe unciam lotę aloes unam/mirobalanorum emblicarum drachmas duas/chebulatum quoq; tantũdem/duas item rosarum purpurearum/masticis quoq; tantundẽ. maluatico uino confice pilulas: quãdo luna fęliciter collocata/ propitio fruit̃ Iouis aspectu/præsertim si domicilia fixa possederit uel ipsa/uel Iuppiter. Hæc enim ad diuturnitatem uitæ magnopere cõferunt. Potes etiam utiliter reubarbarum hic cum aloe componere scilicet dimidiam aloes partem/ dimidiam reubarbari. Et quotiẽs opus fuerit/unam mane summere pilulam ad tres usque uel quinq;/ modicumq; insuper uinum bibere. Vbi uero pituitam magis times/ potes commode in his pilulis trochiscorum agarici ter

tiam partem accipere una cũ tertiis aloes duabus dimisso reu barbaro. Sed primam illam ego iam multis ãnis pilulatum cõ positionem omni ętati experior esse tutissimam. Eadem hora confectionem eiusmodi facito. Summe mirobalanorum embli carum/belliricarũ/indarum/chebularum unciam uniuscuiusq; unam: cinnamomi uero duas: unam quoque doronici: rosarũ purpurearum unam: sandalorum rubeorum duas: unam croci drachmam: tertiam drachmę partẽ musci: ambræ tantundem. Candidum post hæc cum aqua rosacea succoq; citri fũdito sac charum. Coque: fac bolos: auroq; inuolue. Hoc ante prandiũ quattuor horis sũmentes atque dantes utiliter experti sumus ad uirtutem corroborandam: ad illustrandum spiritum atq; fir mandum. Maxime uero proderit/si paulum quid insuper uini aurei biberis. Proderit & sæpe calefactum panem aureo mero & rosacea aqua perfundere: & modico ĩsup cinnamomo saccha roq; uberiore cõdire. Frequenter etiã duo hæc cũ lacte amigda lino & modico pane miscere. Nam eiusmodi mixtiones naturã referunt Iouialẽ. Præter oĩa/ quæ ĩ superioribus explicauimus uel saltẽ significauimus/ab his omnes urbani diligẽter cauere debent/æstu/gelu. Quolibet uel post calorẽ frigore uel noctur no. Nebulis/ uẽtis uel ex palude flantibus/ uel irrumpẽtibus ex angusto. Locis itẽ ubi aer uel mouetur uiolentius/ uel nul lo modo mouetur: Habitatione quauis humidiore/fetore/tor pore/mędore. Diligentius autem Mercurii sectatores. Diligen tissime senes. Qui præterea postquam mane corpus totum le uiter perfricuerint/ delinient ipsum aduersum aeris/ & laboris incommoda/calentem oleo/ uel uino quopiam subamaro: cui prius infuderint mirrham/& rosam/ atq; myrtum. Saluiam fre quenter ore ferant/neruis ac dentibus amicissimam. Et quãdo dentium uitio/ liquida uelut infantes alimenta repetere com pelluntur: mollissima caueant. Lac quidem uino referant mo derato. Vtant̃ igne dumtaxat ut medicina/quantum uidelicet

expellendi frigoris / & suscitandi caloris innati necessitas po stulat. Alioquin tanquam edace humorem naturalem exsicca turo. Solem uero quoad delectat sequantur ut alimentum / de stillatione uitata: Et ęstu similiter declinato. Faciles quidē mo tus diligant / excitando calori admodum necessarios. Labores aūt corporis oderint: & multo magis animi. Nec minus longā sitim / & inediā / atq; uigiliam.

De nutrimento spiritus / & conseruatione uitæ per odores. Cap. xviii.

LEgimus in calidis quibusdam regionibus / ac pluri mo passim odore flagrātibus multos gracili corpo re / & imbecillo stomacho / quasi solis odoribus ali. Forte quoniam ipsa natura loci / tum herbarum / & frugum / atq; pomorum succos ferme totos redigit in odores: tum corporū humanorū humores illic resoluit in spiritum. Cū igitur uterq; uidelicet odor & spiritus sit uapor quidam / & simile simili nu triatur / nimirum & spiritus & spiritalis homo plurimū ab odo ribus accipit alimentum. Nutrimentum uero / qualecūq; id sit per odores siue fomentum / apprime senibus & gracilibus ne cessarium est. Quo defectum alimenti solidioris atq; uerioris / utrunq; cōpensare possimus. Ambigere tamen non nulli so lent / utrum spiritus odoribus nutriatur. Ego autem opinor so lis forsan ita nutriri / ut nisi alimēta / quæ crassa sunt / digestione tandem in uapores extenuentur / spiritus ipse quem diximus uaporem esse / nullum illinc suscipiat nutrimentum. Itaq; uinū odore plenum spiritum subito recreat: quem cętera uix tandē reficere possunt. Vaporem uero illum ī quem cibi cocti deniq; transferuntur / ideo appellamus odorem: quoniā & odor ubiq; uapor quidam est: & hic tractus intus ex alimentis uapor nisi spiritui quodā odore placeat / uix ullū spiritui exhibet alimen

tum. Quam ob rem Auicennam nostrum ualde probamus dicentem: corpus quidem dulcedine: spiritum uero quadam (ut eius uerbis utar) aromaticitate nutriri. Quoniam crassitudo corporis non nisi crassa natura, qualis est i dulcedine, coalescere ualeat. Tenuitas uero spiritus: non alio q̃ fumo quodam, atque uapore: in quo aromaticitas ipsa uiget, refici possit. Aromaticam uero qualitatem dicimus odoram, & acutam, & quodammodo stipticam. Proinde quoniam iecur quidem corpori per sanguinem alimentum præstat, dulcedine plurimum augetur. Cor autem quia & creat spiritum: & spiritui procreat alimentum: merito desiderat aromatica. Expedit tamen, & aromatica pro corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aromaticis commisceri: dulcedinemq; interea nimiam euitare. Quid plura? Galienus ipse secutus Hyppocratẽ, spiritum non solum odore putat nutriri, sed aere: Aere inquam nõ simplici: sed potius oportune permixto. Quibus quidẽ si fidem habebimus, nec alimentorum, nec rei ullius delectum magis ad uitam necessarium, q̃ aeris nobis accommodari, esse censebimus. Aer.n. & inferiorũ & cęlestium qualitatibus facillime sempq; affectus & immensa (ut ita dixerim) ãplitudine circũfusus, perpetuoq; motu, nos undiq; penetrans, ad suam nos mirabiliter redigit qualitatem. Pręsertim spiritum: præcipue uitalẽ in corde uigentem. In cuius penetralia: tum assidue influit, tum repente. Sic protinus afficiens spiritum, ut est affectus: perq; spiritum uitalem, q & materia, & origo est spiritus animalis, pariter afficiẽs animalem. Cuius quidem qualitas maximi momenti est ingeniosis eiusmodi spiritu plurimum laborantibus. Itaq; ad nullos potius q̃ ad eos attinet puri luminosiq; aeris, odorũq; delectus, atq; musicę. Hæc enim tria spiritus animalis fomẽta pręcipua iudicantur. Potissimus uero ad uitam est aer electus. Nã octauo mense nati in ægypto plurimi uiuunt. Et non nulli in plagis græciæ temperatis saluberrimi aeris beneficio. Quod

Aristoteles narrat: & Auicenna confirmat. Sed profecto sicut corpus ex uariis compositum/uariis quãuis non eadem mensa nutriendum est alimentis/ ita spiritus similiter compositus uarietate quadam aeris semper electi oblectandus est/ atq; fouendus. Simili quoque electorum odorum uarietate quotidie recreandus. Nam aer & odor quasi spiritus quidam esse uidentur. Iam uero Alexãder & Nicolaus Peripatetici una cum Galieno concludunt spiritum uitalem/& animalem ideo nutriri/tum odore/tum aere: quoniam uterq; mixtus est/atque conformis: & utrunq; haustum in præcordia penetrare: ubi coqui tem perariq; ad uitam/perq; arterias diffundi. Vbi uterq; coctus iterum/nutrit spiritum (ut aiunt) utrunque/pręcipue animalem.

Aiunt etiam spiratum aerem non solum refrigerando calori prodesse: sed etiam nutriẽdo. Nam & animalia etiam ualde frigida spirant. Addũt aerem crassiorem spiritui naturali tanquã magis corporeo conuenite/subtilem uero/purum/lucidum/spiritui potius uitali/ potissimum animali. Neque mirum uideri debet spiritum adeo tenuem/ rebus quoq; tenuibus ali. Siquidem & pisciculi multi aqua nitidissima nutriuntur: & ocimum ĩ aqua simili/uiuit/crescit/floret/redolet. Mitto quibus elemẽtis Chameleontem & Salamandram nutriri nõ nulli ferant. Redeamus ad nostra. Interest certe q̃plurimũ/qualem spiremus aerem: quales hauriamus odores. Talis enĩ & spiritus ĩ nobis euadit: Eatenus uero nos anima per uitam uegetat: quatenus spiritus harmoniam seruat cum anima concinentem. Spiritus q̃dẽ ĩ nobis primus uiuit/& maxime: & quasi uiuit solus. Nõne repẽtino quodam sępe casu/uel affectu/ uita/sensus/motus/ subito membra deserunt? Regresso uidelicet ad cordis penetralia spiritu: Et sępe statim reuertũtur ad membra/ per frictiones & odores illuc spiritu redeũte. Quasi uita in ipso spiritu uidelicet re uolatili potius insit q̃ humoribus aut mẽbris. Alioqn propter horum crassam tenuitatem tardius admodũ accederet

uita mẽbris atq; recederet. Quicũq; igiẽ uitã in corpore ꝑduce
re cupitis/ſpũm ĩprimis excolite: hũc augere nutrimẽtis ſãgui
nẽ augẽtibus/tẽꝑatum uidelicet/atq; clarũ: Hũc aere ſẽp electo
fouete. Hũc quotidie ſuauibus odoribus alite. Hunc ſonis &
cãtibuſ oblectate. Sed ĩterea odores cauere calidioreſ. Frigidio
res fugite. Capeſcite tẽꝑatos. Frigidos calidis/ſiccos humdis
tẽꝑate. Odorẽ uero oẽm qa pars corporis ſubtiliſſima ẽ/ſcitote
nõ nihil habere caloris: atq; ex rebus quæ ipſæ nutriũt/odores
ſꝑate potius nutrituros: ut ex aromatico piro pomoq; ꝑſico/
ſimiliq; pomo: magiſ ãt recẽte pane/calẽte: maxime carnibus aſ
ſis: q̃maxime uino. Atq; ſicut ſapor qui mirifice placet: plurimi
uelociſq; nutrimẽti cã eſt uel occaſio corpori/ſic odorẽ ad ſpũm
ſe habere putate. Cõmemorare uobis iterũ placet: Democritũ
iã iã expiraturũ ut obſequereẽ amicis: ſpũm ad quatriduũ uſq;
olfactu calentiũ panũ retinuiſſe: ulterius ẽt ſi modo placuiſſet/
ſpũm ſeruaturus. Sũt & q dicunt id mellis odore feciſſe. Ego ſi
mõ uſus ẽ melle/ exiſtimo illũ mel uino liquefactũ albo/calẽti
bus panibus ĩfudiſſe: neq;.n. ſꝑnẽdus ẽ mellis odor. Flos nãq;
florũ mel exiſtit: nec parũ nutrit ipſa dulcedine: ac diu qualita
te ſua res ĩtegras a putrefactione tueẽ. Itaq; ſiqs nouerit hoc ẽt
ad cibũ ita ueſci/ ut nec dulcedine nimia meatus oppleat: nec
tali quodã calore bilẽ exaugeat/certũ habebit lõgioriſ uitę ſub
ſidiũ. Saltẽ igiẽ cõdimentũ hoc frigidis & humidis adhibere.
Verũ ut uos reuocẽ ad odores. Vbicũq; ſuffocationẽ/cõpreſſio
nemq; ſpirituũ nimiam extimeſcitis: quod męror frequens tor
porq; portẽdit/odores circũfuſos amate. Vbi uero fugã exalã
tium ſpũm expaueſcitis/odores potius infuſos nutrimẽtis ac
cipite. Et ſiqd odorũ præterea foris ſũmitis/uelut clypeũ coſtis
dũtaxat admouete ſiniſtris. Nõ ne uidetis q̃ repẽte ſurſum uel
deorſum ad odores ſe matrix ipſa pręcipitet? q̃260 uelociter ad os
ad nares ſpũs aduolet/ ſuauis odoris eſca pellectus? Vbi igiẽ
ſpũs uel exiguus uel fugaciſſimus eſſe deprehẽdiẽ: quod puſil
lanimitas ſępe declarat/corporiſq; debilitaſ uel parua de cauſa

multa cõtingẽs:odoribus nõ tam extrĩsecus obiectis/ꝙ intrin
secus iniectis allicite:imo potius pascite:retinete. Odorẽ uero
uini ante oẽs eligite. Multũ nãqꝫ nutrit spũm odor exhalãs &
natura tũ plurimũ/ & uelociter nutriente corpus:tũ uoluptate
sensũ afficiente. Tale uero uinũ est præceteris calidũ/humidũ/
& odorũ/atqꝫ clarũ. Tale ẽt saccharũ esse dicerẽ/si sũmat odorẽ.
Cinnamomũ quoqꝫ simile: Et doronicũ/anisũqꝫ/& dulce mara
trũ/si acumini suo ad exiguã dulcedinẽ adderẽt ampliorẽ. Sed
quã temꝑiem natura nõ fecit/uobis ipsi cõficite. Et quotiẽs di
stractionẽ spũum formidatis/calidioribus acutioribusqꝫ/& sub
tilissimis adhibete/ quæ cohibere parũꝑ uolatũ spũs/ ac sistere
ualeãt:ceu croco/chariophilis/cinamomo/adustũ panem/rosa
ceã aquã/acetũqꝫ rosaceũ/rosã/ myrtũ/uiolã:sandalũ/coriandrũ
cydoniũ pomũ/atqꝫ citrũ. Horreo uero cãphorã: ubi cõtra cani
tiem est agendũ. Recentẽ uero semp mentã diligo:mẽti ẽt salu
tarẽ spũiqꝫ tutissimam. Deniqꝫ memẽtote res oẽs ueneno cõtra
rias/esse uitę admodũ salutares:nõ gustu tãtũ:sed ẽt odoratu:
maxime theriacã. Has uero ĩ libro cõtra pestilẽtiã enarrauimus:
narrabimus & ĩ libro sequẽti. Inter eas ãt neqd uos lateat/nume
ramus/& uinũ. Nã sicut homini uenenũ est cicuta/ita cicutæ ui
nũ:nõ simul qdẽ/sed paulo post ebibitũ. Ac ne solis uos odo
ribus hic alliciã/cõponendũ uobis mãdo electuariũ quotidie
mane gustandũ/olfactu/ gustuqꝫ suaue/& uitę admodũ saluta
re. Accipite tres chebularũ uncias:unã emblicarũ: & idarũ unã
unãqꝫ belliricarũ:semunciã uero doronici:Cinnamomi uncias
duas:croci drachmã unã:ambræ partẽ drachmæ tertiam:Musci
quoqꝫ tantũdẽ. Contũdite diligẽter. Tantũ rosacei sacchari ad
hibete/ ꝙtũ gustui satis facit. Sãdalorũ rubentiũ ꝙtũ sat est co
lori:mellis itẽ emblicarũ uel chebularũ/ꝙtũ molli expedit elec
tuarii formæ/auri folia totidẽ quot prędictę sũt uncię. Vbi ue
ro difficilior ẽ cõpositio multiplex/exꝑti sumus simplicẽ hanc
optimã esse.s.ex chebulis maratro dulci:saccharo aqua rosacea

liquefacto. Sũptam uero tũ ieiuno stomacho: tũ post cęnam. Memineritis autem mirobalanos cõditas meliores esse: Siccas uero saltem diem ĩtegrum/oleo amigdalarum dulcium/uel butyro uaccino prius infundite q̃ confletis. Probat & Auicenna uobis confectionem ex emblicis atq; indis/ cum melle anacardorum/ coctoq; butyro: Item chebulas cum zinzibere & squama ferri/& potius auri. Probat item Petrus Aponensis compositionem ex croco/mace/castoreo/per partes ęquales acceptis/ atque contusis/& uino cõmixtis. Vnde affirmat uitam etiam propemodum moribundis produci consueuisse. Deniq; Aly Astrologus Medicusq; excellens asserit/ usu triferæ similiumq; rerum uitam effici lõgiorem. In omni uero trifera mirobalanus fundamentum est. Sed hanc temperãt subtilibus quibusdam/ atq; mollibus: Præsertim ubi siccior est mirobalanus: Vt & penetret/nec meatus obstruat/nec aluũ exsiccet nimium/uel astrĩgat. Cũ uino præterea commodissime utimur: sed modico: ne forte diluat. Compositionem uero Petri/quã modo narrabã/ si modo utilis est/arbitror olfactu potius q̃ potu utilem fore.

Magorum medicina pro senibus. Cap. xviii.

MAgi stellarum obseruatores ad Christum uitæ ducem stella duce uenerunt/ pretiosum uitæ thesaurum offerentes/Aurum/Thus/& Myrrham: Tria dona pro tribus planetarum dominis/stellarum domino dedicantes. Aurum quidem pro temperamento Iouis maxime omnium temperatum. Thus autem pro Sole præcipue/ phoebeo calore simul odoreque flagrans. Myrrham deniq; firmantem corpus atq; conseruãtem: pro Saturno omniũ firmissimo planetarum. Huc igitur omnes ad sapientes magos uenite senes munera uobis quoque uitam productura ferentes. Quibus auctorem uitę quondam ueneratí traduntur.

Venite senes inquam senectutem grauiter tolerantes. Venite, & uos præterea, quoscunq; senectutis propemodum aduentantis formido sollicitat. Accipite precor alacres uitalia dona. Sūmite uncias quidē thuris duas: unam uero myrrhæ: auri tursū in folia ducti dimidiam drachmæ partem. Contundite tria simul, conflate, cōfundite in pilulas, aureo quodam mero: Idq; tunc oportune conficite, quando Diana propitio Phoebi, uel Iouis gaudet aspectu. Summite posthac thesauri tanti, auro ra qualibet portiūculam. Ac exiguo perfundite meri potu: nisi forsan incaluerit æstas. Tunc enim aquam rosaceam bibere præstat. Siquis autem inter uos calorem quouis tempore magis metuat, is mirobalanum chebulam, aut emblicā, æqualem ad thuris, myrræq;, & auri simul pondus addiciat. Hoc humorem proculdubio naturalem a putrefactione tuebitur. Hoc humoris resolutionem longius ꝓpulsabit. Hoc tres in uobis spiritus naturalem, uitalem, animalem, fouebit, cōfirmabit, corroborabit. Hoc rursum uegetabit sensum. Acuet ingenium. Memoriam conseruabit.

De periculis euitandis ex quolibet uitę septēnario īminentibus. Cap. xviiii.

CVm Astronomi singulas deinceps diei horas planetis ordine singulis distribuerint: Similiterq; septem ebdomadæ dies: atque in ipso foetu per menses digesserint officia planetarum: Cur non etiam per annos eadem disponamus? Vt quēadmodū infantē in aluo latentē rexit primo mēse Saturnus: ultimo Luna. sic stati natū ordine iā cōuerso primo ipsius āno ducat Luna. Secūdo si uis, Mercurius. Tertio Venus. Quarto Sol. Quīto Mars. Sexto Iuppiter. Septimo uero Saturnus. Atq; deīceps ordo ꝑ uitā similis repetat̄. Itaq; in septimo quolibet uitę anno, fit ī corpore mutatio maxima.

ideoq; periculosissima/quãdoquidẽ & Saturnus nobis cõmuni ter est peregrinus: & ab eo tunc planetarum summo ad lunam e uestigio planetarum infimam gubernatio redit. Hos annos astronomi gręci climatericos nominãt. Nos scalares uel gradarios: uel decretorios appellamus. Forte uero in morbis ipsum humoris uel naturæ motum planetes p dies eodem ordine regunt. Vnde & septimus quisque eadem ratione iudiciarius appellatur. Quartus quoq;/quoniam medium in septennario tenet. Tu igitur si uitam producere cupis ad senectutem/nullis eiusmodi gradibus interruptam: Quotiens septimo cuilibet propinques anno/consule diligenter astrologum. Vnde immineat tibi discrimẽ edisc[ito]. Deinde uel adito medicum/uel prudentiã/& temperantiam accersito. His nãq; remediis prohiberi minas astrorum Ptolemęus etiam cõfitetur. Addit quinetiam astrorum promissa sic augeri posse/ut agrorum cultor auget terræ uirtutem. Probat Petrus aponensis argumentationibus multis/& testimonio Aristotelis/Galieni/Aly/naturalem uitę finem non esse ab initio ad unguem determinatum/sed ultra citraq; moueri posse. Idq; asserit tũ ex astris/tum etiam ex materia. Cõcludit his auctoribus rationibusq; obitum etiam naturalem differri posse: cum astrologię machinis tum præsidiis medicorum. Igitur neq; nos temere in his preceptis elaboramus. Neq; te pigeat ꝑquirere a medicis quę naturaliter tua sit dieta: & ab astrologis/quæ stella uitæ faueat. Et quando hęc bene se habet/& ad eam luna/compone quę prodesse didiceris. Neque pudeat sępe illos auscultare: qui non tam fortuna/q̃ uirtute senectutem prosperam consecuti uidentur. Præterea Ptolemęus & cęteri professores astronomię imaginibus quibusdam ex certis lapidibus & metallis/sub certo sidere fabricatis uitam prosperam pollicentur/atque longęuam. Verũ de imaginibus quidem ex parte ac plurimum de reliquo fauore cælesti commentarium componimus in Plotinum. Quem librum huic operi

deinceps ſubiciendum exiſtimamus. Quemadmodum, hoc poſt librum ſcribi uolumus: quem de curanda litteratorum ualitudine compoſuimus. Fauorem uero cęleſtem quem modo dicebam, pro iuuentute longa, nunc quantum quaſi poetę cuidam licet loqui: quantum rurſus medico licet facere, a Phębo Bacchoq; peremus.

Solis æterna eſt Phębo Bacchoq; iuuentus.

Nã decet intonſus crinis utrũq; deũ.

Phębus & Bacchus ſemper indiuidui fratres ſunt: Ambo fere ſunt idem: Phębus qdem eſt ipſa ſpherę illius anima. Sphera uero Bacchus: imo & Phębus eſt totus ipſe ſpheræ circus. Bacchus autem eſt flammeus ille in hoc circo, circulus: immo uero Phębus eſt almum in hoc flammeo globo lumen. Bacchus autem exiſtit ibidem ſalutaris ex lumine calor. Semper ergo fratres comiteſq; ſunt: fere ſemper alter & idem. Quid uero? Si ſol in uere quidem Phebus eſt, cantu ſuo tunc auium cantus excitans: Cithara rurſum tempora tẽpans. In autũno uero, Sol idem auctor uini Bacchus exiſtit. Tria nobis ad ſeruandam iuuentutẽ pater ille Liber qui amat colles Bacchus affert. Hos quidem apricos primum colles. In his autem collibus ſuauiſſimũ præcipue uinũ. Perpetuam in uino ſecuritatem. Tria quoq; Phoebus Bacchi frater pari benignitate largitur. Diurnum primo lumen: ſub fomento luminis herbas ſuauiter redolentes. Ad luminis huius umbram citharã cantumq; perennem. His ergo penſis potiſſimum: his ſtaminibuſ Clotho nobis iam non parca longa uitæ fila producet. Tris parcas fere omnes poetę canunt. Tris quoq; nos non poetæ canimus. Prudens quidẽ in omni uictu parcitas uitam nobis longam incohat. Conſtãs quoq; in curis ſubeundiſ parcitas producit uitam. Parcitas uero in cęlo fruendo negligens uitã occat. Tres Pythagoras temperantias ante oĩa celebrat: tres ẽt nos ĩpręſentia celebramus. Temperantiam in affectibus conſeruato: tẽperantiam in omni

uictu seruato. Temperiem aeris obseruato. Hac enim prouidē tia humorum intemperiem quæ citæ senectutis & intēpestiuæ mortis causa est aspirāte deo procul admodum propulsabis. Aspirabit autem auctor ille uitæ: si ea tantum conditione uitā optaueris diuturnam/ ut diutius cum generi humano uiuas/ tum maxime uiuas illi/ quo mundus totus inspirante uiuit.

FINIS

Prohẹmium In Librum De Vita Cẹlitus

m MARSILIVS Ficinus Florentinus Sereniſſimo Pannoniæ Regi ſemper ĩuicto. Philoſophi ueteres rex omniũ fẹliciſſime cẹleſtium uires ĩferiorũq; naturas diligentiſſime ꝑſcrutati: Cum exiſtimarẽt hominẽ fruſtra ſapere: qui nõ ſibi ſapit/totã merito ꝑſcrutationẽ ſuam imprimis ad uitam ſibi cẹlitus comꝑandam retuliſſe uidenꝰ: iudicãtes (ut arbitror) tum elemẽta/ & quæ ex his cõponunꝰ fruſtra ſibi cognita fore: tum motus cẹleſtiũ/& ĩfluxus temere nimiũ obſeruatos: niſi hæc una cum illis cognita ſimul/ atq; coniũcta/aliquãdo ſibi ad uitam fẹlicitatemq; conducerẽt. Profuit aũt illis ut uiderꝰ/eiuſmodi cõtẽplatio/ad uitã primo præſentẽ. Nam pythagoras & Democritus Apolloniuſq; theaneus & qcunq; ad id potiſſimum ſtuduerunt rerũ ſibi cognitarũ uſu ꝓſperam ualitudinẽ cõſecuti ſũt: uitamq; longẹuã. Contulit ĩſuꝑ ad futurã uitã/tum per gloriam apud poſteros ꝓpagandã: tum apud deũ in æternitate fruendã. Siquidẽ ex mirabili mũdi totius ordine eius tandem cognouere rectorẽ: & ante oĩa cognitũ amauerũt. Tibi uero gloriã per ſæcula cũcta/futurã magnanimitas/magnificẽtia/uictoria ꝑpetua pollicenꝰ. Vitã quoq; apud deũ in æuo beatã/diuina clemẽtia/ĩſigni pietati tuæ iuſtitiæq; ꝓmittit. Vitã deniq; ꝓſperã ĩter mortales satiſq; longã q̃tum ex inditiis quibuſdã mihi licuit coniectare fẹlicia tibi ſidera decreuerunt. Vt aũt quod pollicenꝰ/id & prẹſtẽt firmiſſima fide & cumulo inſuꝑ prorogẽt pleniore. Diligentia tua/ & medicorũ/ aſtrologorũq; cura efficere proculdubio poteſt. Iam uero id poſſe ſcientia & prudẽtia fieri doctiſſimi quiq; aſtrologi/ ac medici confitenꝰ. Cũ igiꝰ inter Plotini libros/magno Laurentio Medici deſtinatos/ĩ librum Plotini de fauore cẹlituſ hauriendo tractãtem nuper cõmentariũ cõpoſuiſſem: inter cetera in eũ noſtra cõmẽtaria numeratũ id quidẽ ſeligere nũc Laurentio quidẽ ipſo ꝓbãte. Atq; maieſtati tuæ potiſſimũ dedicare decreui. Spero

equidem dũ uitę tuę prosperitatiq; cõsulam/uitę interim & splendori sæculi nostri/& humani generis consulturũ. Atq; ut ualitudini prosperitatiq; regię ualidius hęc nostra ꝓdessent: per Valorem ipsum mittẽda putaui. Hunc tu igiẽ Valorẽ nostrũ clementissime Rex cõplectere precor. Tantũ.n.natura/uirtus/auctoritas tua ualet: ut absq; te nequeat uel Valor ipse ualere. X. Iulii. M.CCCC. LXXXIX. Florentię.

Verba Marsilii Ficini Ad Lectorem sequentis Libri.

SAlue hospes ingeniose. Salue iterũ quisqs es salutis auidus/qui nostra ad limina tẽdis. Vide precor hospes cupide primum/ q̃ hospitalis sim. Intrantis erat certe/ salutem statim hospitio dicere. Ego uero salute pręueniens/ mox prospectum saluere te iussi. Intrantem & adhuc ignotum perlibenter excepi. Trahentẽ apud me moras/promissa/si deus aspirauerit/salute donabo. Hospitiũ ergo nactus es amicũ quidẽ oibus: & amoris nũc erga te plenũ. Siqd forte fers tecũ amori cõtrariũ: Siquid habes odii/prius ponito precor q̃ medicinas hic uitales attĩgas. Vitã.n.tibi dedit amor/uoluptasq; parentũ. Vitã uicissim demit odiũ/atq; dolor. Quẽ igiẽ odiosus uexat dolor: huic nullus usq̃ medicinę uitali relictus est locus. Quãobrẽ deinceps te nõ ut hospitẽ tãtũ/iam alloquor: sed amicũ. Officina Marsilii tui aliq̃to est amplior/ q̃ his cancellis dũtaxat/ quos hic uides/coerceatur. Non.n.solo hoc libro sequẽte: sed duobus etiã pręcedẽtibus circũscribiẽ. Tota uero sũmatim medicina quædã est ꝓuiribus opitulatura uitæ: ut ualida tibi uita sit/ut longa. Idq; ubiq; medicorum ope cęlitus adiuta moliẽ. Varia sane pro diuersis hominum ingeniis/atq; naturis nostra hæc officina/antidota/ pharmaca/fomẽta/unguẽta/remedia ꝓfert. Siqua tibi forrasse minus placeãt: mittito quidẽ ista. Cetera ꝓpterea ne respuito. Deniq; si nõ ꝓbas imagines astronomicas/alioqn ꝓ ualitudine mortaliũ adĩuẽtas

quas & ego nõ tam probo q̃ narro: has utiq; me cõcedere: ac etiã si uis cõsulente dimittito. Medicinas saltẽ cęlesti quodã adminiculo cõfirmatas, nisi forte uitam neglexeris, ne negligito. Ego. n. frequẽti iãdiu experiẽtia cõpertũ habeo: tantũ interesse inter medicinas eiusmodi, atq; alias absq; delectu astrologico factas, q̃tũ inter merũ atq; aquã: ut etiã infans octauo a cõceptione mẽse natus, florentię mẽse martio, nocte adscendẽte Saturno retrogrado, semiuiuus, eiusmodi diligentia uideat̃ a nobis imo a Deo quasi uitæ redditus, potius q̃ seruatus. Triẽniũq; ualidus ferme iã impleuerit. Iam uero si præter ea generis eiusdẽ plura narrauero, uera loquar. Nec gloriabũdus (quod est a philosopho penitus alienum): sed exhortabũdus potius afferã. Verũ satis iã partim quidem cõciliãtes, partim ẽt exhortãtes allocuti te sumus: deinceps igit̃ cũ Plotino loquamur, ita demũ tibi diligentius cõsulturi.

In oĩbus quę hic aut alibi a me tractant̃, tantum assertum esse uolo: quantum ab ecclesia comprobatur.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA CAELITVS COMPERANDA COMPOSITVS AB EO INTER COMMENTARIA EIVSDEM IN PLOTINVM.

In quo consistat secundũ Plotinũ uirtus fauorẽ cęlitus attrahẽs scilicet ĩ eo ꝙ anima mũdi, & stellarũ, Demonũq; animæ facile alliciunt̃ corporũ formis accomodatis. Cap. primum

SI tantum hæc duo sint ĩ mundo: hinc quidẽ intellectus: ĩde uero corpus: Sed absit aĩa: tũ neq; intellectus trahet̃ ad corpus: ĩmobilis. n. est omnino caretq; affectu motionis prĩcipio, tanq̃ a corpore longissime distans: Neq; corpus trahet̃ ad intellectũ,

uelut ad motum per ſe inefficax/& ineptũ: lõgeq; ab intellectu re motum. Verum ſi interponatur aĩa utriq; cõformis/facile utrinq; & ad utraq; fiet attractus. Primo quidem ipſa omniũ facillime ducit̃: quoniã primũ mobile eſt/& ex ſe & ſpõte mobile. Pręterea cum ſit (ut dixi) media rerum/omnia ſuo in ſe modo continet/& utrinq; ratione propinqua. Ideoq; conciliatur/& omnibus: etiam æqualiter illis quæ inter ſe diſtant: ab ea uidelicet nõ diſtãtibus. Præter enĩ id quod hinc quidẽ conformis eſt diuinis: ĩde uero caducis/& ad utraq; uergit affectu/tota ĩterim eſt ſimul ubiq;. Accedit adhæc/ꝙ anima mũdi totidem ſaltem rationes rerum ſeminales diuinitus habet: quot ideæ ſunt in mẽte diuina: quibus ipſa rationibus totidẽ fabricat ſpẽs in materia. Vnde unaquæq; ſpẽs per propriam rationem ſeminalem proprię reſpõdet ideę/facileq; poteſt per hanc ſæpe aliquid illinc accipere: quãdoqdem per hãc illinc eſt effecta. Ideoq; ſi quando a propria forma degeneret: poteſt hoc medio ſibi proximo formari rurſum/perq; id medium inde facile reformari. Ac ſi certe cuidã rerum ſpẽi/uel ĩdiuiduo eius rite adhibeas multa/quę ſparſa ſunt: Sed eidem ideæ conformia. Mox ĩ materiam hãc ita oportune paratam/ ſingulare munus ab idea trahes per rationem uidelicet animæ ſeminalem. Non enĩ intellectus ipſe proprie: ſed anima ducitur. Nemo itaq; putet certis mũdi materiis trahi numina quędã a materiiſ penitus ſegregata: Sed Demones potius animatiq; mundi munera ſtellarũq; uiuentium. Nemo rurſũ miretur per materiales formas animã quaſi allici poſſe. Siquidem eſcas eiuſmodi ſibi congruas ipſa met/qbus alliceretur/effecit: & ſemper libenterq; habitat in eiſdem. Neq; in mũdo uiuente toto quicq̃ reperitur tã deforme/cui non adſit anima: cui non inſit & animæ munus. Cõgruitates igitur eiuſmodi formarũ ad rationes animæ mundi Zoroaſter diuinas illices appellauit: quas & Sineſius magicas eſſe illecebras cõfirmauit. Nemo deniq; credat ad propriam quãdam materię ſpẽm & tempore certo hauriri omnia prorſus ex anima dona: Sed ꝑ oportunitate

dona dũtaxat feminis/quo talis ſpẽs pululauit: feminumq; con formium. Itaque hic homo humanis tantum adhibitis non pro prias piſcium uel auium dotes/inde ſibi uendicat: Sed humanas atque conſimiles. Adhibitis autẽ quæ ad ſtellam talem ptinent atque Demonem/ ſtellæ Demoniſq; huius proprium ſubit influ xum/ uelut lignum per ſulfur paratum ad flãmam ubiq; præſen tem. Atq; hunc non modo per ipſos ſtellę Demoniſq; radios: ſed etiam per ipſam mundi animam ubiq; pręſentem: in qua & cuiuſ libet ſtellæ Demoniſq; ratio uiget: partim quidem ſeminalis ad generandum: partim etiam exemplaris ad cognoſcendum. Hæc enim ſecundum Platonicos antiquiores rationibus ſuis edifica uit ultra ſtellas in cęlo figuras: parteſq; ipſarũ tales/ut ipſę quoq; figuræ quædam ſint: ĩpreſſitq; his omnibus proprietates. In ſtel lis autem figuris/partibus/proprietatibus/omnes rerum inferio rum ſpẽs continentur/& proprietates earum. Vniuerſales uero fi guras octo poſuit atq; quadraginta ſcilicet in zodiaco duodeci: extra uero ſex atque triginta. Item in zodiaco triginta ſex ad nu merum facierum. Rurſus ibidem tercentum/atq; ſexagita ad nũ merum graduum. In quouis enĩ gradu ſunt ſtellæ plures/ ex qui bus ibi conficiuntur imagines. Similiter imagines extra zodia cum in plures diuiſit figuras pro facierum ibidem graduũq; ſuo rum numero. Conſtituit denique ab imaginibus his uniuerſali bus ad uniuerſales imagines habitudineſ/& proportiones quaſ dam/quę ipſę quoq; imagines illic extent. Eiuſmodi uero figu rę continuitatem quęq; ſuam habent ex radiis ſtellarum ſuarum in ſe inuicem peculiari quadam proprietate coniectis. A quibus formis ordinatiſſimis dependent inferiorum formę/illinc uideli cet ordinatæ. Sed & cęleſtes illæ tanq̃ & inter ſe diſiunctæ/ proce dunt a rationibus animæ coniunctis inuicẽ: & quodãmodo mu tabiles/a ſtabilibus. Sed hę quatenus ſe ipſas non cõprehendũt/ referuntur ad formas in mente uel animali uel eminẽtiore ſe ſe cõ præhendentes: quæ tanq̃ multiplices redigũtur ad ſimpliciſſimũ

unum atque bonū/sicut figurę cęlestes ad polum. Sed redeamus
ad animam . Quando igitur anima gignit speciales inferiorum
formas uiresq;/eas per rationes efficit proprias: sub stellarum for
marumq; cęlestium adminiculo. Singulares uero indiuiduorum
dotes/ quæ sæpe nonnullis insunt tam mirabiles q̃ in speciebus
esse solent exhibet per seminales similiter rationes: non tam sub
amminiculo formarum figurarumq; cęlestium/q̃ situ stellarum &
habitu motionum/aspectuumq; planetarum/tum iter se/ tum ad
stellas planetis sublimiores. Anima quidem nostra ultra uires
membrorum proprias communem ubique promit in nobis uitæ
uirtutem . Maxime uero per cor/tanquam ignis animę proximi
fontem. Similiter anima mundi ubiq; uigens per solem præcipue
suam passim explicat communis uitæ uirtutem. Vnde quidā ani
mam & in nobis & in mundo/in quolibet membro totam/potis
simum in corde collocant atque sole. Semper uero memento si
cut animæ nostræ uirtus per spiritum adhibetur membris: sicuir
tutem animæ mundi per quitam essentiam/quę ubiq; uiget tanq̃
spiritus intra corpus mundanum/sub anima mundi dilatari per
omnia: maxime uero illis uirtutem hanc infundi: quæ eiusmodi
spiritus plurimum hauserunt. Potest autem quinta hæc essentia
nobis intus magis magisq; assummi: siquis sciuerit eam aliis ele
mentis immixtam plurimum segregare: uel saltem his rebus fre
quenter uti/ quæ hac abundant/puriore præsertim. Ceu electum
uinum/& saccharum/& balsamum/atque aurum/ pretiosiq; lapil
li/mirobalaniq; & quæ suauissime redolent: & quæ lucent. Maxi
me uero quæ in subtili substantia qualitatem habēt calidam/ hu
midamq;/& clarā. Quale præter uinum est albissimū saccharum:
pręsertim si huic adhibueris aurum/odoremq; cinnami/atque ro
sarum. Pręterea sicut alimenta rite in nobis assumpta per se non
uiua/rediguntur per spiritum nostrum ad uitę nostrę formam: sic
& corpora nostra rite accomodata corpori spirituique mundano

uidelicet per res mundanas/ & per nostrum spiritum/hauriũt ex uita mundana q̃plurimum. Si uolueris ut alimentum rapiat præceteris formam cerebri tui uel iecoris atque stomachi: simile quantum potes accipe alimentum/ idest cerebrum/ & iecur/ & stomachum/ animalium/ ab humana natura non longe distantium. Si optas corpus tuum atque spiritum/ ex aliquo mundi membro/ uidelicet ex sole uirtutem accipere/ quære quæ ante alia sunt solaria: inter metalla lapillosque/ magis autem inter plantas. Sed inter animalia magis. Maxime inter homines. Similiora enim tibi magis proculdubio conferunt. Hæc & extra sunt adhibenda: & intus pro uiribus assummenda: præsertim in die/ & hora solis/ & sole in figura cęli regnante. Solaria uero sunt omnia ex lapillis/ & floribus/ quæ elitropia nominantur/ quia uertuntur ad solem. Item aurum/ & auripigmentum/aureiq; colores/ crysolitus/ carbunculus/mirra/thus/muscus/ ambra/balsamum/ mel flauum/calamus aromaticus/crocus/ spica nardi/ cinnamomum/ lignum aloes/cęteraq; aromata. Aries: astur: gallus:olor:leo: cantarus:crocodillus:hoĩes flaui:crispi:sępe calui:magnanimi:superiora partim cibariis/partĩ unguẽtis subfumigationibusq;/partim usui accommodari possunt. Hæc sentienda/ & cogitãda frequenter/ & imprimis amanda. Et luminis plurimum est quærendum.

Si dubites uentrem ab iecoris fomẽto destitui/trahe ad Ventrem iecoris facultatem/ tum frictionibus/ tum fomentis/ per ea quæ iecori congruunt: per cicoream: endiuiam: spodium: & eupatorium: & epaticam: atque epara. Similiter ne destituatur tuum corpus ab Ioue/moue corpus in die/horaq;/& regno Iouis: & utere interim Iouialibus. Argento: iacinto: topatio: corallo: crhistallo: berillo: spodio: Saphiro: uiridibus aeriisque coloribus. Vino: sacharo: albo melle: & cogitationibus affecti

busq; plurimum. Iouialibus idest constantibus/ ęquis/ religiosis atque legiferis: & inter homines eiusmodi/ sanguineosq;/ & pulchros/ uenerabilesque uersabere. Sed memento primis illis rebus frigidis inserendum esse aurum: & uinum: mentãq; et crocum: et cinnamomum: atque doronicum. Animalia uero Iouialia esse Agnum: pauonemque: et aquilam: et iuuencum.

Quomodo uero uirtus Veneris attrahatur turturibus/ Columbis/ et motacillis/ et reliquis non permittit pudor ostendere.

De Concordia Mundi.
De natura hominis secundum stellas.
Quomodo fiat attractus ab unaquaq; stella
Caput .II.

NEq; uero diffidere debet quisquam/ nos atq; omnia/ quę circa nos sunt/ præparamẽtis quibusdam posse sibi uendicare cęlestia. Nam cęlitus hæc facta sunt: assidueque reguntur: & illinc imprimis præparata sunt ad illa: & quod maximum est/ mundus animal in se magis unum est/ q̃ quoduis aliud animal: si modo est animal perfectissimum.

Ergo sicut in nobis membri cuiuslibet præsertim principalis qualitas motusque ad alia pertinet: ita membrorum principalium actus in mundo commouent omnia: & membra inferiora facile capiunt a supremis ultro dare paratis. Quo enim potentior causa est: eo est promptior ad agendum: eo igitur propensior est ad dandum. Exigua igitur præparatio nobis insuper adhibita sufficit cęlestium muneribus capiendis: si modo

quisque ad id pręcipue se accommodet/cui est pręcipue subditus. Sed ante uniuscuiusque nostrum proprietatem/ humanæ speciei proprietatem considerare debemus. Hanc igitur esse solarem/astrologi arabes consenserunt. Quod ego e statura hominis erecta: pulchraque: humoribusque subtilibus: & spiritus claritate: imaginationisque perspicuitate: studioque ueritatis & gloriæ: uerum esse coniecto. Addo quinetiam proprietatem huic Mercurialem: ob strenuum uersatilis ingenii motum. Et quoniam humanum genus natum nudum: inerme: omnium egenum: hæc omnia propria industria sibi comparat: Quod est Mercurii proprium. Addo etiam Iouialem: ob complexionem corporis temperatam atque leges. Et quoniam secundo mense/ quo Iuppiter dominatur/ uitam accipimus: atque nascimur nono: quo iterum recipit dominatum. Itaque humana species ab his tribus potissimum dotes insuper ampliores ita demum sibi poterit uendicare: Si per Solaria/ Mercurialiaque/ & Iouia se ipsam eis magis in dies atque magis accommodabit. De reliquis autem quid? Saturnus non facile communem significat humani generis qualitatem atque sortem: Sed hominem ab aliis segregatum: diuinum: aut brutum: beatum: aut extrema miseria pressum. Mars: Luna: Venus: affectus & actus homini cum cęteris animantibus æque cõmunes. Ad solem igitur & Iouem/ atque Mercurium reuertamur. Solaria quidem nonnulla & Iouia diximus: Mercurialia uero nescio quomodo prætermisimus. Sunt autem eiusmodi. Stamnum: Argentum: pręsertim uiuum: Marcassita argentea: lapis achates: uitrum: porphyriticum: & quę croceum cum uiridi misceant/smaragdum atque lacca. Animalia sagacia & ingeniosa simul et strenua/simiæ: canes. Homines eloquẽtes: acuti: uersatiles: oblonga facie: manibusque non pingues.

Sunt autem quærenda/et exercenda quæ ad aliquem planetam attinent: eo uidelicet dominante (ut diximus) in die & hora eius si fieri potest: etiam quando ipse sit ī domicilio/uel exaltatione/uel saltem triplicitate sua & termino & angulo cęli: extra combustionem directus : ac sæpius orientalis: si sole sit superior. Item ī auge: et aspiciatur a luna. Siquis autem ab ipsa Luna beneficium/ & a Venere poscat/tempora similia obseruare debebit. A Venere quidem per animalia sua quæ diximus/& per corneolam: & saphyrum: lapidemque lazoli: ęs croceum atque rubeum: & corallum: omnesque pulchros uariosq; uel uirides colores: & flores: atque concentus: suauesq; odores: atque sapores. A Luna per alba/ & humida/ & uiridia/ per argentum atque christallum/ & uniones/ & argēteam marcassitam. Quoniam uero Saturnus quidem statui & perseuerātiæ dominatur: Mars autē efficacię motus: cogimur nōnunquam horum quoq; gratia ab eis patrocinia postulare: temporibus uidelicet similiter obseruatis. Ab illo quidē per materias quasdam quodammodo terreas/ & fuscas/ atque plumbeas/ & fuscum iaspidē/ & magnetem/ & camoinum atque calcidonium/ & ex parte quadam per aurum/ & auream marcassitam. A Marte uero per ignea/rubea/ ęs rubeum. Sulphurea omnia. Ferrum lapidemque sanguineum. Neque diffidas Saturnum habere non nihil in auro. Nam propter pondus id putatur habere. Quinetiam Soli aurum simile sic omnibus metallis ïest/ sicut Sol in planetis omnibus atque stellis. Iam uero si quis conuicerit Saturnum & Martem natura noxios esse/quod equidem nunquā crediderim: tamen his quoq; utendum: quemadmodum uenenis nōnunq̄ utuntur & medici: Quod Ptolemęus in Centiloquio probat. Proderit ergo quandoque uis Saturni caute sumpta : sicut apud medicos/ quę adstringūt atq; cōri

nēt: immo & quo stupefaciunt/ sicut oppium & mādragora. Martis quoq; sicut euforbium & elleborus. Cautissimi uero hac in re fuisse uidentur magi brachmanes pythagorici: Qui cum ob sedulum philosophandi studium Saturni tyrannidem formidarent/ uestibus albis amiciebantur: Iouialibusq;/ siue phoebeis quotidie sonis & cantibus utebantur: plurimumque sub diuo uiuebant. Vbique uero memento per affectum studiūq; animi/ & per ipsam spiritus qualitatem/ nos facillime subitoq; exponi planetis eundem affectum ac studium & qualitatem significantibus. Per sepe rationem igitur a rebus humanis: per ocium: solitudinem: firmitatem: per theologiam: secretioremque philosophiam superstitionem: magiam: agriculturā: per moerorem Saturno subiicimur. Per ciuilia & ambitiosa negocia/ per philosophiam naturalem/ communemq;: per religionem ciuilem: perq; leges Ioui. Marti per iram atque certamina. Soli Mercurioq; per studium eloquentiæ/ cantusque & ueritatis & gloriæ atque solertiam. Veneri per letitiam & musicam & festiua. Lunę per uictum plantis similē. Sed hanc inter hos differentiam mēte teneto exercitationem ingenii magis publicam atque amplam ad solem spectare: Priuatā uero & artificio mancipatam/ potius ad Mercurium. Tum uero musicam grauem quidem Iouis Solisq; esse: Leuem Veneris: Mediam uero Mercurii. Similis quoque de stellis fixis ratio est. Hęc quidem communis humanæ speciei regula. Propria uero unicuique regula fuerit explorare/ quę stella/ quid boni/ cuique in genitura promiserit/ atque ab ea potius q̄ ab alia reposcere gratiam. Et ab unaquaq; nō quodlibet donū. & quod aliarū est: sed eius ꝓpriū expectare: nisi forte tum a sole communia/ multa reportes: tanq̄ communi quodam duce cęlestium/ & ab Ioue ferme similiter: tum mundana pariter omnia ab anima spirituq; mundi. Quem sicut & quoduis animal: multoq; efficacius animatum esse: non solum Platonicæ rationes: sed etiam astrologorum arabum testimonia

comprobant. Vbi etiam probant ex applicatione quadam spiritus nostri ad spiritum mundi per artem physicam affectũq; facta trahici ad animam corpusq; nostrum bona cęlestia. Hinc quidem per spiritum nostrum in nobis medium, & tunc a mundi spiritu roboratũ: inde uero per radios stellarum fęliciter agentes in spiritum nostrum, & radiis natura similem: & tunc seipsum cęlestibus coaptantem.

Inter animam mundi & corpus eius manifestum est spiritus eius, in cuius uirtute sunt quatuor elementa. Nos uero per spiritũ nostrũ hunc possumus haurire. Cap. iii.

PRofecto mundanum corpus quantum ex motu generationeq; apparet est ubique uiuum: quod indorũ philosophi probant ex eo ꝙ passim ex se uiuẽtia generet. Ergo per animam uiuit ubique sibi præsentẽ, ac prorsus accomodatam. Igitur inter mundi corpus tractabile, & ex parte caducũ: atque ipsam eius animam, cuius natura nimium ab eiusmodi corpore distat: inest ubiq; spiritus: sicut inter animam, & corpus in nobis: si modo ubique uita est communicata semper ab anima corpori crassiori. Talis nãq; spiritus necessario requiritur tanquã medium: quo anima diuina: & adsit corpori crassiori: & uitam eidem penitus largiatur. Corpus autem omne facile tibi sensibile, tãquam sensibus tuis accomodatum, crassius est, & ab anima diuinissima longe degenerans. Opus est igitur excellentioris corporis adminiculo quasi nõ corporis. Proinde scimus uiuẽtia oĩa tam plantas q̃ animalia: per quendam spiritum huic similem uiuere atq; generare. Atq; inter elemẽta, quod maxime spiritale est, uelocissime generare: ꝑpetuoq; moueri quasi uiuẽs. Sed quęres interea, si elemẽta atq; animantes generãt aliq̃d sibi simile suo quõdã spũ, cur lapides & metalla nõ generãt: quæ ĩter elementa & ani

mantes media sunt. Quia uidelicet spiritus í eis crassiori materia cohibetur. Qui si quando rite secernatur/ secretusq; conseruetur: tanq̃ seminaria uirtus poterit sibi simile generare. Si modo materiæ cuidã adhibeatur generis eiusdem qualem spiritum physici diligentes sublimatione quadam ad ignem ex auro secernentes: cuiuis metallorum adhibebunt: aurumq; efficient. Talem utiq; spiritum ex auro uel ex alio rite tractum/ atque seruatum elixir arabes astrologi nominãt. Sed ad mundi spiritũ redeamus: per quem mundus generat omnia: quãdoq̃dem & per spiritũ ꝓpriũ omnia generant. Quem tũ cęlum/ tum quintã essentiã possumus appellare. Qui talis ferme est in corpore mundi/ qualis in nostro noster. Hoc imprimis excepto: ꝙ anima mundi hunc non trahit ex quatuor elementis tanq̃ humoribus suis: sicut ex nostris noster: imo hunc ꝓxime (ut platonice siue plotinice loquar) ex uirtute sua procreat genitali quasi tumens: & simul cum eo stellas: statimq; per eum parit quatuor elementa: quasi in illius spiritus uirtute sint omnia. Ipse uero est corpus tenuissimum: quasi non corpus/ & quasi iam anima. Item quasi non anima/ & quasi iã corpus. In eius uirtute minimum est naturę terrenę. Plus aũt aqueę. Plus item aeriæ. Rursus igneæ stellarisq; q̃plurimum. Ad horum graduum mẽsuras/ ipse quantitates stellarum elementorũq; prodierunt. Ipse uero ubiq; uiget/ in omnibus generationis omnis proximus auctor/ atq; motus: de quo ille. Spiritus intus alit. Totus est suapte natura lucidus calidusq;/ & humidus atque uiuificus/ ex dotibus animæ sup̃ioribus dotes eiusmodi nactus. Quẽ plurimum hausisse Apolloniũ Theaneum/ testificatus est indus Hiarchas dicẽs/ mirari nemo debet o Apolloni te diuinãdi scientiam consecutũ: cũ tantũ ętheris in aĩa geras.

Spiritus noster haurit mundi spiritum per radios Solis & Iouis/ quatenus ipse fit solaris & Iouialis. Cap. iiii

HVnc tu igitur studebis tibi imprimis isinuare. Hoc.n.medio naturalia quędã beneficia reportabis: tum corporis mũdani: tũ animę: tũ etiã stellarũ: atq; Demonũ. Nã ipse inter crassum mũdi corpus & aĩam medius ẽ. Et ĩ ipso stellæ sunt & Demones: atq; per ipsum. Siue.n.mundi corpus atq; mundana sint ab anima mundi proxime: sicut Plotino placet atq; Porphyrio: siue mundanũ corpus: sicut & aĩa ꝓxime sit a deo/ ut nostris placet & forte Timeo pythagorico: omnino uiuit mũdus/ atq; spirat: spiritumq; eius nobis haurire licet. Hauriť aũt proprie ab homine per suũ spiritũ illi suapte natura conformẽ. Maxime si reddať etiã arte cognatior.i.si maxime cęlestis euadat. Euadit uero cęlestis: si expurgeť a sordibus: & omnino ab eis/ quæ inhęrent sibi dissimilia cęlo: Quę quidẽ sordes nõ solũ intra uiscera si fuerint/ uerum etiã si in aĩo/ si in cute/ si in uestibus/ si in habitatione/ & aere/ spiritũ frequenter inficiũt. Efficieť tandẽ cęlestis/ si ad orbicularẽ animi corporisq; motũ/ ipse quoq; orbes efficiat: Si ad aspectũ cogitationẽq; lucis frequentiorẽ etiã ipse subtutilet: Si adhibeanť ei similia cęlo ea cõmuniter diligẽtia/ qua Auicẽna ĩ libro de uiribus cordis spũm curat. Et nos in libro de curãda litteratorũ ualitudine curare cõtendimus. Vbi primum segreganť ab eo uapores obnubilãtes medicinis ita purgãtibus. Secũdo rebus lucẽtibus illustrať. Tertio ita coliť/ ut & tenueť simul/ & cõfirmeť. Fiet deniq; cęlestis maxime: q̃tum dictat ratio presens: si applicenť ei potissimum radii influxusq; solis inter cęlestia dominãtis. Atq; ita ex hoc spũ tanq̃ ĩ nobis medio cęlestia bona ĩprimis insita sibi ĩ nostrum tum corpus tũ animũ exundabũt. Bona inq̃ cęlestia cũcta. In sole enim omnia cõtinentur. Conferet autem sol ad spiritũ solarem efficiendũ proprie: quando sub ariete fuerit/ uel leone: ipsũ aspitiente luna: maxime in leone. Vbi adeo spiritum nostrum uegetat: ut ipsum muniat cõtra uenenum epidimie repellendum: quod pspicue apparet ĩ babylonia/ & egypto/ & regionibus spectãtibus ad leonẽ: ubi sol leonẽ intrãs/ epidimiã sedat/ ea dũtaxat

ratione/ qua diximus. Tunc ergo & tu solaria passim exquisita compone. Tunc incipe solaribus uti: ea tamen cautione/ qua sub æstu exsiccationem diligenter euites. Non poterit autem facile spiritus solaris euadere/ nisi sit q̃plurimus. Ad solem. n. maxime pertinet amplitudo: Quãplurimũ uero faciet/ tum dilgẽtia cor rebus cordialibus intus & extra fouens: tum etiam uictus ex alimentis quidẽ subtilibus: multũ tamẽ/ & facile & salubriter nutriẽtibus. Motus quoq; frequẽs atq; lenis/ & oportuna qes/ aerq; tenuis atq; serenus: & ab æstu geluq; remotus: Præcipue lætus animus. Rursum nec solaris erit nisi calidus fuerit/ & subtilis/ & clarus. Subtilẽ clarũq; facies/ si tristia/ & crassa deuitabis & fusca. Vteris lucidis lętisq; intus/ & extra. Luminis multũ die nocteq; excipies. Sordes expelles/ & otiũ/ & torporẽ. Imprimis tenebras deuitabis. Perducturus aũt spũm ad calorẽ soli naturalẽ: caue ne ad tertiũ caloris gradũ siccitatẽq; deducas. Calor enim ipse solis naturaliter nõ exsiccat: Alioqn non esset sol uitę generationisq; dominus/ & auctor augmenti. Siccare uero cõtingit radiis eius in cõcauis materię siccæ cõclusis. Humorẽ itaq; calori subtilẽ qualis ẽ solaris/ & maxime iouius/ adhibebis/ & cõseruabis in spũ/ rerum eiusmodi usu: si solarẽ sis effecturus: Ne alioqn ad martiũ potius q̃ ad solarẽ forte deducas. Martem quidem soli esse similem in paucis & his quidẽ manifestis/ nec admodum excellẽtibus/ & interim inimicũ esse ferunt. Iouẽ uero Soli simillimũ in plurimis excellentibusq; muneribus quãuis occultioribus & amicissimũ esse scimus. Vnde Prolemęus ubi de consonãtia disputat/ Iouem ait cum Sole præceteris perfectissime cõsonare: Veneremq; cum luna. Omnesq; astrologi uniuersalem beneficentiã Soli tribuunt similiter atq; Ioui. Quãuis sol eadẽ efficacius agat/ & Iuppiter sub uirtute Solis efficiat. In utroq; calor uiget/ superatq; humorem. Sed in Ioue superat modice: In Sole supat excellẽter: Vtrobiq; benefice. Cũ igit̃ adeo cõsonẽt/ facile poteris spũm solarẽ efficere pariter atq; Iouiũ: ac res solares & Iouiales rite poteris inuicẽ cõmiscere.

Presertim si & has inuicem cõponas / & spiritui adhibeas quãdo Iupiter solem trino aspicit: uel sextili / uel saltem quãdo luna ab aspectu alterius ad alterũ procedit aspiciẽdũ. Maxime quãdo ab aspectu solis ad coitũ cum Ioue ꝑgredit̃. Seorsum uero solarem ꝓprie facies / uel iouialem quãdo aspectũ lunæ ad solẽ obseruaueris uel ad Iouem. Tam & si cõsecutus naturã huius / naturã mox illius facile consequeris. Sextilẽ uero aspectũ intellige / quando planetę duo inter se signorũ duorũ spatio distant. Trinum autẽ / quãdo quatuor signorũ discrepãt interuallo. Coniũctionẽ uero uel aspecum lunæ ad alios duodecim gradibus citra / totidemq; ultra metimur.

Tres gratię sunt Iuppiter & Sol & Venus. Iuppiter ẽ gratia geminarũ media & maxime nobis accomodata Cap. v.

Compositiones qdẽ / & curationes Iouias simul / atq; Solares iuenies in libro nostro de uita lõga: & i libro de litteratorũ cura. Vbi ẽt miscuimus pleraq; uenerea. Nã & nos i studiosis timemus exsiccationem / cui resistit Venus. Et hęc ipsa Venus est amicissima Ioui: sicut & Soli Iuppiter. Quasi gratiæ tres inter se cõcordes / atq; coniũctæ. Ab his quidem tribus cęli gratiis / & a stellis eiusdẽ generis astrologi gratias & sperãt / & diligenter exqrunt / easq; per Mercuriũ / atq; lunã / quasi nũtios transmitti putãt: atq; curant: facile uero cõmuniterq; ꝑ lunã. Lunã quidẽ cum Ioue coniũctam aut Venere fęliciorẽ esse putãt / q̃ si ꝑ sextilem aspexerit / aut trinum. Verũtamẽ si per trinum aspiciens etiã suscipiat̃ ab illis quasi existimãt esse cõiunctã. Similiter si a Sole ꝓspecta fuerit simulq; recepta. Nos aũt si horum trium stellarũq; similium uires effectusq; oẽs percurrere singulatim uelimus / lõgum opus aggrediemur: exqsitu difficile / difficillimũ obseruatu. Si ad Venerem nos ꝓprie cõferamus: nõ facile solẽ habemus. Si ad solẽ ꝓprie / nõ facile Venerẽ. Vt igit̃ tres simul in uno gratias complectamur ad

Iouem tandẽ cõfugiemus: inter Solem Venereq; natura effectuq; medium, qualitate admodũ tempatum, & quæcũq; sperant a Venere uel a Sole suo quodã pacto tradentẽ, magnificentius qdem honestiusq; q̃ Venus, tempatius quoq; q̃ sol, & i omnibus cũ humana natura maxime cõgruentẽ. Vtemur itaq; Iouiis quãdo & ipse, & Luna dignitatẽ tum naturalẽ, tũ accidentalem habuerint, sintq; simul: uel fęliciter se aspiciãt. Si quãdo id fieri omnino nõ possit, misce Solaria: i unũ simul, atq; Venerea, faciesq; sic Iouiale ex utrisq; cõpositũ, quãdo uidelicet Luna a coitu Veneris eat ad sextilẽ Solis aspectũ, uel ecõuerso. Memento uero i rebus cõponẽdis quę cor spũmq; foueãt, & corroborent, Lunam cõferre potissimum: si una cũ his muneribus: hoc etiã habuerit, ut p aeria signa discurrat, maxime p aquariũ, quod esse maxime putat aeriũ: uel si i suo domicilio sit, aut exaltatione sua, uel domo Iouis aut Solis. Et ubicũq; sit, si mãsionẽ ex uiginti illis, & octo teneat, tum sibi, tum etiam operi competentem.

De uirtute in nobis naturali, uitali, aĩali. Et p quos planetas adiuuentur, & qũo per aspectũ Lunę ad Solẽ & Venerẽ: maxime uero ad Iouem. Cap. vi.

PRęcipua uero disciplina est recte tenere quẽ spũm, quam uim, quã rem potissimũ hi planetę significãt. Luna ergo, Venusq; uim, & spũm naturalẽ, atq; genitalẽ, & quæ hunc augent Iuppiter eadẽ: sed efficacius epatq; & stomachum, habetq; nõ mediocrẽ partẽ in corde & spũ: uirtuteq; uitali: quatenus suapte natura cũ sole consentit: imo & per se ipsum. Alioqn cor uitalẽ spiritũ nõ proprie i mẽse iouis accipet. Vnde Ioueẽ gręci appellãt uitã: & p quẽ uita: habere quoq; i aĩali spũ potestatẽ restãt Astrologi: dicẽtes Iouem ad philosophiam & ueritatem inueniẽdã, religionemq; conferre. Et Plato ubi ait ab Ioue philosophos proficisci. Quod etiã significauit Homerus antiquorum opinione dicens.

Talis est mens hominibus: qualē indies adducit pater hominū atq; deorū. Nusq̄ uero numen aliquod ita cognominat præter Iouem. Sol spūm uitalē præcipue corq; significat: & habet nō nihil: imo non patū in capite/ ꝓpter sensum atq; motum: cuius est ipse dominus/ neq; uim deserit naturalē. Mercurius cerebrū & istrumēta sensuū. Ideoq; spūm animalē. Proinde tutissima uia erit/ nihil sine Lunę beneficio facere. Quādoqdem cęlestia cōmuniter & frequenter atq; facile ad iferiora demittit: quā alterū Solē nomināt: quolibet mēse quatuor anni tēpora facientē. In prima. n. sui quarta ut Peripatetici putāt esse calidā/ atq; humidā. In secūda calidā & siccā. In tertia frigidā/ atq; siccā. In quarta frigidā/ atq; humidā. Lumenq; eius proculdubio Solis esse lumē. Humores generationemq; regere: oēsq; mutationes fętus ipsius in aluo conuersionibus suis metiri: & quotiēs soli iungit̄/ uiuificam ab eo uirtutē recipere/ quā infundat humori: atq; ibidem a Mercurio uim humores cōmiscentē. Quā uim Mercurius & trāsformatione in oēs suas & giris multiplicibus affert. Ibidē mox a Venere uim/ quę conducat ad formas geniturae conueniētes. Opę pretiū uero fuerit meminisse diurnū Lunæ cursum in quatuor distribui quartas. In Prima quidē ab oriēte ad medium ascēdit cęlū: atq; interim humorē & spūm auget naturalē. In secūda a cęli medio petit occasum/ efficitq; in nobis oppositū. Tertia ab occasu cęlū subter mediū adit: iterūq; spūm illū auget & humorem. Quarta cadit inde uersus ortū: minuitq; uicissim. Quod maxime in oceani ripis apparet: Vbi ad hūc cursum mare manifestius accedit/ atq; recedit: eodēq; ordine uigor i ægrotātibus. Probabile ēr est/ solem per easdē sui quartas calorē naturalē & spūm uitalē augere/ uel diminuere. Aialem quoq;/ quatenus Mercuriū habet comitē. His cognitis poterit medicus pro humore & calore naturali/ & quolibet spiritu recreādo tempora oportuniora seruare. Sed nunc de luna satis. Neq; dimittere decet Iouem i cuius mense altero quidē uitā accepimus: altero autē cōmuniter & fęlicius nati sumus. Et qui inter Solem

atq; Venerē: item īter Solē atq; Lunam est qualitate effectuq; me dius: ideoq; cōplectitur oīa. Solē uero ipsum prætermittere cęli dominū nephas/atq; periculosum existimamus: nisi forte qs di xerit/ eum q Iouē habet: in Ioue Solē iā habere? illic potissimū ad homines temperatum. In sole certe omnes celestiū esse uirtutes/ nō solum Iamblicus Iulianusq;: sed oēs affirmāt. Et Proclus ait ad Solis aspectū/oēs omniū cælestiū uirtutes congregari in unū atq; colligi. Iouē uero esse Solem quēdam ad nos temperatum nemo ne gabit. Lunā quoq; temperatam ad Venerē ne neglexeris. Multum enī ad ualidam prosperamq; uitam adiuuat. Siquidem Venus fę cundat hominē/facitq; lætū. Hanc igit̄ obseruabis. Quanq̄ si Lu nā Veneri similē. s. humore prorsus æqualē: & uix minus calidā: cum Ioue rite misceas/ aut Sole/ propemodū iam Venerē habes. Quid ergo? ut tutissima oīum & cōmodissima simul īcedas uia/ Lunam obserua/ quādo Solē aspicit/coitq; cū Ioue: uel saltē Iouē simul aspicit atq; Solē: aut certe quando post aspectū Solis mox ad Iouis coitū progreditur uel aspectū. Atq; eo ipso tempore cō pone inuicem: uel adhibe tibi Solaria Iouiaq; simul atque Vene rea. Quod si te ad unum ex magnis cōfugere necessitas urgeat/ uel negotiū/ad Iouem ipsum uel potius ad Lunā simul iouemq; confugito. Nulla enī stella naturales in nobis uires: immo & oēs magis q̄ Iuppiter fouet/atq; corroborat. Nulla rursum pollicetur prosperiora: simul atq; plura. Et ubiq; hunc accipere faustum est. Solem uero accipere/ forsitan nō ubiq; tutum. Semp enī ille iuuat: hic sæpe nocere uidetur. Venus aūt quasi debilis. Ideo solus ille iuuans pater est appellatus: Id autē comprobat Ptolemęus: ubi ait/pharmacum uix quicq̄ mouere naturam dūtaxat/quādo Lu na cum ioue congreditur. Vsqueadeo illinc proprie totam putat uniuersi corporis corroborari naturam. Expertus sum qn ēt Lu na coniuncta cum Venere medicinam uix mouere. Quāuis aūt ubi pituitam ualde timemus/Lunā præcipue obseruemus ad So lem. Vbi uero bilem exsiccationēq; eiusmodi ad Venerem: tamen

directio Lunæ ad Iouem/& ad hęc omnia quodāmodo confert: & præcipue ad atram bilem expellendam: necnō ad cōmunē hominum cōplexionem instaurandā/atq; firmandā. Sicut enī glyciriza & oleum rosaceū frigidiora calefacit: calidiora refrigerat: uinumq; similiter: Quod īsuper humectat sicca: humidiora siccat: Ita Iupiter humano cōgruus calori/ ut uinum: oleū rosaceum: camomilla: glycirhiza. Vbi igitur audis Abumasar dicentē. Nō est uita uiuentibus præter deum/nisi per Solem & Lunā. Id ītellige quantum ad cōmunē omnibus spectat influxū. Proprius aūt homini accōmodatissimusq; influxus est ab Ioue. Sunt autē in natura corporis uires attrahendi/retinendi/coquendi/ expellendi. Has igitur omnes Iuppiter ipse iuuat. Potissimū uero coquēdi/siue digerendi uirtutē/atq; generandi & nutriēdi simul/& augēdi: propter humorē eius aeriū atq; multum: & calorē eiusdē amplū/ humori mediocriter dominantē. Profecto p radios Iouis sēp usq; quaq; diffusos lumen Solis proprium ad salutem hominum maxime tempatur: Radiis interim Veneris ad idem assidue cōferentibus. Atq; similiter transferente Luna. Radii quidē Veneris/atq; Lunę tanq̄ humidiores quodam indigēt tempante: sicut & Solis radii tanq̄ calidiores humidioris cuiusdam temperiem exigunt. Radii aūt Iouis tempamentū nullum desiderāt. Quid enī aliud Iuppiter est? nisi sol quidam ad salutem rerum pręcipue humanarum ab initio tempatus? Quid rursus aliud? nisi Luna Venusq;/ facta tamen calidior atq; potentior? Ideo astrologi ab Ioue auspicantur annum fertilē/serenum/salubrem/ & ab eo īminentiū morborum remedia sperant. Atq; Empedocres ubi ꝓpria unicuiq; planetarum munera tribuit: Iouem solū generationis principem nominat Orpheum imitatus. Præter Iouem præcipiunt Lunam diligenter in omnibus operibus obseruādam tanq̄ medium inter cęlestia comperens atq; terrena. Sit ergo Luna in gradu/situq;/& aspectu ad opus optatum conueniente. Non sit in eclyptica: nec sub radiis Solis per gradus duodecim ultra citraq;/ nisi forte sit

in eodem minuto cũ Sole. Pleriq; uero uolunt omnes planetas fore fortes quando in unitate Solis extiterint. Vnitatẽ uero me tiunṫ minutis duobus atq; trigita.ut.xvi.quidẽ citra. xvi.uero ultra connumerentur.Non impediatur a Saturno uel Marte:non descendat in latitudine meridionali: quando duodecim dictos gradus egreditur.Non sit opposita Soli:nec lumine minuaṫ:nec tarda cursu/qãudo scilicet die uno/ duodecim nõ pagit gradus. Non siti uia combusta a gradu librę.xxviii.ad tertiũ scorpionis: nec in octaua:nec in ascendente:nec in finibus Martis/ uel Saturni. Quidã uero nec i sexta:duodecima:nona: quarta lunam uolunt.In cęteris uero cęli plagis approbant. Vbi hæc omnia complecti non potes:Iouem saltẽ expecta/uel Venerem i ascendente: uel decima.Sic eni subueniunt detrimẽtis lunę. Nec ab re fuerit recordari quatenus Luna lumine augetur/eatenus & nobis non solum humorem:sed spiritum etiã uirtutemq; augeri: atq; hęc ad circũferẽtiã dilatari.Maxime i secũda eius quarta.Quando uero minuitur/ contra cõtingere. Præsertim in ultima quarta.Primum eius ad Solem trinũ præesse secundo. Hunc sextili primo. Hunc sextili secũdo. Lunam quatenus lumine/eatenus repleri calore. Videntur ergo quidam nõ tam obseruare qũo aspiciat luna solẽ: Semper eni aspicit/q̃ ut plurimum lumen habeat: pręsertim dum augetur. Aspiciat uero iterim trino uel sextili Iouem aut Venerẽ.

Proinde uirtutem attractiuam ignea iuuant.Retentiuã terrea. Digestiuam aeria. Expulsiuam aquea. Si tu has omnes i te adiuuare uolueris: attractiuam quidẽ per ignea maxime roborabis: quando Luna in signis uel stationibus igneis constituta Iouem aspicit scilicet Ariete Leone Sagittario. Retentiuam per terrea:potissimum/quãdo intueṫ eundem in signis uel stationibus terreis collocata: Tauro Virgine Capricorno. Digestiuã generatiuamq; per aeria scilicet geminos libram aquarium/ quotiens sub aereis Iouem suspicit/aut subit.Expulsiuam per aqueã/cancrum pisces scorpium. Quando sub aqueis ipsa posita Iouis radiis illustraṫ.

Maxime uero in his omnibus cõsequeris optata. Si Iupiter eadẽ uel similia/ uel saltẽ nõ dissimillima signa/ mansiones ue possede rit. Citaturus aluum/ solidis medicinis/ accipe pisces. Liquidis scorpionem. Mediis uero cãcrum. Per iferiora purgaturus/ pisces & scorpium. Per superiora/ cãcrum. Malum Saturni uel Martis ad lunam deuitabis aspectum. Ille enĩ uexat stomachum: hic intesti na dissoluit. Capricornum euitabis & taurum. Nauseam enĩ affe runt. Scis membrum irritãdum nõ esse/ quãdo Luna signum occu pat membro pręfectum. Humores nãq; mouet. Sed potius esse fo uendum. Hæc uero de uirtute & spiritu naturali in iecore præci pue dominãtibus/ quæ in quatuor officia quæ narrauimus diuĩ duntur: dicta sufficiant. De uirtute uero spirituq; uitali in corde uigente quid nam monemus? Satis id ferme significatum est. Nã per res iprimis igneas & quodãmodo simul aerias hæc adiuuan tur/ quando luna in domiciliis mansionibus ue consimilibus su spicit Iouem: pręcipue si Iouem complectatur & solem. Virtutem quoq; animalẽ per sensum & motum in capite dominantẽ confir mate potes per aeria iprimis/ subiunctis igneis: quando Luna in domiciliis uel sedibus consimilibus Iouem suspicit: præsertim si Iouem propemodum/ Mercuriumq; cõplectitur. Hic uero te mo neo/ ne Mercurium putes aqueum esse uel terreũ: quod & ego alĩ quãdo suspicatus sum. Alioqn motibus celeritatiq; igenii nõ cõ ferret. Sed quodãmodo aereum esse scias. Nam & ob eandem cau sam tam mobilis est/ tam facile conuertibilis: tantum ingenio cõ fert: pręsertim in aquario plurimum aerio constitutus. Humor q dem in eo temperatus est. Calor exiguus. Sub sole positus dicitr̃ exsiccare. Longior autẽ a Sole factus/ humectare putatur. Ibi quĩ dem calefacere multum ex natura solis. Hic uero calefacere parũ admodum & humefacere magis suapte natura. Calore forsan nõ cedit Veneri. Lunam superat: humore uero cedit utrisq;. Aly pro bat Mercurium qualitates cęlestium cõmiscere: quoniã facillime permuterur: tum in qualitatem termini quem subit; tũ in naturã

stellæ quam aspicit. Ego igitur hunc tam facile permutari puto: quia nec excellentem potestatẽ quam Iupiter habet: nec excedentem qualitatẽ quam pleraq; cælestia per quã alterationi resistat. Deniq; probabile ẽ Mercurium assiduum Solis achatem multas illius uires habere. Ideoq; spari solaria quædã a Mercurio posse.

Aliquando uero & Martem tradunt Solẽ in quibusdam muneribus imitari: Ac Venerem quę ad lunam pertinent elargiri. Hæc igitur in agendo memineris. Neq; negligas unq̃ terminos. Aiũt enĩ planetas ĩ diuersis terminis ceu lucidis atq; tenebrosis opposita facere. Deniq; ubi Martem times oppone Venerem. Vbi Saturnum adhibe Iouem. Ac da operam ut in perpetuo quodã pro uiribus motu uerseris: tantũ defatigatione uitata. Vt & propriũ motũ externis motibus clam nocituris opponas & cælestẽ actũ pro uiribus imiteris. Quod si poteris spatia motibus ampliora peragere: sic & cęlum potius imitaberis & plures cęlestium uires passim diffusas attinges.

Quomodo mẽbra foueanť in nobis per cõparationẽ Lunæ ad signa & ad stellas fixas. Cap. vii.

T Otum quemadmodum diximus corpus fouere poteris: caput uero potissimum si planetas obseruaueris ĩ ariete: uel in suo quęq; domicilio primo. Præcordia si in leone. Stomachum iecurq; si in Cancro atq; sagittario aut saltẽ in Virgine. Et acceperis ea quę proprie membrum petũt. Expedit quoq; nosse quę quisq; planeta mẽbra in signo quolibet habeat.

Potes etiam proprie pro ætatis discrimine consulere unicuique per quatuor ætates Lunæ. Hæc enim a nouilunio usq; ad quadraturam primam iuuenis est. Deinde ad plenilunium est iuuenis atque uirilis. Hinc ad quadraturam alteram uirilis simul atque senilis. Inde usq; ad cõiunctionem est senilis. Aetatem itaq; Lunę feliciter ętati curandi corporis adhibebis. Si tunc aspectum eius

ad aliquã trium gratiarum accepis. Qui sane aspectus Lunæ sem per & cito gratiosa largit̃. Neq; tamẽ facile admodũ diuturna uel maxima/ nisi præter intuitũ lunæ/ ẽt ipsæ gratiæ mutuo se conspi ciant iam/ uel ꝓpemodũ conspecturæ sint/ aut tres ipsæ/ aut duæ. Imprimis uero diuturna prębẽt signa fixa. Leo. s. aquarius. Tau rus. Scorpius. Si forte nõ possis impręsentia lunam ad planetas gratiosos oportune dirigere/ stellas elige fixas gratiarũ naturã. i. Iouis aut Veneris aut Solis habẽtes: & ad eas directã lunam eli ge. Tutius tamẽ est/ Lunã interea Iouẽ propemodũ adire uel Ve nerem. Stellę nãq; fixę si solę spectẽt/ ꝓportionẽ humanã. i. unius hominis nimis exsupant. Proportionẽ uero cum ciuitatibus mo deratiorem habent.

De uirtutibus & usu stellarum fixarum. Cap. viii.

TRadunt astrologi maiores quasdã stellas a Mercurio cõp tas auctoritatẽ habere q̃plurimã. Qualis est in arietis gra du. xxii. umbilicus Andromade/ mercurialis atq; uenereus. Itẽ in Tauri. xviii. caput Algol/ naturã Saturni possidẽs/ atq; Iouis. Cui subesse uolũt adamantẽ/ & artemisiã: & audaciam uictoriãq; pręstare. In eiusdẽ gradu. xxii. Pleides/ lunare sidus/ & martium. Cui subiciũt chrystallũ: herbã diacedon: semẽ feniculi. Cõferre pu tant ad acuendũ uisũ. Quod ãt nõ nulli dicũt conducere ad Dę monas cõuocãdos: fingmẽtũ esse iudico. Aldeboran primo uel tertio geminorũ gradu Martiũ/ atq; Venereũ. Hircus gradu eorũ dẽ. xiii. Iouius atq; saturnius. Huic subiciũt Saphyrũ/ prasiũ/ mẽ tã/ artemisiã/ mandragorã. Ad dignitatẽ & pricipũ gratiã adiuua re cõfidũt: nisi forte eos opinio fallat. Illi subesse uolunt rubinũ/ titimallũ/ matrisiluã. Diuitias & gloriã augere. In Cancri. vi. uel vii. Canis maior uenereus. Præest berillo/ sauinę/ artemisię/ dracõ reę. Præstat gratiã. Itẽ in. xvii. eiusdẽ Canis minor Mercurialis & Martius. Cui subesse uolũt lapidẽ achatẽ/ herbã solseqam/ & pule

gium. Atq; gratiam elargiri. In Leonis.xxi. Cor leonis/stella re
gia iouialis & martia. Huic subici putant lapidē granatū: celido
niā: masticē. Melancoliā reprimere. Tēpatū gratiosūq; efficere.

In Virginis.xviiii. Cauda ursæ maioris Venerea & Lunaris. La
pidē eius magnetē putant. Herbā cicoreā & artemisiam. A raptori
bus ueneficiisq; tueri. In libre.vii. Ala corui dextra. Itē in eiusdē
xii.& forte.xiii. Ala sinistra/Saturnia simul/& Martia. Eius herbā
lapaciū & iusquiamū esse aiūt cū lingua ranę. Audaciā augere. Fo
re noxiā. In eiusdē.xv.uel.xvi. Spica uenerea mercurialisq;. Quā
sequat̃ Smaragdus: saluia: trifoliū: promarulla: artemisia: mādra
gora. Diuitias augeat/& uictoriā: & ab angustia uidicet. Deniq; ī
eiusdē.xvii.uel.xviii. Alchameth. Huic subdūt hiaspidē & plāta
ginē. Firmare sanguinē sperant: febres oēs expellere. In scorpio
nis quarto. Elpheia Venerea Martiaq;. Secūdum uero computa
tionem aliam in gradu eiusdem quinto est cornea/forsan eadem.
Præsidens topatio: rorismarino: trifolio: ederæ. Augere gratiam/
castitatem/gloriam putant. In sagittarii tertio. Cor scorpionis
Martium atq; iouium. Pręsidens Sardonio: ametisto: aristologiæ
longę: croco. Opinantur colorem bonum efficere. Animum lætū
sapientemq; reddere. Dęmonia propulsare. In Capricorni gradu
septimo Vultur cadens: hanc sequitur Chrysolitus: Saturegia: Fu
mus terrę. Strella est Mercurialis/atque Venerea/tēperata. In ascen
dente medioq; celo prodest. Quod autem excantandi auctorita
tem afferre dicant nihilipendo. In aquarii.xvi. cauda capricor
ni Saturnia/ Mercurialisq;. Quam sequitur Calcidonius/ maiora
na/nepita/artemisia/mandragora. Pręstare in causis gratiam opi
nantur. Diuitias augere. Hominem ac domum icolumem redde
re. In piscium tertio humerus equi iouialis/ & martius. Thebit
phūs docet ad captandā alicuius stellæ modo dictæ uirtutē lapi
dē eius accipere/herbāq; eiusdē: anulūq; aureū facere uel argēteū.
In quo lapillū inseras herba subiecta: gerasq; tāgentem. Id aūt effi
cias quādo Luna subit stellā/ aut aspicit aspectu trino uel sextili.

Et stella in medio percutit cęlo uel adscendente. Ego uero quę ad eiusmodi stellas attinent, in formam potius medicinę q̃ anu li componerem, intrinsecus uel extrisecus adhibēdę oportunita te uidelicet prædicti temporis obseruata. Tam & si prisci anulos magnifecerit. Nam Damis & Philostratus narrāt hiarcham sapiē tum Indorum principē simili quadam ratione septem anulos cō fecisse, stellarum septem nominibus appellatos: eosq; Apollonio Theaneo dedisse. Qui deinde singulos diebus singulis gestaue rit iuxta dierum nomina, hos distiguēs. Dixisse uero Hiarcham Apollonio auum suum ph̃m annos centū atq; triginta uixisse: eiusmodi forsan cęlesti munere fretū. Quo & Apollonius deide usus centesimo etiā anno, ut aiunt iuuenem pręferebat. Deniq; si quid eiusmodi anuli uirtutis habent ex alto, id quidem nō tam ad animam uel ad crassum corpus pertinere arbitror q̃ ad spūm: calefacto paulatim anulo, sic inde uel sic affectum: ut firmior effi ciat̃, aut clarior, uehemētior, aut mitior, seuerior, aut letior. Quæ quidem affectiones in corpus quidem omnino: & i animam sen sualem quodāmodo, plerunq; indulgentem corpori transeunt. Quod autē aduersum Dęmonas aut hostes, aut ad principū gra tiam ꝓfuturos anulos pollicent̃: uel fictū est: uel inde deductū: q꜕ spiritum interritum, firmumq; efficiant: uel etiam mansuetum, obsequioq; amabilem, atq; gratiosum. Iam uero siquid cęlestia præter corpoream ualitudinem, cōferre ad ingenium, artem, for tunam dicerem: ab Aquinate Thomma nostro non dissiderē: qui in libro contra gentiles tertio probat a corporibus cęlestibus im primi nō nihil i corpore nostro: cuius munere disponamur ad eli gendum sæpe quod melius est, etiam si rationem finemq; nescia mus. Qua q̄dē i re bene fortunatos appellat: atq; cōsētiēte Aristo tele bene natos. Addit ēt uirtute cælesti fieri nō nullos i q̄busdā artiū effectibus efficaces (ut eius uerbis utar) sicut miles in uincē do: agricola i plantādo: medicus i sanādo fęlices. Ait. n. Sicut her bę lapidesq; mirabiles quasdā ultra naturā elemētalē uires cęlitus

habent, sic homines quoq; in artibus non nullos habere. Mihi uero satis fuerit factũ, si cęlestia quomodocunq; uel quasi per medicinas, siue interiores, siue exteriores ad prosperam cõferant ualitudinem, dũmodo interea salutem corporis perquirentes iacturam nullam salutis animæ faciamus. Nihil omnino tentemus a sancta religione ꝓhibitum. Pręterea in opere quouis conficiẽdo, fructũ opis ab eo speremus atq; petamus ĩprimis: qui & cęlestia, & quę continent̃ cęlo, fecit, & uirtute donauit: mouetq; semper, atq; conseruat.

Dignitates planetarum in signis ad usum medicinarum obseruandæ. Cap. viiii.

SAturni domus, aquarius & capricornus. Exaltatio, libra. Iouis domus, sagittarius atque pisces. Exaltatio siue regnum cancer. Martis domicilium, scorpius, & aries. Exaltatio capricornus. Solis sedes quidem est leo. Regnum aries. Veneris habitaculum, taurus atque libra. Exaltatio pisces. Mercurii ędes, uirgo atq; gemini. Regnũ uirgo. Lunę domus, cãcer. Exaltatio taurus. Saturnus & Iupiter triplicitatem habent in igneis aereisq; signis. Sol in igneis tantum. Mercurius in aeriis solum. Mars, Venus, Luna in aqueis atq; terreis. Planetæ quilibet præter Solem ac Lunam in quolibet signo fines quosdam suos possidẽt: quos & terminos appellamus. Igitur ĩ ariete iupiter sex ibi primos terminos obtinet. Venus sex inde sequentes. Mercurius posteriores octo. Mars quinq; deinceps, postremos quinq; Saturnus. In tauro ordine deinceps simili Venus fines habet octo. Mercurius sex: iupiter octo: Saturnus quinq;: Mars deniq; tres. In geminis Mercurius sex: Iupiter sex: Venus quĩq;: Mars septẽ Saturnus sex. In cãcro Mars septem: Venus sex: Mercurius totidẽ: Iupiter septẽ: Saturnus quatuor. In leone Iupiter sex: Venus quĩq;: Saturnus septẽ: Mercurius sex: Mars totidem. In Virgine

Mercurius septem: Venus decem: Iupiter quatuor: Mars septem: saturnus duos. In libra Saturnus sex: Mercurius octo: Iupiter septé: Venus totidem: Mars duos. In scorpione Mars septem: Venus quatuor: Mercurius octo: Iupiter quinq;: Saturnus sex. In sagittario Iupiter duodeci: Venus quiq;: Mercurius quatuor Saturnus quiq;: Mars quatuor. In capricorno Mercurius septé: Iupiter septem: Venus octo: Saturnus quatuor: Mars totidé. In aquario Mercurius septem: Venus sex: Iupiter septé: Mars quiq;: Saturnus totidé. In piscibus Venus duodeci: iupiter quatuor: Mercurius tres: Mars nouem: Saturnus deniq; duos. Sol aūt & Luna alia ratione fines suos habēt. Nam sol quidé signa sex pro finibus habet/ Leonem/ Virginé/ Librā/ Scorpium/ Sagittariū/ Capricornum. Luna uero reliquos/ Aquariū/ Pisces/ Arieté/ Taurū/ Geminos/ Cancrum. Solé igitur atq; Lunā in his signis eum principatum effectūq;: quem reliqui planetæ i suis finibus habere putant. Præter fines habent in signis suas planetę facies: quas gręci Decanos nomināt/ decem occupantes signi gradus. In ariete facies prima Martis: Secunda Solis: qui Martem i cęlo sequitur. Ordine Chaldeorum tertia Veneris: quę soli succedit in cęlo. In Tauro prima facies Mercurii/ sequentis Venerem: Secūda Lunæ quę Mercurio succedit: Tertia Saturni. Ad hunc eni redeundum est/ impleto iam numero planetarum. In Geminis prima iouis sequētis uidelicet Saturnum: Secunda Martis: Tertia solis eodé ordine similiterq; deinceps.

Quomodo planetis uti debeamus in medicinis Cap. x.

Commemorauimus aūt quas in signis planetæ dignitates habent ut quotiens facturi composituriq; sumus quæ ad planetā aliquem attinent/ sciamus eum in suis dignitatibus collocare. Pręsertim quādo habuerit i nostra redutione & genesi prīcipatū. ut etiam Saturnus atq; Mars/ alioquin deprimēdi nobis

tamen ſint erigendi ſi genituræ noſtræ ſignificatores extiterint.

Maxime uero operę pretium ex hac cõmemoratione fecerimus ſi quãdo uſuri in medicinis cõficiendis beneficio Lunæ/ & Veneris/atq; Iouiſ/cauebimus ne ĩ finibus Saturni uel Martis exiſtãt: niſi forte ubi cogimur/uel per Saturnum cohibere diſſolutionem æſtumq; reprimere/uel ꝑ Martẽ frigidiſſima calefacere: torpẽtia ſuſcitare: alioqn fineſ Iouis & Veneris eligemuſ. Accipiemuſ quoq; Mercurii fines/Mercurialibus ĩprimis hominibus ꝓfuturi. Neq; latere nos debet homines ualde Mercuriales/quales ſunt/q ingenio/artificio/eloquio pollent: nõ mediocriter eſſe ſolares. Mercurius.n.ſemꝑ eſt Apolline plenus. Vt aũt quiuis intelligat qũo figuras in cęlo deſcribamus in oras! Signũ quod ab oriente ſurgit primã appellamus uitæq; domũ. Quod ſuccedit in ortum/ſecundam tertiãq; deinceps aliaſq; ſimiliter: Ita ut ſeptima domus ſit ſignum/quod in occidente iam deſcendens opponitur aſcendenti. Huic octaua ſuccedit. Nona uero e medio cadit cęlo: quod decimam domũ efficit. Huic ſuccedit undecima. Sed duodecima cadit ab aſcendẽte. Vt igitur planetæ ſint potentes/ habẽdi ſunt in angulis uel orientis/ uel ocidẽtis/ uel medii utrinq; cęli. Maxime uero in angulo aſcendentis/aut decimę/medium ſupra caput obtinentis cælum/aut ſaltẽ ĩ plagis quæ angulis mox ſuccedũt. Tam & ſi Solem quidem in nona/ quæ a medio cadit cælo: Lunã uero in tertia etiã cadente gaudere putant. Duas inter hęc regulas mente teneri Aſtrologi uolunt. Vnam quidem ægrotantis ratione: Alteram uero medici. Nẽpe ubi egrotãtis ſeptima domus per Saturnum uel Martem ĩfortunata eſt: uel dominus eius infęlix: ſepara medicum ab ægroto/ſi Ptolemęo credis. Præterea me dicum electurus Saturnium Martialmeq; declinare iubẽt: eumq; perquirere: ĩ cuius genitura domus ſexta per aſpectum ſolis/uel per Venerem aut Iouem quomodocunque fuerit fortunata. Infortunatum uero dicimus ſignum uel planetam ꝑ Saturnũ/ aut Martẽ: niſi ꝓpria domicilia ſint/uel regna: quãdo uidelicet uel ibi

Nota hoc est in genitura Petri leonis spoletani physici etate nra fortunatissimi

sunt uel illuc aspiciũt opposito/ uel quadrato. Oppositum uero aspectum dicimus iter illa quę interuallo discrepãt ꝙ longissimo. Quadratũ uero/ ubi hoc ab illo quarta parte cęli.i.signorũ trium spatio distãt. Minus tamẽ ꝑ cõiũctionẽ oppositũ quadratũ Saturnus & Mars planetis aliis nocẽt: quando tanꝙ hospites eos domicilio uel regno suo termino ue suscipiunt. Quẽadmodũ planetæ fęlices magis ꝓsunt/ quãdo pręter sextilẽ trinũ ue aspectũ/ atq; coniũctionẽ/ ẽt ut diximus sic excipiũt: Solis tamen coniũctionẽ planetæ uerentꝰ: aspectu gaudent/ trino uidelicet uel sextili. Proinde necessariũ est meminisse Arietẽ pręesse capiti atq; faciei: Taurum collo: Geminos brachiis atq; humeris: Cãcrum pectori/ pulmonibus/ stomacho/ lacertis: Leonẽ cordi/ & stomacho/ atq; iecori/ & dorso/ & costis posterioribus: Virginem intestinis & fundo stomachi: Librã renibus & fęmori atq; natibus: Scorpionẽ genitalibus uuluæ/ matrici: Sagittarium fęmori atq; subinguinibus: Capricornum genibus: Aquarium cruribus tibiisq;: Pisces pedibus.

Huius.n.ordinis memor cauebis mẽbrũ tãgere ferro/ uel igne/ uel cucurbitulis/ quãdo luna sub eius signo discurrit. Tũc.n.auget luna humores i mẽbro. Quorũ affluẽtia & cõsolidationẽ ꝓhibet/ & grauat mẽbri uirtutẽ. Obseruabis ãt tũc mẽbrũ remediis q busdã amicis uel extra uel ĩtus adhibitis oportune fęliciterq; fouere. Expedit uero nosse quod signũ adscẽderit tibi nascẽti. Nã pręter arietẽ hoc ẽt tibi caput significat: atq; i hoc luna tibi caput aspicit. Præterea quãdo Luna arietẽ subit oportune balnea tentas & lauacra: Quãdo cãcrũ feliciter minue sãguinẽ: Medicinã accipe præsertĩ electuarii formã: Quãdo est i leone ne ꝓuoca uomitũ: Cũ in libra/ clysteribus apta ẽ: In scorpione balnea nec tentes. Sunt qui medicinã solutiuã dare nec ꝓhibent/ neq; iubent. In capricorno medicinã sũmere nocet. Similiter in aquario. In piscibus uero ꝓdest. Quæ uero mẽbra in quouis signo unusqsq; habeat planetarũ/ & si scitu necessũ/ est tamen narratu prolixum. Neq; uero ĩ purgatione alui latere nos debet Ptolemęi pręceptũ. Medi

cinam accipe purgatoriā, quādo Luna est in Cancro, piscibus, scorpione probamus: præsertim si dominus signi tūc ascendentis applicet se planetæ sub terra currēti. Sin aūt ascendētis dominus cōiūgatur interea supra caput cū planeta mediū tenēte cęlum: nausea statim & uomitus incitabitur. Deniq; cōcludamus cum Galieno astrologiā esse medico necessariā: qui de criticis diebus disputās ait, certā esse ægyptiorū sentētiā: idest Lunā significare affectionē indies ægrotantis, atq; sani, adeo ut si misceantur cū Luna radii Iouis & Veneris, bene afficiatur uterq;: Sin aūt Saturni uel Martis: cōtraria ratione se habeat. Sed latius iam peruagati ad spūm tandē & uitam atque gratias reuertamur.

Quibus modis spiritus noster haurire plurimū potest de spiritu uitaq; mundi. Et qui planetæ spūm procreant atq; recreāt: Et qualia ad unūquēq; planetā pertinent. Cap. xi.

HVc uero tendunt hæc oīa ut spūs noster rite per naturalia præparatus atq; purgatus accipiat ab ipso uitæ mūdanæ spiritū plurimū per radios stellarū opportune susceptos. Vita qdē mundi oibus insita ꝓpagatur euidēter i herbas & arbores: quasi pilos sui corporis atq; capillos. Tumet insup i lapides & metalla, uelut dētes & ossa. Pululat quoq; i uiuētes cōchas terrę & lapidibus adhęrētes. Hęc.n. nō tam ꝓpria q̄ ipsa cōmuni totius uita uiuunt. Que sane cōmunis uita multo ēt magis sup terrā in corporibus uiget subtilioribus tanq̄ ꝓpinqoribus aię. Per cuius uigorē intimū, aqua, aer, ignis uiuētia sua possidēt: atq; mouentur. Vita hæc aerem ignemq; etiā magis q̄ terram, & aquam fouet agitatq; perpetuo motu. Et deniq; cælestia corpora quasi mūdi caput uel cor uel oculos q̄maxime uegetat. Vnde p stellas uelut oculos radios nō uisibiles solū: sed ēt uisuales usquequaq; diffundit. Quibus more struti, ut diximus alibi inferiora conspicit, fouetq; uidēdo imo ēt ita tangēdo generat & format oīfariam, atq; mouet.

Igitur ad motum nitentis aquæ: sereni quoq; aeris: ignisq; mode rate distãtis: atq; cęli: motũ mũdanæ uitæ suscipies. Si ipse quoq; leniter, & ferme similiter mouearis: quosdã ꝑ uiribus giros agẽs, uertigine deuitata: cęlestia lustrãs oculis, mente uersãs. Itẽ fre quenti quodã usu plantarũ similiterq; uiuentiũ, potes e mũdi spi ritu plurimũ haurire. Præsertim si adhuc uiuẽtibus recentibusq; & matri terrę quasi adhuc hęrentibus nutriaris, atq; fouearis. Inter plãtas suauiter redolẽtes: uel saltẽ nõ male olentes uerseris q̃fre quentissime. Omnes.n. herbæ flores arbores poma redolẽt: quis sæpe minus aĩaduertas. Quo qdem odore quasi flatu spũq; uitæ mũdanę te undiq; recreãt atq; uegetãt: spũm inq̃ tuum odoribus eiusmodi natura simillimũ: perq; spũm mediũ inter corpus & ani mam, facile corpus quoq; reficiũt, & animæ mirifice ꝓsunt. Inter hæc diutissime diurno tempore sub diuo uersaberis: quatenus tuto uel cõmode fieri potest, i regionibus altis & serenis, atq; tẽ peratis. Sic eni Solis stellarũq; radii expeditius puriusq; undiq; te cõtingunt: Spũmq; tuũ complẽt mundi spũ per radios uberius emicãte. Pręterea naturalis ipse motus aeris, qui ppetuus est in orbem: q̃uis ob lenitatẽ suã, cõsuetudineq; diuturnã uix pcipiat̃ ab ullo, te die sub diuo deambulãtem, habitanteq; in patẽtibus editisq; locis libere lãbit, penetratq; pure: Ac motũ uigoreq; spũi tuo mũdanũ mirifice præstat. Dixi eqdem die. Comptũ.n. habe mus nocturnũ aerẽ esse spiritibus inimicum. Conferet aũt diurni usus: pręserti si plurimũ in apto deãbulãs, deuites primo qdẽ ni miã aeris intempiem. Deinde frequentius mouearis, in eo quan do pręter tẽperiem & serenitatem eius, stellarũ positio magis est hominibus salutaris. Item si loca eligas pręceteris odorifera: per quę sitũ quotidie mutes: & ipse quasi continue, & leniter mouea ris. Mutare locũ q̃uis semp cũ delectu præcepi: quoniã bona cęle stium & uniuersę naturę apud nos sunt rebus locisq; aliis passim atq; aliis distributa: quibus deniq; oĩbus est fruendum. Mitto ꝙ uarietas tedium prohibet spiritibus inimicum, ꝓpriũq; Saturno

Voluptatem uero affert: ꝑ quam (ut ita dixerim) Venus ipsa uo luptatis amica uenit in spiritũ: Atq; quod eius officium est/ hunc statim ingressa ꝓpagat. Sũmatim uero siqs cõsideret paradysum/ & pomi uitę usum apud Moysem. Itẽ similẽ uictũ a Platone positum ĩ Phedone/ & quæ Plinius de populis ait odore uiuẽtibus/ intelliget esse uera quę dicimus. Sed ad naturam spũs descenda mus. Spũs quidẽ qualitas est ꝓculdubio Iouia: Cuius tẽpore nobis infundit̃. Est & solaris. Iuppiter. n. hunc infundit/ quatenus ingẽtem Solis in se tempat potestatẽ. Item alia quoq; ratione Iouia est: quoniã calida est/ & humida/ & calore abundat potius q̃ humore: nascit̃q; sanguine: & uapor quidã sanguineus appellat̃. Rursus quoniã feruet/ & subtilis est admodũ/ atq; lucẽs/ oriturq; corde/ solaris ꝓculdubio iudicatur. Habet & quodãmodo Veneream ĩ se uirtutẽ. Nã motu Venereo ꝓsus exundat/ ꝓfluit/ transfertur/ prolẽq; propagat: ad uoluptatem cuiuslibet sensus se dilatat/ refugitq; dolorem. Sũmatim uero spiritus quatenus corpori ad uitã & motum ꝓpagationẽq; cõducit/ Iouius/ Venereus/ Solaris existimat̃. Quatenus aĩo ad sẽsum imaginationẽq; ministrat/ Solaris/ Mercurialisq; censet̃: & ubiq; Mercurialis existit. Quãdo q̃dẽ adeo mobilis est/ & tã facile conuertibilis atq; formabilis. Saturni/ Martis/ Lunæ sanus cõiter spũs nõ multũ habet. Alioq̃n ex illo sępe stupidus/ ex hoc furiosus/ ex hac obtusus quodãmodo foret. Quã ob rẽ lunaria q̃dem uelut crassiora simulq; humidiora a subtili & uolatili natura spiritus sũt admodum aliena. Quæ uero Saturnalia multum/ atq; nimium Martialia sunt/ quasi uenena sũt: spiritui naturaliter inimica. Illa q̃dem ob extremã frigiditatem/ atq; siccitatẽ: hęc autẽ ob siccitatẽ/ caloremq; edacem. Iouia igit̃ & Solaris imprimis. Deinde Mercurialis & quodãmodo Venerea: spũs natura censet̃. Distinctione uero præcipua spũs quidẽ naturalis Ioui proprie dedicat̃: uitalis autẽ Soli: aĩalis uero Mercurio. Quãdo igitur res postulat aliquem e tribus spiritum adiuuare/ patrono tunc suo infortunato/ uel debili/ nõ facile cliẽtulo

ſuccurrere poteris. Difficillime uero ſpiritui animali: dum Mercu rius infęliciter eſt affectus: Qui tantã in animali ſpũ auctoritatẽ habet/ut caduceo quodã ſuo animos tum conſopire/tum ſuſcita re dicaꝝ: ideſt ſuo quodã aſpectu ſic aut aliter ſe habẽte obtunde re igenium/ uel acuere: debilitare/ſiue corroborare: uexare/uel ſe dare mirifice poſſit. Tu igiꝝ quotiẽs ſpiritũ aliquẽ ſtudes excole re/nõ modo patronũ ſuum obſeruabis fortunatũ atq; potentem: ſed etiam Lunã eliges ad hunc oportune directã. Non creaꝝ aũt neq; recreaꝝ aliquãdo ꝓprie per influxũ Saturni ſolum ſubſtantia ſpũs: ſed ſemꝑ ab externis ad intima/& ſępe ab imis reuocaꝝ ad ſumma. Vnde ad ſecretiora & altiora contemplanda cõducit. Po reſt tamẽ & ſi raro uis Martis atq; Saturni ſpũi tanquã medicina prodeſſe: uel calefaciẽdo cũ opus fuerit & excitando atq; dilatan do: uel uiciſſim nimis uolatilẽ cohercẽdo. Per ea uero potiſſimũ quæ quattuor illis planetis cõſentanea ſunt/creatur natura ſpũs/ atq; recreaꝝ. Verum ſi ad Solaria quælibet ualde/ & abſq; delectu declines/exacues illũ/& exſiccabis tandẽ atq; diſſolues. Si ſimili ter ad Venerea liquefacies paulatim/uel obtũdes. Si cõfidas tan tum Mercurialibus parum admodũ inde ꝓficies. Erit igitur opę pretium: Iouialibus uti ꝙ plurimũ: eiſq; reliqua mediocriter admi ſcere: ac frequẽtius uti rebus/ quæ uel his oĩbus æque ſint cõmu nes/uel ꝓprię Ioui. Nam hæ quoq; omnibus quodãmodo ſũt cõ munes. Cõmuniter ãt ad hos oẽs attinet/quæ ſubſtantiã habẽt/ nec igneã nimis: nec prorſus terreã: nec ſimpliciter aqueã: nec acu tiſſimã: nec obtuſiſſimam qualitatem: ſed mediocrem: & tactu le nem: & quodãmodo mollẽ: uel ſaltẽ nõ duram: ſiue aſperam: itẽ guſtu quodãmodo dulcẽ: olfactu ſuauẽ: uiſu gratam: auditu blã dam/atq; iucũdam: cogitatu lætam. Dulcedo igitur quædã ſapo ris/& gratia his oĩbus eſt cõmunis. Si dulcedo quaſi aquea eſt/& ſimul pĩguis/ad Venerem magis attinet. Si quaſi inſipida/uel ali quantũ auſtera/potius ad Mercurium. Atq; hęc ſpiritui non mul tum proſunt: neceſſaria tamen ſunt ĩterdũ/ ad hebetandũ nimiũ

eius acumen. Si dulcedo manifesta sit/atq; subtilis/& paulum ha beat stiptici acutiq; saporis/Iouialis proprie iudicat̃. Cui cõgruit substãtia dulcis amigdalę: pinei nuclei: auellanę: pistacii: amidi: glycirhizę: passularum: uitelli oui: carniũ gallinacei pulli: fasiana rum: pauonũ: perdicũ: similiumq;. Item radicum been/atq; enulę. Rursũ uini odoriferi/clari/aliq̃tum dulcis/& stiptici: sacchari can didissimi: tritici albissimi. Ad Iouẽ pertinet etiam mãna/si modo mirobalani infusa uirtute firmet̃. Alioqn nõ minus ad Venerem attinet q̃ ad Iouem. Hæc est utiq; substãtia dulcedoq; Iouis pro pria: quę sane spiritui creando & recreãdo ante oĩa confert. Iouia uero plurimum sũt omnia: quę in libro de lõga uita diximus/& seruare iuuentutẽ/& senibus salubria fore. Sin autẽ dulcedo ad modũ pauca sit/ multũq; acuti stipticiq; habeat/ uel etiã nõ nihil amari/solaris esse censet̃. Similis quædã ratio est/& distinctio de odoribus. Hi.n. saporum germani sũt. Similis etiã de coloribus. Colores sane aquei/albi/uirides/aliq̃tum crocei/similes uiolarũ/ rosarum/liliorũ coloribus: necnõ odores eiusmodi Venerem refe runt/& Lunã atq; Mercurium. Colores uero saphirii/q etiã dicun tur aerei. Item purpurei pleniores/aureiq; argento mixti/& perpe tuo uirides/Iouẽ. Ardentes aũt crocei: aurei puri: purpurei clario res/Solem. Quilibet uero colores si uiui sint uel saltem sericii ma gis stellares existunt. In metallis quoq; & lapidibus atq; uitris propter cælestem similitudinẽ sunt potentes. Sed ut redeamus ad Iouem: sapor & odor eius quasi est/qualis in aureo pomo per sico/similiq; piro/uel arãceo/& uino maluatico leuiore/leuiq; uer naceo. Qualis in uiridi zinzibere/uel cinnamomo/uel dulci ma ratro/uel doronico: si hæc plurimo sacchato condita gustent̃. Nã quattuor hæc/& nux muscata recẽs sola si sũt/potius solaria sũt: solaris & chariophilus/& muscus sed odoratu nõ gustu nõ aspec tu. Ambra solaris plurimũ atq; iouia. Crocus ĩ oĩbus ẽ solaris: tã etsi color eius/& odor apud astrologos oĩbus gratiis dedicat̃. Sa por aũt ad Solẽ proprie pertinet. Deniq; omnia odorifera & aro

matica: quatenus odorem gratum ferunt: ita ad Iouem Venereq;
& Mercurium pertinent, ut ad Solem. Quãuis inter hæc acutiora
magis ad Solem, obtusiora ad Venerem, Mercuriũq; potius: Ad
Iouem proprie tempata, olfactu, gustu, auditu, uisu, tactu. Soni
qnetiam cãtusq; grati blandiq; ad gratias omnes spectant, atque
Mercurium. Minaces aũt admodũ atq; flebiles Martem præferũt
& Saturnũ. Neq; uero mireris nos multũ coloribus, odoribus,
uocibus attribuere. Nam sapores qdem ad spũm præcipue perti
nent naturalem: odores aũt potius ad uitalem, animaleq;. Colo
res figuræ uoces ad animalem. Motus quoq; animi uel lętus, uel
moestus, uel constans spũm ad similitudiné suam agitat uehemẽ
ter. Animalẽ primo: per hunc uitalẽ: per hũc insup naturalẽ. Spũs
tandẽ omnis qa ob naturã quodãmodo igneã, aeriãq; omnino,
& lucidam, atq; mobilẽ, similis est luminibus: ideoq; coloribus,
& uocibus aereis, & odoribus, motibusq; animi: ideo p hęc subi
to in utranq; partem mouetur, atq; formaẽ. Et qualis euadit ipse,
talem uicissim efficit quodãmodo affectum animi, & omnino cor
poris qualitatẽ. Deniq; cum primũ per illa, quę gratiarũ propria
sunt: oportune gratiis est expositus, utpote q & naturaliter illis
consentaneus erat, statim p illarum radios, tum ubiq; uigẽtes, tũ
ipsi germanos: mirifica reportat munera gratiarum.

Res naturales atq; etiã artificiosę habẽt uirtutes a stellis occul
tas: p quas spũm nostrũ stellis eisdẽ exponũt. Cap. xii.

CVm uero dicimus spiritum exponi gratiis per illa quæ
sunt gratiarum: nõ solum p qualitates: quæ uidentur,
audiuntur, odorantur, gustantur: sed etiã per illas, quæ tangun
tur accõmodari putamus. Memẽto igiẽ calidũ in primo gradu Io
uis esse. In secundo Solis cum ioue. In tertio Martis cum Sole. In
quarto Martis. Frigidum in primo Veneris. In secundo Lunæ. In
tertio Lunæ cum Saturno. In quarto Saturni. Humidum ĩ primo

Mercurii cum ioue. In secũdo Veneris cum Luna. In tertio Lunæ cũ Venere. In quarto Lunę, quando Veneri Mercurioq; cõiungit. Siccũ in primo iouis. In secũdo Mercurii cum Sole. In tertio Solis cũ Marte. In quarto Martis cũ Saturno. Sũmatim ex qualitatibus planetarũ, quas Ptolemęus describit i quadripartito colligimus harmoniã ex cũctis conflatã ad calorẽ humorẽq; declinare. Calor .n. Martis ingens atq; Solis: & tẽpatus iouis ingentẽ supat Saturni frigiditatẽ: & Veneris Lunæq; exiguã: ita ut calor ibi frigus excedat. Itẽ humiditas Lunæ Venerisq; plurima & ꝓpinqua nobis atq; tẽpata iouis, siccitatẽ Saturni Martisq; multã supat, & tẽparã solis. Calor igit̃ humorq; frigori siccoq; dominant̃: atq; similiter calor humori. Quẽadmodũ in sani corporis homine ad cælestem cõsonantiã temparo ex calore & siccitate cordis, itẽ calore & humore iecoris, rursum frigore & humore cerebri coalescit cõplexio quędã ad calorẽ humoremq; uergens mediocriter calore regnãte. Calor enim cordis & iecoris frigus cerebri supat. Itẽ humor iecoris atq; cerebri siccitatem cordis excedit. Neq; uero prętermissum a nobis uelim, talem existere ex stellis fixis harmoniam cunctis cõmunẽ qualẽ diximus ex planetis. Hos .n. illis similes astrologi putãt. Quorsum hæc? Vt memineris spũm corpusq; nostrũ p temperiem quandã ad calorẽ humorẽq; uergentẽ, uel natura constantẽ uel arte quæsitã accomodari posse cælestibus: sibiq; cælestia uẽdicare. Neq; tamen dicimus spũm nostrum cælestibus dũtaxat per qualitates rerum notas sensibus præparari. Sed etiã multoq; magis per proprietates quasdã rebus cęlitus insitas, & sensibus nostris occultas, rationi uix deniq; notas. Nam cum ꝓprietates eiusmodi, earũq; effectus elemẽtali uirtute cõstare nõ possint, cõsequẽs ẽ, a uita spũq; mũdi p ipsos stellarũ radios singulariter ꝑfici sci: ideoq; p eas spũm affici q̃plurimũ atq; q̃primũ: cęlestibusq; influxibus uehemẽter exponi. Hac utiq; rõne smaragdus, iacitus, saphirus, topatius, rubinus, unicorni cornu, præcipue uero lapis bezaar, apud Arabes appellatus: occultis gratiarũ ꝓprietatibus

prædita sunt. Et idcirco non solũ intus assũpta: sed ẽt si carnẽ tan
gant: ibiq; calefacta uirtutẽ suã promãt/ uim inde cælestem spiriti
bus inserunt: Qua se cõtra pestẽ tuenẽ atq; uenena. Quod autem
hæc similiaq; tale aliqd agant uirtute cęlesti/ id argumẽto est/ qa
etiã exiguo põdere sũpta non exiguũ habent ĩ agẽdo momentũ.
Quod elemẽtari qualitati uix unq̃ est concessũ igni uidelicet ual
de cælesti. Materialis. n. uirtus ut agat multũ: materiã desiderat
multã: Formalis aũt etiã cum minima materia ualet plurimũ. Si
mili uirtute ĩprimis phębea peonia carnẽ tangens/ contra caducũ
morbum spũs armat/ uapore ad eos intus infuso. Simili corallus
& Calcidonius aduersũ atræ bilis illusiones Iouis præcipue Ve
neris q; uirtute. Cęteraq; similiter. Eiusmodi quadã ꝑprietate mi
robalani iuuentutẽ seruant/ acuuntq; sensus/ & ingenio ꝓsũt atq;
memorię: pp Iouẽ imprimis Saturni rẽpatorẽ/ atq; Mercurium sen
sus amicũ. Quã quidẽ arborẽ forte aliqs in paradyso ad uitã pro
gandã extitisse putabit. Mercurio lapidẽ Achatẽ cõsecrãt. Vnde
physici cõueniunt ad facundiã uisũq; & contra uenena ualere. Se
rapio scribit/ eum q iacintũ uel ex eo sigillũ gestat/ esse a fulgure
tutum: atq; hãc uirtutẽ eius esse latissime diuulgatam. Quã si ha
bet/ ab Ioue putamus habere. Lapis echites uel aqlinus habet a
Lucina. i. Venere atq; Luna/ ut admotus uuluæ partũ mox/ & fa
cillime citet. Quod Rasis confirmãte Serapione frequẽter se dicit
expertum. Forsan & a Phoebo q trãsfixit pythonem cretea dicta
mus habet/ ut & uenenosis obsistat: & ferrum e uulnere trahat.
Solis uirtute zinziber infusũ epulis arcet sincopim. Sentiana ca
nis rabiẽ sedat: fugatq; serpẽtes. Berbena uaticiniũ/ præstare ferẽ/
letitiãq;/ & expiationes: & uisum. Ruta & cedoaria cõtra uenena
theriacã agũt. Thus uitalẽ & aĩalẽ spũm aduersus hebetudinem/
obliuionẽ/ timorẽ fulcit. Saluia uero mẽtaq; uirtute Iouis/ illa q
dem paralisim fugat: hęc uel odore roborat animũ. Eadẽ uirtute
Pentaphillõ resistit uenenis: eiusq; foliũ bis quotidie unũ uino
bibitũ curat ephimerã: tria tertianã: quattuor uero quartanã: hac

herba sacerdotes antiqui propter puritatem suam ī purificationi
bus utebantur. Agnus castus potestate Saturni Venereum sistit
motū. Hiaspis uero sanguinem. Mirabiles āt ꝓuenire solent effec
tus/ubi occultæ ꝓprietati proprietas seruit elemētalis/uelut ī mi
robalano ad spūm corpusq; firmandū: nō solū uirtus illa cælestis
agit/sed etiā stiptica multū: nec parum aromatica uirtus: quæ pu
trefactionē dissolutionemq; mirifice ꝓhibet/ spiritumq; corrobo
rat. Iam uero ut crocus petat cor/ spiritum dilatet/prouocet risū:
non solū occulta Solis uirtus mirabiliter efficit: sed ad idē quoq;
conducit ipsa natura croci subtilis/amplificabilis/aromatica/luci
da. Quod autē de simplicibus dico/ de cōpositis similiter dictū
intelligi uolo. Dic age Theriaca quomodo contra uenenum no
bis opituletur. Non educit illa uenenum. Astringit enim aluum:
nō mutat omnino tā subito ueneni naturā. Nō eni hæc adeo de
bilis est/atq; mutabilis: Sed spiritū uitalem potius ualde tenuē/
& mutabilem/subito conformi quadā ad ipsum proportione cor
roborat usqueadeo/ ut ipse iam ualidus tanq̄ agēs/una cum the
riaca uelut instrumento: partim superet uenenum: partim mutet:
partim a pr̨ecordiis arceat. Sed qua nam proportione siue uirtu
te id efficit theriaca? Iouiali simul atq; phoebea: quā ex cōmixtio
ne multarū rerum secūdum certam proportionē inuicem confusa
rum sibi uendicauisse uidetur. Est autē in ea uirtus triplex. Hæc
ipsa inquā cælestis: quam modo dicebam. Item c̨elestis alia prius
in herbis aromatisq; proprietas: quibus electis ipsa rite componi
tur/quæ uirtuti prius dictæ subministrat ad idem. Est īsuper alia
uirtus in plerisq; partibus eius/elemētalis potius/ q̄ cælestis. Ve
rūtamen talis: ut spiritui muniendo conducat. Stipticam dico &
aromaticam qualitatem. Illa quidem spiritum firmat. Ista fouet.
Mirabilem ergo theriaca uim nacta est contra properantem senec
tutem atq; uenenum: tribus uidelicet ī ea uirtutibus ad idem pa
riter cōspirātibus. Quarum una quidem est cælestis per artificio
sam acq̄sita cōmixtionem. Alia c̨elestis iterum: sed partibus eius

naturaliter insita. Alia prorsus elemētalis. Sed illa quam prius di xi/cælitus acquisita/multo etiam foret admirabilior: si nō solum proportione Iouia Solarique/ & ex rebus eiusmodi conflaretur: sed etiam oportunum ad hoc obseruatione cęlestium tempus eligeretur. Nam queādmodum corpus se habet ad locum/ atq; tempus/ ita motus & actio se habet ad tēpus. Sicut ergo certa passim corpora eorumq; formæ certis & locis/ & temporibus coalescūt/ atque seruantur: sic & proprie quædam actiones ex propriis quibusdam temporibus efficaciam nanciscuntur: Idq; in Alcibiade significat Socrates: & Proculus explicat. Quod sane Pythagoras animaduertēs/ ipsum bonum perfectionemq; rerum/ oportunitatem cognominauit. Primum nāq; principium Sic apud Pythagoram & Platonem omnium est mensura/ ut aliis corporibus actionibusq; alia loca distribuerit atque tempora. Vnde sicut res quædam non alibi q̄ hic/nec alias q̄ tunc proprie nascuntur fęliciter/ & coalescunt/atq; seruātur: sic & materialis actio/motus/ euētus talis/ aut talis/non alias efficaciam sortitur/ effectumq; perfectū/ q̄ quando cælestium harmonia ad idem undique consonat: quæ sane harmonia tantam habere potestatē existimatur/ut non solū agricolarū laboribus/atque medicorum artificiis per herbas aromataque conflatis: sed etiam imaginibus: quæ apud astrologos ex metallis lapidibusque fiunt/uirtutem sæpe mirificam largiar̄.

Sed imagines caput iam proprium exigunt. Quantum uero ad horas pro actionibus & operibus eligēdas pertinet/plurimū confirmatur a Ptolemęo/ubi ait in centiloquio/qui eligit quod melius ē/nihilo differre uidetur ab eo/ qui habet hoc ex natura. Quibus in uerbis tum cęlestium/tum arbitrii electionisq; nostræ potestatem confirmare uidetur. Albertus quoque Magnus inquit in speculo: Non enim libertas arbitrii ex electione horę laudabilis cohercetur: Sed potius in magnarum rerum inceptionibus electionem horæ contemnere: est arbitrii præcipitatio non libertas.

De uirtute imaginum secundum antiquos / atq; medicinarum cęlitus acquisita. Cap. xiii.

PTolemęus ait in cẽtiloquio / rerum inferiorum effigies uultibus cælestibus esse subiectas. Antiquosq; sapiẽtes solitos certas tũc imagines fabricare / quãdo planetę similes in cęlo facies / quasi exẽplaria iferiorũ ingrediebant̃. Quod qdẽ Haly cõprobat ibi dicens: Vtilem serpẽtis imaginẽ effici posse: quando Luna serpentẽ cælestẽ subit / aut fęliciter aspicit. Similiter scorpionis effigiẽ efficacẽ: quãdo scorpii signũ luna igredit̃: ac signũ hoc tenet angulũ ex quattuor unũ. Quod in ægypto suis tẽporibus factum ait: seq; interfuisse: Vbi ex sigillo scorpionis in lapide Bezahar / ita facto / iprimebat̃ thuri figura: dabat̃q; in potũ ei / quem scorpius ipse pupugerat: ac subito curabat̃. Quod quidẽ utiliter effici Hahamed physicus affirmat / cõfirmãte Serapione. Præterea narrat Haly / notum illic sibi uirũ sapiẽtem industria simili fecisse imagines quę mouerent̃: qualẽ effectã nescio quõo legimus ab Archita. Quales & Trismegistus ait: ægyptios ex certis mũdi materiis facere cõsueuisse: & in eas oportune aĩas Dęmonũ inserere solitos: atq; aĩam aui sui Mercurii: itẽ Phębi cuiusdã / & Isidis / Osyridisq; sic in statuas descendisse profuturas hominibus: uel etiã nocituras. Huic illud simile. Prometheũ figmento quodam luteo / uitã rapuisse / lucemq; cęlestem. Magi quinetiã Zoroastris sectatores / ad euocandum ab ecate spiritum utebãtur aurea quadã pila caracteribus insignita cælestiũ: Cui & saphyrus erat insertus & scutica quadam facta tauri corio uertebatur: atq; interim excãtabant: Sed cantiones equidem libenter obmitto. Nã & Psellus Platonicus eas iprobat / atq; deridet. Hebrei quoq; in ęgypto nutriti struere uitulũ aureũ didicerũt: ut eorundẽ astrologi putãt ad aucupandũ Veneris Lunęq; fauorẽ cõtra Scorpionis atq; Martis ifluxũ iudeis infestũ. Porphyrius quoq; i epistola ad Anebonẽ / imagines efficaces esse testat̃: additq; certis qbusdam uaporibus

qui a propriis suffumigationibus exhalabant aerios Dęmonas insinuari statim cōsueuisse. Iāblichus in materiis quæ naturaliter supis cōsentaneę sint & oportune riteq; collectæ undiq; cōflatęq; fuerint uires effectusq; non solū cælestes: sed ēt Dęmonicos / & diuinos suscipi posse cōfirmat. Idē omnino Proculus / atq; Sinesius Opa quidē ad salutē mira / quæ a medicis i astrologia pitis / p res ex multis cōpositas. i. pulueres / liquores / unguēta / electuaria fieri possūt: probabiliorē in se rōnem & notiorē q̄ imagines habere uidenť. Tū qa pulueres / liquores / unguēta / electuaria oportune cōfecta cælestes ifluxus facilius citiusq; suscipiunt q̄ materiæ duriores: ex qbus imagines fieri cōsueuerunt: tum qa uel assūmunť itus affecta iā cælitus: & i nos cōuertunť uel saltē admota foris inhęrent magis / & deniq; penetrāt: tum etiam quoniā ex uno quodam dūtaxat / aut ppaucis imagines cōstruunť. Illa uero ex q̄plurimis cōflari pro arbitrio possunt. Vt si cētū Solis Iouis ue dotes per centū plantas & aīalia similiaq; sparsę fuerint cōponere simul hęc centū tibi cōpra possis / & in unā conficere formā. In qua Solē ferme Iouēq; totū iam uideatis habere. Scis pfecto naturam inferiorē / nō posse uno quodā capere cūctas superioris naturę uires. Ideoq; illas pplures apud nos naturas esse dispsas. Cōmodiusq; per opa medicorū / atq; similia / q̄ p imagines colligi posse. Proīde imagines ex ligno cōfectæ uim forte paruā habent. Nā lignum & forsan durius ē ad cęlestē influxū facile capiēdū: & minus tenax / si accepit / retinendū: & omnino postq̄ ex matris terræ uisceribus est euulsū: paulo post ferme totū amittit mūdanæ uitæ uigorē: & facile i qualitatē aliā trāsmutať. Lapilli uero atq; metalla / & si ad accipiēdum cæleste munus duriora uidenť / diutius tamē retinēt / quod cōfirmat Iamblichus / si accepint. Sua nēpe duritia uestigia quoq; donaq; uitę mūdanę post euulsionē diutissime cōtinēt quę quōdā hærētia terræ possederāt. Quāobrē ob hoc saltē aptę materię ad capiēda tenēdaq; celestia iudicāť. Est & pbabile quod libro supiore dixi / res adeo speciosas nō posse sub terra cōflari / nisi ma

ximo quodã conatu cęli: atq; durare ĩ eis ĩpressã semel ex conatu uirtutẽ. Nã in his coquẽdis cogẽdisq; diutissime cęlũ elaborauit. Verũ cũ nequeas facile eiusmodi plura cõponere: cogeris diligenter exqrere: quod metallũ inter cętera in ordine sit alicuius stellę potissimũ: q ue lapis ĩ ordine sũmus/ut saltẽ ĩ uno quodã totius generis ordinisq; suppremo reliqua ꝑ uiribus cõprehendas: atq; eiusmodi susceptaculo cęlestia huic consentanea mutueris/ceu si exẽpli causa ĩ ordine solari/ sub hõie phębeo sũmũ inter aĩalia reneat astur/aut gallus. Inter plãtas balsamũ aut laurus. Inter metalla aurũ. Inter lapides carbũculus uel pãtaura. Inter elementa feruĩdus aer. Nã ignis ipse martius esse cẽset. Quod ãt diximus ĩfluxũ Solis uel Iouis aut Veneris augẽdũ/intelligimus rõne cõmuni: nõ tamẽ illi ĩ cuius genesi aliqs horũ interfector appareat.

Ordines rerũ a stellis pendẽtium ut Solarium atq; similiũ: & qũo spũs fiat Solaris Cap xiiii.

Dixi eqdem alibi desup ab unaquaq; stella (ut platonice loquar) seriẽ rerũ illi ꝓpriã usq; ad extrema pẽdere. Sub ipso Scorpionis corde post eiusmodi Dęmonas atq; hoĩes: scorpiũq; aĩal collocare possumus ẽt herbã Asterion. i. stellarẽ figura stellę similẽ nocte fulgẽtẽ: quã medici tradũt qualitatẽ habere rosæ/ uĩq; cõtra morbos genitaliũ mirabilẽ possidere. Sub serpẽte uel serpẽtario cęlesti Saturnũ ponũt/& quodãmodo Iouem. Postea dęmonas: qui sæpe serpentum formas ĩduunt. Similes ĩsuper homines serpentes animantes: serpẽtariam herbam: lapidem draconitem/capite draconis natum. Item cõmuni nomine serpẽtinum. Et præter ea quæ in sequẽtibus afferam. Sub stella solari. i. Sirio solem primo: deĩde Dęmonas quoq; phębeos: quos aliquãdo sub leonũ uel gallorũ forma hoĩbus occurrisse testis est Proculus. Hoĩes subinde persimiles bestiasq; solares. Phębeas inde plãtas/metalla similiter/& lapillos/& uaporem aerẽq; feruentẽ. Simili ratione a qualibet firmamẽti stella ꝑ aliquẽ planetã existimant contextũ

rerum gradatim sub illius ꝓprietate descēdere. Si igiť ut dicebā solaria oīa per gradū eius ordinis quēlibet oportune cōprehēde ris: homines uidelicet tales / uel talis hominis aliqd. Item bruta / plantas / metalla / lapillos / & quę ad hæc attinēt / uirtutē Solis usq; quaq; cōbibes: & quodāmodo naturalē solariū Dęmonū faculta tem. Similiterq; de aliis dictū puta. Solares qdē homines sunt / quales antea dixi: & q ascendēte leone soleq; hūc uel tenente uel aspiciēte nascunť: & qui sub ariete similiter. Solaris est & sanguis e sinistro eorū beneualentiū bracchio missus. Phębeus crocodil lus / astur / leo / gallus / & cignus / & coruus. Nec alia ratione leo ue retur gallū: nisi quoniam in ordine phębeo gallus est leone supe rior. Eadē ratione inquit Proculus Apollineū Dęmonē / qui non nunq̄ apparuit sub figura leonis / stati obiecto gallo disparuisse. Maxime uero ī his aīalibus cor est solare. Arbitror etiā marinum uitulum cælestis leonis cordi subesse: & hac ipsa ratione / quem cingit nudum fibula eiusdem osse confecta / a renum dolore redi mere. Nā contra dolorē eiusmodi solēt astrologi syderis illius in fluxibus uti. Eadē forte rōne ferť hæc pellis a fulgure nos tueri. Inter plantas palma phębea est: & īprimis laurus / qua uirtute ue nenosa repellit / & fulgur. Fraxinus quoq; simili facultate uene nosa lōgius arcet. Loton esse phębeā rotunda tū folia / tū poma te stanť / & explicatio foliorū eius die / replicatio nocte. Peoniā phę beā esse nō solū uirtus indicat: sed & nomē. Ad idē attinēt flores & herbæ quæ restringunť abeūte sole: redeūte ꝓtinus explicanť: & ad solē continue uergūt. Aurū prætereа: & lapis elitis radiis au reis solē imitās. Lapis itē / q solis oculus appellať / figurā habēs pupillæ / ex qua lumē emicat. Rursū carbūculus nocte rutilās / uel pātaura oēs ī se lapidū uires cōtinēs / ut aurū metallorū / & sol stel larū. Multa deniq; in supioribus nobis significata. Vnde si mō li ceat / sub ipso solis ex illo sāguine / & aīaliū illorū cordibus / & fo liis fructibusq; arborū prędictarū. Itē floribus atq; herbis / & auri foliis / necnō pulueribus lapillorū / electuariū uel unguētū cōficere

poteris: addito croco: balsamo: calamo aromatico: thure: musco: ambra: ligno aloes: zinzibere: mastice: spica nardi: cinnamomo: doronico: citri cortice: zedoaria: nuce muscata: mace: chariophilis cum melle flauo: uel oleo balsamino: masticeo: laurino: nardino: Ad cor/ & stomachũ/ & caput/ intus aut extra fouendum: ut spũs inde solaris euadat. Ex his oĩbus inq̃ aut saltẽ ex pluribus cõ ponẽdum dominante sole aliqd. Quo etiã sub eiusdẽ dominatu incipias uti: dũmodo & solaria ĩduas: habites: cõspiciaς: audias: obfacias: imagineris: cogites: cupias. Item imiteris & uita digni tatem & munera solis. Inter solares homines plantasq; uerseris/ laurumq; assidue tangas. Tutius aũt ad ualitudinẽ fuerit: sola ribus admiscere iouialia simul atq; Venerea. Venereã maxĩe humi ditatem solaris caloris moderatricẽ: qualis est aqua succusq; rosa rum/ atq; uiolarũ. Sed medicinas eiusmodi in libro de curandis litteratis primũ: deinde in libro de uita longa/ partim eqdẽ cõpo sui: partim ab aliis cõpositas enarraui: partim etiã tempaui. Item quales herbæ a sole Iouеq; miras cõtra epidimiã/ & uenenũ uires habeãt/ diximus in libro contra pestẽ: inter quas Perforata fuga dęmon appellata ẽ. Nec alia facultate q̃ cælestiũ gratiarũ noxios malorum Dęmonum uapores a nobis arcere putat̃. Et siqua ĩter herbas alia/ uel lapillus/ ut corallus idẽ uideatur efficere. Herba ꝑfecto Lunaris a Mercurio tradita foliis ceruleis atq; rotũdis/ cre scente luna unũ quotidie ꝓducẽs folium: decrescẽte deponẽs/ an nos utenti promittit lunares. Sed iã ad imagines altero quodam exordio redeamus.

De uirtute imaginũ secũdũ antiquos atq; medicinarũ: & qũo me dicinæ sint longe ualidiores q̃ imagines. Cap. XV.

SI lapillos quos paulo ante plebeos narrauimus/ nactus fueris/ nihil opus erit/ imagines eis ĩprimere. Suspẽdes itaq; collo cõprehẽsos auro crocei serici filis: quãdo Sol sub arie

re uel leone percutrit: ascenditq; uel mediũ tenet cælum: aspicitq; Lunã. Multo uero potentiores i serie Lunæ lapillos narrat Proculus. Primum q̃dem Selinitim. Qui non modo figura Lunam imitetur: sed & motu: circũeatq; cum Luna. Hunc si forte reppereris / & argento circũdatum / argenteo filo collo suspenderis / Luna cancrum / uel taurum subeunte / angulosq; tenente sibi cõuenientes / spũm inde tuum reddes / postremo lunarẽ. Dum uidelicet calefactus abs te lapillus ipse lunaris uirtutẽ suam tuis assidue spiritibus inserit. Alterũ uero recẽset lapillũ heliose linon cognomẽto. Qui solis lunęq; coniũctę soli / naturaliter habet imaginẽ. Hũc ergo quisq; argento inclusũ deaurato similibus collo filis admouerit / quãdo Luna in domicilio suo uel solis / in eodẽ minuto cũ sole congreditur / suosq; teneat angulos / solarem simul / atq; lunarem spiritum reportabit / aut saltem talem / qualis euadit Luna p̃ cẽtrum copulata soli. Hic uero tu uides dispersas phoebi dotes: uelut Osyridis mẽbra: sororem eius Phębem uelut Isydẽ cõgregare. Sed utinam solarẽ alicubi lapidẽ facile reperiremus / uel lunarem: adeo i eorũ ordine præpotẽtem: queãdmodũ sub serie septẽtrionalis poli magnetẽ habemus / & ferrũ. Solarẽ profecto ferunt inuenisse apud indos Apollonium theaneũ lapidẽ scilicet nomine Pantauram / ignis instar micantẽ: sub terra passus quattuor nascentem: cui tãtum spiritus insit: ut tumeat / & plerunq; scindatur terra / ubi eiusmodi lapis concipitur. Ita cęteros ad se lapillos trahens / sicut magnes ferrum. Sed lapis hic Herculeus ad se contemplandum uehementius adhuc / nos ĩpræsentia rapit. Videmus in specula nautarũ indice poli / libratum acum affectum in extremitate magnete / moueri ad ursã / illuc uidelicet trahẽte magnete. Quoniam & in lapide hoc præualet uirtus ursæ: Et hinc transfertur in ferrum: & ad ursam trahit utrunq;. Virtus aũt eiusmodi tũ ab initio infusa est / tum cõtinue ursæ radiis uegetat̃. Forsitan ita se habet succinum ad polum alterũ / & ad paleas. Sed dic interea. Cur magnes trahat ubiq; ferrum / non quia simile. Alioquin & magne

tem magnes traheret multo magis: ferrumq; ferrum. Non quia superior in ordine corporum: imo superius est lapillo metallum. Quid ergo? Ambo quidẽ ordine ursam sequẽte clauduntur. Sed superiorẽ in ipsa ursæ ꝓprietate gradum tenet magnes: inferiorẽ uero ferrum. Supius aũt in eodẽ rerũ cõtextu trahit q̃dem quod est inferius/ & ad se cõuertit: uel aliter quomodolibet agitat/ aut afficit uirtute prius infusa. Inferius uicissim eadẽ ad supius infusione cõuertit̃/ uel aliter agitat̃/ uel prorsus afficit̃. Sic in serie Solis inferior homo admirat̃ supiorem. In ordine Iouio ueneratur. In Martio timet. In Venereo inferior ad superiorem rapit̃ amoris ardore/ deseritq; seipsum. In Mercuriali semp hic discit/ uel psuadetur ab illo. In Lunari motũ hic ab illo sæpius exhordit̃. In Saturnali quietẽ. Ego aũt cũ hęc explorata hactenus habuissem/ admodũ gratulabar/ cogitabãq; iuuenis adhuc magneti pro uiribus ĩsculpere cęlestis ursæ figurã/ quando Luna melius illuc aspiciat: & ferreo tunc filo collo suspẽdere. Sperabã eq̃dem ita demũ uirtutis me syderis illius cõpotem fore. Sed cum diutius explorassem: inueni tandem syderis illius influxus Saturnales esse plurimum/ atq; Martiales. Accepi a Platonicis malos Dęmonas plurimũ septẽtrionales existere. Quod etiã hebreorũ astronomi cõfitent̃ noxios Martiosq; Dęmonas in septẽtrione ponẽtes. Propitios aũt & Iouios ĩ meridie. Didici a Theologis & ab Zamblico imaginum fictores a Dęmonibus malis occupari sępius: atq; falli. Vidi eq̃dem lapillum Florẽtiã aduectũ ex india/ ibi e capite draconis erutum/ rotundũ ad nũmi figurã/ punctis ordine q̃plurimis quasi stellis naturaliter insignitũ: q aceto pfusus mouebat̃ parũp ĩ rectũ: imo obliquũ: mox ferebat̃ in girũ/ donec exhalaret uapor aceti. Existimaui eq̃dẽ lapillũ eiusmodi cælestis draconis habere naturã/ atq; quasi figurã: motũ quoq; illius accipe/ quare nus p aceti seu uini ualẽtioris spũm/ draconi illi siue firmamẽto familiarior redderet̃. Hunc igit̃ q gestaret & aceto sæpe pfũderet/ nim aliquã forte draconis illius accipet/ q geminis amfractibus

Hinc quidem ursam maiorem implicat/inde minorem. Extat & prope scorpionem serpentarius quasi homo serpente cinctus: manu dextra caput serpētis tenens: sinistra caudā: genibus quasi flexis: capite paulū resupino. Legi eq̄dem magos persarū regi cōsuluisse: ut imaginē hāc lapidi imprimeret emathiti: quē aureo clauderet anulo: ita tamen/ ut inter lapillum atq; aurū serpētariȩ radicem insereret. Hoc.n.anulo gestātem cōtra uenenum morbosq; uenenosos tutum fore. Videlicet si Luna Serpentarium aspiciēte feceris. Hanc imaginem Petrus Aponensis cōfirmauit. Ego uero si hanc anulus ille uim habet/arbitror nō tam p figurā/q̄ per materias eiusmodi: & hoc pacto tēporeq; cōpositas/ sibi cȩlitus uēdicare. Memento lapillos nascētes i aīalibus nec inde lāguentibus ut in dracone: gallo: irundine: cȩterisq; efficaces existere ferme/ut lapilli in terra nascētes: atq; ad easdem referri stellas: ad quas hæc aīalia ptinēt. Hinc Alectorius ex uentriculo galli ueteris tractus pollet potestate solari: p quā Diascorides ait sæpe cōpertum esse/ eum pugnare inuictum: qui lapillū hūc ore gestaret. Idem ait: Celidonium erutum ex irundine ruffum/curare melācolicū/& amabilem/idoneumq; reddere. Quod quidem habet ex Ioue: Per ea quæ diximus.s. Res ubiq; infra Lunā stellares existere. Cōfirmatur dictum illud ualde Platonicum: hāc mundi machinā ita secū esse cōnexā/ut & in terris cȩlestia sint cōditione terrena: & in cȩlo uicissim terrestria dignitate cælesti: & in occulta mundi uita/mente q; regina mundi cȩlestia insint: uitali tamen ītellectualiq; pprietate simul/& excellentia. Per hæc insup confirmāt nō nulli etiā illud magicum: p inferiora uidelicet supioribus cōsentanea posse ad hōīes tēporibus oportunis cælestia quodāmodo trahi: atq; ēt p cȩlestia sup cælestia nobis cōciliari: uel forsan prorsus īsinuari. Sed postremum hoc illi uiderint. Verum illud arte quadā rite & oportune in unum plurima colligente fieri posse probabile satis (ut diximus) esse uidetur: tum rationibus quas ī superioribus assignauimus: tum quia eiusmodi multa/quādo apud medicum

& Astrologum colliguntur/contunduntur/commiscentur/conco quunt sub sydere certo/dũ ipsa per se ratione cõcoctionis atq; fermenti/nouã paulatim formam subeunt: hãc ipsam acqrunt certo quodam fomento cælesti/radiis tũc intus agentibus: ideoq; cælestem. Metallũ uero uel lapillus quãdo mométo sculpit/nõ uidetur nouã accipere qualitaté: sed figurã: Neq; motio illa p debitos digestionis gradus/quos alteratio naturalis/atque generatio solet obseruare/progredit. Cum uero natura cęlestis tanq̃ iferioris naturæ regula soleat tenore quodã progredi naturali/ & ita pgredientibus adspirare: merito diffidunt pleriq;: imagines eiusmodi cælestem aliquã uirtuté habere. Ego quoq; ambigo sępius: ac nisi & omnis antiqtas/& omnes astrologi uim mirabilem habere putarent: habere negarem. Negarem eqdem nõ omnino. Opinor.n. nisi qs aliter psuaserit/ad prosperã ualitudinem saltem aliquã habere uirtutem/electæ presertim ratione materiæ. Tãetsi multo maiorem inesse pharmacis arbitror: & unguẽtis sydereo fauore cõflatis. Quid uero uoluerim/ubi modo dicebam electę ratione materiæ/in sequẽtibus declarabo. Quæ uero ex magorum uel astrologorum opinione ad Plotinũ interpretãdum pro imaginibus allegari possũt/ deíceps breuiter afferã: si te prius hic admonuero: ne putes probare me usum imaginũ: sed narrare. Ego.n. medicinis ad cælum temperatis/nõ imaginibus utor. Atq; ita cęteris quotidie cõsulo. Tu uero si cõcedis Deum rebus infra Lunã mirabiles inseruisse uirtutes/mirabiliores cõcede cęlestibus. Præterea si licere iudicas homini ad prosperã ualitudinem iferioribus uti: iudica supioribus quoq; licere. Atq; inferiora ad supiorum normã: sic medicorũ artificio téperare: sicut etiã a Deo sunt ab initio tépata.

De potestate cæli. De uiribus radiorum/ unde uim sortiri putentur imagines. Cap. xvi.

IMmensa formę cęlestium magnitudo uirtus motio facit/

ut omnes omniũ ſyderum radii terrę molem quæ quaſi punctum eſt ad cælum/momento facillimeq;/uſq; ad centrũ recti penetrent: quod oẽs aſtronomi cõfitẽtur. Ibi q; ut placet Pythagoreis atque Platonicis fortiſſimi ſint: tũ quia recti undiq; centrũ tangũt: tum quia ĩ anguſtum collecti ſunt cũcti. Quorum uehemẽtia materia ibi terræ ſicca procul ab humore remota prorſus accẽdit̃: accẽſaq; extenuat̃/atq; diſpergit̃: ꝑ meatus undiq;/& efflat incẽdia pariter atq; zulfur. Sed ignem hunc putant ualde caliginoſũ eſſe/& quaſi incendium quoddã luminis exꝑs: ſicut in cęlo extat exꝑs incendii lumen: Ignis autẽ inter cæleſtẽ atq; infernum: lumẽ cum feruo reconiungit. Putant aũt ignẽ e centro flãtem/ignem eſſe ueſtalẽ: Siquidẽ ueſtam eſſe terrę uitam numẽq; putabãt. Ideoq; Veſtæ tẽplum ueteres ĩ mediis urbibus cõſtruebãt: ignemq; ĩ medio ꝑpetuum collocabant. Sed ne ulterius ꝓuagemur/cõcludamus iam ſi ſtellarũ radii totam mox terrã penetrant/negari nõ facile poſſe metallũ atq; lapillum/quãdo cęlant̃ imaginibus/ſubito penetrare: eiſq; miras uel ſaltem qualeſcunq; ĩprimere dotes. Quãdoquidem &ĩ aluis terrę pretioſiſſima generãt. Sed quis neget per hęc radios penetrare? Siquidem aer & qualitas eius & ſonus minus efficax ſolida tranſit ſubito/ & ſua quadam afficit qualitate. Iam uero ſi duritia radiis obſiſteret penetrãtibus lumen multo citius aerem q̃ aquã pertranſiret. Et hanc ocius multo q̃ uitrum/& uitrũ ſimiliter q̃ chryſtallũ. At cũ eodem momento ſolida/quo liquida cũcta tranſuerberet/perſpicue cõſtat duritiã radiis nullo modo reſiſtere: atq; idcirco dicẽt non eſſe negandum metalla cęleſtium radios influxuſq; ſuſcipere: Atq; etiã conſeruare ad tempus tunc ſibi cælitus deſtinatum. Cõſeruare inq̃ uirtutem quandã ex radiorum cõcurrentiũ contactu creatam. Quid uero? Si materia durior hoc ipſo ꝙ uidetur obſiſtere cauſę prępotẽti/magis ictibus ſe exponit? Sic enſis lignũ ſub lana incidit non inciſa lana. Sic radius ille fulmineus corio quandoq; non lęſo diſſoluit in eo metallũ.

Cum uero natura cæleſtis noſtro hoc igne incomparabiliter ſit

prestantior/ non est putandū radii cælestis officium esse dūtaxat quale opus ignei radii manifeste uidemus .s. alluminare/ calefacere/ exsiccare/ penetrare/ extenuare/ dissoluere: quę nostris sēsibus notissima sunt. Sed multo plures mirabilioresq; uires/ & effectus habere. Alioqn/ & materia inferior/ & caducus sensus cū diuinitate cęli penitus æquaretˀ. Sed qs nesciat uirtutes rerum occultas/ quæ speciales a medicis nominanˀ/ nō ab elemētali natura fieri: Sed cælesti? Possunt itaq; (ut aiūt) radii occultas/ & mirabiles ultra notas imaginibus iprimere uires: Sicut & cęteris inserūt. Non enī inanimati sunt/ sicut lucernę radii: sed uiui/ sensualesq;/ tanq̄ per oculos uiuentium corporū emicātes: dotesq; mirificas secū ferūt ab imaginatiōibus mētibusq; cælestiū. Vim quoq; uehemētissimā ex affectu illorū ualido/ motuq; corporū rapidissimo: ac proprie maximeq; in spūm agunt cælestibus radiis simillimū. Agunt insuper in corpora uel durissima. Omnia. n. hæc ad cælū infirmissima sunt. Sūt autē in uariis stellis uariæ quoq; uires: & idcirco i radiis earū inter se uarie. Pręterea in radiorum ictibus aliter atq; aliter incidētibus/ uirtutes diuersæ nascunˀ. Deniq; in cōcursibus radiorū mutuis/ aliter atq; aliter: & hic aut ibi: & tūc aut alias effectis diuersæ subito uires suboriunˀ: multo magis atq; citius q̄ in aliis/ atq; aliis elemētorum/ qualitatūq; elemētaliū mixtionibus. Multo etiā citius q̄ in tonis & numeris apud musicū aliter & aliter cōcinentibus. Si hęc diligenter cōsideraueris: forsitan nō diffides: dicēt: subito quodam radiorū iactu uires imaginibus ipri mi: atq; ex diuerso iactu diuersas. Nūquid ergo tam cito? Mitto fascinationes repentino quodam intuitu factas: & amores acerrimos statim accēsos radiis oculorum/ q & ipsi sunt fascinamenta quædam quod i libro de amore probamus. Mitto q̄ cito rubens oculus inficiat intuentē/ & speculū intuēs fęmina mēstruosa. Nōne & familię quędam apud illiricos & triballos iratæ intuitu homines interemisse feranˀ? Et feminę quædam i scythia idem facere cōsueuisse. Et catoblepe reguliq; serpētes radiorum ex oculis

iactu homines perimunt. Torpedo quoq; marina tactu etiã procul per uirgam manum subito stupefacit. Echinnus preterea pisciculus grãdem solo tactu nauem sistere fert̃. Phalãgia qnetiam in apulia ictu quopiã: uel occulto spũm animumq; repentino stupore permutãt. Quid rabiosus canis facit/ uel non apparente morsu? Quid scopa/ deinde quid arbutus? Non ne leuissimo tactu uenenum concitant atq; rabiem? An ergo negabis cęlestia oculorũ suorum radiis/ quibus nostra cõtuent̃ simul atq; cõtingũt/ statim mirãda pficere? Iam uero grauida mulier tactu statim signat membrum hominis nascituri rei desideratæ nota. An uero dubitabis/ radios aliter aliter ue tãgentes diuersa conficere? Cum & tu helleborum herbam colligens: siue folium deorsum trahas: siue sursũ: hoc subito tactu: causa sis helleboro/ ut deorsum educat humores/ aut sursum. Non ne ab initio rei cuiusque generandæ cælestes influxus concoctione materiæ digestioneq; perfecta nõ tam tempore q̃ momento dotes mirificas largiuntur? Non ne suffragante cæli uultu innumerabiles sæpe ranæ/ similesq; animãtes ex arenis momento prosiliunt? Tanta est in materiis pręparatis potentia cæli tãta celeritas. Denique si ignis hoc habet/ ut tempore q̃ breuissimo faciat/ quę cętera longo/ ob id præcipue q̄ est cęlo simillimus: quis nam dubitet/ cælum magna quasi momento perficere: etiam in materia minus parata/ sicut flãma solet ingentior? Quid ergo dubitas/ inquiunt/ in imagine construenda ferme similiter agere cęlum? Dices opinor/ sicut & ego dicebam: naturales hic alterationis gradus abesse. Qui sane defectus minuit quidem cæleste donum: nec tamen penitus auferre uidetur. Nolunt enim Physici ex quolibet metallo uel lapide imaginem fabricari: sed certo. In quo quidem natura cælestis uirtutem olim ad hoc ipsum quod optatur naturaliter ĩcohauerit: & quasi iam iam perfecerit: ut in sulphure flammam. Quam sane uirtutem/ tũc demũ perficiat: quando materia hęc per artem/ sub simili quodam influxu cælesti uehemẽter agitatur: & agitata calescit. Itaq; ars suscitat

inchoatam ibi uirtutem: ac dum ad figuram redigit, similem suæ cuidam cælesti figuræ: tunc suę illic ideæ prorsus exponit: quam sic expositam: cælum ea perficit uirtute, qua ceperat. Exhibens quasi sulphuri flammam: sic potentia quædam ad rapiendas paleas cælitus data succino, quodammodo debilis sępe per frictionem calefactionemq; facta ualidior subito rapit. Similem uirtutem Serapio scribit datam lapidi Albugedi quasi iacinto simili. Sed non prius trahere paleas: q̃ capilli hoc lapide perfricentur.

Sic item lapis ille Iouius Bezaar idest a morte liberans: quem descripsimus in libro Contra pestem: uim ab initio contra uenenum accepit ab Ioue. Sed non usqueadeo ualidam: ut eandẽ tradere possit materiis aliis exercendam. At uero cum primum sub Scorpionis cælestis influxu figuram superni illius acceperit: perfectam contra scorpiones subito uim reportare putatur. Quam mastici communicare ualeat, aut thuri. Eadem quoque de iacinto, Topatio, Smaragdo, cęterisque ratio est habenda, ut fabrica figurarum non alibi efficaciam habeat: q̃ ubi materia cum stella congruit & effectu: a qua hũc faber exoptat accipere. Ac prærerea ubi hæc ipsa materia quasi iam talis est ab initio qualem affectas reddere per figuram. Nullis ergo materiis ad imagines uti consulunt, nisi his ipsis, quæ tibi norę sunt: hanc ipsam ferme iam uim habere quam cupis. Lapillorum itaque uires, atque metallorum diligentissime perscrutari iubent: Intereaque meminisse inter lapillos quidem carbũculum in tenebris corruscantem, atque pantauram præcipue Soli subesse: Saphyrum Ioui: Smaragdum Veneri: Mercurio: Lunę. Prærerea metalla pręter aurum & argentum uix ullam ad hæc habere uirtutem. Tutioremq; in his rationem fore: si aurum quidem purum ad Solem referas: atq; Iouem. Ad illum quidem propter colorem: ad hunc autem propter temperatam cõmixtionem. Nihil enim Ioue & auro temperatius. Purum uero argentum ad Lunam: Sed ad Iouem simul atque Venerem aurum argento permixtum. Prærerea imaginem efficaciorem fo

re: si uirtus in materia eius elementalis conueniat cum speciali/ eiusdem uirtute naturaliter insita/atque hæc insuper cum uirtute altera speciali per figuram cælitus capienda. Denique figuras inferiores / & formas cælestibus conformari/ inde perdisces (ut aiunt) ꝙ Perseus truncato Medusæ capite futuram non nullis obtruncationem portēdere cōsueuit: multaq; similiter: & lu nam aliosque planetas sub certis signis certa in nobis membra moue re non dubitant.

Quam uim habeant figurę in cęlo atque sub cęlo. Cap. xvii.

Sed ne figuris nimium forte diffidas/ meminisse iu bebunt/in regione hac sub lunā elementali: elemen tarem quoque qualitatem posse quāplurimum/ in transmutatione uidelicet ad aliquid elementale tendente. Calo rem scilicet/& frigus/& humorem/ atque siccitatem. Qualitates autem quæ minus elementares materiales ue sunt scilicet lumina idest colores. Numeros quoque similiter/ & figuras ad talia fo sitan minus posse. Sed ad cælestia munera (ut putant) ualere per multum. Nam & in cælo lumina/ & numeri/ & figuræ sunt ferme omnium potentissima. Præsertim si nulla sit ibi materia. Quod Peripatetici plerique putant. Sic enim figuræ/numeri/radii/cum non alia substineantur ibi materia/quasi substātiales esse uidenť. Atque cum in ordine rerum mathematicæ formæ physicas antece dant/ tanquam simplices quidem magis/ & minus egenæ: meri to in antecedentibus mundi gradibus idest cęlestibus auctorita tem sibi maximam uendicant/ ut non minus inde fiat numero/ figura/luce/q̄ elemētari quadam proprietate. Huius quidem auc toritatis habetur etiam sub Luna signum. Qualitates enim ual de materiales plurimis rerum speciebus sunt communes/ eisque quodammodo permutatis/ non usquequaq; species commutan

tur. Figuræ autem numeriq; partium naturalium/ proprietatem cum specie inseparabilem peculiaremq; possident. Vtpote quæ cęlitus una cũ speciebus destinata fuerunt. Immo & cum ideis maximam habent in mente mundi regina connexionem: Atq; cum ipsę numerique species quędam sint/ ideis ibi propriis designatæ/ nimirum uires inde proprias sortiuntur. Ideoq; tum species naturalium certis figuris/ tum motus/ & generationes/ & mutationes certis numeris adstringuntur. De lumine uero quid dicã? Est enim actus intelligentiæ uel imago. Colores autem sunt lumina quędam. Quamobrem ubi lumina idest colores/ figurasque/ & numeros Astrologi dicunt in materiis nostris ad cælestia præparandis posse quãplurimum/ non temere (ut aiunt) debes ista negare. Non ignoras concentus per numeros proportionesque suas/ uim habere mirabilem ad spiritũ & animum/ & corpus sistendum/ mouendum/ afficiendum. Proportiones autem ex numeris constitutę/ quasi figurę quędam sunt/ uelut ex punctis lineisque factę. Sed i motu. Similiter motu suo se habent ad agendum figuræ cælestes. Hæ nãq; harmonicis tum radiis/ tum motibus suis omnia penetrantibus spiritum indies ita clam afficiunt/ ut musica præpotens palam afficere consueuit. Nosti præterea q̃ facile multis misericordiã moueat figura lugentis. Et quãtum oculos imaginationemq;/ & spiritum/ & humores afficiat statim atque moueat amabilis personæ figura. Nec minus uiua est/ & efficax figura cælestis.

Non ne principis in urbe uultus quidem clemens/ & ilaris exilarat omnes? Ferox uero uel tristis repẽte perterret? Quid ergo cęlestium uultus/ dominos omnium terrenorum aduersus hæc efficere posse putas? Quippe cum etiam coeuntes ad prolem/ plerũque uultus/ non solum quales ipsi tunc agunt: Sed etiam quales imaginãtur/ soleant filiis diu postea nascituris imprimere. Vultus eadem ratione cælestes materias confe

stim suis notis inficiunt. In quibus si quando diu latitare ui dentur, temporibus deinde suis emergunt. Vultus autem cæli sunt figuræ cælestes. Potes uero facies illic appellare figuras, cęteris ibi stabiliores. Vultus autem, figuras: quæ magis ibi mutantur. Aspectus quoque inter se stellarum motu quotidiano confectos, uultus appellare potes similiter, & figuras. Nam exagoni, pentagoni, tetragoni nominantur. Esto dicet quispiam. Sint ut placet potentissimæ ad efficiendum figuræ cęlestes. Verum quid hoc ad figuras imaginum artificio factas? Respondebunt, non id potissimum contendere: ut potentissimę per se ad agẽdum sint nostrę figuræ: Sed ut paratissimæ ad actiones & uires figurarum cælestium capiẽdas: quatenus opportune fiunt dominantibus illis, atque examussim ad illas configurantur. Exigit enim figura illa figuram. Nõ ne sonante cithara quadam, altera reboat? Ob id tantum: si & ipsa similem figuram habeat, atque e conspectu sit posita: Et fides in ea positæ, & intentæ similiter. Quid nam hic efficit, ut cithara subito patiatur a cithara, nisi situs aliquis & quædam figura cõformis? Figura speculi lenis, concaua, nitens celo congrua: ob hoc ipsum proprie, munus tantũ cælitus accipit, ut radios Phoebi in se cumulatissime cõplectatur. Et solidissimũ quodq; ad centrum suum e cõspectu locatũ repente comburat. Ergo ne dubites dicent: Quin materia quędam imaginis faciendę, alioquin ualde congrua cęlo, per figuram cęlo similem arte datam cęleste munus, tum in se ipsa concipiat, tum reddat in proximum aliquem uel gestantem. Non solum uero figura: Sed etiam dispositio peruia, quam Diaphanam uocant, inefficax quiddam est, & passiuum sua pre natura. Verumtamen quoniam peruia dispositio est in cælo proprium luminis susceptaculum: ideo ubicunque sub cęlo, hęc uel est naturalis: uel mo

do aliquo comparatur: Subito præsens cæleste lumen acquiritur: Atq; etiã construatur: ubi una cum hac uel calor est igneus ut ĩ flamma, uel est aliquid aereum, aqueum ue simul, & glutinosum. Vt in noctilucis, & nocticernis, & carbunculis, atque forsan quodammodo ĩ camphora. Quid inde sequatur pro imaginibus ipse reputa.

Quales cælestium figuras antiqui imaginibus imprimebant.
Ac de usu imaginum
Cap. xviii.

ALiquis aũt quæret, quas potissimũ cęli figuras imaginibus ĩprimere soleãt. Sũt.n.ibi formę oculis ualde cõspicuæ, & a multis, quales sũt, quasi depictę, ut Aries, Taurus, similesq; figuræ zodiaci, & quę sũt extra zodiacũ manifestæ. Sunt ibi præterea formę quamplurimæ, non tam uisibiles q̃ imaginabiles per signorum facies ab Indis, & Aegyptiis: Chaldeisque perspectę: uel saltem excogitatę. Velut in prima facie uirginis uirgo pulchra sedẽs, geminas manu spicas habens, puerumq; nutriens. Et reliquę: quales describit Albumasar: Cęterique non nulli. Sunt denique characteres quidam signorum & planetarum ab ęgyptiis designati. Volunt igitur imaginibus omnia hæc insculpi. Vt si quis expectet proprium a Mercurio beneficium, collocare eum in Virgine debeat: uel saltem ibi Lunam cum aspectu Mercurii. Et imaginem tunc ex stãno conficere, uel argento. In qua totum sit uirginis signum Et character eius characterque Mercurii. Ac si prima uirginis fa

cie ſis uſurus: addas etiam figuram: quam in prima facie dixi
mus obſeruatā: Similiterq; de ceteris. Poſtremi quidem ima
ginum auctores uniuerſam earum formam ad cæli ſimilitudi
nem accepere rotundam. Antiquiores autem quemadmodum
in quodam Arabum collegio legimus/ figuram crucis cunctis
anteponebant. Quia corpora per uirtutem agunt ad ſuperfi
ciem iam diffuſam. Prima uero ſuperficies cruce deſcribitur. Sic
enim imprimis habet lōgitudinem atq; latitudinem. Primaq;
hæc figura eſt/ & omnium recta q̄ maxime/ & quattuor rectos
angulos continet. Effectus uero cæleſtium maxime per recti
tudinem radiorum angulorumque reſultant. Tunc enim ſtel
læ magnopere ſunt potentes: quando quattuor cęli tenent an
gulos immo cardines: orientis uidelicet occidentiſque: & me
dii utrinque cęli. Sic uero diſpoſitæ radios ita conii ciunt in ſe
inuicem/ ut crucem inde conſtituāt. Crucem ergo ueteres figu
ram eſſe dicebant: tum ſtellarum fortitudine factam: tum earū
dem fortitudinis ſuſceptaculum. Ideoque habere ſummam in
imaginibus poteſtatem: Ac uires & ſpiritus ſuſcipere planeta
rum. Hæc autem opinio ab ęgyptiis uel inducta eſt/ uel ma
xime confirmata: inter quorum characteres crux unus erat i ſi
gnis: uitam eorum more futuram ſignificans: eamque figuram
pectori Serapidis inſculpebant. Ego uero quod de crucis excel
lētia fuit apud ægyptios ante Chriſtum/ non tam muneris ſtel
larum teſtimonium fuiſſe arbitror/ q̄ uirtutis pręſagium: quā a
Chriſto fuerat acceptura. Aſtrologos aūt qui ſtatim poſt Chri
ſtū fuerūt/ uidentes a Chriſtianis miranda per crucem fieri/ ne
ſcientes autem uel nolentes in Ieſum tanta referre/ in cælaſtia
retuliſſe. Quanquam conſiderare debebant per crucem ipſam/
abſque nomine Ieſu miracula minime perpetrari. Conuenire
q̄dem imaginibus eam/ quia referat fortitudinem planetarum

omniumq; stellarum forsitam est probabile. Non tamen ob hoc dūtaxat ingentem habere potentiam. Posse uero non nihil/ una cum cęteris/ quæ necessaria sunt coniunctam: ad prosperam for san corporis ualitudinem: Sed ad narrandas aliorum opiniones/ ut cepimus reuertamur. Saturni ueteres imaginem ad uitæ lon gitudinem faciebant in lapide de Feytizech/ idest saphyro/ hora Saturni: ipso adscēdente/ atque fęliciter constituto. Forma erat: Homo senex/ in altiore cathedra sedens: uel dracone: Caput tec tus panno quodam lineo fusco/ manus supra caput erigens: Fal cem manu tenens/ aut pisces: fusca indutus ueste. Ad longam uitam/ atque fęlicem/ Iouis imaginem in lapide claro/ uel albo. Erat homo sedens super aquilam uel draconem/ Coronatus: ho ra Iouis/ ipso in exaltatione sua fęliciter secūdę adscēdēte: croceā induto uestē. Contra timiditatē hora Martis imagines fabrica bāt prima Scorpionis facie oriente. Martem armatum/ & corona tum. Ad morbos curandos fingebant Solis imaginem in auro hora Solis: prima facie Leonis adscendente cum sole. Regem in throno/ crocea ueste/ & coruum Solisq; formam. Ad letitiam ro burque corporis/ Veneris imaginem puellarem: poma floresque manu tenentem/ croceis & albis indutā/ hora Veneris prima fa cie Librę/ uel Piscium/ uel Tauri adscendente cum Venere. Ima ginem Mercurii ad ingenium/ & memoriam prima facie Gemino rum. Item contra febres sculpebatur Mercurius/ Homo tela ma nu tenens/ hora Mercurii surgente Mercurio: sculpebant hanc in marmore. Subinde materię cuipiam imprimebant languentibus assummendæ. Hinc omne genus febrium curati dicebant. Ima ginem Lunæ adscendente prima facie Cancri ad augumentum. Forma Mercurii: Homo sedens in throno/ galeratus/ cristatusque/ pedibus aquilinis: sinistra gallum tenens: aut ignem. Alatus: ali quando super pauonem. Dextra tenens clauum: ueste uaria. Lu na puella pulchra cornuto capite super Draconem uel Taurum serpentes supra caput/ & sub pedibus habens. Ad curandum

calculum genitaliumq; dolores & ad sanguinem adstringendum imaginem hora Saturni: surgente tertia facie Aquarii cum Saturno. Item leonem auro imprimebant/lapidem in formam Solis pedibus reuoluentem: hora Solis: primo gradu faciei secundę Leonis oriente. Hanc expellendis morbis profuturam existimabant. Ad renum morbos similem faciebant/ quando Sol in corde Leonis cęlum medium obtineret: a Petro aponensi comprobatam & experientia confirmatam: sed hac conditione/ ut Iuppiter aut Venus medium aspiciat cęlum: planetæ uero noxii cadant: infortunatiq; sint. Accepi a Mengo physico præclaro eiusmodi imaginē factam Ioue ibidem cōiuncto cum Sole liberauisse Iohannem Marlianum Mathematicum nostro sæculo singularem a pauore quo sub tonitru affici consueuerat. Preterea ad firmandam sanitatem & ueneficia deuitanda imaginem ex argento fingebant hora Veneris: Luna angulos obtinente: ac Venerem fęliciter intuente. Dummodo dominus sextæ domus Venerem aspiciat/ aut Iouē trino quodam intuitu uel opposito. Mercurius aūt nō sit infelix. Agebāt hęc hora diei Solis ultima. Ita ut dominus horę decimam teneret cæli plagam. Petrus Aponēsis inquit medicum per imaginem infirmum curare posse. Modo in ea fabricanda obseruet/ utanguli ascendentis/medii cæli/occidentis sint fortunati: & adscendentis dominus: & eadem ratione secunda! sed sexta & dominus eius sit infęlix: ait etiam sanitatem fore firmiorem/uitamq; longiorē q̄ ab initio fuerit instituta: si natiuitate perspecta fiat imago: in qua hęc fortunata ponantur scilicet illius significator uitæ. Item uitę datores/tū signa tū domini: præsertim adscendens/eiusq; dominus. Item cęli medium. Locus solis. Pars fortunę. Dominus coniunctionis uel præuentionis ante natiuitatem factæ. Mali quinetiā infortunati cadant. Concludit astrologorū nullum dubitare/ quin ad producendam uitam talia conferant.

Prolixum foret dictu/quas per quęlibet signa facies antiqui/& quas Lunę stationes/ tāquam necessarias in exprimendis imagi

nibus obseruabant. Nam in statione Lunę a gradu uirginis deci moseptimo ad finē eius faciebant imagines contra morbos/ & odia: & ad iter fęlix. In statione a principio Capricorni ad gradū duodecimum: cōtra morbos/ & discordias/ atque captiuitatem. In statione a gradu duodecimo Capricorni ad gradum uigesimū qntū aduersus langorem & carcerem. In statione a gradu quarto piscium ad gradum eiusdem decimūseptimum ad curādos mor bos: ad lucrum: societatem: ad augendas messes. Et in aliis simi liter alias: uana sępius curiositate machinabantur. Solas uero re censui quæ non tam magū q̄ medicum redolerent. Nam & medici nā eiusmodi uanam plurimum fore suspicor. Pro aliis autem ma gis legitimis medicinarum confectionibus eiusmodi mansiones Lunæ arbitror eligendas. Atque etiam in ariete gradum sextum. rursus decimūnonū. minuta. xxvi. Itē in geminis gradū decimū. minuta. li. In cācro gradū decimumnonū. minuta. xxvi. In libra gradū sextum. minuta. xxxiiii. In capricorno gradum decimūno nū. minuta. xxvi. In aquario gradū sēcūdū. minnta. xvii. In eodē gradū decimūqntū. minuta viii. Pręterea sententiā Haly mente te nendam. Quodlibet signum q̄diu Sol est in eo uiuum fieri. Cęte ris dominari. Effectum eius præceteris euenire. Ut illuc Lunam di rigas ad donum īde proprium pro medicinis suscipiēdum. Illuc inquam idest ad signum & faciem/ & maxime gradum. ut si bona Iouis affectas/ ad hęc directā Lunam erigas/ uel unitam: quādiu locum eiusmodi Sol illustrat: Ubi proprietas Iouia uiget. Simili terq; de ceteris. Curiosum uero narratu foret: & forte noxium quas imagines: & quemadmodum associādos uel dissociandos inter se animos: fabricabant ad afferendam fęlicitatem uel inferē dam calamitatē: uel uni cuidam: uel domui uel ciuitati. Ego qui dem fieri posse talia non affirmo. Astrologi autem fieri posse pu tant: & quomodo/ docēt: qualia ego narrare non audeo. Porphy rius ubi uitam Plotini magistri sui describit/ talia fieri posse con firmat. Atq; Olympiū magum/ & astrologum ægyptium narrat

contra Plotinũ Romæ talia tentauisse: dũ conaret̃ per imagines uel res eiusmodi siderare Plotinum. Sed conatus i auctoré suum ob excelsam Plotini animã fuisse retortos. Albertus quoq; Magnus astrologię pariter atq; theologiæ professor ait i speculo/ubi a licitis discernere se iquit illicita/ imagines rite ab astrologis cõstitutas/uirtutem effectũq; acquirere a figura cælesti. Atq; subide narrat mirabiles earũ effectus: quales Thebit Benthorad/ & Prolemęus/cæteriq; astrologi pollicent̃. Describitq; imagines ad calamitaté alicui prosperitatéq; afferendã/quas consilio prætermitto. Et interea confirmat effectũ eas habere posse. Quanq̃ & ut uir bonus artis damnat abusum: & ut legitimus theologus orationes suffumigationesq; detestat̃: Quas impii quidã ad Dęmones imaginibus fabricãdis adhibuerunt. Neq; tamen reprobat figuras & litteras dictionesq; imaginibus impressas ad hoc ipsum dũtaxat ut donum aliquod accipiãt a figura cęlesti. Quod quidé posse p imagines cõparari/Petrus Aponẽsis cõfirmauit. Immo & affirmauit regioné nescio quã fuisse destructam p imaginem illã/ quam Thebith narrat a Phedice astrologo fabricatã. Thommas auté Aqnas dux i theologia noster magis ista formidat: & minus tribuit imaginibus. Tantũ nãq; uirtutis dũtaxat p figuras cælitus putat acquirere/ q̃tum cõducat ad illos effectus: quos solet communiter cælũ per herbas resq; alias naturales efficere. Nõ tam qa figura talis sit i ea materia: q̃ quoniam cõpositum tale iam positum est in certa quadã artificii specie: qualis cum cælo cõsentiat. Hęc ait in libro contra gentiles tertio. Vbi characteres/& litteras figuris additas rider. Figuras uero non adeo: nisi pro signis quibusdam ad Dęmones adiungãtur. In libro etiam de fato ait. Cõstellationes dare ordinem essendi atq; perdurandi/non solum rebus naturalibus: sed etiam artificiosis: ideo imagines sub certis constellationibus fabricari. At siqd mirabile per eas ultra consuetos naturaliũ effectus nobis eueniat/i Dęmonas reicit hominũ seductores/Quod in libro cõtra gẽtiles perspicue patet. Maxime

uero in libello de occultis naturæ opibus. Vbi uidet̃ ipsas etiam
imagines paruipendere/ qñocunq; factas. Quas & ego quatenus
ipse iusserit/ nihilipendã. Referre aũt mirabiles quosdã effectus
imaginũ/ in Dęmonũ falsitatẽ: nec est a Platonicis alienũ. Nam &
Iamblichus ait/ eos q religione sũma sanctimoniaq; posthabita:
imaginibus dũtaxat cõfisi/ ab eis diuina sperãt munera/ hac ĩ re a
malis Dęmonibus sæpissime falli/ sub prætextu bonorũ numinũ
obcurrentibus. Contingere tamẽ ex imaginibus legitima astrolo
gię rõne constructis naturalia quędã bona non negat. Deniq; tu
tius fore arbitror medicinis q̃ imaginibus se committere. Ratio
nesq; a nobis de potestate cælesti/ ꝓ imaginibus assignatas/ ĩ me
dicinis potius q̃ ĩ figuris efficaciã habere posse. Probabile.n. est
si quã uim imagines habẽt: hãc nõ tã ꝑ figurã nuꝑ acqrere/ q̃ per
materiã possidere naturaliter sic affectam. Ac siqd denuo acqritur
dum insculpit̃/ nõ tã per figurã comparari q̃ per calefactionẽ con
tusione quadã prouenientẽ. Quæ qdẽ contusio calefactioq; facta
sub harmonia cælesti simili harmoniæ: quæ quõdã materiæ uirtu
tem infuderat excitat uirtutẽ ipsã atq; corroborat/ sicut flatus flã
mã: & manifestã efficit ante latentẽ. Sicut calor ignis in aspectum
ꝓducit litteras scriptas succo cepæ prius delitescẽtes. Atq; litteræ
hirci adipe inscriptę/ lapidi ꝓrsus occultę/ si lapis submergat̃ ace
to prodeunt/ & quasi sculptę eminentes extant. Immo uero sicut
tactus scopæ uel arbuti suscitat rabiẽ consopitã: sic forte cõtusio
quædã & calefactio sola latentẽ in materia uirtutem ꝓdit facta ui
delicet oportune: qua qdẽ cælesti oportunitate expedit ĩ medici
nis cõficiẽdis uti/ aut siqs forte tractare metalla lapidesq; uoluerit
pręstat ꝑcutere solũ/ atq; calefacere/ q̃ figurare. Præter.n.id ꝙ ina
nes esse figuras suspicor: haud temere uel umbrã idolatriæ debe
mus admittere. Item nec temere uti stellis uel salutaribus ad mor
bos his simillimos expellẽdos. Hos.n. sępe augent. Sicut noxiæ
stellæ dissimiles sibi morbos aliquãdo minuũt: quod sane Prole
męus & Haly perspicue docent.

SEd cur nam uniuersalem ipsam idest uniuersi ipsius imaginem prætermittimus? Ex qua tamē beneficium ab uniuerso sperare uidentur. Sculpet ergo sectator illorū forte qui poterit/formā quādam mūdi totius archetipā si placebit/in ære. Quā deinde oportune i argenti lamina imprimat aurata. Sed quando potissimū imprimet? Quādo Sol minutū primū arietis attigerit. Hinc.n. astrologi tanq̄ ex sui natalis reuolutione fortunā mūdi eo saltem anno iminentē auspicanẽ. Ille igiẽ in hoc ipso mūdi natali totius imprimet mūdi figurā. At uides ne q̄ belle inter disserendū mundi aliquādo nati nobis succurrerit argumentū? Siquidem quolibet anno renascitur: Nō ne in ipsa hominis genesi metiuntur Astrologi/primum i quo signo/quo gradu/quo minuto Sol extiterit. Ibiq; totius figuræ iaciunt fundamentum. Et quolibet deiceps anno: cū primum Sol minutū subierit idem/quasi renatum hominē arbitranẽ/atq; inde præsagiūt anni fortunā. Sicut igiẽ id in homine facere nō ualerent/nisi quasi renasceretur. Atq; hic nō posset quasi renasci/nisi fuisset aliquādo natus: Sic & mundum conicere licet/aliquando genitum/Sole uidelicet sub minuto arietis primo/tūc posito: quādoqdem p̱ eundē quolibet anno situm/sors quædam quasi renascentis mūdi reuoluiẽ. Tūc igitur ille fabricabit mūdi figurā. Cauebit autē ne sabbato Saturni die figuram sculpat/aut exprimat. Hoc enī die deus mundi faber ab opere tradiẽ quieuisse· Quod ab ideali die solis inceperat. Quantū.n. Sol generationi accomodatus est/tantū Saturnus ineptus. Perfecerat autē opus in Venere pulchritudinem opis absolutam significāte. Sed de mūdanę fabricæ rōnibus nihil ultra. Iohānes enim Picus noster Mirādula diuina de genesi mūdi mysteria Moseos diuinitus his diebus expressit. Quāobrē ut redeamus ad institutum: & ille mundū suum primū die uel hora Saturni nō sculpet. Sed die potius uel hora Solis. Imprimet autē in anni natali

præſertim ſi tũc fęlices accedãt Iuppiter atq; Diana. Optimũ uero fore putabũt præter liniamẽta opificio colores inſerere. Sunt uero tres uniuerſales ſimul & ſingulares mũdi colores/uiridis/aureuſ/ſaphyrinus/tribus cęli gratiis dedicati. Viridis q̄dẽ Veneri ſimul atq; lunæ. Humidus uidelicet humidis: atq; naſcẽtium proprius: accomodatus & matribus. Aureum Solis eſſe colorẽ nemo dubitat: & ab Ioue ĩſup/atq; Venere nõ alienũ. Saphyrinũ deniq; Ioui maxime dedicamus: cui & ſaphyrus ipſe dicit̃ conſecratus. Vnde & lapis lazulus hoc colore dotatus ob uirtutẽ Iouiã cõtra bilem atrã a Saturno ꝓfectã/apud medicos prærogatiuã habet: naſcit̃q; cũ auro aureis diſtictus notis/ita comes auri/ſicut Solis eſt Iuppiter. Similẽq; ui habet lapis Armenus: colorẽ ſimilẽ cũ uiridi quodãmodo poſſidens. Expedire igit̃ iudicabũt ad gratiarũ cęleſtiũ munera capeſſẽda tris potiſſimũ hos colores frequẽtiſſime cõtueri. Atq; ĩ formula mũdi: quã fabricas ſaphyrinũ colorẽ mũdi ſpheris ĩſerere. Opę pretiũ fore putabunt aurea ſpheris ad ipſã cęli ſimilitudinẽ addere ſydera: atq; ipſã Veſtã: ſiue Cererẽ. i. terrã uiridẽ induere ueſtẽ. Eiuſmodi formulã ſectator illorũ: uel ipſe geſtabit: uel oppoſitã intuebit̃. Vtile uero fore ſpectare ſpherã motibus ſuis præditã qualẽ Archimedes quõdã: & nuꝑ florẽtinus q̄dã noſter Laurẽtius noĩe fabricauit. Neq; ſpectare ſolũ: ſed ẽt aĩo reputare. Proĩde ĩ ipſis ſuę domuſ penetralibuſ cubiculũ cõſtruet ĩ fornicẽ actũ figuris eiuſmõi/& coloribus ĩſignitũ. Vbi plurimũ uigilet atq; dormiat. Et egreſſus domo nõ tãta attẽtiõe ſingularũ rerũ ſpectacula/q̃ta uniuerſi figurã/coloreſq; ꝑſpiciet. Sed hęc imaginũ fictores illi uiderĩt. Tu uero præſtãtiorẽ ĩ te finges imaginẽ. Nẽpe cũ noueris: nec q̄c q̃ ordinatius eſſe q̃ cęlũ: neq; tẽꝑatius aliq̄d cogitari: q̃ Iupiter: ſꝑabis ita demũ beneficia cęli Iouiſq; cõſequi ſi cogitatiõibus/affectibus/actiõibus/uictu te ipſũ ordinatiſſimũ tẽꝑatiſſimũq; præſtiteris. At poſtq̃ in mẽtionẽ tẽꝑantiæ cęleſtis ĩcidimus/ oportunũ forte fuerit recordari/ nullũ ineſſe cęlo elemẽtalis qualitatis exceſſũ ut ꝑipatetice loquar alioq̄n ſiue ita

cõpositũ sit, iam esset tot sęculis dissolutũ: siue etiã simplex, tãta saltẽ magnitudine, potẽtia, motione cętera pdidisset. Sed pfecto tanq̃ moderatissimũ, oĩa moderat̃: ac diuersa cõmiscet in unũ. Pręterea tũ hac ipsa tempantia sua: tũ excellentia formę, diuinitus uitã meruit. Nã & res cõpositas: tunc demũ uitã adipisci uidemus, quãdo qualitatũ pfecta cõmixtio priorẽ iam cõtrarietatẽ fregisse uidet̃, ut ĩ plantis. Perfectiorẽ deĩceps in aĩalibus uitã, quatenus inest eis complexio a cõtrarietate remotior q̃ ĩ plãtis. In hõibus rursum eadẽ rõne pfectiorẽ: & quodãmodo iã cęlestẽ. Siquidẽ humana cõplexio ad cęlestẽ tempantiã iam accessit: præsertim ĩ spũ: q ultra substãtiæ suæ subtilitatẽ qualitatũq; tempantiã: qbus cũ cęlo consentit: cęlestẽ quoq; lucẽ est adeptus. Hic insup ubi maxime talis est, potissimũ est cęlestis, uitãq; cęlestẽ diuinitus præcęteris est adeptus: & quatenus se talẽ in omni uictu legeq; uitæ efficit, atq; seruat: eatenus singularia cęlestiũ dona reportat. Quãdo uero dicimus nõ esse in cęlo ullũ elemẽtaris qualitatis excessum, ĩtelligimus, uel nullã esse ibi eiusmodi qualitatẽ: sed uirtutes potius effectrices qualitatũ tempatas: uel si quę sunt illic quodãmodo similes qualitates, quasi aeriã habere tempiem. Atq; ubi quædã illic frigida siccaq; nominamus, Platonica hęc accipimus rõne .i. ut frigidum appellet̃ quod minimi caloris est causa. Siccũ uero quod humorẽ nobis exhibet minimũ. Sic astrologus Abrahã Saturnũ inquit corpus nostrũ quodamodo relinquere frigidũ atq; siccum, qa calorẽ & humorem affert nostro minorẽ. Eadẽ ratione carnes bouis & leporis ĩ se quidẽ calidę atq; humidæ, nobis frigidę sũt & siccæ. Ex hac aũt inductione duo hæc accipe corollaria: primũ quidẽ si corpora magis deinceps tempata magis uiuũt, cęlũ maxime tẽpatũ q̃ maxime uiuere. Immo uero uicissim ex eo q̧ cęlũ exactissime tempatũ absolutissimã in se uitã possidet, coniectari: ut quatenus reliqua ad tẽpiem uitãq; illius accedũt, eatenus uitã sortiri præstantiorẽ. Alterũ uero uitã esse formã in se perfectam, pficientẽq; corpus, motionisq; pricipiũ exhibentẽ. Principiũ

inq̄ intimũ/motionis quoq; tũ intrinsecus actę: tũ ꝑ oẽm partẽ ex trĩsecus expeditæ. Si igr̃ id ipsũ uita est/mentecaptũ existimato: qui eiusmodi formã nõ cognouerit inesse cęlo/corpore pręstãtissimo/circũeunte semꝑ motione ꝑfecta/cũcta uiuificãte/magisq; illa gradatim/quæ uel ad ipsius similitudinẽ naturaliter ꝓpinquus accesserũt: uel quotidie huius influxibus aptius se exponunt.

Quantam imagines uim habere putenr̃ in spũm/& spũs ĩ eas. Et de affectu utentis & operantis. Cap. xx.

COmpertũ habemus: siquis rite utar̃ helleboro/feratq; potenter/mutare quodãmodo exq̄sita purgatione/& occulta eius ꝓprietate qualitatẽ spũs corporisq; naturã: & ex parte motus animi: & quasi reiuuenescere/ut ferme uidear̃ esse renatus. Vnde Medeã magosq; tradũt herbis q̄busdã reddere iuuentutẽ consueuisse: quã nõ tam reddunt mirobalani/ q̄ cõseruãt. Similẽ astrologi potestatẽ ꝓpitias habere imagines arbitranr̃: ꝑ quã gestãtis naturã/& mores quodãmodo mutẽt: ĩ meliusq; restituãt: ut quasi iam alter euaserit: aut saltẽ ꝓsperã ualitudinẽ diutissime seruent. Imagines uero noxias aduersus gestantem habere uim hellebori præter artẽ potentiãq; adsũpti/ uenenosã uidelicet atq; pestiferã. Aduersus ãt aliũ quendã: ad cuius calamitatẽ fabricatæ interæq; fuerint/uim æneï speculi/cõcauiq; sic ꝓrsus obiecti ut collectis/repcussisq; ĩ oppositũ radiis: cominus q̄dem cõburãt: eminus ãt saltẽ caligare cõpellãt. Hinc orta ẽ historia/uel opinio: putãs astrologorũ machinis/magorũq; ueneficiis/hõies/bruta/plãtas/siderari/atq; tabescere posse. Ego aũt imagines in rem distãtẽ uim habere ullã/non satis ĩtelligo. Habere uero ĩ gestantẽ/nõnullã suspicor: non tamen talem opinor: qualem pleriq; fingunt: & hanc ratione materię potius q̄ figuræ: atq; (ut dixi) lõgo ĩteruallo medicinas imaginibus antepono. Quanq̄ Arabes & Aegyptii tantũ statuis imaginibusq; attribuũt arte astronomica/& magica fabricatis/ ut spũs stellarum in eis includi putent. Spũs aũt stellarũ intelligũt.

Alii quidẽ mirabiles cælestium uires: alii uero Dęmonas etiã stel lę huius illius ue pedissequos. Spũs igit̃ stellarũ qualescunq; sint, inseri statuis & imaginibus arbitrant̃, non aliter ac Dęmones so leant humana nõnunq̃ corpora occupare: perq; illa loqui: moue ri: mouere: mirabilia perpetrare. Similia quædã per imagines face re stellarum spũs arbitrant̃. Putant Dęmonas mundani ignis ha bitatores per igneos humores: uel ignitos: similiterq; p ignitos spũs & affectus eiusmodi, nostris insinuari corporibus. Similiter stellarũ spũs per radios oportune susceptos, suffumigationesq; & lumina tonosq; uehementes cõpetentibus imaginũ materiis inse ri: mirabiliaq; in gestantẽ: uel ppinquantẽ efficere posse. Quæ qui dem nos per dęmonas fieri posse putamus, nõ tam materia certa cohibitos q̃ cultu gaudẽtes. Sed hæc alibi diligẽtius. Tradunt Arabes spũm nostrũ quãdo rite fabricamus imagines, si p imagi nationem & affectũ ad opus attentissimus fuerit & ad stellas, cõ iungi cum ipso mundi spũ: atq; cum stellarũ radiis: p quos mũdi spũs agit, atq; ita coniunctũ, esse ipsum quoq; i causa, ut a spiritu mundi per radios, quidã stellę alicuius spũs idest uiuida quædã uirtus infundat̃ imagini: potissimũ hominis tũc opantis spiritui consentanea. Adiuuari quoq; suffumigationibus ad stellas acco modatis opus eiusmodi. Quatenus suffumigationes tales aerẽ, radios, spũm fabri. Imaginis materiã: sic prorsus afficiunt. Ego uero odores quidẽ tanq̃ spũi aeriq; natura persimiles! & cũ accen si sũt, stellarũ quoq; radiis cõsentaneos arbitror, si Solares, uel Io uii sũt, afficere aerẽ ac spũm uehemẽter ad dores Solis: aut Iouis: tunc dominãtis, oportune sub radiis capiẽdas, atq; spũm sic affec tum, ita donatũ, posse uehemẽtiore quodã affectu, nõ solũ in pro prium corpus agere: sed propinquum: præsertim natura cõforme quidẽ, sed debilius: & consimili quadam afficere qualitate. Mate riam uero imaginis duriorẽ ab odoribus & opantis imaginatio ne, uix minimũ quiddã suscipe posse puto. Spũm tamẽ ipsum ab odore sic affici, ut ex ambobus unũ conficiat̃: quod quidẽ ex eo

patet q̄ odor nō agit ulterius in olfactum/postq̄ satis egit. Olfactus.n. & quod uis aliud a se ipso uel simillimo quopiā nihil patit̄. Sed de his alibi. Proinde imaginationis intentionem: non tam ī fabricandis imaginibus/uel medicinis uim habere/q̄ in applicandis/& assumēdis existimo: ut si quis imaginem (ut aiunt) gestans rite factam: uel certe medicina similiter utens/ opem ab ea uehemēter affectet: & proculdubio credat/ speretq; firmissime: hinc certe q̄ plurimus sit adiumēto cumulus accessurus. Nam ubi uel uirtus imaginis siqua est/tangentis carnē/penetrat calefacta: saltem uirtus in electa eius materia naturalis: uel certe medicinæ uigor intus adsūptæ/ uenis ac medullis illabit̄/ Iouiam secum ferēs ꝓprietatem: spūs hominis in spūm eiusmodi Iouium affectu idest amore transfertur. Vis enim amoris est transferre. Fides aūt spesq; nō dubia spūm hominis iam ita pcitum sistit in spiritu Iouio penitus/atq; firmat. Quod si queādmodum Hippocrates & Galienus docent ægrotantis amor fidesq; erga medicum inferiorem exteriorem q; ad sanitatem plurimū conferūt: īmo uero fiduciam hanc Auicenna plus inquit efficere q̄ medicinā: quātū ad cęlestem opē cōducere putandū est? affectū fidemq; nobis erga cęlestem influxū iam nobis insitū/agentē intus: uiscera penetrātem? Iam uero amor ipse fidesq; erga cæleste donū: sæpe cælestis adminiculi causa est/atq; uicissim amor & fides hinc aliquando forsan proficiscit̄: quod ad hoc ipsum iam nobis faueat clemētia cęli.

De uirtute uerborū: atq; cantus ad beneficium cæleste captandū. Ac de septē gradibus ꝑducentibus ad cælestia. Cap. xxi.

Verba pręterea quędam acriore quodam affectu pronuntiata/uim circa imagines magnā habere censent ad effectum earum illuc proprie dirigēdum: quorsum affectus intēdunt̄/ & uerba. Itaq; ad duos ardētissimo quodā amore cōciliādos imagine sub luna coeūte Cū Venere ī piscibus/ uel tauro fabricabāt;

multis interim circa stellas uerbaq; curiosius obseruatis: quæ referre, nō est consiliū. Non enim philtra docemus, sed medicinas.

Probabilius autem est effectus eiusmodi uel per Venereos Dęmonas confici: his operibus uerbisq; gaudētes: uel per dęmonas simpliciter seductores. Nam & Apollonium Theaneum sæpe Lamias deprehendisse & prodidisse ferunt: Dęmonas scilicet quosdam salaces Venereosq;, q formosas puellas simulent, pelliciātq; formosos: quos ut serpēs elephantē ore: sic illi illos ore uulua pariter exsugant ac prorsus exhauriant. Sed hæc Apollonius ipse uiderit. In uerbis autē certis uim esse certam, atq; magnā Origenes asserit contra Celsum, & Sinesius, atq; Alchindus de magia disputantes. Item Zoroaster: uetans barbara uerba mutari. Iamblicus quoq; similiter. Item Pythagorici uerbis, & cātibus, atq; sonis mirabilia quædam Phoebi & Orphei more facere cōsueti. Quod hebreorum antiqui doctores præcæteris obseruarunt: omnesq; poetæ mirāda canunt carminibus effici. Et grauissimus ille Cato ī re rustica in curandis bestiarum morbis, aliquādo barbaris cantionibus utit̄. Sed præstat dimittere cantiones. Concentū uero illū, quo adolescens Dauid Saulem ab insania redimebat, nisi mysterium iusserit ad diuinitatem referri, referet forte aliquis ad naturam. Cum uero pro septem planetarum numero: septem quoque sint gradus, per quos a superioribus ad īferiora fit attractus, uoces medium gradum obtinent, & Apollini dedicantur. Infimum quidem tenent gradum materiæ duriores, lapides atq; metalla: ac lunam referre uidentur. Secundum in adscensu locum habent: quæ ex herbis, arborum fructibus, gummis, mēbris animalium componuntur: Respondentq; Mercurio: si ordinem in cælo sequimur chaldeorum. Tertiū pulueres subtilissimi, eorūq; uapores ex prædictis electi: odoresq; simpliciter herbarū & florū, & unguētorū ad Venerē ꝑtinētes. Quartū uerba: cātus: soni: quæ oīa rite dedicant̄ Apollini musicę præcæteris auctori. Quintū, uehementes imaginatiōis cōceptus formæ, motus, affectus uim Martiā referē

tes. Sextum rationis humanæ discursiones deliberationesq; consulte pertinentes ad Iouem. Septimum secretiores simplicioresq; intelligentiæ quasi iam a motu seiunctę/coniunctę diuinis: destinatę Saturno. Quē merito Sabath hebrei nomine qetis appellār. Quorsum hæc? Vt intelligas quēadmodū ex certa herbarū uaporumq; cōpositione cōfecta p artem/tū medicā/ tū astronomicam/ resultat cōmunis quędā forma uelut harmonia quędā/syderū dotata muneribus: sic ex tonis primo qdem ad stellarū normā electis: deinde ad earūdem cōgruitatem inter se cōpositis/cōmunem quasi formā fieri: atq; ī ea cęlestem aliquā suboriri uirtutē. Difficillimum qdē est iudicatu quales potissimū toni/ qualibus cōueniant stellis: quales item tonorū compositiones: qualibus præcipue syderibus aspectibusq; consentiant. Sed partim diligētia nostra/partim diuina quadā sorte non aliter id assequi possumus/q̄ Andromachus in theriaca componenda diutissime fatigatus: ac tandē post diligētiam: diuina sorte cōsecutus theriacę uirtutem. Quod qdē cōtigisse diuinitus Galienus & Auicēna cōfirmant. Immo uero totā medicinā exordium a uaticiniis habuisse testis est Iamblicus atq; Apollonius theaneus. Ideoq; Phębū uatē medicinæ præponūt. Tres uero potissimum regulas ad hoc afferemus/si prius admonuerimus/ne putes nos impręsentia de stellis adorādis loq: sed potius imitādis/ & imitatione captādis. Neq; rursum de donis agere credas: quę stellę sint electione daturę: sed ī fluxu potius naturali. Ad quē pfecto multiplicē/& occultū: ita nos exqsitis studemus modis accōmodare: sicut quotidie ad manifestū Solis lumē calorēq; salubriter excipiēdū nosipsos accōmodamus. Aptare uero se ipsū ad occultas dotes eius atq; mirificas/ solius sapiētis ē officiū. Sed iā ad regulas cātū syderibus accōmodaturas pueniamus. Prima ē exqrere quas ī se uires quos ue ex se effectus stella quælibet & sydus & aspectus habeāt: quæ auferāt: quę ferant. Atq; uerborū nostrorū significatiōibus hęc iserere. Detestari quę auferūt: pbare quę ferūt. Secūda: cōsiderare quę stella

cui loco maxime uel homini dominetur. Deide obseruare quali bus cõmuniter hę regiões & psonę tonis utant̃/& cãtibus. Vt ipse similes quosdã una cũ significationibus modo dictis adhibeas uerbis: quę syderibus eisdẽ studes exponere. Tertia situs aspec tusq; stellarũ quotidianos aiaduertere: atq; sub his explorare/ ad quales potissimũ sermones/cãtus/motus/saltus/mores/actus inci tari hoies pleriq; soleãt/ut talia quædã tu p uiribus imiteris i can tibus/cęlo cuidam simili placituris/similẽq; suscepturis influxũ.

Memento uero cantũ esse imitatorem oium potentissimũ. Hic enim intẽtiones/affectionesq; animi imitat̃: & uerba: refert quoq; gestus/motusq; corporis/& actus hominũ/atq; mores. Tamq; ue hemẽter omnia imitat̃/& agit: ut ad eadẽ imitãda/uel agenda/tũ cantantẽ/tum audiẽtes subito puocet. Eadẽ quoq; uirtute quan do cælestia imitat̃: hinc quidem spũm nostrũ ad cælestẽ influxũ: inde uero ifluxum ad spũm mirifice prouocat. Iam uero materia ipsa concẽtus purior est admodũ/cæloq; similior q̃ materia medi cinę. Est.n. aer etiã hic quidẽ calens/siue tepens/spirans adhuc/& quodãmodo uiuẽs suis quibusdã articulis artubusq; cõpositus/ sicut animal: nec solũ motum ferẽs/affectũq; præferẽs: uerũ etiam significatũ afferens quasi mentẽ: ut animal quoddã aeriũ/& ratio nale quodãmodo dici possit. Concẽtus igit̃ spũ sensuq; plenus/ si forte tum secundũ eius significata: tum secundũ eius articulos atq; formã ex articulis resultantẽ: tũ etiã secundũ imaginationis affectũ/huic syderi respõdeat/aut illi/nõ minorem inde uirtutem q̃ quælibet alia cõpositio trahicit in cãtantẽ: atq; ex hoc in proxi mum auditorẽ. Quousq; cantus uigorẽ seruat/spũmq; canentis. Præsertim si cantor ipse sit natura phębeus: uehemẽterq; habeat uitalem cordis spũm/atq; insup animalẽ. Sicut.n. uirtus ac spũs naturalis/ubi potentissimus est/mollit statim/ liquefacitq; alimẽ ta durissima/atq; ex austeris mox dulcia reddit: generat quoq; ex tra se seminalis spũs pductione propaginẽ: sic uitalis/aialisq; uir tus ubi efficacissima fuerit/ibi intẽtissima quadã sui spũs p cantũ/

tum conceptione agitationeq; in corpus proprium potẽter agit: tum effusione/mouet subinde propinquũ: afficitq; cum suũ/tum alienũ syderea quadã proprietate/quã tum ex ipsa sui forma: tũ ex electa temporis oportunitate cõcepit. Hac utiq; ratione orien tales/ meridionalesq; multi præcipue Indi admirãdam ferunt̃ in uerbis habere potentiã: utpote qui magna ex parte solares sunt: uimq; nõ naturalem dico/sed uitalẽ & aialẽ habent ferme omniũ potẽtissimã. Et quicũq; in regionibus aliis maxime sunt phębei.

Cantus autẽ hac uirtute/oportunitate/intentione cõceptus fer me nihil aliud est q̃ spũs alter nup penes spũm tuum in te cõcep tus/factusq; solaris/& agens tũ in te: tum i proximum/potestate solari. Si.n. uapor & spũs quidã/aliquãdo per radios oculorum/ uel aliter foras emissus fascinare/ inficere/ aliterq; afficere ꝓximũ potest/multo magis id ualet spiritus ab imaginatione cordeq; si mul uberior ꝓfluẽs & feruẽtior: motuq; ualẽtior. Vt nõ omnino mirum sit: morbos quosdam animi atq; corporis sic auferri posse aliquãdo: uel inferri. Præsertim quoniã spũs eiusmodi musicus ꝓprie tangit/agitq; in spũm: inter corpus aiamq; mediũ: & utrũq; affectione sua prorsus afficientẽ. Mirabilẽ uero in cõcitato canen teq; spũ uim esse cõcedes: si Pythagoricis Platonicisq; cõcesseris/ cęlum esse spũm motibus tonisq; suis omnia disponentem. Me mento uero totam ꝓcedere musicã ab Apolline. Atq; eatenus Io uem esse musicũ/quatenus est cũ Apolline concors. Venerẽ insup & Mercurium musicã uicinitate Apollinis reportare. Item ad hos quattuor dũtaxat attinere cõcentus. Tres uero reliquos uoces quidem habere non cantus. Iam uero uoces/tardas/graues/rau cas/querulas Saturno tribuimus. Marti uero cõtrarias/ueloces/ acutasq;/& asperas/& minaces. Medias uero Lunæ. Concẽtus aũt Ioui quidẽ graues/& intentos/dulcesq;/& cũ cõstãtia lętos. Cõtra Veneri cum lasciuia/ & mollitie/uoluptuosos cãtus adscribimus. Inter hos uero medios Soli tribuimus & Mercurio. Si una cũ gra tia suauitateq; sũt uenerabiles/& simplices/ & intenti/ Apollinei

iudicantur. Si una cũ iucũditate remissiores quodãmodo sũt: stre nui tamẽ atq; multiplices, Mercuriales existũt. Tu igiť horũ quat tuor unũquẽq; cãtibus tibi suis cõciliabis: pręserti si cõpetẽtes cã tibus sonos adhibeas, adeo ut cũ eorũ more oportune canẽdo, & sonãdo clamaueris, respõsuri ꝓtinus uideanť: uel istar Eccho: uel sicut corda quædã ĩ cithara tremẽs: quotiens uibrať altera, tẽpata similiter. Atq; ut uult Plotinus & Iamblicus ita naturaliter id tibi cõtinget e cęlo: queãdmodũ uel ex cithara reboatus: siue tremor: uel ex opposito pariete fit Eccho. Profecto quotiẽs ex frequenti quodã usu, harmonię Iouiæ, uel mercurialis, uel uenereæ, factę ui delicet his regnãtibus, spũs tuus ad hoc ipsũ attentissime canẽs, harmonięq; cõformatus euadit Iouius, uel Mercurialis, uel Vene reus: Interea Phębeus euadit: siqdẽ Phoebi ipsius musicæ ducis uirtus in õi cõsonãtia uiget. Atq; uicissim ex cãtu sonoq; phębeo ipse phębeus euadẽs, uirturem Iouis interĩ tibi uẽdicas, & Vene ris, atq; Mercurii. Rursusq; ex spũ sic intus affecto, similiter afficis animã atq; corpus. Memẽto uero orationẽ apte, & oportune com positam, & affectu sensuq; plenã, atq; uehementẽ, similẽ cantibus uim habere. Quantã in orãdo potẽtiã Damis & Philostratus ha bere sacerdotes quosdã indos narrẽt, referre non expedit: nec ẽt q̃ bus uerbis Apolloniũ euocasse manes Achillis affirmẽt. Nõ. n. lo q̃mur nũc de numinibus adorãdis: sed de naturali quadã potesta re sermonis, & cãtus, atq; uerborũ. Esse uero phębeã medicãq; ĩ so no, & eo q̃dẽ certo potentiã: ex eo patet: ꝙ q̃ in apulia tacti pha langio sũt: stupẽt oẽs semiaiesq; iacẽt: donec certũ q̃sq; suũq; sonũ audiat. Tũc. n. saltat ad sonũ apte: sudatq; inde, atq; cõualescit. Ac si post ãnos. x. similẽ audiuerit sonũ, subito concitať ad saltũ. So num uero illum ex indiciis esse phębeũ Iouialẽq; cõiicio.

Qũo septẽ modis nos cælestibus accomodare possumus: & q̃bus Saturnus sit maleficus: q̃bus ꝓpitius: quos Iupiter a Saturno de fendat: qũo cęlũ agat in spũm & corpus & aiam Cap xxii

QVoniam uero cęlum est harmonica ratione cōpositum / mouetq; harmonice / & harmonicis motibus atq; sonis efficit omnia: merito per harmoniā solā / nō solū homines: sed īferiora hæc omnia pro uiribus ad capienda cælestia pręparant̃. Harmoniā uero capacem sup̃iorū p̃ septē rerū gradus ī sup̃ioribus distribuimus. Per imagines uidelicet (ut putāt) harmonice cōstitutas: Per medicinas sua quadā consonātia tempatas: Per uapores odoresq; simili cōcinnitate confectos: Per cantus musicos / atq; sonos: Ad quorum ordinē / uimq; referri gestus corporis saltusq; & tripudia uolumus. Per imaginationis cōceptus / motusq; concinnos: per cōgruas rationis discursiones: per trāquillas mentis cōtemplationes. Sicut.n. corpus per harmoniā quotidie suam id est per situm / & habitū / & figuram oportune lumini caloriq; solis exponimus: sic & spūm occultis stellarū uiribus compandis: per suam quādam similem harmoniā / imaginibus / ut opinant̃ / & certe medicinis / odoribus harmonice cōpositis compatā. Et deniq; per spūm superis ita paratum / ut sæpe iam diximus / animam eisdem exponimus atq; corpus. Animā inquā quatenus affectu ad spūm īclinatur / & corpus. In anima uero nūc imaginationē / rationem mentem ponimus. Potest utiq; imaginatio nostra uel propter qualitatem / motūq; spūs: uel per electionem nostrā: uel etiam utrinq; ita disponi / componi / cōformari Marti / Soli ue / ut sit e uestigio propriū influxus Phębei uel Martii susceptaculū. Similiter ratio / uel p̃ imaginationē spūmq; simul / uel p̃ deliberationem / uel utrinq; / sic ad Iouē imitatione quadā compare se potest: ut multo magis ob dignitatē p̃piqtatēq; suā ipsa Iouē capiat / & munera Iouis q̃ imaginatio / siue spūs: quēadmodū imaginatio spūsq; eadē rōe multo magis cęlestia capiūt / q̃ res / & materię queuis īferiores. Mens deniq; cōtēplatrix quatenus se ipsā nō solū ab his quę sentimus: uerū ēt ab eis quę imaginamur cōiter moribusq; argumētamur humanis / seuocat / & affectu / ītentione / uita ad sep̃ata se reuocat: Saturno quodāmodo se exponit. Huic soli p̃pitius est Satur

nus. Sicut .n. Sol aīalibus qdē nocturnis inimicus est, diurnis āt est amicus: ita Saturnus hōibus, uel uulgarē palā uitā agentibus uel fugiētibus qdē uulgi cōsuetudinē: uulgares tamē affectus, nō dimittētibus, est aduersus. Vitam nāq; cōmunē cōcessit Ioui: sepa tam uero sibi uēdicauit atq; diuinā. Mētibus aūt hominū re uera hinc pro uiribus segregatis, tanq̄ sibi cognatis quodāmodo est amicus. Nam & spiritibus sublimē habitantibus aerem ipse Satur nus (ut Platonice loquar) est pro Ioue: sicut Iuppiter hominibus cōmunem agētibus uitam, est iuuās pater. Nullis uero Saturnus est infensior: q̄ hominibus contemplatiuam uitam simulātibus quidē, nec agentibus. Hos .n. nec Saturnus agnoscit, ut suos: nec Iuppiter ipse Saturni temperies adiuuat eos: qui cōmunes homi num leges, moresq;, & cōmertia fugiunt. Hęc .n. sibi Iuppiter usur pauit: (ut aiunt) ligato Saturno. Segregata Saturnus. Quamob rem Lunares illi populi, quos Socrates in Phedone describit, emi nentissimā terrę supficiem, & altiorē nubibus habitantes, uiuētes sobrii admodum, frugibusq; contenti, & secretioris sapientiæ stu dio religioniq; deditii, Saturni fęlicitatem gustant: uitamq; agūt ita psperam, tam longęuā: ut non tam mortales homines, q̄ imor tales Dęmones habeanť. Quos heroas multi nominant, aureūq; genus Saturnio quodam sęculo regnoq; gaudens. Quod forsan astrologos arabes uoluisse puto. Vbi aiūt ultra lineā equinoctia lem ad meridiē esse subtilissimos habitatores quosdā Dęmonas: qui nec oriri uideanť, neq; mori. ibiq; potestatem habere Saturnū caudāq; draconis. Quod sane cōfirmare uideť Albumasar ī libro Sadar dicens quasdā indię regiones Saturno subiectas esse: ibiq; homines esse ualde longæuos, ac senio plurimū extremo decede re. Rationemq; assignat: quoniā Saturnus nō lędat domesticos: sed externos. Tu uero potestatē Saturni ne negligas. Hunc .n. ferunt Arabes omniū potētissimū. Planetas sane uires eorū subi re, ad quos accedunt. Oēs uero ad eū accedere potius q̄ uicissim. Planetasq; coniunctos illi, natura illius agere. Est enim ipse inter

planetas orbis amplissimi caput. Quilibet sane planeta sui orbis caput est/& cor/& oculus. Saturnus item stellis ꝓximus est innumeris: Primoq; mobili q̃simillimus: lõgum agit circuitum. Est altissimus planetarum. Vnde fęlicem eum uocant: Cui ille fęliciter aspirauerit. Et q̃uis eũ tãq̃ a cõmuni uita hominũ alienũ/ plerũq; maxime uereant̃/ placari tamen etiã cõmuni uitæ putãt: si quãdo plurimã in ascendẽte potestatẽ dignitatemq; habuerit: aut Iuppiter eũ suus fęliciter aspexerit: uel in suis finibus excellenter acceperit. Alioq̃n influxus illius importune susceptus ĩ materia præsertim crassa/ fit quasi uenenum: Sicut & ouum putrefactione uel adustione fit uenenosũ. Vnde nascunt̃ uel euadunt imundi q̃dã ignaui tristes inuidi: Dęmonibus immundis expositi. Quorum cõmertiũ ꝓcul effugito. Nã Saturni uenenum alibi q̃dẽ sopitũ latet/ ceu sulphur a flãma remotum. In uiuẽtibus uero corporibus sæpe flagrat/ atq; ut sulphur accensum nõ conburit solum/ sed uapore etiã noxio oĩa circũimplet/ atq; inficit propinquãtes. Cõtra influxum eius hominibus cõmuniter ꝑegrinum & quodãmodo dissonum nos armat Iuppiter/ tum naturali qualitate sua: tum alimentis/ medicinisq; certe suis/ atq; (ut putant) etiam imaginibus tum etiã moribus/ negociisq; & studiis/ atq; rebus ad ipsum proprie ꝑtinentibus. Noxiũ uero influxũ Saturni effugiũt/ subeũtq; propitium: nõ solũ q̃ ad Iouem confugiunt: sed etiã qui ad diuinam contẽplationem ab ipso Saturno significatam/ tota mẽte se conferũt. Hoc. n. pacto malignitatem fati deuitari posse Chaldei & Aegyptii atq; Platonici putant. Cum. n. cælestia nolint esse corpora uana: sed diuinitus animata: atq; insuper mentibus recta diuinis/ nimirũ illinc ad homines non solũ q̃plurima ad corpus/ & spũm ꝑtinentia: sed multa etiã bona quodãmodo in aĩam redundãtia proficisci uolunt: nõ a corporibus in aĩam/ sed ab animis. Magis aũt hæc pluraq; eiusmodi a mẽtibus suꝑioribus cęlo profluere. Inter hæc si rõnes oẽs assignare uolueris/ quibus adductus Moses ociũ sabbati mãdauit hebreis: forsam ultra sublimio

rem/ſecretioremq; allegoriam inuenies Saturni diem/ actionibus
ciuilibus bellicisq; ineptũ/ contẽplationibus aptũ: eoq; die diui
num cõtra diſcrimina patrocinium obſecrandũ. Quod quidẽ im
petrari poſſe aduerſum Martis & Saturni minas Habraham & Sa
muel/& plures hebreorũ aſtrologi/ eleuatione mẽtis in deum uo
tisq; & ſacrificiis confitenẽ: pręceptũ illud chaldeum confirmãtes
ſcilicet ſi mentẽ ad pietatis opus ardentẽ erexeris: corpus quoq;
caducum ſeruabis. Cõſideratu dignum eſt illud Iamblichi: Cæle
ſtia mundanaq; numina uires quaſdã in ſe ſupiores/ nõnullas in
feriores habere. Per has quidẽ effectibus nos fatalibus deuícire:
per illas aũt uiciſſim ſoluere nos a fato: quaſi claues ut inquit Or
pheus ad aperiendũ habeant & claudendũ. Multo igiẽ magis di
uinitas mũdo ſupior a fatali neceſſitate nos redimit. Exploratu
quoq; digniſſimum eſt hebraicũ illud in mactãdis animalibus re
busq; noſtris ſacrificio diſſipandis mala cęlitus íminẽtia a nobis
ad noſtra deflecti. Sed hęc Pico noſtro exploranda relinquimus.

Deniq; ubicunq; dicimus cęleſtiũ ad nos dona deſcẽdere: intel
lige tum corporum cęleſtium dotes in corpora noſtra uenire per
ſpũm noſtrum rite paratũ: tum eadem/ prius etiã per radios ſuos
influere i ſpũm naturaliter: uel qũocũq; illis expoſitum: tum etiã
aĩarum cæleſtiũ bona/ partim in eundẽ ſpũm p radios ꝓſilire/ atq;
hinc in noſtros aĩos redũdare: partim ab aĩs eorũ uel ab angelis í
aĩos hõium illis expoſitos ꝑuenire. Expoſitos inq̃ nõ tã natura
li quodã pacto/ q̃ electione arbitrii liberi uel affectu. Sũmati uero
qcũq; uoto/ ſtudio/ uita/ moribus beneficẽtiã actionẽ ordinẽ cęle
ſtiũ imitanẽ: eos exiſtimato tanq̃ ſupnis ſimiliores: ãpliores illic
dotes accipe hõies aũt artificioſe cęleſtiũ diſpoſitioni diſſimiles/
atq; diſcordes/ & clã eſſe miſeros: & deniq; palã infęliceſ euadere.

Vt proſpere uiuas agaſq;: imprimis cognoſce ingenium: ſydus:
genium tuum: & locum eiſdem cõuenientẽ. hic habita. Profeſſio
nem ſequere naturalem. Cap. xxiii.

Q Vicunq; sanæ mẽtis suiq; cõpos nasciť est a cęlo ad honestum aliquod opus & uitæ genus naturaliter institutus. Quisquis igiť cęlum optat habere propitium: hoc opus: hoc genus ĩprimis aggrediatur: hoc sedulo prosequať. Cęlum.n.suis fauet inceptis. Ad hoc ipsum uero præceteris es natura factus: quod primum a teneris annis agis/ loqueris/ fingis/ optas/ sõnias/ imitaris/ quod tẽtas frequẽtius/ quod facilius pagis/ quo sũmopere proficis/ quo præcęteris delectaris: Quod relinqs inuitus. Hoc est sane ad quod te cęlum/ rectorq; cęli genuit. Eatenus igitur tuis fauebit inceptis: & aspirabit uitæ: quatenus genitoris ipsius auspicia ꝓsequeris. Præsertim si uerũ sit Platonicum illud/ in quo tota cõsentit antiqtas/ Vnicuiq; nascenti esse Dęmonem quendã uitæ custodẽ ipse suo sydere destinatum. Qui & ad hoc ipsum officium adiuuet: cui nascentẽ cęlestia deputarũt. Quicunq; igiť ꝑ argumenta quæ modo diximus suũ ingeniũ ꝑscrutatus: ita naturale suum opus inueniet/ inuenerit simul suũ sydus & Demonem. Quorum exordia sequẽs/ aget prospere/ uiuetq; fęliciter. Alioqn & fortunã expietur aduersam/ & cęlũ sentiet inimicum. Duo igiť sunt præcæteris hominum ĩfortunatorũ genera: Alterũ eorum qui nihil professi/ nihil agunt. Alterũ eorũ/ qui professionem ingenio alienã subeũt: genioq; cõtrariã. Illi quidẽ ignauia torpent: interim ad actiones incitãte cęlo semꝑ agẽte. Hi dũ aliena a patronis cælestibus agunt/ frustra laborant sↄpnis destituti patronis. Primum quidẽ antiquo prouerbio confirmať. Dei adiuuant facientes: ignauis aũt infensi sunt. Secundũ prouerbio simili. Nihil agas inuita Minerua. Ob hanc arbitror rõnem Iouẽ in Pythagoricis carminibus obsecrari: ut uel ipse tot malis leuet genus humanum: uel saltẽ quo duce dęmone utamur/ ostendat.

Proinde opę pretium fuerit indagare: ad quã potissimum regionem habitandã & excolendã te tuũ sydus/ Dęmonq; tuus ab initio designauerit. Ibi.n.magis aspirant. Ea uero est/ ĩ quam primũ profectus/ spũs tuus quodãmodo recreatur/ ubi sensus uegetior

permanet: ubi corporis habitudo ualidior: Vbi magis pleriq; fa uent: ubi uota succedunt. Hæc igit̃ experire. Hanc regionẽ elige. Hanc cole fęliciter. Hinc uidelicet discessurus infelix: nisi & redi turus / & ad similia pgas. Sed interea frequẽtibus in hac regione motibus te exerce: girosq; quosdã cęlestiũ istar agito. Motu. n. cir cuituq; eiusmodi genitus similibus cõseruabere. Quãtũ præterea ad habitationẽ ptinet / utiliter recordabere: Sicut alimẽta uitæ ne cessaria rus quidẽ urbi suppeditat / urbs uero consumit. Sic & ipsã uitam rusticatione frequẽti / ubi tedium te minime coeperit / pluri mum augeri. Sed urbano cũ ocio tum negocio cõteri. Quantũ ue ro ad habitationẽ simul / & professionẽ spectat / illud orientalium astrologorũ minime cõtemnendũ: uidelicet mutatione nominis / professionis / habitus / uictus / loci / cælestẽ influxum nobis tum ĩ melius tum in deterius pmutari. Dęmones quoq; uel cõmutari: uel ad eosdẽ aliter hic / & ali bi nos habere / Platonici iudicabunt. Demonẽ uero uniuscuiusq; custodẽ astrologi cũ Platonicis gemi nũ esse posse cõsentiũt: alterũ quidẽ geniturę propriũ: alterũ uero professionis. Et quotiẽs professio cum natura cõsentit / eundem utriusq; Dęmonẽ: uel certe simillimũ nobis adesse: uitamq; inde nostram magis secũ fore cõcordẽ / atq; tranquillã. Sin autẽ pfessio dissidet ab ingenio / Dęmonẽ acquisitũ arte / esse a genio naturali discordẽ: uitãq; laboriosam atq; sollicitam. Qualis aũt unicuiq; Dęmon ab ipsa generatione præsit cupientibus inuenire / Porphy rius regulam inuestigat ex planeta domino genituræ. Iulius Fir mius planetã genituræ dominũ esse inqt: uel eũ / q plures illic ha beat dignitates: uel ex firmiori sentẽtia potius / eum cuius domi cilium mox petitura sit Luna post signũ / quod homine nascente iam tenet. Sed Dęmonẽ non eadẽ regula putat ĩuestigãdum. Ve rum ex Chaldeorũ opinione a Sole potius aut Luna. A Sole qui dem ad Lunam ĩ natiuitate diurna / a Luna uicissim ad Solem in natiuitate nocturna. Vt computato iter hæc ĩteruallo æquale spa tium pagas ab ascendentis gradu descendens: & in quẽ terminũ

desinis aiaduertas. Cuius.n.stellæ est ille terminus: eiusdem esse Dęmonē arbitranť. Sūmatim uero a domino genituræ simul atq; Dęmone tenorē uitæ/fortunāq; ppendere solēt. Fortunā adiūxi: quoniā nōnulli partē fortunę/eadē ferme cōputant rōne. Opta bant ueteres suū ad se Dęmonē ab aliquo cęli cardine descēdisse: Ab oriēte uidelicet uel occidēte uel medio utrinq; cęlo. Aut saltē ab undecima uel qnta plaga. Vndecima qdē medio supra caput nostrū cęlo succedit: ac bonus Dęmon cognominať/& ascendētē ab oriente gradū aspicit ex sextili. Quinta uero cęlo antipodum medio succedit/appellaťq; bona fortuna/& ascēdentē gradū con tueť ex trino. Optabāt tertio loco Dęmonē si modo a cadēti pla ga uenerit saltē/uel a nona uenisse/uel a tertia. Nona.n.appellať Deus: tertia uero Dea. Et illa ascēdentē gradum ex trino hęc aspi cit ex sextili. Cadentes uero duodecimā/atq; sextā exhorrebant. Illā sane malū Dęmonē: hanc malā fortunā cognominātes. Nos aūt optare præterita supuacuū arbitrati/ monemus easdē plagas/ quas illi p Dęmonibus fortunisq; optabant/ obseuari pro plane tis & stellis ad opus efficiendū accomodādis: ut uel sint in angu lis/aut in duabus quas diximus succedentibus: aut saltē in dua bus dūtaxat cadentibus/quas antea noiauimus. Neq; eni ab re Solem nona gaudere dicunt: Lunā tertia: Iouem undecima: Vene rem uero qnta. Hę nāq; gradū conspiciūt ascendētem. Sed redea mus ad institutū. Siue igiť ab illa quā in supioribus narrabā ex periētia/diligētiaq;: siue ab hac arte/quā modo recensui/primū in uestigemus naturæ Dæmonisq; instinctū: infortunatū esse cēsebi mus/qui officiū nullū profiteť honestū. Nā & ducē pfessionis re uera nō habet/q opus honestū non aggrediť: Et ducē naturalem uix ullū habet: Quoniā stellarū Dęmonūq; siue angelorū ducum diuinitus ad custodiā dispositorū officiū est agere semp/ & excel lenter/atq; latissime. Infortunatū insup eū/ut supra diximus/ qui pfessione naturę cōtraria: diuersū a genio subit Dęmonē. Memē to uero p dignitate pfessionū digniores gradatim accipi Dęmo nes seu mauis angelos atq; i gubernatiōe publica/ēt digniores.

Posse uero artē uitęq; tenorē accipi genio/ & ingenio nō cōtrariū/ neq; lōge diuersū: ēt si ad excellētiora ꝓcesseris. Memēto rursus fa miliaritatē eorū inire: q̄bus gratię cęlestes afflāt. Quod ex bonis aī/ corporis/ fortunæ ꝑpēdes. Sicut. n. odor ex musco: sic ex bono boni nō nihil exhalat in ꝓximū/ ac sæpe ꝑseuerat ifusū. Mirificus āt foret cetus triū fęliciū uel duorū inter se mirabiliter redundan tiū. Memēto deniq; effrenatos/ & ipudētes/ & malignos/ acifęlices ꝓcul fugere. Hi nāq; malorū pleni demonū/ uel radiorū/ malefici sūt/ & tanq̄ leprosi pestilētesq; nō solū tactu nocēt: sed ꝓpinquita te ēt & aspectu. Sane ꝓpinq̄tas ipsa corporū aīatorū putat̄ esse cō tactus: ꝑp efficacē uaporū exhalationē foras a calore/ spū/ affectu/ manantē. Maxime uero pestilēs erit flagitiosorū familiaritas atq; crudeliū: si uerū fuerit: post uegetalē uitā mēse Iouis. i. secūdo no bis infusā/ deiceps mēse Martis. i. tertio sensualē aīam infūdi ptur bationibus mācipatā. Sic. n. q ꝑturbatione ferunt̄/ martis pleni/ martiali cōtagione ꝓpinquos ificiūt. Cōtraria uero rōne cōsuetu do freq̄uēs cōtiguūq; cōmertiū cū fęlicibus excellētibusq; ut dixi mus ꝓdesse mirifice cōsueuit. Apolloniū theaneū ferūt/ ephesi de prehēdisse senē: sub cuius figura lateret Demon/ q sola pręsentia totā ciuitatē peste contaminabat. Quantū uero Socrates multis præsentia sola profuerit/ Xenophon & Plato testantur.

Qua rōne litterati cognoscant ingeniū suū: sequant̄q; uictū spūi consentaneum. Cap. xxiiii.

QVoniam uero litterarū studiosis loquor/ recordari unū quenq; uolo litterarum amore captum imprimis se esse Mercurialē: Pręterea Solarem quatenus ipse Mercurius est Solaris. Atq; hęc cōmunis his omnibus est conditio. Proprie uero prærer naturam Mercurialē quisq; eloquii gratia/ lepore/ di gnitate/ uenustate pollet/ Apollinem in se agnoscat/ & Venerem. Qui ad leges uel naturalē cōmunēq; philosophiam est ꝓpensior/ nō ignoret Iouem se habere patronū. Sed q ad secretissima quæq; curiosius ꝑscrutāda penitus instigat̄: sciat se non Mercurialē solū

esse. Sed Saturnium. Sub cuius etiã principatu sunt omnes ĩ quo
uis studio usq; ad finem seduli: præsertim ĩ rebus aliis negligen
tes. Deniq; si uerum est quod nonnulli tã physici q̃ astronomi tra
dunt/animã intellectu præditã in conceptũ humanũ mense Solis
idest quarto descẽdere: qui plurimũ intellectu uiuũt/ & ab initio
sunt præcipue & quotidie solares euadunt. Horũ itaq; planetarũ
fauor his hominibus auspicãdus erit. Sub eorũ spiraculo medici
næ cõflandæ. In eorũ regionibus habitandũ. Verũ ad Apollinẽ
musarũ ducem ĩprimis uos o litterati musarum cultores aduoco.
Quicunq; igitur inter uos dilectissimi ĩ musarũ amore fratres/ in
genio multo magis/longiusq; q̃ corpre ualẽt/ii profecto sciant in
genitura quondã sua phębẽ quidẽ materiã suppeditasse ꝑpaucã.
Phębeũ uero spũm infudisse q̃plurimũ. Immo & quotidie humo
res alimẽtaq; in corpore in spũm maxima quadã ex parte resolue
re. Vnusqsq; igiť uestrũ totus est ferme spũs. Spiritalis inq̃ homo
quidã terreno hoc corpusculo ꝑsonatus. Spũm ante alios perpe
tuo quodã labore fatigãs: ut ipsi pręcęteris sit assidue spũs recreã
dus: & in senectute præterea in qua cõmuniter euadit crassior/ad
subtilitatẽ propriã reuocãdus. Scitis ꝓfecto crassũ corpus crassis
elemẽtis quattuor ali. Scitote igitur spiritale corpus suis quibus
dam tenuibus elementis quattuor enutriri. Huic .n. uinũ est pro
terra. Odor ipse uini uicẽ gerit aquæ. Cãtus rursum & sonus agit
aerem. Lumen autẽ pręfert igneũ elementum. His ergo quattuor
præcipue spiritus alitur/uino inq̃/eiusq; odore/& cantu similiter
atq; lumine. Sed nescio quomodo ab Apolline primũ exorsi inci
dimus mox in Bacchum. Et merito quidẽ a lumine ꝑuenimus in
calorem: ab ambrosia in nectar: a ueritatis intuitu in ardentẽ ueri
tatis amorẽ. Fratres certe sunt indiuiduiq; comites phoebus atq;
Bacchus. Ille qdẽ duo potissimũ uobis affert/lumẽ uidelicet atq;
lyrã. Hic itẽ præcipue duo/uinũ odorẽq; uini ad spũm recreandũ.
Quorũ usu quotidiano spũs ipse tandẽ Phębeus euadit/& liber.
Quãobrẽ ita uos ad excipiendũ Solis lumen quotidie compate/

ut quatenus deuitata destillatione quadam/& exsiccatione fieri potest/frequẽtissime sub luce uiuatis: saltẽ in cõspectu lucis/tum eminus/tũ cominus/tũ recti/tũ apti ad usũ ubiq; uestrũ uitalẽ Solis potentiã tempantes: atq; igne referẽtes i nocte Solem: citharæ cantusq; interim nõ obliti. Spirate uero semp & uigilantes & dormiẽtes aerẽ uiuũ/aerẽ luce uiuentem. Similiter habere uos oportet ad merũ Bacchi donũ Apollinis beneficio pcreatũ. Eadẽ igĩ proportione qua lumen/accipite uinũ. Abunde qdem quatenus nec destillatio/ nec exsiccatio/qualem dixi ebrietasue cõtingat. Atq; præter substantiam uini quotidie bis acceptam/odorẽ eius frequẽtius haurite/partim quidem os/ ubi spiritus fuerit recreandus/colluentes mero: partim lauantes eodem manus: partim naribus & temporibus admouentes. Satis iam fratres collocuti sumus: satisq; cõbibimus. Ergo Valete.

Astronomica diligentia in liberis procreandis. In pręparandis epulis. In edificiis & habitatione/atq; uestibus: & q̃tũ curare talia liceat. Cap. xxv.

SEd iuuat etiã parũper alloqui seuerũ religionis antistitẽ. Dic age quid nã in astrorũ usu dãnas Antistes? Quicqd inquies arbitrio nostro detrahit: qcqd unius dei cultui derogat. Eadẽ ego tecũ non damno solũ: sed etiã ualde detestor. Exsecratis qñetiã scio/atq; ego insup perhorresco nõnullos/qui cum Deũ exoratũ uolũt/ ad Iouẽ in medio cęlo uastũ illud draconis caput subeuntem tã miseri q̃ stulti confugiunt/ab ipso uidelicet dracone/q quondã e cęlo coruit/tertiã stellarum partẽ secũ trahens/deniq; deuorãdi. Verũ cõcedes ne/contractibus/matrimoniis/colloqis/itineribus/similibusq; opibus pagẽdis/horas oportunas eligere? Nõ facile te his assensurũ uideo: nescio qd arbitrio metuentẽ. Ego igĩ/& si theologus ille magnus Albertus ista dabit. Et rõ qnædã forte dictabit: p electionẽ ipsã ad arbitriũ ptinẽ

rem/cęlestia ita prudentiæ nostræ usui subici/queádmodũ herbæ medico subministrãt: tibi tamẽ potius ĩpræsentia credam. Et q̃ tu difficile nũc ea pmittis: tã facile ipse dimittã. Obseruationes uero lunę ideoq; aliarũ stellarũ ad morbos curãdos: & idcirco ad remedia præparanda iãdiu (ut arbitror) pmisisti. Concessum quoq; abs te/& insup approbatũ/crescente luna/eadẽq; aucta lumine/nec aliũde ĩfortunata/seminibus agros spargere/uites oleasq; serere.

Cur nõ igit̃ ad plãtandũ (ut cynice loquar) hominẽ utamur beneficio Lunę Iouisq; & Phębi? Nã Veneris qdẽ ad hęc officio semper utimur: Sed rectius modo dixissem/semp utunt̃: nã ipsa mihi Venus est Diana. Quid itẽ de uictu dicemus? Nõ ne licebit/& proderit sub fęlici sydere/tũ autumno uinũ/ tum ĩdies panẽ epulasq; cõficere? Ac si nequeamus i his præparãdis aspectus sydeṝ expectare: expediet saltẽ adscẽdẽtes accipe/ uel aliter angulares/ Solem/Iouem/Venerẽ/atq; Lunã. Sic.n.oĩa q̄bus utimur/ fęliciter affecta cęlitus/fęliciter nos afficiẽt. Hactenus te uideo absq; cõtrouersia concessurum: nisi forte dicas/ita uitã nostram nihil fore aliud q̃ ppetuã seruitutẽ. Ad hæc ego subiciã: frustra mortales cumulãdis pecuniis & honoribus seruituros/ quibus sunt ppetuo mãcipati: nisi interim diligẽtia physica dies uitæ sibi plures accumulent. Aut igit̃ soli deo seruiant/ quod quidem est potissimũ: aut si cui præterea seruituri sunt/ uitę tũ ualidæ/tũ lõgæ potius q̃ pecuniis honoribusq; uanis indulgeãt. Concordes ergo sumus.

Sed nũqd uel domos fundabũt temere/uel ĩfaustas habitabũt? Vbi cõtagiosa quædã calamitas ędificii ferme sicificit habitantẽ/ ut uenenosus pestilẽtiæ uapor/ẽt ad bienniũ in pariete seruatus. Qualis ẽt ex epidimia latẽs in ueste/ diu postea utentẽ inficit incautũ/atq; pdit. At postq̃ hic ĩ uestiũ incidimus mẽtionẽ/phibebis ne pie pater ĩ ueste cõficiẽda/uel primũ induẽda spiraculũ Veneris diligẽter aucupari: Quo quasi Venerea facta uestis: similiter prospera quadã corpus/& spiritum afficiat qualitate. Non ne me dici uetant uulpium pelles? Agninas probant? Non aliter forte

sydus ĩdies quasi nascẽtes uestes afficit/ q̃ semel ab initio natas. Vestes quidẽ & cętera artis opera certã a sydere qualitatẽ accipe Thõmas Aq̃nas ĩ libro de fato confirmat. Tu igiť affirmabis. In fectas uero uestes/ utentẽ inficere/ etiã testis est scabies atq; lepra. Deniq; si populi uitę consulis (ut opinor) ista p̃mittes. Atq; ego permissione tua cõsulã obseruanda. Sin aũt eiusmodi moribũdæ uitæ curã/ non ĩprobas quidẽ/ sed negligendã mones: ego quidẽ negligo: melioris uitæ fiducia fretus: cęterisq; similiter cõsulo faciendum. Vale.

Q̃uo per inferiora sup̃ioribus exposita deducantur superiora: & p̃ mundanas materias mũdana potissimũ dona. Cap. xxvi.

SEd ne longius digrediamur ab eo/ quod interpretantes Plotinum instituimus ab initio/ breuiter ita collige. Mũdus ab ipso bono/ ut Plato una cũ Timeo Pythagorico docet q̃ optimus effici poterat/ est effectus. Est igiť nõ solũ corporeus: sed uitæ insup & intelligentiæ particeps. Quãobrem præter corpus hoc mũdi sensibus familiariter manifestũ/ latet ĩ eo spũs corpus quoddã excedens caduci sensus capacitatẽ. In spũ uiget anima: in aĩa fulget intelligẽtia. Atq; sicut sub Luna nec miscetur aer cum terra/ nisi p̃ aquã: nec ignis cũ aqua: nisi p̃ aerem: sic in uniuerso esca quædã/ siue fomes ad aĩam corpori copulandã/ est ille ipse quẽ spũm appellamus. Anima quoq; fomes q̃dam est ĩ spũ/ corporeq; mũdi/ ad intelligentiã diuinitus cõsequendã. Quẽadmodũ sũma quædã in ligno siccitas ad penetraturũ oleum est parata. Oleum huic ĩbibitum/ pabulũ est ad ignem. Ad calorẽ dico proxime. Calor ipse luminis est uehiculũ: ac si lignũ hoc eiusmodi sit/ ut igne præsente fulgeat/ nõ urať: qualia quãdoq; uidimus iam hoc exemplo uidebimus: utrũ uel homo: uel aliud quiddã sub Luna/ certis q̃busdã præparamẽtis: partim q̃dẽ naturalibus: partim arte quæsitis/ uitalia: atq; etiã forte intellectualia quędam

bona oportune quodāmodo desuper accipere possit. Verū quod
hic ad religionem spectat discutiemus alibi: ubi Plotinus in me
diū hæc adducet. Quod uero ad naturales spectat influxus/qua
lescunqꝫ sint desuꝑ uenIētes: scito eos in nobis materiisqꝫ nostris
ita demū per artē comparari posse: quādo fomēta nobis nostrisqꝫ
ad illos natura subgesserit: cęlumqꝫ ad eosdē oportunius cōspira
uerit. Non ne in ipso fętu natura fętus ipsius artifex: cum certo
quodā pacto corpusculum affecerit/figurauéritqꝫ/hoc ipso statim
præparamēto/uelut esca quadā spūm ab uniuerso deducit? Perqꝫ
hunc uelut fomitem: uitā haurit/atqꝫ aīam? Ac deniqꝫ ꝑ certā ani
mæ speciem dispositionēqꝫ/corpus ita uiuens dignum est pręsen
tia mentis tandem donatæ diuinitus. Vbiqꝫ igit̃ natura maga
est/ut inꝗt Plotinus/atqꝫ Sinesius/uidelicet certa quædā pabulis
ubiqꝫ certis inescans: non aliter q̃ centro terræ grauia trahens: Lu
næ concauo leuia: Calore folia: humore radices: cęteraqꝫ similiter.
Quo quidem attractu secum ipso deuinciri mundum testant̃ sa
piētes Indi/dicētes mūdum esse aīal passim masculū simul atqꝫ fę
minā: mutuoqꝫ mēbrorū suorū amore ubiqꝫ coire secū/ atqꝫ ita cō
stare: uinculū uero mēbrorū inesse ꝑ insitam sibi mentē: quæ totā
infusa per artus agitat molē/ & magno se corpore miscet. Hic Or
pheus naturā ipsam mūdi/Iouēqꝫ mūdanū/marem appellat & fę
minā. Vsqꝫadeo mutui partiū suarū cōiugii ubiqꝫ mūdus est aui
dus. Esse uero masculinum sexū fęminino ubiqꝫ cōmixtū: decla
rat illinc quidē ordo signorū. Vbi præcedēs ꝑpetuo deiceps ordi
ne masculinum est: subsequēs fęmininū. Hinc uero arbores/ atqꝫ
herbæ: Quæ etiā sicut aīalia utrunqꝫ sexum habēt. Mitto ꝙ ignis
ad aerem: aqua ad terrā masculi uicē tenet ad fęminā. Vt nō mirū
sit mēbra inter se mundana & oēs eius articuli/ mutuū coniugiū
concupiscere. Quod & planetę cōciliant/partim ꝗdem mares/par
tim uero fęminæ. Præcipue uero Mercurius masculus atqꝫ fęmina
hermophroditi pater. Quod sane aīaduertens agricultura/præ
parat agrum seminaqꝫ ad cælestia dona. Et insitionibus ꝗbusdā

uitam plãtę propagat/ & ad speciẽ alteram melioremq; perducit:
Similia quędam efficit medicus/& physicus/& chyrurgicus in cor
pore nostro/tum ad nostrã fouendam: tũ ad uniuersi naturã ube
rius compandã. Idem quoq; philosophus naturaliũ rerum astro
rumq; peritus/ quẽ ꝓprie magũ appellare solemus/ certis quibus
dam illecebris/ cęlestia terrenis oportune quidem: nec aliter inse
rens q̃ insitionis studiosus agricola ueteri recentem stipiti surcu
lum. Quod & Ptolemęus ualde ꝓbat/affirmans eiusmodi sapien
tem/sic astrorũ opus adiuuare posse: queãdmodum agricola terrę
uirtutem. Subicit magus terrena cęlestibus/imo inferiora passim
superioribus: ut proprias ubiq; fęminas suis maribus fęcundan
das: ut ferrum magneti trahendũ: ut camphorã aeri feruẽti sugen
dam: ut chrystallũ Soli illuminandũ: ut sulphur & sublimẽ liquo
rem accendendũ flãmę: ut oui testã uacuam & impletã rore/ Soli
eleuandã: imo ut ouum ipsum gallinæ fouendũ. Præterea sicut
nõ nulli fouentes oua/etiã sine animalibus uitã illis ex uniuerso
conciliant: & sæpe materias quasdã oportune parãtes absq; ouis
manifestisq; seminibus/aĩalia procreãt: ut ex ocimo scorpionem:
apes ex boue: ex saluia auẽ merulę similẽ. Vitã uidelicer a mũdo
materiis certis oportunisq; tẽporibus adhibẽtes: Sic & ille sapiẽs
ubi cognouit quę materię/siue quales parti inchoatę natura/ par
tim arte perfectę: & si sparsę fuerint cõgregatę/qualẽ cęlitus influ
xum suscipere possint: has eo regnante potissimũ/colligit/ præpa
rat/adhibet: sibiq; p eas cęlestia uẽdicat. Vbicũq; enĩ materia quę
dam sic supis exposita ẽ/sicut speculare uitrũ uultui tuo/pariesq;
oppositus uoci/ subito supne patiẽ ab agẽte uidelicet potentissi
mo a potestate uitaq; mirabili ubiq; præsẽte/ uirtutemq; passione
reportat. Non aliter q̃ & speculum imaginem repræsentat ex uul
tu: & ex uoce paries Eccho. His ferme exẽplis ipse Plotinus uti
tur/ubi Mercurium imitatus ait: ueteres sacerdotes/siue magos ĩ
statuis sacrificiisq; sensibilibus diuinum aliqd/& mirandũ susci
pere solitos. Vult aũt una cũ Trismegisto per materialia hęc non

proprie suscipi numina penitus a materia segregata: sed mũdana tantum, ut ab initio dixi & Synesius approbat. Mundana inq̃ id est uitam quandã, uel uitale aliquid, ex anima mundi & spherarũ animis atq; stellarum: uel etiam motum quendã, et uitalem quasi præsentiã ex Dęmonibus. Immo iterdũ ipsos Dęmonas eiusmo di adesse materiis Mercurius ipse, quem Plotinus sequit̃, inquit, Dęmonas aerios, nõ cęlestes: ne dũ sublimiores: statuasq; Mercu rius ipse cõponit ex herbis, arboribus, lapidibus aromatis, natu ralem uim diuinitatis (ut ipse ait) in se habentibus. Adiũgit can tus cęlestibus similes: quibus ait eos delectari, statuisq; sic adesse diutius, & ꝓdesse hominibus, uel obesse. Addit sapiẽtes quondã ægyptios: qui & sacerdotes erãt, cum nõ possent rationibus ꝑsua dere populo esse Deos idest spũs aliquos super homines, excogi tasse magicum hoc illicium, quo Dęmonas allicientes, in statuas esse numina declararent. Sed Iamblicus damnat ægyptios ꝙ Dę monas non solum ut gradus quosdam ad suꝑiores deos inuesti gandos acceꝑint: sed plurimum adorauerint. Chaldeos uero Dę monibus non occupatos ægyptiis anteponit. Chaldeos inq̃ re ligionis antistites. Nam astrologos tã Chaldeorum q̃ Aegyptio rum quodãmodo tentauisse Dęmonas per harmoniã cęlestem in statuas fictiles trahere suspicamur. Quod significare uidet̃ astro logus Samuel hebreus auctoritate Dauidis Bil astrologi fretus. Antiquos uidelicet fictores imaginum fecisse statuas futura pro nuntiãtes. Harmoniã uero cęlestium his accomodatã esse tradit, metallũ fundere ad hominis pulchri formã, die Mercurii hora ter tia scilicet Saturni. Quãdo Mercurius Saturnũ in aquario subit, ĩ nona cęli plaga, uaticiniũ designãte. Ascenditq; geminorũ sydus significãs prophetas (ut aiunt) Mars a Sole cõburitur: nec Mercu rium intuetur. Sol tamẽ aspicit coniũctionis illius locum. Venus interea aliquem obtinet angulum: occidentalis est & potens. Lu na ex trigono gradum aspicit ascendentem: similiterq; Saturnus. Hæc illi. Ego autẽ primo quidẽ ex beati Thomæ sententia puto,

si modo statuas loquẽtes effecerint/ nõ simplicẽ ipsum stellarũ influxũ ibi formauisse uerba: Sed dęmonas. Deide si forte cõtigerit eos in eiusmodi statuas ĩgredi/ nõ arbitror hos ibi p cęlestẽ influxũ fuisse deuinctos: Sed spõte potius suis cultoribus obsecutos: deniq; decepturos. Nam & natura supior ab iferiore cõciliat̃ qdẽ aliquãdo: Sed cohiberi neqt. Et dispositio illa syderum paulo ante descripta cõcurrere forte nõ potest. Quãuis ãt Dęmones astronomica rõne statuis nõ includant̃: tamẽ ubi per cultũ eis exhibitũ/ prę̄sentes extiterint/ Porphyrius ait eos regulis astronomicis oracula reddidisse: atq; ideo frequenter ambigua. Et merito/ quoniã Iamblichus ꝓbat ꝓphetiã uerã/ atq; certã/ nec malis Dęmonibus cõuenire: nec humanis artibus/ uel natura/ sed spiratiõe diuina purgatis mẽtibus ꝓuenire. Sed ad Mercuriũ: imo ad Plotinũ iã reuertamur. Mercurius sacerdotes ait accepisse uirtutẽ a mundi natura cõuenientẽ: eãq; miscuisse. Secutus hũc Plotinus putat: totum id aĩa mũdi cõciliãte cõfici posse. Quatenus illa naturaliũ rerũ formas/ p seminales quasdã rõnes sibi diuinitus insitas generat/ atq; mouet. Quas quidẽ rationes appellat ẽt Deos. Quoniã ab ideis supremæ mẽtis nunq̃ destituunt̃. Itaq; p rõnes eiusmodi aĩa mũdi facile se applicare materiis: quas formauit ab initio per easdẽ: quãdo magus uel sacerdos opportunis tẽporibus adhibuerit formas rerũ rite collectas: que rõnẽ hanc/ aut illã ꝓprie spectãt: sicut magnes ferrũ: reubarbarũ colerã: crocus cor: eupatoriũ spodiũq; iecur: spica muscusq; cerebrũ. Fieri uero posse quandoq; ut rõnibus ad formas sic adhibitis/ sublimiora quoq; dona descendãt/ quatenus rões ĩ aĩa mũdi cõiunctæ sũt ĩtellectualibus eiusdẽ aię formis: atq; p illas diuinæ mẽtis ideis. Quod & Iãblichus approbat/ ubi de sacrificiis agit. Qua de re alibi nos oportunius disputabimus. Vbi etiã apparebit/ q̃ ĩpura supstitio populi gẽtilis extiterit. Contra uero q̃ pura pietas euangelica fuerit: Quod magna ex parte in libro de relligione christiana iam fecimus.

FINIS

Apologia quędam. In qua de medicina. astrologia.
uita mundi. Item de magis / qui Christum
statim natum salutauerunt.

MARSILIVS Ficinus florentinus / dilectissimis
suis ĩ ueritatis studio fratribus / tribus Petris / Nero / Gui
ciardino / Soderino / ter quaterq; salutem. Rectius modo
Tripetro q̃ tribus Petris fortasse dixissem. Sicut. n. ubi palma est
una nō faciūt plures in ea digiti / manus ibi plures: sic uestra ami
ci corpora tria nihil prohibere uident̃ / quo minus unum efficiat
Petrum una uoluntas. Faber ille cęlestis patriæ Christus tam in
gētem procreauit petram / ut imenso huic edificio ecclesiæ suę una
hęc petra fundando sufficeret. Ego quoq; tā grandes nactus sum
diuina quadam sorte petras: ut tres nūc meo uel arduo satis edi
ficio faciant. Nunc uobis amici nunc / si nescitis / arx illa Palladis
necessaria fore uidetur: qua procul a nobis sęuum ĩpiorum gigan
tum impetū arceamus. Quāobrem uestra primum arce tribus con
structa Petris / trium liberorū meorum uitam / uitæ publicæ succur
rentium munire decreui. Scitis (ut arbitror) me de uita librum
composuisse / ĩ libellos tris diuisum. Quorum primus de uita sa
na. Secundus: de uita lōga. Tertius: de uita cęlitus inscribet̃. Igit̃
esca tituli tam suauis q̃plurimos alliciet ad gustandū: Sed in nu
mero tanto ignorantes plerique futuri sunt (ut arbitror) maligni
quoq; non pauci. Alius ergo dicet / non ne Marsilius est sacer
dos? Est profecto. Quid igitur sacerdotibus cū medicina? Quid
rursum cum astrologia commertii? Alius item. Quid Christiano
cum magia uel imaginibus? Alius autē / & quidem indignus ui
ta / uitam inuidebit cęlo. Cūcti deniq; sic affecti / beneficio in eos
nostro ingrati nimis erunt. Atque aduersus charitatem nostram
Qua uitæ / prosperitatique publicæ pro ingenii facultate consuli
mus / non pudebit esse crudeles. Communis igitur erit uobis iste
labor: Sed ut quodammodo leuior sit: tres enim estis aduersum

tres hostes distributum subire certamen. Nec inuectiua (noui enĩ ingenium uestrum) confutabitis inuectiuã: Sed alieni fellis ama ritudinem: quæ uestra suauitas ẽ mirifica uestri mellis dulcedine superabitis. Principio candidissime Nere respõdeto primis/an tiquissimos quondã sacerdotes fuisse medicos pariter & astrono mos. Quod sane chaldeorum/persarum/ægyptiorum testificantẽ historiæ. Ad nullum pręterea magis q̃ ad pium sacerdotem perti nere singularis charitatis officia: quæ q̄dem ĩ maximo omniũ be neficio q̃maxime lucent. Officium uero præstantissimum est pro culdubio/quod & maxime necessariũ: & ĩprimis ab omnibus ex optatum: efficere uidelicet/ut hominibus sit mens sana in corpo re sano. Id autẽ ita demum præstare possumus/si coniungimus sa cerdotio medicinã. At quoniã medicina sine fauore cęlesti/quod & hyppocrates Galienusq; confitentur/ & nos experti sumus/ sæ pius est inanis/sępe etiam noxia/nimirum ad eandem sacerdotis charitatem astronomia pertinet/ad quã attinere diximus medici nam. Eiusmodi (ut arbitror) medicũ honorari sacræ litterę iubẽt/ quoniam propter necessitatẽ hũc altissimus procreauerit. Et Chri stus ipse uitæ largitor/qui discipulis mandauit/ languentes toto orbe curare/sacerdotibus quoq; præcipiet/si minus uerbis/ut illi quondam/mederi possint: saltem herbis & lapidibus medeãtur. Quæ si minus ipsa sufficiant/oportuno quodam afflatu cęli con flare hæc/& ægrotis admouere iubebit. Nam & ipse eodem affla tu cæli animalia passim ad suam quæq; concitat medicinam: usq; adeo uitæ omniũ abundantissime prouidet. Sic instinctu cęlesti diuinitus instigante/serpentes quidem maratro/hirundines aũt celidonia oculis medicantur: Aquilæ uexatæ partu echitem lapi dem diuinitus inuenerunt/quo fęliciter oua statim eniterentur. Itaq; Deus ipse qui per cęlum animalia quæuis ad medicinas in stigat: sacerdotes certe permittit non mercede inquam/ sed chari tate medicinis cælitus confirmatis morbos expellere. His uero tu deinceps plura etiam si expedierit ingenii tui aculeis addes.

Surge post hæc & tu Guiciardine uehemens: atq; curiosis inge
niis respondeto/ Magiam uel imagines nõ probari quidẽ a Mar
silio/sed narrari/Plotinum ipsum interpretante. Quod & scripta
plane declarãt/si ęqua mente legantur. Neq; de magia hic propha
na/quę cultu Dęmonum nititur/uerbum quidem ullum asseuera
ri: Sed de magia naturali/quę rebus naturalibus ad prosperã cor
porum ualitudinem cęlestium beneficia captat/effici mẽtionem.
quę sane facultas tam concedenda uidetur ingeniis legitime utẽ
tibus/q̃ medicina & agricultura iure cõceditur. Tantoq; etiã ma
gis/quãto perfectior est industria/terrenis cęlestia copulans. Ex
hac officina Magi omnium primi Christum statim natum adora
uerunt. Quid igitur expauescis Magi nomẽ formidolose? Nomẽ
euangelio gratiosum. Quod non maleficum & ueneficum: sed sa
piẽtem sonat & sacerdotem. Quid nam profitetur Magus ille ue
nerator Christi primus? Si cupis audire quasi quidam agricola ẽ:
certe quidam mundicola est. Nec propterea mundum hic adorat:
quemadmodum nec agricola terram: Sed sicut agricola humanĩ
uictus gratia ad aerem temperat agrum: sic ille sapiens/ ille sacer
dos gratia salutis humanę inferiora mundi ad superiora contem
perat/ atq; sicut oua gallinę/sic oportune terrena subicit fouenda
cęlo. Quod efficit semper ipse deus: & faciẽdo docet/suadetq; fa
cere/ ut a superis infima generentur & moueantur/atq; regantur.
Deniq; duo sunt magiæ genera. Vnum quidem eorum/ qui certo
quodam cultu Dęmonas sibi conciliant: Quorum opera freti fa
bricãt sæpe portenta. Hoc autẽ penitus explosũ est/quando prin
ceps huius mundi eiectus est foras. Alterum uero eorum qui na
turales materias oportune causis subiiciũt naturalibus mira qua
dam ratione formãdas. Huius quoq; artificii species duæ sunt.
Altera quidem curiosa: altera necessaria. Illa sane ad ostentationẽ
superuacua fingit prodigia: Ceu quando Persarũ magi ex saluia
sub fimo putrefacta dum Sol & Luna secundam Leonis faciem

occuparent/eundéq; gradũ ibi tenerent/generabant auem merulę
imilem: serpentina cauda: eamq; redactam in cinerem ĩfundebãt
sampadi. Vnde domus statim plena serpentibus uidebatur. Hoc
lautem tanquã uanum & saluti noxium procul effugiendum. Te
nenda tamen species necessaria/ cum astrologia copulans medici
nam. Siquis autẽ pertinax ulterius instet/ morem huic ita gerito
Guiciardine: ut ne legat hæc nostra/ nec intelligat/ nec meminerit/
nec utatur homo/ si homo est/ tanto beneficio prorsus indignus.
Multa sunt pręterea quæ tu aduersus ingratam ignorantiam in
medium afferre tuo ingenio poteris. Quid nam agis & tu stre
nue Soderine noster? Tolerabis ne superstitiosos cęcosq; nescio
quos futuros/ qui uitam in animalibus: uel abiectissimis: herbisq;
uilissimis manifestam uident. In cęlo/ in mundo non uident. Iam
uero si homunciones isti uitam minimis concedunt mundi parti
culis/ quę tandem demẽtia est? Quæ inuidia? Nec nosse/ nec uelle
totum uiuere in quo uiuimus/ & mouemur & sumus. Quod qui
dem canit Aratus: Iouem manifeste significans cõmunem corpo
ris mundani uitam. Peroportune nunc in hæc Arati uerba nescio
quomodo uideor incidisse. Memini Lucam euangelistam: memi
ni Paulum apostolum his uerbis libenter uti. In quibus mũdi ui
tam sapientes illi nõ horrent. At uero superstitiosus quidam his
obiitiet non facile conuinci ex uerbis eiusmodi Paulum assenti
ri/ mundum habere animam: Sed tantũ subesse deo: ac nos ĩ hoc
ipso Deo uiuere. Esto igitur. Ne nominemus in mundo quando
non placet animam. Nomen anima sit prophãnum. Licebit ne sal
tem uitam qualẽcunq; dicere? Quam Deus ipse mũdi faber huic
operi suo tam fęliciter absoluto clementer inspiret. Quandoquĩ
dem erga uilissima queq; uiuentia non est auarus/ Et quotidie ꝑ
cęlum ꝗplurimis quæ sunt in eo largissime pręstat uitã. Dic ama
bo nõ ne uides boues & asinos/ o bos/ o asine/ qui tactu quodã
ex se uiuentia generãt esse uiuos? Si ergo hæc præterea/ ex se uiua

quædam aſpectu etiam generarent/an non multo magis hæc ui uere iudicares?ſi quod modo ipſe iudicium/ſi quã uitam habes. Cęlum terræ maritus non tangit (ut cõmunis eſt opinio) terram. Cum uxore non coit: ſed ſolis ſyderum ſuorum quaſi oculorum radiis undiq; luſtrat uxorem: luſtrãdo fęcundat/ procreatq; uiuẽ tia. Num ergo uitam uel intuẽdo largiens ipſum in ſe propriam nullam habet uitã? Et quod dedit aui ſtrutho uitam aſpectumq; uiuificum: longe eſt hoc ipſo deterius. His tandem adductis in medium/niſi perſuaſeris ſuperſtitioſum iſtum mittito ſemiuiuũ: immo uero non uiuum. Proinde ut pluribus cauſam noſtrã pa tronis agamus/ addito Petre mi Nere Amphionem illum noſtrũ Lãdinum Chriſtophorum oratorem pariter & poetam. Ille noſter Amphion ſuauitate mira celeriter lapidea hoſtiũ noſtrorum cor da demolliet. Tu uero Guiciardine cariſſime compater/ito nũc/ ito alacer/Politianum Herculem accerſito. Hercules quõdam ubi periculoſius certandum foret/ uocitabat Iolaum: Tu nunc ſimi liter Herculem. Noſti profecto quot barbara monſtra latium iam deuaſtantia Politianus Hercules inuaſerit/ lacerauerit/ intereme rit/q̃ acriter expugnet paſſim. Quã tuto propugnet. Hic ergo uel centum hydrę capita noſtris liberis minitantia ſtatim confundet claua/flammiſq; cõburet. Eia mi dulciſſime Soderine: Surge age/ Picum ſalutato Phoebeũ. Hũc ego ſępe Phoebum appello meũ. Ille me Dionyſium uiciſſim atq; liberũ. Fratres ergo ſumus. Nun tia Phoebo meo/uenenoſum contra nos pythonẽ/ex palude iam iam emergentem. Tendat arcum/obſecra precor. Confeſtim ſpicu la iaculetur. Intendet ille protinus/ſcio quid loquar: uenenumq; totum ſemel una nece necabit. Valete iam fęliciter amantiſſimi fratres mei/ non ualitudine tantum fęlici: Sed ipſa etiam fęlicita te digni. Liberorumq; meorum in lucem iam prodeuntium uali tudinem fęlicitatemq; curate. xv. Septembris. M.cccclxxxviiii. In agro Caregio.

Quod necessaria sit ad uitam securitas & tranquillitas animi.

MARSILIVS Ficinus Dilectissimis in ueritatis uenatione fratribus Bernardo Canisiano, Iohanni Canacio, Amerigo Cursino Salutem. Cum primis hic in uerbis uenationem quandam instituissemus, merito forsan canes statim adhibuimus & cursores. Apte quidem philosophãtes appellauimus uenatores, anhela semper ueritatis indagine laborantes. Num etiam apte canes? Aptissime inquit in Republica Socrates. Philosophãtes enim uel legitimi sunt uel spurii. Ambo canes. Illi quidem ueritatem ipsam sagaciter inuestigãt, mordicus inuentã tenent. Hi uero pro opinione latrant, mordent, lacerant. Tantum profecto canes inter philosophos sibi uendicant, ut nõ solum se ipsos ĩ sectam aliquam inseruerint: sed etiam sectam ipsi suam nomine Cynicam quandoq; confecerint. Habet quinetiam suos achademia canes. Huc ergo uos sagaces achademię canes: huc uos uelocissimi cursores aduoco. Tris enim estis. Tres ergo nũc meos precor defẽdite liberos adhuc teneriores, inter lupos (ut uereor) e uestigio udituros. Currite ĩquam alacres: negocia enim nunc uobis optata mãdo, non curas. Georgium Benignũ Saluiatum cognoscitis meum: Qui ueritatem illam p cuius nunc uos uestigia passim uenãdo discurritis, iãdiu est sagaciter assecutus. Qui & fratres suos Solis istar, maior ipse, minores illustrat. Huic igitur, si quem luporum ululatum audieritis, nuntiate. Fortissimus ille Georgius omnes facile fugabit lupos, qui & uastum draconem quandoq; transfixit. Ille me igitur, ille sollicitudine simul & uos cura leuabit. Solet enim inter uos aliquis, & qdẽ iam sępius dicere: nihil ad uitã salubrius experiri, q̃ magna cũ securitate tẽpora deglutire. Cęteri uero dicẽti ꝓtinus arridere.

Sed dic age Canaci quid nam hoc tuũ est totiẽs repetitum? Tempora deuorare? Quid denique tibi uis? Non esse inquies, sed bibere potius. Non mandere, uel conterere: sed faucibus plenis ingurgitare. Siquidem tempus ipsum natura quædam est liquens, (ut ita dixerim) atque labilis. Liquentium uero hęc est conditio: ut si cohibeas in angustum, subito perdas. Diffluũt enim coacta celeriterq; diffugiunt. Si aquam spõgiæ imbibitam forte compresseris, exprimes eam, statimq; disperges. Si latius hanc tenueris, retinebis. Multo magis aerem, ignemq;, & ętherem. Hinc apud poetas Frustra contendunt, qui ampla diuorum manium ue simulacra ulnis capescere moliuntur. Late admodum accipiẽda sunt latissima. Liquentia & amplissima sunt amplissime possidẽda. Tũc certe grauiter nos premit angustia, quando animum ipsum motumq; eius naturaliter amplum redigimus ĩ angustum. Quicũq; studia negociaq; pensitant examussim: & in minima quæq; semp exactissimæ deterunt: uitam interea suam, heu suam uitam clam miseri conterunt. Recte igitur Pythagoras pręcepisse uidetur. Caue ne quando in angustum forte cohibearis, nihil cęlo amplius. Nihil est uitalius. Angustissima uicissim terra uitam habet ĩ mundo q̃minimam. Deniq; si cęlo temporeq; uiuimus, q̃to hęc latius absorbemus, tãto uiuimus & diutius. Viuite ergo lati ab angustia procul o amici. Viuite lęti. Lętitia cęlum uos creauit sua. Quã suo quodã risu idest dilatatione, motu, splendore declarat: quasi gestiens. Lætitia cęlum uos seruabit uestra. Ergo quotidie impręsens uiuite læti. Nã sollicitudo præsentium, rapit uobis pręsens: præripitq; futurum. Curiositas futurorum celeriter in præteritum uos traducit. Iterum igitur precor, atq; iterum, uiuite læti. Nã fata sinunt: dum securi uiuitis. Sed ut reuera sine cura uiuatis, ne unam quidem hanc curam sũmite: qua solliciti curetis unquam: qua potissimum diligentia curas effugiatis. Vna enim cura hæc mortalibus heu miseris omni cura cor urit. Negligite igitur dili

gentiam. Negligentiam uero diligite. Atq; hãc etiam negligenter. Quoad licet uobis inq̃, atq; decet. Hæc aũt non tam ut sacerdos amici mãdo uobis, q̃ ut medicus. Nam absq; hac una tanq̃ medicinarum omnium uita medicinæ omnes ad uitam producendam adhibitę, moriuntur.

XVI. Septembris. M.cccclxxxviiii. In agro Caregio.

Amerigus Corsinus

De triplici uita quem tu Ficine libellum
Compositum, in lucem mittere docte paras:
Imprimere hunc doctus: gratusq; Valorius ultro
Curauit, doctis pabula grata uiris.
Tresq; Petri: biniq; Canes: Cursorq; Amerigus
Contendent morsus pellere quisq; feros.

Impressit ex archetypo Antonius Mischominus
Florentiæ Anno Salutis. M.CCCCLXXXIX
Tertio Nonas Decembr.

Olim Georgij Antonij Vespucij lib: / 1490

REGISTRVM

a
Prohemium
DE CVRA
ſed utinam
ad interna
atra bilis
b
q̃uis raro
ſtor. Nihil
paulatim
Si aduerſus
re cõdito
c
occupãs
Prohemiũ
factione
hinc quidẽ
Sed ſubſtantiã
d
conditi
defectu
reuireſcat
ra uiteſcꝫ
i liliũ
e
De medicinis
expellendi
Ariſtoteles
multa cõtingẽs
f
Prohemium
quas & ego
dona dũtaxat
uidelicet
quiſque
g
Iouem tandẽ
atqꝫ Venerẽ
in eodem minuto
ſtellę/quam
gium. Atqꝫ
h
Voluptatem
eius acumen
Mercurii cum
herba ſacerdotis
De uirtute
i
& Aſtrologum
prĕſtantior
inchoatam ibi
tur. Figurę
do aliquo
k
præſertim ſi
inq̃ intimũ
patet ꝙ odor
tes. Sextum
tum conceptione
l
deſinis aĩaduertas
eſſe. Sed Saturnium
rem/cęleſtia
bona oportune
m
Surge poſt
quædam
Sed dic

